

# જહેરી નાગણ!



કતો:—આર. એફ. ગચારીઆ.

# ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ ગજરાતી કૉપીરાજિટ વિભાગ ]

અનુક્રમાંક ૧૧૧૩૬ સર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ઝેરી જાગૃત

વિષય ૪ - ૩

# “જેહરી નાગણ.”

એક કોસ્મોપોલીટન સંસારી વાર્તા

( ચિત્રો સહિત. )

---

લખનાર અને પ્રગટ કરનાર:—

રતનશાહ દરામજી અચારીઆ  
તે

જામે જેહાંનુમા, મુંબઈ પ્રકાશ, મુંબઈ મળહ, દીલે આરામ,  
ફેવરીટ વગેરેના કર્તા અને માલિક.

---

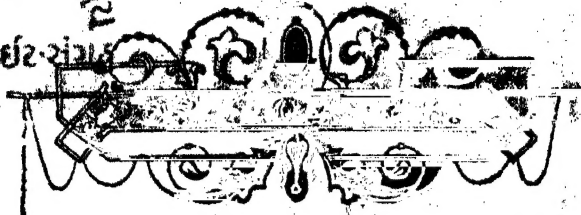
ઓપ્રીસ:—૭૬-૭૮, “અચારીઆ હાઉસ”

પહેલી મરીનલાઇન્સ મુંબઈ-૨.

કીંમત રૂપીઆ એ.

---

“ જીન વિજય ” પ્રી. પ્રેસ—સુરતમાં મુળચંદ કસનદાસ કાપડિયાએ બાંધ્યું.  
ઇ. સ. ૧૯૩૦.



## ચેતવણી.

આ “જેહરી નાગણુ”ની વાર્તાનો ઘણો ખરો ભાગ, નાટક અથવા સીનેમા ફીલ્મમાં ઝાઝો ખેંચાણુ કરક થઇ પડે તેવો હોવાથી, અત્રે ખાસ ચેતવણી આપવાની જરૂર જણાય છે કે તેના લખનાર મી. આર. એફ. અચારીઆની લેખાત પરવાનગી વગર તે માંહેલો કોઇથી ભાગ લેવો નહીં....નહીં તો તેના કર્તાના લાભને જે કાંઈ નુકશાની થશે તે ભરી આપવી પડશે.

ઓગસ્ટ-૧૯૩૦

લી.

આર. એફ. અચારીઆ.





ગુલેનુર રજીસ્ટર મચલો માલ છે.

એટલે

ખોલ કોઈપણ દુકાનો ઉપર તમુને મલશે નહીં.  
આ તરફમાર કલરોમાં મલતું રેશમ તમારાં કોઈપણ ભતનાં  
ભરત કામ ઉપર ઝાંપું પડતું નથી.

તમારી ખાત્રી કરવા માટે

ફક્ત એકજ આંટી હમારા ગુલેનુર રેશમની ખરીદ કરીને  
વાપરી જોવા હમારી ખાસ ભલામણ છે.

આદમલ

નુરબાઈની

કુંપની.

૩૫૫,

ઉનવાલા

ખીલ્ડીમ,

ગ્રાટરોડ,

મુંબઈનં. ૭.

કસખી કોરો ભરવા માટે

રીડીયત્રે સીકવંસ

અનેક કલરોમાં આવેલાં છે

કારોનાં પટાનાં ડીઝાઇનો

કોઈ દીવસ તમોએ જોયા

નહી હોય તેટલી ડીઝાઇનોમાં

તમો જોઈને ખુશજ થશો.

ખાહેર

ગામના

ઘરાકોને

ખાત્રીપુર્વક

માલ

વી. પી. થી

રવાના

કરવામાં

આવે છે.

તે શિવાય ઉન, કેનવાસ, રેશમ, પટા, લુક, કસખ,  
દાણા, હીરા, હીરાના બકલ, હીરાની ત્રીમીંગ, ગજી, સાદીન  
કુરશીઆ, રીલ, સાડીની પીન, મોજાં, સાલ, બોડી, બોનેટ,  
કોડ, લેધરના પટા ભરવાની રીંગ વિગેરે ખાનુઓને ખરનો  
ઠરેક સામાન ઘણા કીકાયતથી વેચવામાં આવે છે.

પ્લીઝ એક વખત કામ પાડી ખાત્રી કરશો ?

# પેશાબનાં ભયંકર દર્દોની

છેલ્લામાં છેલ્લી અબગળા શોધ.



## ‘ગોનો-કીલર’

(રજીસ્ટર્ડ)

પ્રમેહ અને પેશાબને લગતા તમામ  
ખીકટ દરદોનો અમત્કારીક ધલાજ

“ગોનો-કીલર” પેશાબ અને ધાતુના દરદો માટે એકજ  
છેલ્લામાં છેલ્લી દવા છે કે, (જેની ખરાબર  
કાષ્ઠપણુ દવા છેજ નહીં.) તેના સેવનથી દરદીને નાસીપાસ થવું પડવું  
નથી. મોટા મોટા વધદ્યો, હકીમો, ડોક્ટરની દવાઓ, અને ઇન્જેક્શનો  
લખ કંટાળી ગયા હો ! અંગ્રેજી, જરમન, ફ્રેન્ચ અને અમેરિકન પેટન્ટ  
મેડીસનો (દવાઓ)માં પૈસા ગુમાવી નીરાશ થઇ બેઠા હો ! ત્યારે છેવટના  
ધલાજ તરીકે ગોનો કીલર એકજ ખીનજોખમી વનસ્પતિક રામખાણુ  
ધલાજ છે.

અગર ચાહે તેટલાં ભયંકર પ્રમાણમાં ચાહે તેટલા વરસનો જીનો  
અથવા નવો પ્રમેહ, એટલે કે પેશાબ મારગે રસી (પરતું વહેવું,  
તેમાં થતી બળતરા પેશાબ થોડો અટકીને આવવો, ગુપ્ત ભાગ (મુત્રાશય)  
અંદર આવેલો સોજો તથા થયેલો જખમ, અને આંખોના ભયંકર  
પ્રદરના રોગો વગેરે પેશાબને લગતા તમામ ખીકટ દરદોને જલ્દથી  
નાશ કરી ખરાબ થયેલી ધાતુને સુધારીને સ્વચ્છ અને ધટ કરે છે.

૫૦ ગોળીની બાટલીની કી. રૂ. ૩. ૭. વી. ખી. ખર્ચ જુદું

ત્રણ બાટલી એક સાથે મંગાવનારને પોસ્ટેજ ફ્રી.  
મુંબઇ એજન્ટ-વનમાળી લીખાની કું. પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઇ ૨.

એકલા બનાવનાર—

ડૉ. ડી. એન. જસાણી,

૧૩૦,  
બુલાલવાડી  
મુંબઇ ૪.

# ફેવરીટ

દર તા. ૧ લીએ નીકળતું નીચમીત ચોપાન્યું.  
આખાં હિંદમાં ઝલ્લડી રહેલું માસીક ! ૧૨૦ પાનાનો પોથો !!

તેની બેહદ લોકપ્રીયતા ને દીમાન્ડ જોતાં, ૩. ૨) ના વાષીક  
લવાજમમાં પોષ્ટ સાથે ગોયા મફતજ છે.

ચુકયા તો એક નોવેલ્ટી પલેઝર ગુમાવશો.

પણ જાતે છુટક મલ્લતો અંક બધેબધે ખસાશ થયો હોય તો, તેના  
સોલ એજન્ટ કાર્ડ્સ મારકેટમાં "અચારીઆ" ની દુકાનેથી લેજો ! અને  
ત્યાંથી મેલવજો-પણ જોવાને ચુકતા ના-એક અબજ ઠાઠ છે !!

ગુજરાતી માસિકોમાં ચમકારો !!-પા હીન્સે હામ-ગજબ કામ !!  
પાંત્રીસ વર્ષના અનુભવની કારસાજ ! બડા કાર્ડમાં ચઢેલો જંગી પોથો !  
આદલાં બધાં ખેંચાણો છતાં તેની હસવા સરખી કીમત પોષ્ટ સાથે  
વરસે રૂપીયા બે છે.

કોણ કહેશે કે એટલું સસવું કેમ ? હજારો ચાંચકોનો આશરો !-ઘાખની પાણી !!

બહેરબહાર આપનારાઓ માટે એક સૌથી અફલાતુન સાધણ

ફેવરીટનાં અંકમાં જાન જાન આપી જુઓ ને પછી જોજો તમારે ત્યાં  
વરાફોની ટંકશાળ !!

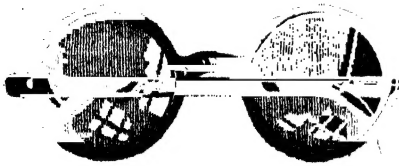
હોદ્દાના માસિકોમાં પહેલી પહેલ !! બારે ખરચથી બનાવેલાં-નવાંબ  
ફોરો પીકચર્ચ, ધરખમ સંસારી વાર્તાઓ, સંખ્યાબંધ રહેચીઝ ! બેશુમાર  
કવીતા ! પુષ્કળ રમુજનો બંડાર ! એકેકો ફોટો રા. ના નો છે ! એકેકી  
વાર્તાજ રૂ. ૧ ની છે !

ટેકાણું-નં. ૭૬, મરીનલાઇન્સ મુંબઈ ૨.

બેશુમાર ગરમીના પડે જે તાપ  
રાખેય શા માટે તું તેથી સંતાપ ?  
મનગમતાં ચરખતની ખાટલી ચાખ  
હાંદગીભર ગરમીને હુલાવી નાખ  
બગડતાં હોય તારાં ખાણા હરદમ  
રખે કરતા ફીકર હવે તેની તમ  
ધરો તમ એક વેળા હમારી દુકાન  
રહેશે ઠગાવાથી મોકલા નીદાન  
સરસ સ્વાદીસ્ત મસાલો દરેક  
કરશે તેસ્તદાર ખાણા હરેક

જેમજે જે મનગમતાં ચચાર  
તસદી લઈ તું દુકાને પધાર  
લોહી સુધારીને ઠંડક આપનાર  
મોસંખીની જેલી તું ચાખ એકવાર  
બેરામજી પ્રથમની રાખવા યાદી  
ઢંકાણું નોંધી લે ચંદન વાડી.  
દાડમની કળી જેવા હોય દાંત,  
તો ચહેરાને મળશે મધુરો ધાટ,  
સહેલા દાંતનીજ છે-તકરાર,

શીલીસ દુધ પાઉદરનો છે સનમાર,  
દાઢને સોજે કે દુખતો હોય દાંત,  
ઉપાય છે એક સમજ મારી વાત,  
દાંત સાફ થઈ જશે-આરામ,  
નીકળી જશે-દાંતના દરદુ નામ.  
ખાજે બેલાશ્ચ મટન મરધી ચાર,  
સહેલા દાંતનીજ છે બધી તકરાર,  
દાંતનાં દુખારા સદા જશે નહાસી  
શીલીસ દુધ પાઉડરથી જશે મટી.



લાંડન અને જમ ની સ્પેશીયાલીસ્ટ આંખની મફત તપાસ કરીને જમીનગીરી સાથે કીફાયતે ઉત્તમ કબાલીદીના ચસ્મા આપે છે. ડોક્ટરો અને હોસ્પિટાલોના નંબર મુજબ જમીનગીરી સાથે અરધા ભાવ ફાંકડી ફરેમમાં ચસ્મા આપીએ છીએ.

ગમે તેવા માથાના સખત દુખારાને હમારા આંખો તપાસીને આપેલા ઠંડા

ચસ્મા તુરતજ નરમ પાડીને આરામ આપે છે.

ખાસ ધરોકાની સગવડ ખાતર દર રવીવારે પણ આંખો દીવસ આંખ તપાસીને ઉંચી, કબોલીદીના ચસ્મા જમીનગીરીથી કીફાયત ભાવે આપીએ છીએ.

આંખની મફત તપાસ બહુજાજ કીફાયત ભાવ.

આંખના ડોક્ટરો અને ડી. ખારટનની કું. ફાંકટ મારકેટની ચશમા બનાવનારી સાથે.

## દીખાવો.

વાર્તા લખવાનો કાંઈ અમારો ધંધો નથી, પણ જરનાલીસ્ટ લાઈનનાં અમારા પાંત્રીસ વરસનાં અનુભવ દરમ્યાન થોડીક છુટી છવાઈ વાર્તાઓ ઓરીજનલ વીચારો ઉભા કરીને લખી હતી. પ્રથમ વાર્તા લખવાનું જે અમારું મંડાણ થયું તેના સંલોગો કંઈક બાણવા ભોગ છે:—

આશરે ત્રીસ વરસ ઉપર અમારા તરફથી નીકળતાં “અમે જેહાંનુમા” અઠવાડીકમાં સીરચલ લખવા માટે અમે એક જર-થોસ્તી લેખક નેમ્યા હતા, જેણે શરૂઆતમાં થોડાક હપતા એવા તો ફાંકડી એખારતમાં ચીત્રી માર્યા કે તે વખતના અસંખ્ય વાંચકો તેનાથી ખેંચાયાં; તે સીરચલ લગભગ ૭૦ પ્રકરણની બને એવો અડસટો હતો, પણ આ નેક લાઈએ પોતાની વાર્તા ઘણી પસંદગી પામેલી ભેઈને નૈયત બદલી, ત્રેવીસમાં પ્રકરણથીજ આગળ લખવાનું અટકાવી પૈસા નીચવવાની પેરવી કીધી. બે એક અંક વાર્તા બંધ થઈ તેટલાં વાંચનારાઓએ કાગળ પત્રોનો ધૂળરો ચલાવ્યો. પેલી તરફ લેખકભાઈ તો અડીચલ ટટ્ટુની મીસાલ અડીજ બેઠા ! હવે તે વાર્તા કેઈ ઇંગલીશ બુકનો તરબુમો હતો તેની પણ અમને ખબર નહીં, તે છતાં ઉલતના આવેશમાં અમોએ તે વાર્તા ઓરીજનલ વીચારોથી ૭૦ પ્રકરણ સુધી લંખાવીને તે પુરી કીધી. તે વાર્તા બે હાથે લખાઈ હતી એવો વાંચનારાઓને જરીક ખ્યાલ પણ આવવા દેવા વગર સરસડાત સરલતાથી આગલીજ લાખાની શૈલી મુજબ અમોએ ખલાસ કરી હતી.

જે પછી અમારી ઓરીજનાલીટી પર અમને વીશવાશ બેઠો અને મન સાથે ઉપજાવી કાઢેલા પ્લોટને આધારે કેટલીક વાર્તાઓ લખવા માંડી. વળી ૧૯૨૫ માં પણ એક અધુરી સીરચલ વાર્તા પુરી કરવા સંબંધી એવોજ સંલોગ ઉભો થતાં તે વાર્તા પણ પુરેપુરી ખુશાલ સરંભમે ઉતારી.

યુરોપમાં જેવી ઓરીજનલ લેખકોની કદર યુગાય છે તેમ અહીં નથી. અહીં તો ખુશામદ અને લાગવગ હોય તોજ લેભાગુ લેખકની “ખાં” ગણાય; નહીં તો અથંગ પણ ઉકરડે પડે ! અમારી લાયકાત માટે અને અમારાંજ મોહડે બાકાં કુકચે તે કાંઈ સારું લાગે નહીં. પણ અમારા દીલસોજ વાંચકો જેઓ અમારાં કામની કદર કરતાં હોય તેઓની જાણ માટે ઉપલો અમત ખુલાશો છેક ત્રણ દાહડે પણ અમારા પેટમાંથી બાહર નહીં કાઢીયે, તો પછી હજી પણ શરમાળપણે તે ક્યાં સુધી છુપાવવો ? એજ વીચારથી ઉપલું જાહેર કરવું પડ્યું છે.

વગર માંગવે મંગાવવે વગર લાગવગ કે ખુશામદે પાંત્રીશ વર્ષો દરમ્યાન ઘણાંક સીફારીશ પત્રો આ અઠના કલમ માટે મળ્યા હતા. પણ તે સઘળાં બલવી રાખવા કે છાપા છાપી કરી છલકાપણું બતાવવાની આજસુધી અમને લાલચ થઈ નથી. છતાં પેલાનાં દીલના સાચા ઉભરા કહાડી છેલ્લું અમારે માટે કાંઈક લખ્યું છે તે બે મતો અને ઉતારી લેવા જોગ લાગે છે:—

**હીંદી ગ્રાફીકવાલાં બહેન બાઇઆઇ લી૦ પાલમકોટનું મત.**

(૧)—“છેલ્લાં ૨૪ વર્ષથી આ સાહસિક જરથોસ્તીનો ઉમંગ ધર્યો ધરાતો નથી એમ હું જોતી આવી છું. મી. રતનરાહ અચારીઆ મરી મસાલા અને પરચુટ્ક સામાનની દુકાન વર્ષોથી ચલાવે છે અને ગ્રાહકોને પા સેર કે બે પૈસાનો માલ આપતાં જે બી પાંચ દશ મીનીટ ફાજલ પડે કે પેનશીલ કાગલ લખને ૪૮ કાંઈ ચિતરવા બેસી જાય છે. એમનો એ સાહિત્ય-શહધાટ મને બરોબર ખબર છે પ્રથમ એવળ “અમે બહાનુમા” નામનું પત્ર ચલાવતા હતા ત્યારબાદ એક ચોપાન્યું કહાડયું, હાલમાં ‘ફેવરીટ’ નામનું માસિક નિવાવે છે અને સાથે કાંઈક મારકેટમાની મોટી દુકાન ધીકાવે છે.

બાઈબંધ અચારીઆમાં જરનાલીજમતું જોમ ધણું છે, ત્યાં તક આમ હળડ મરી વેચતા જાય અને ચોપાન્યા પેપર ચલાવતા જાય એમ બને નહીં. જે થાય છે તે તેની કાયનાત જોતાં તો ધણું છે.

“ફેવરીટ” માસિક કદમાં નાની ચોપડી જેવું છે. તેમાં કેટલાક લેખ ધણુ સારા છે. અને તેના દામ અને કદની કાયનાતના પ્રમાણમાં મી. અચારીઆનો કામ ઘણો આવકારદાયક છે.

આ બાઈનો નિચમ ઘણો રૂડો છે. કાઈની ત્હારી-મ્હારી, ખટપટ, કાણા-

સોસી કે નિંદા કરવા નથી. ગુપ્તગુપ્ત પોતાનું કામ કર્યા બાદ ફિ જે બી પાંચ દસ મીનીટ ફાળવ પડી કે લખવા બેઠેલાં છે આમ બધે પ્રધા મચાવીને “અચારીઆ બીલડોંગ” ના માલીક થયા છે. એ અમે લાઇબ્રેરી માટે દાખલારૂપ સાહસ છે. એમનાં બધાંઓ પણ લખાણ કરે છે. અને વળી પિતાની મરી મજબૂતાની દુકાને બેસી પ્રધા કરે છે. આખલામાં બહુ બહુ વાતો કરવાનો શોખ બધો છે. કેટલાકો ઈંગ્લેન્ડના કામલા એટ મહોટે આપે છે કે “એ તેજ પહેલા મેચો હતો, ધાંચો હતો. પણ એને આમ કીધું, તેમ કીધું, ને હવે એ એકે માલુસ થયો, સર થયો.” આમ ઇંગ્લેન્ડના લામ-કામ પર ખુશ થશે, પણ આવી લલાસ કરનારાં સ્ત્રી-પુરુષની બેવકુફાઇ ઝટ પ્રગટી નીકલે છે. બે આમ કીધું કે કમરડું મારકેલાં રતનના અચારીઆ આપ મોખમ્યું કહાડે છે, ને પ્રખ્યાત કરના માલિક છે, તો હુસ્ત ફફડી પડશે અને પોતે કેવાં એક બાહોરા અને આહસીક હોય તેમ બહુથી પડશે કે “આપ ફરક મરી લેજો તેજ ?? છું કરતો” તો !”

પાંચઆઈ લીમલ પાલમકોટ, એડીટર—“હિંદી માલીક”

\*

\*

\*

\*

કેપટન ડૉ. જહાંગીર આર. વાડીયા (નાટકગુરુ) શું કહે છે.

(૨)—“ફેવરીટ કું” દર મહીને વેચાતું હઈને કું બધી ઉલ્લેખી વાચું કું. આજનાં સુંદર ગેટઅપ સાચતું તેમજ દર તરફના રસીક વાંચણોથી બરખુર આપાનું, જે આનાની મફત બેવી હીમતમાં બહાર પાડવાનું તમારું સાહસ. આપાન્યાની લાઇનમાં કું એક Unique adventure (એક અસાધારણ સહાસ) ન સમજીય ને તમે ગાંઠનાં ગોપીયંદળી કરીને સાહીત્યની તરફની તમારી પ્રીતીને લાજણી બતાવી આપોય, એવા તમારા ઉમદા સ્પીરીટ માટે કું તમે લાઇને ખરાં દીલની સાબાસી આપુંય, ને કું હજીયું કે એ તમારું માલીક આસીક ડમલે ને પગલે હરકમ ને હરક રીતે વધારે ને વધારે ફિલ્મફેંડ બીજાં વાંચનારી આલમની એથીબી વધારે સેવા કરે ને તે લોકની પ્રસંસા ને વહાલ હજીબી વધું પ્રમાણમાં છતી લેય. ગુજરાતી સાહીત્યમાં સસતું ને સંગીન ને ઉમદા વાંચણ બાહેર પાડવાની કેટલી બધી જગા છે તે તમે તમારી ખત ને હીમતથી બતાવી આપ્યું છે. ખુદ તમને તમારી માલીકી મુસદ્દો બધીસમાં પાર પાડવાનું વધું જોર ને જોશ બધો.” લી. દુવાંગીર, જહાંગીર ર. વહાલ્યા.

આ “જહેરી નાગણ” ની વાર્તા બે વેળા ફેવરીટમાં આજુ હતી તે વેળા એટલી તો તેના ઉપર લોક પ્રસંદગી હતી હતી કે આવું ખેંચાણ કોઈ પ્રખ્યાત વાર્તાના બાબમાંબી બન્યું હોય તે માટે અમને શક છે. અને તેથી આ વાર્તા સંબંધી રતીભારણી તારીફ કરવાની અમારા તરફની જરૂર અમોએ લીચારી નથી. પણ

એ વાર્તા વાંચનારાઓ તરફથી જે સંખ્યાબંધ સીફારીશ પત્રો, વગર માંગવે મળ્યાં છે તેમાંથી નીચલાં બેજ બાનુઓના પોતાના શબ્દોમાં અત્રે ઉતારી લેવાની અમારી મગફરી માફ કરવામાં આવશે.

"ઝમ બી હીમતે પહેલેથી અઝો તરત મોકલો. તમારી જેહરી નામજુની વાર્તા અધવચ્ચેથી વાંચવા છતાં મને એટલી બધી બમી છે કે ફેવરીટનું લવાજમ રૂ. ૧૦ તું હોય તો બી આવી રસ્તીથી વાર્તા મારે તો કું કમી સમજુ. સીરયલ વદન તાહેલાં વગરની તેમ ફીલ બેચનારી છે, ...જે તારીફ કરે તે બોલો છે. લીં આલાં જે. વાચ્છા-(મહાબહેનવર.)

"તમારું મેગેઝીન જુના ડોબાનેથી હતાવી લોકપ્રિય થાય એમાં નવાઈ નહીં. "જેરી નામજુ"વાળી વાર્તા મને તો સારી પસંદ પડી છે. ખાસના કુચલા વાંચવા કરતાં દુન્યાના કાવાકાવાની વાત વાંચી જ્ઞાની થવું એ વધારે સારું છે."

લીં પીલાં બી. મુકાતી ("નોશાકરી પીલાં.")

પ્રથમ તો વાર્તાઓ ચોપડીના આકારમાં છપાવવાને તેને લગતી કફારટમાં પડવા માટે અમારી પાસે અવકાશજ કયાં છે ? અમારા કાફડે મારકેટ માંહેલા ચાલુ ધંધાની ધમાલ ને ઝહેમત એટલી બધી છે કે "ફેવરીટ" જેવાં આજે હીંદના સૌથી વધુમાં વધુ પ્રસાર પામેલાં ધરખમ માસીક સાથે બળે ધંધાને અમારેથી પુગી કેમ વળાતું હશે એજ અમારા મીત્રોને એક મોજેજ સમાન લાગે છે. આવી ચો તરફની રોકાણ છતાંબી ઓરીજનલ લેન્ગુઅલજાવું એ ખુદરતની બક્ષેશ વગર બની શકે નહીં. એ કારણોને લીધે આ ચોપડીનું પ્રુફ રીડીંગ અમો પોતાથી વાંચવાને બની શકયું નથી, તેથી કોઈ નજીવી બૂલચુક રહી ગઇ હોયતો વાંચનાર હરગુજરની નજરે ભેશે એવી ઉમેદ છે,

ગુજરાતી સાહિત્ય, સંગીત હોવા સાથ અસાધારણ સસ્તું હોવું બેધથે તોજ તેની ઉન્નતી થાય એવું અમારું પ્રમાણીક માનવું છે જેને અનુસરીને આ વાર્તાની ચોપડી ઘટતી મજબુતાઈ અને શોભા સાથ લગાર કરકસરથી તૈયાર કરી છે કે જેથી તે બોછા હામમાં વાંચનારાઓને હાથ પુગી શકે.

આગષ્ટ ૧૯૩૦

લીં દુવાગીર સેવક,  
રતનશાહ ફરામજી અચારીઆ.



# જહેરી નાગણા !

મકરણ પહેલું.

“કેમ બન્યા વાધરા, આજે કાંઈ વસણાયલી દાળ જેવું મોંડ કરી ઉભોછ ?”

“ભોલ ના વાર, હાલ કેટલા દહાડા થયા સજડ કડકી આજેછ, તેમાં તો આજે છેલ્લી આનાના છાંટાપરજ સુકાના કરવા પડ્યા !”

“જા—જા ! ચંદુલી ! તું છેજ એવો ! સરર વખત કહ્યું કે અમારે પગલે ચાલ ને અમારી સાથે જોડા જા ! તું તો જાણે શોકતઅલીનો છાકરો હોય તેમ શીલમુશી કર્યા કરેછ !”

“પણ સલીમ, તું શું કહેવા માગેછ, મને છક્કાં પડે તેવો કાંઈ નુંજ રસ્તો દેખાડતી ?”

“અરે રસ્તો તો આ પીત્તલકાંડનો છે તેજ, વળી બીજો કયો ? લેતી કાલનોજ દાખલો કેલનું—

“વળી શું, ગેહ રાતે મદમદઅલીના ટીકીટ બાકચ ઉપર જાહેરી હતો.”

“લગ્ય !”

“હા, સાંભળ તો ખરો, કામ દુન્યા જેવો ખોળે પોતાનાં બદીયાંનાં બાહુરનાજ ખીસામાં નોટનો શોકંદો ખોલીને “જલ જલેયા” ની ટીકીટ લેવા આવેલો ! ગીરદી તો કહે કે મારું કાન ! અંત સલીમે ધારણું કે દક્કડ લાગ છે—કારણ કે ખોળેખી જરા ટેં થયેલો લાગતો હતો.”

“પણ પછી શું જલદી બોલતી ?”

એ—હૈ ! “લે મારો નાહલો વોડાપર ચલડી આવેલો કેની ? તે હું જલદી બોલું—” સલીમે મોંડ મલકાવ્યું “જો સાંભલ, હું તે ખોળની જોડે જોડાઉં ઉમેલો, ને મારી સાથે આપણો ચાંદ અને જતની હતા, તેઓને એક આંખનો ઠસારો કરીશો, કે તેઓ કાન દફડાવીને ખબરદાર થઈ ગયા !...

મેં એક ભુલથી લાગે હોય તેમ, જોગને આચકો મારયો અને મારી માસુલી વીજળીક કરામતથી પેસો નોટનો ગઢરો સકાધથી ઉચકી લીધો ને પાછલે હાથે જાનીના હાથમાં તે સીકતથી સેરવી દીધો ! પછી જાનીએ થોડાંક પગલાં ચાલી ચાંદને તે અવેજ સોંપ્યો, એટલે ચાંદને કાંઈ પુછવું પડે ? એક લેહજા ભારમાં તે એવો અલોપ થઈ ગયો કે જાણે દુન્યાની હસ્તીમાં હતોજ નહી—હે હે હે !”

“ લે દોસ્ત તાલી, તેં તો રીક બળવી ! ” વાઘરાએ સલીમનાં હાથ પર તાલી મારતાં કહ્યું.

“ જેવો ચાંદ ગયય થયો કે ખુરશીદ નમુદદાર થયો ! પેલા જોગએ ટીકીટ લેવા ગજવામાં હાથ નાંખ્યો તો જોગજાન !—શેઠ શું છે, કરી મેં તેને દીલાસો આપી અંજણી અમા થઈ પુછવા માંડયું. ”

“ અરે શેઠ ગયો જાહનમમાં—નખ્ખોદ ! મારા ગજવામાં ૬૦૦) રૂપીઆની નોટનો ચોરો હતો તે ગુમ થઈ ગયો ! ” પેલા જોગએ દેહસ્ત ખાતાં છેડાઈને મને કહ્યું.

“ સખુર સખુર તમે ગભરાવો ના શેઠ, જરા ઠંડા પડે, તમને બરાબર યાદ છે ? તમે નોટો ખીસામાંજ લાવ્યા હતા કે ? મેં એકાર પેકાર વાતો કરીને ચાંદને લાગે છુ થઈ જવાની તક આપી ” સલીમે ચલાવ્યું.

“ ચોર—ચોર ! સીપાઈ સીપાઈ ! ”—પેસો જોગને રડમસ જેવો અવાજ કાઢીને ગરદીમાંથી બાહર આવ્યો.

“ કયા હય—કયા હય ! ” સીપાઈ દાદા આવીને જોગને પુછવા લાગ્યો.

તે જોગએ સધળો હેવાત્ર કહ્યો. અને ગરદી માંહેલા લોકો જેના ઉપર તેને વહેમ લાગે તેના ખીસાંઓ તપાસ્યાં પણ હું સલીમ અચ્ચો જેનું નામ તે તો સીપાઈ બોલાવવામાં અને તેની સાથે જુસતેજુ કરવામાં મદદ લાગેલો, એટલે તે જોગએ મારા પર વેહમતો લીધોજ નહી, તે તો એવકનાં લાંબા સાહ્યા સાથેનો ડરેશ જોછનેજ મને કાંઈ સર કરીમલાઈ સમજેલો !” સલીમે હસીને હાંકવા માંડયું.

“ પણ પછી રૂપીઆ પકડાયા કે ? ”

“ રૂપીઆ પકડાય ? બચ્યા તારી કાની તાખડા ફાંડનારા જેવા ઉલ્હુ ધંધા હું કરતો નથી ! અહીં તો આય તર કે પેલી તર—ચાહે જેલમાં જાવ નહીં તો હલવા ખાવ સલીમે વડાઈ લીધી !

“ ત્યારે પછી શું થયું ? ”

“શું થાય વળી—ત્રણ ભાગે બબેસો રૂપીઆ વહેંચી લીધા ને ભગલાની કલબમાં જઈને પાસા ફેંકીને તે ખલાસખી કીધા ! જીસ મુલસે આયા ઉસ મુલસે ગયા ! નફેમેં આય ત્રણ રૂપીઆને છ આના ખીસામાં બાકી રહ્યા ! !” સલીમે ગજવું ખખડાવતાં કહ્યું.

“બસ એટલાજ ?—ચાલ ત્યારે દસ દસ આનાનો ટંપાલ જરા નાંખી આવ્યે ને બાકી બે રૂપીઆ રહે તેમાંથી પાસો અજમાવ્યે, કાંય નહીં કાલની કાની બેના બસો હાથમાં આવી બચ ! કેમ બોલ્યો નહીં ?”

અંત્ર વાધરા અને સલીમને પીઠમાં જતા છોડી આપણે એ બંને નેક—“મ” વગરના નામદારોની કાંઈ ઓળખ કરીશું.

આપણી વાર્તાનો નાયક “વાધરા,”—બતનો કોણ હતો તે તે ખુદાને ખબર ! તેનું નામ વાધરા પડેલું તેથી તે વાધરી બતનો હતો કે કેમ તેની ફેમ ની મરે !! તે કચરાના ટોપલામાંથી મળેલું દલાલખોર પેહલું તેવું તોપસું પેહલતો અને રંગ બેરંગીન ડાટ પાટલુન પેહલતો, એટલે નહીં કાલ્યો, નહીં જાટલો, કે નહીં ટીચો આગળાતો—કહોની કે નહીં ત્રણમાં તેરમાં કે નહીં છપ્પનનાં મેળમાં !! રંગે રંગે તો સુરતી લોહને શરમાવે એવો છાગ જેવો લાગતો ! અને તે બ્યારે ધનછ બીમાના બાદરમાં વસાં ડાચાંબો કરી, કચ્છી, મુસલમાની ને મરાઠી ભંડારેલ બાપામાં ગાલાગાળી કરતો ત્યારે તેના દેખાવ આખા વાધરા જેવાજ દેખતો ! કહાપી તેથીજ તેના દોરતોએ તેનું નામ “વાધરા” પાડ્યું હાય ! તેના કર્તવ્ય સધલાં બાણ ચરમાવાલાથી આજા દરજ્જે ચઢયાતાં હતાં. તે આપણા ગૃહસ્થ ઉકાવ-ગીરના દુધ ભાઈઓ—ખેહાઉસના પેશાગીરો—સલીમ, બની અને ચાંદથી આચાર વીચારમાં બે કે જુદા પડતો હતો પણ તે ત્રણેને જુઝાવે તેવા જેન્ટલમેન લોકર હતા ! વાધરા અગાઉ જુદે જુદે દેશાવરોમાં નામ કહાડી આવ્યો હતો ! ત્યાંની ફલકસુરનીઓને હથેલીમાં ચાંદ બતાવી કંઈકને ફસાવી મારી હતી. અને તેનાં જુદા જુદા પ્રાકરમેને લાંબા પોલીસની તેના માટે ધરફરી ચાલી, એટલે અરધી રાત્રે ત્યાંથી “છુ” થઈ અંત્ર આવ્યો હતો ! તે હતો તો કોઈ ભજા માણસનું ફરજંદ ! પણ આપ તેના એટાની કહેતી તેને ખોટી પાડી, આપથી ઉલતાજ ગુણોનો આ વાધરા નીવડ્યો ! તે નાનપણમાંજ ફટાઉ-ફાટું ટોલ હતો. મોઢે છુટો ! હાથે છુટો ! તેમ ઉકાવ-ગીરીમાં પણ છુટો ! ! એટલે નાનપણથીજ આપીકા ઘરમાંથી વગર નારીયેલે “પાણીચુ” મળેલું ! ચાલ-ચોલાના દોળા જેવી, તેથી આપાછાએખી તેને

નામનો પુરોજ મુંઝેલો કે એવો એક નર્ગીનો નહીં હોય તોજ લલો ! જેના પરીણામમાં કોઈના પણ આંકાશ વગર વાધરો-ફાટી ગયો; તેને મનથી તો મને કોઈ નહીં મારે તો હું આખાં ગામને મારું, એવું નકી તેના ભેળમાં ભમી રહ્યું. તે તેના દીલગ્ગન દોસ્તો સલીમ, જની અને ચાંદ કરતાં બદ-માશીમાં કમી નહતો; પણ વાધરો ખરેખર તો શરીફ બદમાશ હતો. જેઓ પકકા બદમાશ હોય છે તેઓ કળા કુનેહથી કોઈના સપાટામાં આવતા નથી અને પાતાલ પાણી ચલાવા છતાં મોરી સુડી રાખી શકે તેઓ માંહલો આ એક હતો. તે જ્યારે પોતાની મતલબ હોય ત્યારે ઉપકા ત્રણે-સલીમ, જની ને ચાંદ—સાથે એક થઈ જતો, પણ મતલબ ખલાશ થાય કે તેઓ સાથે તારીમારીમાં આવી જતો અને તેઓએ કરેલા કરતુકામાં તેઓનો ત્રાપો દુબાડી દેતો. તે ગઈ કાલે રૂ. ૬૦૦ ના ત્રણેને પડેલા તડાકામાં સામેલ નહીં હતો તેથી પોતામાં દીલમાં ઘણો વટવટ કરવા લાગ્યો. તેને રોજ દોઢયાંની આરવાલી ખીટી પાવલા એકની લાગતી, પાનપટ્ટીમાં પાવલો, અને “ગુલ-પો” રમવા માટે જેટલા ખીસાંમાં હોય તેટલા, તે પછી જેઠાં ધનછભીમો ! તે તો કોઈ ખુદનો લાલ તેને મલીજ જતો. તે તરેહ કીસમના અપ્રમાણીક રીતે ધંધાઓ કરતો હતો, જેમાંથી તે પેદા કરતો પણ બીજાં દહાડે તે નાણું ફાસફસ ! રેસનો તો તે ખાં હતો ! એક આખો દીવસ તેને જમવાનું નહીં આપો તો ચાલે, પણ દારૂ ને જુગાર જે તેના ઇવનના સાથી હતાં તેને એકખી દીવસ તે છોડી શકતો નહીં. તે પોતાના દોસ્તો સાથે હમેશ લડત કરતો, કે “ટેક માઈ ટીપ, ચોરી હુટફટ બદમાશી ગમે તેવી રીતે કરો, પણ એવી સફાઈથી કરો કે તમો સપડાવો નહીં, પણ તેઓ તે તેનું કહેવું નહીં માનતાં, બેદરક ઝોંકાવતા, એટલે બાંહે વખત લોખંડી બાંગરી પહેરી વગર ભાડેના ધરમાં જઈ આવતા. અને વાધરો બચી જવા માટે સદા મનમાં ખાંડ ખાતો !

તેઓ—સલીમ અને વાધરો—અને પીકાંમાંથી પાછા ફર્યા અને સામેજ તેઓને જની અને ચાંદ મળ્યા. તેઓ એક એકાંત ઠેકાણે સાથે મલીને ઝોંકવાયા અને ટોલ તપ્પા મારવા બેઠા.

“કેમ બચ્યાઓ કાલે એકલા એકલાજ તડાકા માર્યો કે હું, મારો ભાગ ક્યાં છે ? હું કોઈને રમાડી નાખું ત્યારે તમો લોક લાય લાગ્યો કશું ને એમ કાંય ?

“જા જા વાધરી ! તું કયે દહાડે અમોને લાગ આપેજ કે અમો

# લીખરટી બાર

જ્યારે બી તમેને રળીયામણી સાંજ ગુજરવી હોય  
ત્યારે અમારા અપ-ટુ-ટેટ લીખરટી બારની  
મુક્તાકાત લેવા ચુકશો નહોં.

સરવે જાતનો—

બ્રાંડી, વીસકી, વાઇન, બીર  
કીકાયત ભાવે મલશેજી.

ગરમા ગરમ માંગો તેવું ખાવાનું પણ તૈયાર મલશે.

અમારા ઘરાકોની ખાસ સગવડ માટે

બીલીયર્ડ ટેબલ પણ  
રાખવામાં આવી છે.

૨૬૩, ગીરગામ રોડ, હાકોરદ્વાર, મુંબઈ.



“દોરતો, મેં હવે એક નવા હાલોએ અજમાયો છે. એક  
હિતી ચીર્યાં હાથ કરવાનો મારો નીચાર છે—” !

(પાન ને નુ મારીત ન થી)

તુંને આપ્યે? તો ખી કાંઈ બચતે તો આપણે પારડી કરતે, પણ ચાંદ અમને આપણી ભગલા કલબમાં ધસડી ગયો કે ચાલ દાવ અજમાવ્યે, આવે તો તીર નહીં તો તુકા! અને આખરે બધું ખોહીને આવ્યા ” બનીએ સમજાવ્યું.

“ હોસ્તો, મેં હવે એક નવો દાવપેજ અજમાવ્યો છે—એક મારો બનત ભાઈ મીત્ર મને એક ઘેરમાં લઈ ગયો હતો, ત્યાં એક ઉડતી ચીરયાં હાથ કરવાનો મારો વીચાર છે. બે કે ત્યાં ખીજી પોટીઓ એક મોટર બસ ભરાય તેટલી છે, પણ તેમાંથી એકને મેં પસંદ કરી છે.” વાધરાએ કહ્યું.

“ તો શું તે ઉડતી ચીરયાં આપણે ત્યાંની સુંદરી અને મલકાની સાથે રહેવા લાવવાનો છે? ”

“ છટ. ખી હુંગ! કેવો સ્ટુપીડ આપડીયા! હું તેણીને મલકા અને સુંદરી પાસે લાવીને તમે લોકોને આપણું સાંધણુ પુરું પાડું? નેવર નેવર! હું તો તેણીને માટે બા આખરથી શેહાદીની માંગણી કરનાર છું અને એકવાર શેહાદી થઈ ગઈ કે પછી તેણીને કેવે રસ્તે મુકવી તે મારું કામ છે.” વાધરા બોલ્યો.

“ અરે વાહરે શેખચલ્લી! એટલે તું કાંઈ ઉડતી ચીરયાંની સાથે શેહાદી કરીને અહીંથી ખરતી માપવા મળે છે કેમ? તેમજ કરવું હોય તો એ રીત અમેને કરતાં નથી આવડતી શું? ”

“ તમે લોકોને! તમે લોકોથી શું ચાય? એક ભુંજ્યો પાપડ નહીં ભંગાય! રીવાઓની ટોળીમાં મેં ત્રણ વરસ ગુબ્બરયાં તે અમકાં નહીં, તમે લોકોને ઇંગલીશ વાતોનો એક કંકા નહીં આવડે અને હું મારી ઇંગલીશ વાક્યાતુરીના પ્રતાપે ગમે તેવા વેશમાં ધામો નાંખી જેન્ટલમેનમાં ખપી શકું અને ફાવી શકું.”

“ અરે એ છુટો થવા મળે તો જવા દ્યો—એ શેહાદી કરી ઉડતી ચીરયાંખી લાવશે તો પણ આપણું કામ તો એને પડશેજ કેની? અચ્ચા બન તું નવું ધર તો માંડ—પછી તને જોઈયે એટલા—”

સલીમ હજી તો પોતાનો વાક્ય પુરો કરવા બન્ય તેટલાં ચાંદ હોમાયો—

“ ચાલ વાધરા, તારા નવા સાહસમાં અમે ફતેહ મેચ્છીયેછ, પણ અમારો હક ભુલતો—ના; અમેને ખાતરી છે કે તારી ઇચ્છા ફેકાફેકીથી તું અમારા કરતાં મૃદસ્થાઈપણામાં વધારે ફાવી શકશે, એ તો ધારોજ છે હરેક માણસની સંખ્યાબંધ ખામીઓ મળે એક પણ ખુખી હોય—અને તું

અમે એવો અમારા કરતાં વધુ બદમાશ છતાં જેન્ટલમેનમાં ખપી જવામાં એકેકા છે; એટલે નવવાણું ટકા તું શવવાનો. ”

“ ઠેકચું ચાંદ—ઠેકચું તારી મારે માટેની સીકારીશ માટે ઉપકારી છું. મને શેહાદી તો કરવા હ્યો દોસ્તો, પછી જુવો કે તમે કુખી જવો એટલો એવડો તેની સલામતીમાં તમે લોકને પાવું ”—વાધરાએ ચલાવ્યું. “ પણ દોસ્તો મારી એક અરજ છે—હવેનો કાંઈ તડાકો પડે તો તેમાંથી એક રકમ મને ઉછીની આપો. અને હું તમે કહેશો તેવી રીતે તે વસુલ કરી આપીશ, વાત એમ છે કે—હું એક મોટો પૈસાદાર છું, અને મને મોટી આવક છે એવું દેખાડવા, પહેલે કાંકરાની માફક મને પૈસા ઉડાવવા પડશે, અને એકવાર સોનાની ચડલી—પેલી ઉડતી ચીરયાં હાથ આવી કે તમે લોક જોજોની, તે એવી તો ‘ જુલજુલે અનાર ’ જેવી છે કે ઘરખેઠાં લજાલજા પૈસાની ગરરી તેના પર નીશાર કરી જશે. ”

“ એમ ? લે દોસ્ત વચન ! તને કંઈખી કરીને અમે ત્રણે મલી એક રકમ આપશું ! પણ જોજો તારું વચન જુલ્યો તો તારું માથું ને અમારી ડાંગ, પછી અમેને છેડયા તો જન્મથી ખલાશ સમજાજે ! ”

“ કજુલ ! ” હાથ પર હાથ દોકતાં, વાધરા બોલ્યો જે માફ તે તમે લાઈઓનુંજ છે. અને હું કદીખી બેઈમાન થઈશ નહીં.



## પ્રકરણ ૨ જી.

ગાંધી પ્રકરણમાં વાધરાનું જન્મ વૃત્તાંત વાંચ્યુંની ? તે પોતાના પાલકાડિયા દોસ્તો સલીમ, જની અને ચાંદચી જુદાજ પ્રકારનો એટલે જેન્ટલમેન લોકર હતો ! તેનું કર્તવ્ય ઝગિમાર અને આજુ ચરમાવાલાને જુલાવે એવું હતું. તેણે ઘણાક ચીલકડપનાં દાવો અજમાવ્યા હતા અને કંઈક નાણું પેદા કર્યું હતું પણ તે સઘણું જેમ અને છે તેમ શસ મુલસે આયા ઉસ મુલસે ગયા જેવુંજ ! આપણે વાંચી આવ્યા તેમ શેહાદીની સ્કીમ અને દોસ્તો પાસે નાણું લઈ દમદમાટ દેખાડવાની તેની ત્રીક તેના અપટ્ટેટ ખ્યાલને આભારી હતી !

વાધરાએ શેહાદી માટે પોતાની કુનેહને અનુસરતુંજ ઘેર શોધી કહાડ્યું હતું. તેનાજ જેવો એક દોસ્ત તેને એક નેકનામીથી ભરયાપુરયાં ઢેકાણે લઈ ગયો. ત્યાં મામલો સઘણો મુંઝાઈની એક નામચીન ફરમાશુ



જગાના જેવોજ હતો. પણ કંઈક સુધરેલી હતો ! પહેલાં આશ્વખાન, પછી ખાણીપાણી, પછી બેટ સોળાદ, પછી ઘાડી દેસ્તી અને છેલ્લે હંડી ખાહી !!

વાધરો ત્યાં એવા તો અફલાતુન ડોળથી દાખલ થયેલો કે સામુન ડેવીડનો પૈસો તો તેની આંગણ પાણી ભરે ! અને દુકમાં ત્યાં એક ચીકાસદર કુલ તરીકે ગણાય ને તેનો પાટલો બંધ એડો. યાને તું મુવાને દીધે કાણુ અને હું મુઠને લીધે કાણુ ? શેહાદીદી આપ્યાદી હો ગઈ !

લગન રેલુસ્ટરને પોરે નોંધાયાં અને થોડાક દીવસ ગયા કે વાધરાજ અસલ જાત પર આવ્યા !

વાધરાની વડુજી-ઐચરનું નામ સાકર હતું ! જેવું નામ તેવું કામ ! સાકર દેખાવેલી નાળુક અને છેલ્લે જામીલી ખરી ! ચામડી જરીક ઉજલી એટલે 'સાકર મઠમ, તો ધરી ધરાય નહીં-પણ વાધરાનાં દાંત પીસેલા ડાયાં અને પીધેલાની ધુનમાં દેખાતા વાધરી જેવા લાલચોળ ડોળાનાં દાખથી તે કંઈક દયાયક્ષી દેખાતી ! શરૂઆતમાં તો સાકર સમજતી કે ચીચોડવાલો ચતુર ધણી મેલવી મેં તેણે દુખ્યો ! અને વાધરો સમજતો કે વીના પૈસે સોનાની ચલ્લી લાય લાગી ! એટલે કળા કુનેલથી તેણીને ધાકમાંજ રાખવી. પણ થોડાજ માસમાં વાધરો તેણીને નજરે ખુલ્લો થઈ ગયો ! તે મોડી રાત્રિ 'દોપ દોપ દોપ' છુટા અક્ષરતો છાક્ટો ધુન થઈ આવતો અને છીતાં જામરતાં સોધી, સાકરને ધમોલા લઈ, તેણીને સરસવતી શખુનો સંભળાવી તેણીને નરમ થી જેવી બનાવવાની આશા રાખતો !

પણ આની બાજુ સંખીની સાકર હતી ! તેની ખરેખરજ નરમ રૂ બની ગઈ હોય એવો દેખાવ કરતી, અને "જો દુકમ" જે કહે તે બગ લાવતી ! લગન અગાડયીજ વાધરા માટે પ્યાર જેવું કાંઈ તેણીમાં હતું નહીં પણ તેની રીતભાનથી જે જરા રતી તેને માટે ખુરદાપાણી આબદ માન હતું તેથી અલોપ થયું-એટલે હવે બાકી રહ્યા ધીક્કાર ! હા-તેણી અંદરખાનેથી પોતાના વાધરી વરને ધીક્કારતી અને નાહક લગનની જુસરીમાં જોડાઈ તે માટે પસ્તાવો કરવા લાગી; તો પણ તે ધોળાયલાં દુધપર સંતાપ કરે તેવી હતી નહીં. પોતાનું સુખનું સાંધણુ (?) તે શોધતીજ રહેતી અને આવા પાળે પડેલા પતી સાથે કેવી રીતે કામ લેવું તેના મકમ ફેરાવ ઉપર આવી ! વાધરો દીવસ આખો પીઠાંમાં, જુગારખાનામાં, યાતો નવા શીકારો સોધવામાં ગુજરતો અને વાધરણુ-સાકર આખો દીવસ પોતાનાં જુનાં દેસ્તો અને આડોસી પાડોસી સાથે, મોજમજાડ ગાન તાન અને વાચ-

રંગમાં ચુગરતી. વાધરો આવવાનો વખત થાય કે નકરી જાણે સતી-સીતા !  
જાણે કસ્સામાં છેએજ નહીં !

બુગાર ને દારૂ માટે વાધરાને જેમ જેમ પૈસાનો ખપ પડતો તેમ  
તેમ તંગીમાં તણાતો.

એક દીવસે સલીમ ચાંદ અને જની સાથે તેને ટપાટપી થઈ અને  
ધ્રુમ વટેરાયું ! તેઓ તેને ઉછીના આપેલા પૈસા પાછા માંગતા, અને તે  
વામા તામા કરતો. અન્યું એમ કે સલીમે વાધરાની કંઈક પક્ષ ખેંચી, એટલે  
ચાંદ અને જનીએ તેને પણ કહેરે મોઢાં શું ભાવે છે નો સરોપાવ  
આપ્યો ! છેવટે સલીમે તે દીને સારો હાથ મારેલો એટલે ખીસામાં પૈસા  
હતા તે ચાંદ અને જનીને ભાગે વાધરાના ધીરેલા પૈસા ચુકાવી આપ્યા !  
એટલે ત્રણને બધેલે વાધરાનો એકજ લેણુદાર સલીમ અન્યો !

હવે વાધરાતું પુછવું શું ? તે સલીમ ઉપર શીદા શીદા થઈ ગયો;  
અને કહેવા લાગો “ બસ તુજ મારો સાચો દોસ્ત ! આજે મારી નોક જળવી !  
ચાલ આજે પેલાં સામેનાં બાગે બેઠસ્ત-પીંશમાં-ધુર્યો. જોદા રાજે આજે  
તો તું તાજે છે ! ”

અલ્લાહ માલુમ કે સલીમ ગીયા કાણ જાણે શી ગણવીમાં હતા ?  
તે વાધરાને કહેવે પીંશમાં ધુર્યો, અને પીવાય તેટલો પોતેથી પીધો ને  
પેલાંનેથી પાયો !

તેઓ બંને શરશ યજ્ઞના હાથમાં હતા, ચાંદ શરશ આશદ-  
‘ચીકર ભરક’ બની ગયા હતા; વાધરો તો એકજ અથા-તથા થઈ ગયો  
અને સલીમ કે જે ‘ચીકર પુક’ બની ચુકો હતો તે કંઈ રૂપીએ જો આના  
સુદ્ધિમાં હતો.

“ અરે ચાર, તારૂં ઘર ક્યાં છે ? ત્રામ ત્રેન તો અંધ થામ ગઈ.  
હવે બાકુતી ખટારા વગર છુટકો નથી. પણ તું એકલો કેમ જશે ? ”  
સલીમે પૂછ્યું.

“ અરે મમમમારારા જીગર જાન દોસ્ત, તું મમમારી સસસાથે આવ  
મમાઈં ઘેર તો જો, મમામારી ગીમીઠી સાકર ને તો જો જો, તારૂં  
દીલ શાદ થયમ જજજશે. જો ગગાડી વવાળાળા મમા મમા માલર આવરી  
પપર હાંક—”

વાધરો બોલતો બોલતો ગાડીમાં લાંબો છર થઇને પડ્યો, અને ગાડી મહાર બાવરી તરફ હંકરાઇ.

જેવી વાધરાના ધર આગળ ગાડી ઉભી કે જેમ તેમ શુદ્ધિ રાખી વાધરો ઉતર્યો અને સલીમના ગળામાં હાથ નાંખી તેને અંદર લઇ ગયો. અને સાકરને ભાગા દુટા શબ્દોમાં કહ્યું કે જો “આપ મારો પુરાણો દોસ્ત છે એની સારી પરાણાગત કરજો, એ મારા ઉપર આજે ધણો મહેરબાન થયેલો છે.”

સાકરે ગરદન હલાવી ખુરસી આપી સલીમને બેસાડ્યો અને અડધી રાત વીતી ગયેલી છતાં એલાર પેલારની વાતો તેણી તેના સાથે કરવા લાગી, સલીમનો મેલો ખાર અવતાર જોઈ તેણી મનમાં વીચારવા લાગી કે “આવો માણસ તે શું મારા વરને મદદ કરી શક્યો હશે ?”

સલીમે સાકરને જોતાની સાથે તેનો દાઝ ઉડી ગયો ને તેને બદલે તેના પેટમાં સાકરના શીરા ઝોટાવા લાગ્યા એટલે સલીમે પોતાની લટાફટ ઠીક ચલાવી.

વાતચીતમાં થોડી રાત થવા આવી. એટલે સાકરે સલીમને રાતવાસો ત્યાંજ તોડી પાડવા બોલિશ કરી અને દરદીને જોઇતું વૈદે ફરમાવ્યું.

ખીજે દીને સલીમ અને વાધરો ધરેથી સાથેજ બાહર પડ્યા. અને સલીમ કંઇક ઉંડા ખ્યાલમાં તેની સાથેનો સાથેજ રહ્યો. આજેખી સલીમનાં નશીબે ચારી આપી, ગઈ કાલે જે કાંઈ વધ્યું હતું તે સધલું પાનાપર રખ્યો અને સાંજ પડતાં તો સારી જેવી રકમ તે ખીજી કમાયો ! બત્તી થતાં તેઓ પાછા પીઠામાં ધુર્યા. ધુમ ધીમ્યો; અને સલીમે છુટા પડતાં કાલે ક્યાં મલવું તે વાધરાને પુછ્યું.

“નહીં રશીક, તે નહીં બનશે, આજેખી મારે ઘેરેજ ચાલ. આપણે ઘેર જઇને ખીજ એક બાટલી મંગાવશું અને સાથે સાથે મળહ ઉડાવશું ! હજી તો સક્કાઈ છે ફક્ત આઠ વાગા !”

તેઓ બંને ધરે ગયા. સાકરે સલીમને હસીહસીને ડોકાં કર્યાં, ધરે પુગતાં સલીમ પાસે દાઝના પૈસા લઈ વાધરો દાઝ લેવા દોડ્યો. સલીમ અને સાકર એકલાં પડ્યાં.

સાકર ઉંડી નજરની હતી ! કાઈખી જાત હોય કે પ્રજાત, અમીર હોય કે ફકીર, માહર હોય કે ચમાર, પોતે જો ઈચ્છતી તો તેને એક લોહન્યુંબક મીસાલ બનાવી નાંખતી !

તેમાં રેશમી કુલ દીકો કે તેની ઉપર તે થોડી થોડી થઇ જતી અને ખુશામદી શબ્દોથી તેને નવાજતી ! તેણી ફક્ત પૈસાને પીછાણતી.

સલીમ દેખાવે તો તદ્દન જરીપુરાણો હતો. તેના ડાયાં દાર પી પીને ખેસી ગયાં હતા, ડોળા બહાર નીકળી આવ્યા હતા. ટુંકમાં પીલહાઉસી જીંદગીનો તે હુબહુ નમુનો હતો. છતાં સાકરને મનથી તે ભલો હતો. કારણ કે તે વાધરાનો દોસ્ત હતો એટલે વાધરાની કોઈ બેદી હકીકત તેની પાસેથી મેળવી લેવા તે તેની સાથે વધુ પડેલાટાતી રહી.

સલીમ તેણીની આગલ બગાઇ મારતો કે “વાધરાને મેં કેદમાં જતો એમ બચાવ્યો ને તેમ તેનું કરજ મેં ભર્યું, ને એમ મેં ખરચ કર્યો ને તેમ હેશાન કર્યું !” વળી વાધરાની પાછલ સલીમ તેને ધુમ ગાળો દઇ ધીક્કાર દેખાડતો. એટલે સાકર ધીમે ધીમે તેને વીશ્વાસમાં લઇ, વાધરા બાબદનો પોતાનો ધીક્કાર તેણીખી બતાવતી; તેણી પ્રથમ તો જરા અચકાઈ પણ જેમ જેમ સલીમ સાથે વાતચીતનો ધરોળો થતો ગયો તેમ તેમ તેણી સલીમ ઉપર ભરસો મુકતી ગઈ.

દીવસો ગળડી ગયા. સલીમ મેલો થેલો અને ગંધ મારતો લોકર જેવો ખુલ્લો દીસ્તો પણ સાકરનું જરાખી કાંઈ કામ પડે તો તેણીની મદદ લાગતો એટલે સાકરને મતથી તે ગોયા ગોવાલ્યરનો પ્રીન્સ હતો !

એક દીવસે સાકરની તખીયત બગડી. અને બોલ બોલતાં તેણી ખાટલે પડી. સલીમે તે દીને વાધરાની સાથે બાહર નહીં જતાં ઘરેજ રહી, બગ્ગર હાટ આણી રાંધીસીધી ઘરની મદદરત કીધી !

સાકર અને વાધરા તેની પર ખુશ થઈ ગયાં. સલીમને રાંધવાની સારી આવડત હતી, તે અગાઉ કોઈ કોઈવાર જમાતનું જમણ થતું ત્યારે રાંધવા જતો અને થોડાક કલાક કામ કરી કડકો હોય ત્યારે સારી કમાણી કરતો. પણ બ્યારથી ચાંદ, જાની, અને વાધરા જેવાઓની સોબત લાગી ત્યારથી તે પુરો બાતલ થઇ ગયો. તે એકખી કુછંદમાં બાકાત હતો નહીં.

કાગનું ખેસવું ને તાડનું પડવું થયું ! સાકરનું સીક પડવું અને સલીમનું રાંધવા માટે ઘરે જાથુકનું રેલવું ઠડવું; કારણ કે સાકરે સલીમને હાથના પકાવેલા ખાણાની તારીફ પર તારીફ કરી અને વાધરાએ તે સ્વીકારી ! એટલે સલીમખાન જાણે સરવીસપર ઈચ્છા હોય તેમ, ખેંચ પકડ મુંજે જોર આતા હય, કરીને એકટીંગ ઉપરથી પરમીનન્ટ થયા ! સલીમની પાસે થોડું ઘણું જુગારમાંથી બચેલું હતું. એટલે તેનેજ પૈસે બગ્ગર લાવી રાંધી

ખવાડતો અને કલાક એકલાદ એકાદ ખુણે ખંટાલે જઈ એ દાવ રમી આવતો, કોઈ દી એકના બમણા કરી આવતો ને કોઈદી ખાલી હાથે પાછો ફરતો; રાત્રે વાધરો આવે કે તેને માટે નવી નવી તરાંહનું ખાણું તૈયાર ! અને દોડતો જઈ પોતાને પૈસે દારૂખી લાવી તેને આપતો પાતો ! એટલે વાધરાને મનથી ગંગા પાયા ! તે આખો દી હારે કે જીતે ગમે તે થાય ! પણ રાત્રે કુમેસ્તાની ને બમ્બો થોકવાની હાથવાયતો નહીં ? તેને મનથી તો સલીમ જેવો જાની દોસ્ત દુન્યામાં બીજો કોઈજ નહીં ! એટલે વાધરાએ જાણે પોતાનું ઘર ને ઘરઘણીયાણી બન્ને તેને સોંપી દીધું. સલીમ પણ સમજે કે આ દીક છે—“ઘરનો ઘણી હું બાહર નીકળ તું !”

### મકરણ ૩ જી.

મહીનાઓ વહી ગયા. સલીમ સાકર અને વાધરો ત્રણેનો એક સંપ વધતો ચાલ્યો. સાકર અને સલીમ તો જાણે દુધને પાણી મીસાલ એક થઈ ગયાં ! હવે વાધરા અને સાકરને એક પળવારથી સલીમ વગર ચાલતું નહીં !

વાધરાને પાનામાં હારની હારજ આજકાલ મલતી; પેલી તરફ સલીમ-નેથી સુકમણાં પડવા માંડ્યાં—બીજી તરફ વાધરાએ જુના દોસ્તો ચાંદ, જાનીને તોડાંજલી દીધી હતી, એટલે વાધરાએ નવનવા દોસ્તો શોધવા માંડ્યા. કોઈથી સદ્દર બોલતું મલતો કે વાધરો ચાલાકીથી તેની સાથે દોસ્તો કરતો અને તેઓને ઘરે લાવી દારૂ પાછ ખુશ કરતો, વળી દોસ્તો ઘરે આવતા તો તેમણે માટે દારૂ ઉપરાંત મડમનાં દરેસમાં સાકરનું સાકરયા ખેંચાણું ! અને દારૂ ખાણું પીણીની મેનીજ માટે ત્રીજો સલીમ બદો તૈયાર એટલે પછી મના શેની હોય ?

એક દીને કાસમ ખાટકીને દોસ્તાનો હાથ આપીને વાધરો ખેંચી લાવતો, તો બીજો દીને કાળીયા કોલીને લાવતો, તો ત્રીજો દીને પાપ્યાં પેસ્ટાઉ, તો ચોથો દીને કોઈ ગામરયા ધાંચીને પેદા કરી લાવતો ! ગોઠવણ મુજબ નેમેલો વખત થતો કે સાકરયા વાધરણુ, ગાલીચો બીજાવી કેવીક નીમાજમા મશગુલ હોય તેમ કુરાન પઢવા બેસી જતી, એટલે પરાણા આવનારને આપાદ છાપ બેસતો કે આ કોઈ ફરેસ્તાઈથી અરબસ્તાનની હુશીજ હતી ! જેવો પરાણો આવતો કે બીસમીલ્લાહ બોલી સાકર નીમાજથી ફારેગ થતી, અને પરાણા સાથે મનમોહક વાતો ચલાવતી અને વાધરો “સલીમ સલીમ” હાંક મારતો દોડધામ કરતો સલીમ સાથે બાહર નીકળી પડતો.

સાકર, પરોણા આગળ પોતાનાં દુઃખો રડતી અને વાધરાને ઉધે હાથના ઓવારણા દર્ધ ગાળો દેતી અને પોતાનાં દુઃખમાં ભાગ લેનાર કાંઈ મીત્ર નથી માટે હરહમેશ અહીં આવતા રહેવાની વિનંતી કરતી.

પરોણો બાપડો દારૂની લેહર અને સાકરની વાતોની મેહરથી, દયાથી દારૂ પોતાના ખીસામાં હાથ નાંખી છુટે હાથે તેણીને નવાઝતો અને સાકર ખીચારી “નહી-નહીરેજી શાને વરે તકલીફ લેવોજી-” કહી બેદરકારીથી પેસા ગાયબ કરતી અને ઉપરથી શખ્દોરૂપી સાકરયા શીરો રેડતી જતી !

વાધરો ધડીકવારે પાછો ફરી પરોણાને તર બનાવી અરધે રસ્તે વેર તેને પોંહચાડવા જતો, પોતે ધણીજ સંકડાસમાં હોવાનું જણાવી થોડુંક નાણું ઉછીનું માંગતો. જો પરોણો ડાહ્યો દોહરો થઈ આપે તો ઠીકઠીક— નહી તો બીજીવાર ધરે બોલાવી તેનો ઘાટ ધડતો !

એક દીને એક બચુમીયા બાબર-(હજમ) સોનાનો અછોડો, અને અરધો ડજન આંગળે અંગુઠીઓ ધાલીને આવ્યો હતો. બચુમીયાં પાસે સાકરજનને તો રાખેતાની રૂમડી ઠીક બોલાવી. અને બચુમીયાને સફર બીલું જણી વાધરાની ગેરહાજરીમાં બીજે દીને આવવાનું આમંત્રણ કર્યું ! એવી મતલબથી કે વાધરો તેના સર્વે ખીસાં ખાલી કરી લે—તે તેણીને શું કામ આવે ? જો દીવસનાં આવે તો સલીમ અને તેણી બંનેના ઉધોગમાં તેનું નાણું આવી શકે. આ ગોડવણને લીધે, વાધરો બ્યારે બચુમીયાંની પાછળ પાછળ તેને અડધે વાટે ધરે પુગાડવા ગયો ત્યારે રાખેતા મુજબ તેને તંગી અને મુસકેલીની વાત છેડી, બચુમીયાં અગાઉથી પામી ગયેલો એટલે “અચ્છુ અચ્છું હું બીજી વખતે દેખીસ, હાલ તો ખીસામાં બરકત છે,” એમ બાહણ કાઢવા લાગ્યો. વાધરાના લેહરી દોસ્તોમાંથી પહેલ વહેલોજ સુંવાળો માણસ આ મળેલો જણી તે તરત વેળા તો દાંત્યાં પીસી દીલમાંજ ગમ ખાઈ ગયો. સરઆતમાં ઉછીની રકમની માંગણી કરી, પછી કાંઈ નહીં હોય તો હાલ તરત થોડાખી આપવાની ઓફર થઈ. તેખી “નન્નો” વાસ્યો, એટલે રૂપીઆ દસ, પાંચ અને છેવટે એક ઉપર માંગણીનો દડો ગચડ્યો; પણ બચુમીયાં બંદો નહીં હાલ્યો, નહીં ચાલ્યો કે નહીં ધસી ધામીને ખીસામાં હાથ નાંખ્યો.

“વારું ત્યારે બચુલાઈ, હું કાલે તમારાં સેલુનમાં આવું ? મને એક સારી જેવી રકમ કરી આપશો ?”

“અરે ચાર છોડ વાત ! હું કાંઈ વખત જોઈશ.”

પણ વાધરો બચ્ચો કાંઈ એમ તેને જતો મુકે?...“નહીં—બચુભાઈ તમે એમ શું કરો છ ? મારી આવી તંગીની વખતે તમે જેવા દોસ્ત પાસે નહીં માંગું તો કોણ પાસે માંગું ? ખરા, ત્યારે એમ કરો—હું કાલે તમારે સેલુને છેક મોડેથી આવીશ, એટલે આજની માફક આપણે સાથેજ લગાર છાંટાપાણી લઈ અહીં ધરે આવશું, અને ધરેખી જરા મળાહ કરીશું કેમ કમુલ ?”

“હીક કમુલ ! બચુમીયાંએ જોયું કે આ મેલું કાંઈ શીટે એમ નથી, એટલે તેને રવાના કરવાને જુઠાંધએ હાનું ડોકું ધુણાવ્યું.

ખીજે દીને નેમેલે ટાઇમે—બચું મીયાંને નીકળવાને ટાઇમે—તે એક એટલા ઉપર ઉભો રહી રાહ જોતો ખોટી થયો; પણ બચુમીયાં હોય તો મલે કે ? તેવણુ તો માહરબાવડી પર પેલી માહરખનો વાયદો પુરો કરવાને વટી ગયલા, તપાસ કરતાં વાધરાને તેને મથકેથી જવાબ મળ્યો કે બચુમીયાં ઘણાં અગત્યના કામસર બાહર ગયા છે !

આખરે થોડો ઘણો ઉધાર સુધાર ગામઠી રમતું એકાદ ગલાસ ચહડાવી વાધરો નીરાશ જેવો ધરે આવ્યો. તેને સ્વપનોખી ન હતો કે બચુમીયાંએ દીવસનાં આવી આજે સલીમમીયાંની ખરકતે તેને ધરેજ પકારી કરી હતી !

સલીમ અને સાકરને વાધરાની નાડ માટે કાંઈ પુછવું પડે ? બચુમીયાં પાસે મેલવેલા પૈસામાંથી અમનચમન ચલાવી, વાધરાને આવવાને વખતે તેને વીદાયખી કરી નાંખ્યો હતો ! એટલે જાણે બંને જણ કસામાં છેજ નહીં ! વાધરો છીટાં સોહધતો ધરે ભાડાંભાંડ કરવાના મનસુખે આવ્યો કે સલીમે સાકરને બીલી ટપકાવી ! એટલે સાકરે વહેલી બીડી પાન ચાહ આગળ મુક્યાં અને પલવારમાં સલીમ છાંટાની બાટલી એક લાવ્યો કે વાધરાજીનું સઘલું વધન ફરાર ! અને ઠંડાગાર ! !

બચુમીયાંની આમદથી ઉલ્લત પકડી સલીમમીયાં બચુમીયાના જેવોજ ખોરીયા ખાપરીયા પણ ભર્યા ખીસાવાલાઓને દીવસના શોધતોજ રહેતો ! એટલે દીવસના સલીમ અને સાકરની ભાગીદારીનો સોદો ધીકતો ચાલ્યો અને રાત્રે વાધરાની રોજી જગતી ચાલુજ રહી ! પણ દરરોજનો બ્યાહનો કરતોખી લાજે ! તેમ વાધરાને એકાદ દીવસ જુગારમાં તડકો પડતો તો ખીજે દીને કોઈ પરોણા ખટાવી જતો ! તો ત્રીજે દીને સુકમણ ચાલતા તો ચોથે દીને પોખાર પાસાઓ દબો દેતા !

એક દીને બચુમીયા સેલુનમાંથી ધરાકની દાદી બોડીને બાહર જવાને ઉતરતા હતા કે સામેજ વાધરો મળ્યો.

“કમ બચુમીયાં, તમે તે દહાડે એવુંજ વચન પાળ્યું કેમ ? હું બે ચાર ધકા તે પછી ખાઈ ગયો પણ તમારો તો પત્તોજ નહીં મળે. ખેર લો ચાલો, હવે મને કંઈ ઉછીના પૈસાની જરૂર નથી. તમને ખપ હોય તો હું સાંભ્યા આપું !” વાધરાએ વાધરી ગત કીધી ? ચાલો આજે આપણે સાથે જઈએ, જરા ઘરે બે ઘડી વાત-ગમત કરશું. પૈસા બૈસા કાંઈ સાથે લેતા ના, આજે તમારી દુવાથી મારી પાસે અલાહની મહેર છે !”

બચુમીયાં ના કહી શક્યો નહીં ! તે સમજ્યો કે “આજે વાધરો પોતેજ ખરચનાર છે એટલે મદતની મળતી કરી આવવામાં કાંઈ ગયું નહીં !”

બચુમીયાં અને વાધરો ઘરે પુગયાં. રાખેતાની દારૂ પીવાડવાની પરોણ-ગતની ધામધુમ ચાલી રહી અને વાધરો બચુમીયાને ટેં બનાવી થોડીક વાતચીત પછી ધરતી બાહર ગયો ને સલીમને પણ સાથે લેતો ગયો.

પેલી તરફ બચુમીયાં તો હવે આ ઘરમાં નવા જુના થઈ થયેલા એટલે જાણે ઘરમાં પોતાની પરણેતર સાથે બેસી ફરાગતથી વાત કરતા હોય તેમ સાકર સાથે સટાકા મારી રહ્યા હતા અને વાધરાએ જાણી જોઈને પીવાડેલો વધુ-એટલે સાકર સાથે છુટથી અટકચાલી કરવા જતા હતા-તેવાજ “ખખરદાર” ! કરતો વાધરો છુપાયેલો જાહેર થયો અને પછી બચુમીયાંની પર શું વાદળ ?

“બદમાસ ! રટુપીડ ! ખજાડી ઝુલ ! તુંને સાચું માણસ સમજી મારી બૈરી સાથે વાતચીત કરવા બેસાડ્યો તે શું આવું કામ કરવા માટે કે ?” એમ કહી વાધરાએ એક સલાપ બચુમીયાને અને બીજી સાકરને બેંચી કાઢી !

બચુમીયાં ફીકા ફચ મારી ગયો અને તેનો પીધેલો દારૂ સઘળો હવા થઈ ગયો. “કાફર દેડ હજમ ! આય ઘડીએ સો રૂપીઆ કહાડ નહીં તો તારો ખુરદો કરી નાંખશ.” વાધરો આ બોલતો ત્યારે સાકર તો ત્યાંથી ઉઠીને વંજે માપી ગઈ, અને સલીમ નજીકજ ઉભેલો હતો. એટલે બચુ સમજ્યો હતો કે મામલો ગંભીર થઈ પડ્યો. એટલે મુઠે મોહકે રૂ. ૧૦૦ ની મોટનો એક ટુકડો વાધરાના આંગપર તેને ફેંક્યો !

તરત તે નોટ ઉંચકી લઈ વાધરો બોલ્યો, “અંહ શાગ્યાશ અચ્ચા ! મેં તે દીને છેવટની ઘડીએ રૂ. ૧ મગિલો તો તેટલોબી તારાથી અપાયો નહીં, અને હવે કેવા રૂ. ૧૦૦ જાટ તોલ્યા ? એતો વાંકી આંગલી વગર થી નીકળેજ નહીં !”



અચુમીયાં બાપડો તેરીબી ચુપ ને મેરીબી ચુપ કરી ત્યાંથી ચાલતો થયો ! કાંદો ખાઈ મોંઢ સુગાડવા કોણ પાસે જાય ?

અચુમીયાં ગયા પછી વાધરો, સલીમ અને સાકર ખડખડ હસ્યા. આજે ઘર બેઠે મળેલી રકમ માટે હરખાઈ ગયાં. પણ અંદર ખાનેથી સલીમ અને સાકર અદેખાઈ કરવા લાગ્યાં. આજની આવક વાધરો હોમ્યાં કરવાનો, તેમાં કાંઈ ભાગતો મંગાયજ નહીં. વળી અચુમીયાં બીલુ વાધરાની ગેરહાજરીમાં આવતો તેથી હવે આજના બનાવથી કદાપી બંધ થાય ! એટલે સલીમ અને સાકરને તો નવવાણું ટકાની ખોટ હતી.

વાધરાની સ્લાપનો સ્વાદ, સાકરનાં મોઢ ઉપર તાજેજ હતો. અને બીજે દીને, આમ વારંવાર હાથ ઉંચકતો વાધરાને કેવી રીતે બંધ કરવો તેની સલાહ સલીમ પાસે તે લેવા બેઠી.

“ખાઈ, હું તો તમોને એવો ઈસ્મે આજમ ઇલમ બનાવું કે વાધરો તમારો સદા પગ ચુમતો રહે. પણ મને ડર લાગેછ-કોઈ દીન ભોળપણમાં મારી એજમતી હીકમતની વાત બોલી દો, તો હમારી દોસ્તીમાં સદાનું ભંગાણુ પડે.”

“ઓ સલીમ ! તુને મારા પર એટલો વીશ્વાસ નથી ? હું કબીબી જેવી નાદાની કરું ખરી કે ?”

બંને વચ્ચે કેટલીક તાજમ તવાજ થવા પછી સલીમે એક યુક્તી સાકરનાં કાનમાં કહી.

“જો ગમે એવો મરદ હોશે તે આ દવાખથી મીન માફક પીગલી જશે. એક સાહ્યા કે ઝોળાની મીસાળ તારી પાછળ પાછળ ધુમશે. તું બેસ કાંદશે તો બેસ્સે ને ઉડશે. બસ-તારો ગુલામજ બની રહેશે.”

“અહા હા હા ! એટલું બધું ? મારા માનવામાં આવતું નથી.” સાકર ખુબ ગેલમાં આવી બોલી. “બેર, હું પહેલી તકેજ તે અજમાવશ.”

શું સલીમની આ જાદુઈ દવા ખરેખરી અચુક હશે ? જો તેમજ હોયતો સાકર જેવી એક અલબેલી અબલાના હાથમાં તેવી ચીજ આવતાં ભુતના હાથમાં ચોટલી જેવું નહીં બનશે ? વાધરા ઉપર આ ઇલમ અજમાવતાં જો ફતેહમંદ નીવડે તો પછી બીજાઓ પર તેની અસર શું થાય ?

હા ! દુન્યા કોઈ ચીજથી ખાલી નથી. સલીમની દવા હાથમાં આવવા પછી આ હીદી કલ્થોપેત્રા શું પાટ લજવે છે તે ધડકતી છાતીએ આપણને વાંચવાનું છે.

## પ્રકરણ ૪ થું.

પૈસા મારા પરમેશ્વર, બાપડી મારી ગુર !

સદો, હાંટા સારીઆમ-સેવા કાણી કર ?

[ સંસારી કાવા દાવા ! તકલીદી ચાહનો ચિતાર ! ખરા ખ્યાર ને નામના ખુનો ! અં-હું, શું મદોને વસ કરનારી મોહી-ણીબી વળી આવતી હશે ? હોય પણ, દુન્યા કોઇ ચીજથી ખાલી નથી ! ગુનાહમાં ગાફીલ કરનાર પાપી કોણ ?—મરદ કે આરત ? ]

“અલ્લાહને બનાઇ જોડી-એક ખુંધી આર એક ખોડી” । તે સાકર અને વાધરો—પતી પત્નીનો હીસાબ સધજો તેવોજ હતો ! ધણી પોતાની મતમાં લોટતો ને ધણીઆણી પોતાની મતલબમાં મલકાતી; સલીમે બતાવેલી પેલી જાદુઇ યાકુતી-લોહચુંબક મીસાલ મદોને પોતાં તરફ ખેંચનારી ઇસ્મેઆજમ દવાઇ-ની ખુબી પીછાણવા પછી સાકરને આખી દુન્યા ઉઠલાવનાર હવસી જેમ બર્પા થયું ! તેણી હવે અગાઉ કરતાં વધું છુટથી સલીમ સાથે વર્તતી, અને સલીમ માત્ર લેહાજને ખાતર વાધરો ધરમાં હોય તેટલોજ વખત નોકરનો પાત્ર ભજવતો—બાકી તો તે શેઠ ને શેઠાણી બંનેનો શેઠ થઈ ગયો હતો !!

સાકર સોનેરી ટોળીના પ્રાક્રમમાં અને પૈસા ઓકાવવામાં જે જરા રતી અપુર્ણ હતી તે હવે સલીમની સોબતમાં ‘પરફેક્ટ’ બની ગઇ ! સલીમ હતો તો આફ્રીકન હબસી જેવો રૂપાળો (1) પણ વાધરાની ગેરહાજરીમાં સાકરને “વીછછણ વાઉ” બનાવવામાં તે રાંધણરૂપ થઇ પડ્યો. ડગલે ને પગલે તે સલીમની સલાહ મુજબ ચાલતી. તે સમજતી હતી કે તેણીના પૈસા ધુતવાનો અરમાન પુરો પાડવા માટે સલીમ જેવા એક અંગત સાગેરદની તેને મોટી અગત હતી, તેથી સધળી પોતાના દીલની વાત તે સલીમને કહેતી. સલીમ પણ આ સહેલાઇથી મજેલી દલ્લી માટે શૈતાનના શુક કરતો ! તેને આગળની માફક ચોરી લુટફાટ અને ધર ફાડવાનો ધંધો કરવાની હવે જરૂર હતી નહિ—વગર ભાડાંના કીલામાં ચાંચડા મારવાનો ભય હવે તેને હતો નહી. એટલે તે સાકરને હર રીતે રાજી રાખવામાંજ પોતાનું સાર્થક સમજતો. એમ તો કોઇવાર આવેલી આવકનો બધોજ ભાગ તે હાઉ કરી જતો, પણ ધડીભરના રૂસામણા પછી બંને પાછાં એકના એક અડ જતાં હતાં.

તે અન્નેની દોસ્તીમાં ખલલ કરવા જેવું વાધરા માટે, કશું કારણજ નહીં હતું. તે તો આપણુ આગળ વાંગી આવ્યાં તેમ પોતાના ભુજંગી છંદ-લખમાં શુલતાન હતો. તેને મનથી જુગાર રમવા પૈસા, અને પેટ ભરીને દારૂ મહે તો દુન્યાં આખી જહાનમાં જાય ! જો કડકો થતો તોજ તે વાયદા પર આવતો, નહીં તો કે દીલ ચમન ! !

સલીમે ખતાવેલી પેલી પાપી પ્રવાહી જાણ્યા પછી સાકર જંપીને એકીજ નહીં, તેણીને પહેલે તો મતલબ હતી સલીમને ગોલામ બનાવવાની ! અને પછી વાધરાને ચમટીમાં ચોલતાં વાર કેટલી ?

એક રમુજ દાખલો કદાપી વાંચનારને યાદ હશે:—

એક વકીલે એક આરોપીને એક ગંજીર આરોપમાંથી છાડવવા માટે યુક્તી બતાવી, તેને પોતાના કુળને શીખવ્યું કે કોર્ટમાં કાંઈજી સવાલ પુછે તો “ઉ-હું” ફરી જોલવું, એટલે તને દીવાનામાં ખપાવી છોડી દેશે.

તે આરોપીએ વકીલની સલાહ પ્રમાણે કોર્ટમાં કાંઈજી સવાલ પુછાવી વખતે “ઉ-હું” ફરી જોલવા માંડ્યું, પરીણામમાં તે છુટી ગયો.

છુટો થવા પછી વકીલે પેલા આરોપી પાસે પોતાની ફી માંગી અને પોતાની તારીફ કરવા માંડી, પણ આરોપીએ વકીલની યુક્તી વકીલને કપાળે વલવી ચોંટાડી ! વકીલે ફીની ઉંધરાણી દીધી કે એજ તેનું પાછું ઉભરી આવ્યું “ઉ-હું” ! વકીલે કપાળ કુટ્યું.

આવોજ કાંઈક મામલો સલીમ ને સાકરના બાજમાં અન્યો ! સલીમનું શીખવેલું કીમ્યું સાકરે પહેલે સલીમ પરજ અજમાવવાનું મન સાથે છુપું ખીટું ઝડક્યું. એકદવારની મીઠી મીઠી ચાહથી તે કીમયાંની સલીમ પર ધારેલી અસર થયલી સાકરે જોઈ ! પણ આણીગમ સલીમ અન્યો જેનું નામ; તે કયાં કમી હતો ? તે તો માહરબાવરીનાં આ સાકરયા ઘરમાં પેઠા ત્યારથીજ ગરમ ગરમ સ્વીટીશમાં પોતાનું કીમ્યું તેણીપર અજમાવી ચુકેલો અને સાકર ઉપર આજની લફ સુધીનો કાજુ મેળવવામાં ફતેહ પામેલો ! એ તો પેલી કવિતા માફક—

“જેસે કું મીલે તેસે, તેસે કું મીલે વાઈ

ઝાર તીનો મીલકે તુનતુની બજાઈ”

જેવો મામલો થયો ! કવિતામાં જણાવવા મુજબ “તીનો મીલકે તુનતુની બજાઈ” તેમ રહયો સહયો વાધરાને પણ તેની વાધરણે કીમ્યુ પાછું પોણાયંદ જેવો બનાવી નાંખ્યો ! હા ! હવે તેણીને કાણ પુછનાર હતું ?

એક દહાડો, સાંજના સાડા પાંચેકનો વખત હતો. સલીમ પોતાના રૂમમાં તરતની ચાહે પીને બીડીનાં ધુમાડા ઉડારતો બેઠો હતો. સાકર તરતની નાહી ધોઈને બારી નજીક ઉભી રહી પોતાના છુટા બાલ હોળતી હતી...તેણી ઘડીમાં ગાઉન પહેડી મડમ બનતી, ઘડીકમાં હીંદવાની બનતી, અને ઘડીકમાં પારસી લેડી બની જતી, જે આપણે આગળ વાંચી આવ્યા છીએ. આજે તેણીએ નાહી ધોઈ પારસી બાઈ ફેશનની સાડી અને ડરેસ સજ્યો હતો. અને હવે બાળ હોળી સંપૂર્ણ થવા ચ્હાતી હતી. હાલ તેણીનું ધ્યાન આરીસા અને બ્રસમાંજ હતું.

તેણીના ઘર આગળથી અનેક ગાડી ઘોડા અને મોટરો પસાર થતી હતી. પણ એકાએક મોટો ઘડાકામાર અવાજ થયો એટલે તેણીએ બારીયે ડોકાવ્યું, તેણીએ જોયું. એક બહુજ ભપકાદાર મોટરની અંદર, એક કદાવર બાંધાનો યુરોપીઅન ડરેસમાં સજ થયેલો જવાન, વીચારમાં ઉપર નીચે જોઈ રહ્યો હતો. તેણીને અનુમાન કરતાં વાર નહીં લાગી કે હમણાજ જે મોટો અવાજ થયો હતો તે એજ મોટરનું ટાયર ફાટવાને લગતો હતો. પેલો મોટર માહેલો જવાન વિચારમાં પડ્યો કે વીસરમોપણથી કે એપરવાઈથી તેની મોટરમાં ફાલતું ટાયર કાઢખી હતું નહીં. અને મોટર અટકી પડી તે ચલાવવી કેમ? ચતુર સાકર તે જવાનના વીચારો તરત પામી ગઈ. તેણી તે જવાન તરફ જોઈને હસી અને ડોકાનો લેહકો કરી નખરાંથી બોલી:—

“કંઈ અમારી મદદની જરૂર છે ? મારા નોકરને મોકલું ?”

“કેંકયું, ઘણી મહેરબાની. હું એજ કહેવા માંગતો તો પણ:—”

“અરે કંઈ નહિં છ હું આંચ મોકલું.—” તે જવાનને વધુ બોલતો અટકાવી સાકરે—“સલીમ સલીમ કાંઈ મુવો ?” એવો સહાદ માર્યો.

સલીમને કંઈ કહેવું પડે તેમ નહીં હતું, તે તરત મોટર બાણી દોડ્યો. અને પેલા જવાનને અંદર આવવા બાઈજતથી ઈજન કીધું.

તે અંદર આવ્યો. અને દાખલ થતાંજ સાકરને નમીને કહ્યું, એક્ષકયુઝ મી. બાબુ, તમોને કંઈ હરકત નહીં હોય તો હું અહીં જરા થોભસ. અનફોરચ્યુનેટલી મારો સાકર જરા સીક થઈ ગયો છું ને મોટરમાં અડીલીડીને વાસ્તે ટયુબ ટાયર કે એક્સ્ત્રા ઈન્ફ્લેમેન્ટસ રહેવાં જોઈએ તેનું મને કંઈ ભાન રહ્યું નહીં.

“ઓ તેમાં શું છે ? તમારું ઘેર છે, બેલાશક બેસાણ. તમને મોટર સંબંધી કંઈ કહેવું હોય તો આવ મારો નોકર છે તેને કહો, તે બધા ગોઠવણ કરશે.”

“એએમ ? ઓ, ત્યારે તો તમારી ઘણી મહેરબાની !” એટલું બોલી તે જવાને પોતાની પોકેટમાંથી ચપક કરતી રૂ. ૫૦ ની એક નોટ કહાડી સલીમ લણી બેઠને કહ્યું, “બેની લઈ, આ નોટ છે તેમાંથી તું આવ મારો મોટર મારે બંગલે નેપયનસી રોડ પર કાઢાવી રીતે પહોંચરાવી આવ અને ત્યાંથી પાછો ફરતાં મારી બીજી મોટર તૈયાર છે તે લઈ આવ. લે આવ મારો કાર્ડ.”

“બહોત અચ્છા શેઠજી !” કહી સલીમ તે એડ્રેસનો કાર્ડ અને નોટ ખીસ્સામાં મારી ચાલતો થયો.

### પ્રકરણ ૫ મું.

સાકર શ્રીમંત શીકારોની પરોણાગત કરવામાં એકડી હતી. અને પહેલેજ તડાકે આમાનું દીલ પોતા તરફ ખેંચાઈ આવવા માટે તેણી તદ્દખીર લગાવતી તે—ટાંકલા તીર મીસાલ આબાદ પાર પડતી હતી.

“માફ કરજો હું—ઈફ યુ ડોન્ટ માઈન્ડ ! એકલા બેસવું પડે તો—હું જરા માફ કામ આટાપી લેઉ, તેટલાં આંખે “ફેવરીટ” ની ચોપડી છે તે જરા વાંચજો.” સાકરે જાલ બીજાવવા માંડી.

“ઓ ઠેકયું ઠેકયું” કહી તેણીના હાથમાંથી તે જવાને ચોપડી લીધી અને વાંચવા માંડી ગયો.

સાકર ઝડપી કદમે બીજા રૂમમાંથી અફરગાન્યુ સુખડ લોખાન ને લણવાની ચોપડી લાવી, અને છુટા બાલ પર માથાબાનાં બદલે અમરોડ રૂમાલ નાંખ્યો અને તે જવાનથી થોડેક કદમ દુર લણવા એસી ગઈ... પેલો જવાન સાકરને આતશ સાંમે લણતી અને નમસ્કાર કરતી બાડી આંખે બેતો રહ્યો. તે પોતાના દીલ સાથ વિષમય પામ્યો. “ખરેખર આવા ગંદીલા-પરકોમની વસ્તીવાલા-લતા પરબી જરથોસ્તી રહે છે ? ને તેખી આવ પાક પરેહજગાર ગોલાબ જેવી છોકરી આખા ઘેરમાં એકલી ?”

તેણી જલદીજ લણી રહી અને આતશને સેજદો કરી તે જવાનની નજીક એક ખુરસી લાખી બેઠી, “હી હી હી—હું લણવા બેઠી તે તમને

એકલું ધણું ડલ લાગું હોશે ? ચાલો હવે તમારી સાથે હું પેટ ભરતી વાત કરવા પરવારતી થઇય, કંઈ ચાહે લેશો ?”

“નો—ઠેકયું.”

“હા—તમે મોટા લોક અમે ગરીબને ઘેરની ચાહે કાંઈથી પીયો ?”

“નહીં જી તેમ નહી—પણ હું અત્યારે ચાહે નથી પીતો. હવે તો કલબમાં જઈ મારો પેગ લેવાનો ટાઇમ થયો !”

એવ ! આઈ—સી ? ત્યારે તો લેવની વીસ્કી ખાંડી જે માંગો તે તૈયાર છે !” સાકર ચતુરાઈથી બોલી.

“બાનુ, તમે કોઈ ધણાજ અસરકારક ને લલાં છેવ, તમે પોતે અગવડ ખમી મને માણસ આપ્યો, મારી મોટર સીક થઈ તે તંક સંભાળી ભર રહે તે મારો કાર્ડ થતો બચાવ્યો. મને આવકાર આપી બેસાડ્યો ને ઉપરથી ચાહે ને વીસ્કી પુછાઈ ? હવે થઈ ગઈ. ગરીબોમાં આવાં ઉદાર મનના બાનુઓ પડેલાં છે એવો મને આજે નવો અનુભવ મળ્યો.”

“ઓ નોનસન્સ, એમાં શું મોટી વાત ? માણસ માણસની ફરજ છે કે એક મેકની અગવડ ટાળે ! ઇફ યુ ડોન્ટ માઇન્ડ, તમારું મુખ્યારક નામ શું ?”

“મારું નામ શ્રીરાજ !”

વાહ, તમારા દેખાવ જેવુંજ શોભાતું નામ છે. ” સાકરે આગલ પગડીયાં ભરવા માંડ્યાં. “મી. શ્રીરાજ, એમજ સમજે કે આજે બાદાએ તમોને મારી સાથે આગળાણ કરવાજ મોકલ્યા ! એમજ જાણો કે આજે કલબને બદલે અહીંજ કલબ કાંઈ !” —આટલું બોલી તે વહેલી વહેલી ઉઠી કપાટમાંથી વીસ્કીની બાટલી કહાડી, સોડા, ગલાશો વગેરે લાવી એક ટીપાઈ ઉપર મુક્યાં, અને વીસડી ઘડઘડ ગ્લાસમાં પોતાને હાથેજ નાંખી, શ્રીરાજની નજીક ગલાસ ધર્યું.

શ્રીરાજે તે ખુશ થતાં ઉપકાર સહીત લીધું. “અને તમે——”

“ઓહયસ ! હુંબી લેવુંજ, ” બોલી, તેણીએબી તેટલુંજ ગલાસ ભર્યું. જન્નેએ ગુડવીશીશ કીધી અને ગલાસ સીપ કરવા માંડ્યું.

“બાનુ, તમે મારું નામ તો પુછ્યું પણ તમારું નામ પુછવાની આએ સેવકને રજા છે ?”

“જી મારું નામ સાકર !”

શું કેહવો ? મારી મશકેરી તો નથી કરતાં ? જો તમારું, સાકરજ

ખરેખર નામ હોય તો તમેને છાજતું ને તદ્દન ‘એપ્રોપ્રીયેત’ છે ! ખરેખર તમારો દેખાવ સાકર જેવો મીઠોળ લાગે છે !”

“તમે બી શું ? હી હી હી—નામ સાકર તેથી શું હું તમને મીઠી લાગી ગેઈ ?”

“ખચીતજ તમે આય ગંધાતી ગટર જેવી વસ્તીમાં એક મીઠો ગોલાખજ છેવ, તમે લણતાંતાં ત્યારે હું અફસોસ કરતો તો કે તમારાં જેવી એક નેક છોકરી આય જગા પર આવવા કેમ પામી ?”

“નશીબ—નશીબ ! હું તમને એટલી બધી ગમુંજ, પણ મારાં દુઃખનો ભેદ ખોદનેજ ખખર છે !

ભેદ ખોદનેજ ખખર છે !

“માઈ હેવન્સ ! શું તમે દુઃખી છેવ ? તમારા મોહણાં પરથી તો તમે કાંઈ ધણાંજ સુખી સંતોષી જણાવો છ ?”

“બીન્ને બોલ ખરો, પણ પહેલો ખોટો—એટલે સંતોષી ખરી પણ સુખી નહી !” તેણી હસ્તે મુખડે બોલી...“વેલ, એ વાત જવા દેવો”...સાકર વાત ઉડાવતા બોલી—“જરા બીન્ને વીરકી લેશો છ ?” તેણીએ ખાટલી હાથમાં પકડી એ શબ્દ બોલતાંની સાથ ખાલી ગલાસ ઉંચકવા જતી હતી, તેટલા તેણીનાં ગલાસ ઉંચકવાના હાથ પર પોતાનો હાથ મુકી તેણીને અટકાવતાં શીરોઝ બોલ્યો.

“ નહી સાકર બાનું હવે બસ ! ન્ને કે મારા જેવો અદંગ પીનારો અને મોજમજલ કરનારો હજારમાં એકજ હોશે પણ એટીકેટની પણ હદ હોય, તમારી લલમનસાઈ ધણી છે, હું તમારો અતીશય ઉપકારી છઉં !”

“છા ! એમાં શું મોટી વાત ? મેં એટલો બધો તે શું એક મોટો ઉપકારનો પહાડ ચઢાવી દીધો જે એવું બોલો છ ? તમને મારા સમ છે. જરાબી જુદા રાખો તો, આય ઘેર તમારુંજ સમજો. ને તમેને ગમે તેટલો પીયો. ખાટલો પુરો કરો તો હું બીજી ખાટલી ઉધારશ !”

કીરોઝે સાડા બે આંગળ જેટલો બીન્ને ધમધમાઓ ! અને તેને નવી તાઝગી આવી.

સાકર, તમારા જેવી ગમ્મતી મોજલી અને ખુલ્લાં દીલની છોકરી મેં કાંઈ દહાડો નહીં જોયલી.”

“નહીં જોયલી તો આજે જોઈ લેવો !”

“શું જોઈ લેવું મારું કપ્પાલ ! હું લેડીઝ જીમખાનાની ને યુરોપીઅન લેડીઝ ફ્રેડોમાં એટલો તો પલોટાયલો છેઉં કે તે સરકલના કીડા સમાન ગણાવુંછ, પણ આજ સુધી તારા જેટલી ભડભડ બોલીને મન ખુશ કરનારી છોકરી મેં અનુભવી નથી.”

“ઓહો એટલું બધું ? ત્યારે તો હું ધારૂંછ કે આજથી તમે મારા જીવજન દોસ્ત થઈ રહેશો ને કલ્પ જીમખાના ને લેડીઝ ફ્રેડો કરતાં મારી આગળ વખત સોહવારવાનું તમને વધુ ગમશે.”

“ઓફકોર્સ ! બેશક ! તેમા જરાખી શક નહીં, મારી પાસે ખોદાયનો આપેલો પૈસો બેસુમાર છે ને તમારા જેવી ગરીબ પણ બટકબોલી લવલી ગર્લને મારી ફ્રેડોમાં ઉમેરો થયલી જોઈ હું મગર થવશ.”

“કેંકયુ, તમારી મહેરબાની ! મારા જેવી ગરીબ ને દુઃખી પર દયા કરશો તો ખોદાએ તમને આપ્યું છે તેમાં હજાર ધણો વધારે ઉમેરો થશે.”

“શર્ટનલી ! આજના મારા કલંકા જે ગમ્મતમાં તમે પસાર કરાવ્યાછ તે હું કદી ભુલશ નહીં.” અને અહીં તેની એક હાર્મોન્યમ પર નજર પડતાં તેણે પુછ્યું. “એની પર મ્યુઝીક કોણ વગરેછ ?”

“શું ધારોછ કોણ વગરતું હોશે ?” તેણીએ ખડખડ હસતાં પુછ્યું. “તમારી ગરીબરી લવલી ગર્લ એકલી એકલી ગાયન વગરે, વરી ઓળું કોણ ?”

“ત્યારે તો તું દરેક વાતે ખામી વગરની છે ! ખોદાએ તુને દરેક વાતે સંપુર્ણ બનાવીછ, ફક્ત ગરીબને ઘેર તું જન્મવી નહીં ઉતી એટલોજ ક્યાશ રહી ગઈછ, કેમ ખરૂંની ?”

“—ને તે ક્યાશનો બાકી રહેલો ખાંચો પુરો કરવા ખોદાએ તમને અહીં મારી પાસે મોકલી આપ્યા તેથી ખરૂંની ?” અહીં તેઓ બંને સાથે હસી પડ્યાં. “હું એમ પુછું કે, તમને તો તમારી લેડી ફ્રેડોમાં ખાનાના ટયુન્સ, અને કેનસીંગ સીસતમ ગમતો હોશે તે આવું નેટીવ મ્યુઝીક—હાર્મોન્યમ કેમ સાંભળવા ગમશે ?”

“હું ધારૂંછ કે તું દરેક વાતે સ્માર્ટ છે તેમ આજે દેશી બેંપુડામાંથી કમાલ કરતી હોશે.”

“હીક ત્યારે તો તમે બસ હાથ ધોઈને મારી તારીફ કરવામાંજ લીન થઈ ગયેલા લાગોછ. તમે મને ગાતા સાંભળી નથી તેની અગાઉ મારી વખાણુ શી રીતે કરી શકો ?”



“ઓહ ! હું ચાલતી છોકરીને નખમાં પારખું ! મને એક્ષપીરયન્સ છે, તો તારી આગળ તો હું ક્લાકોથી બેઠો છું તો તારી નાડ જોતાં મને વાર કેટલી ?”

“વાહ, હી-હી-હી ! તમે તો કેહા નારી વૈઢ્યી દેખું ! એમ બધી તમે મારા દીલનાં અંતરની ઇચ્છા પારખી નાંખશો તો હું કાંઈ મરશ !”

આ પરસપર ધડાંપડાંની મીઠી વાતો ચાલતી હતી તેમાં આહેર આવી ઉભેલી મોટરના ઘોંઘાટે ખલલ કીધી. અને સલીમ તેમાંથી ઉતરીને અંદર આવ્યો.

“તમારી સીક મોટર પુગાડી આવ્યો સાહેબ !” મીલીટરી સલામ કરતો દાખલ થતાં સલીમે કહ્યું. “અને આય તમે આપેલી નોટમાંથી આકી અવેજ—” એમ કહેતાં વધેલી નોટો તેને ફીરોઝ સમક્ષ ધરી.

“અરે નહીરેજી ! એ શું કરોજી ? તમારી એને નજીવી સેવા બજાવી તેના બદલામાં એટલું મોટું ઇનામ કાંઈ હોય ? નોકર માણસ એમ તો અગરી જાય !

“નહી હું આય ભાગ્યશાળી જગા પર મારાં ગજવામાંથી કહારેલી નોટનું બેલેન્સ કાંઈખી રીતે પાછું લેવા માગતો નથી. જો તમારા નોકરને તે આપવા સામે વાંધો હોય, ઈફ યુ ડોન્ટ માઇન્ડ તો તમેજ લઈ લેવો, ને તમે લેશો તો હું વધારે ખુશી થવશ.”

“નહીરે બાઆ ! હું પૈસાની બુખી નથી હું તો તમારા જેવા સાચા દોસ્તની આરજુમંદ છેઉં...જો હું પૈસા લેવું તો તમો પર નજીવો જેવો કીધેલો ઉપકાર મેં વેચેલો કહેવાય, આય તો મારા પર તમારો આભાર લટકતો હોય તો કોઈખી દહાંડા મારા જેવી ગરીબને યાદ કરશો ને ફરીથી મારી આગળ આવશો તો મારે મનથી તેજ મોટી દોલત છે.”

“સાકર, ડીચર સાકર, તું ખરેજ એજમતી ઓરત છે, દરેક વાતે મેં તુને કસી જોઈજી. પણ મારે મનથી એક કોહીનુર હીરા જેવી તું બેમુલી લાગી છે. બસ લે આય આકીની સમ”—ફીરોઝે તેણીના નાનાં ગજવામાં ઘડી કરેલી, નોટો પોતાના હાથેજ દેસવતાં કહ્યું અને સેકહેંડ માટે હાથ લંબાવતા ત્યાંથી વાદાય થવા ઇચ્છ્યું.

સાકરે સેકહેંડમાં તરત વલતો પોતાનો હાથ આપ્યો, ફીરોઝ તેણીના નાજુક હાથના સ્પર્શથી, પીધેલાં બહારમાં હતો તેનાં કરતાં વધુ ખેંચાયો;

“ઓ, એટલા વારમાં શું ચાલ્યા ? બેસોની, તમે તો મારા ગજવામાં નોટનો ચોરા ખોસી શરમાવીને મને મારી નાંખી !”

ફીરોજ પાછો બેઠો ! એટલે સાકરે પોતાના ગજવામાં પડેલા ભારથી ગમત પામી, ફીરોજની વધુ આગતા સ્વાગતા કરવા મંડી, સલીમને ઇસારત કરી એક પળમાં ચીઝ, સેન્ડવીચ ‘હાફમોઇલ્ડ ઍગસ’ વગેરે હાજર કર્યું.

“જરા લેશોજી ? તમે જેવા મોટા માણસને લાયક કંઈ નથી.”—એમ કહી એક ચીઝનો દુકડો, બટરપદ ખીસકીટ સાથે સાકરે પોતાને હાથે ફીરોજનાં મોંહમાં મુક્યો. અને પોતેથી હસ્તી હસ્તી સાથે ખાવા લાગી ! “જરા આંખે સેન્ડવીચ તેસ્ટ કરો, મારા કુકે બનાવ્યાછ તમોને ધણું ગમશે.” તેણીએ સેન્ડવીચની ડીશ ઉંચકી તેની નજીક ધરી. “શરમાતા ના, આંખે ઘેર તમારુંજ સમજાવે. મારા મોટાં લાયક કે આજે તમારા જેવા બ્યુટીફુલ જવાનની પરોણાગત કરવાની મને સરજત થઈ.”

ફીરોજ ખરેખર આ છોકરીથી આજે ધણો ખુશ થયો હતો; લગભગ સાડા નવ વાગવા આવ્યા અને હવે સંજ્યતાને ખાતર ઉઠવું જોઈએ એમ માની તે જવા ઉઠ્યો.

“ઓ લેરે ! વરી પાછા ઉઠ્યા શાના ? જમીનેજ જાગેની !” આ બોલવા સાથે તેણીએ ધાર્યું કે વાઘરો કદાપી હવે આવી લાગશે એટલે ફીરોજને વીદાય કીધેલોજ સારો.

“તાહરે તું શું મને કાંઈ એઢી એઢી સમજેછ સાકર ? હમણું તો તેં હાફમોઇલ્ડ ઍગસ અને સેન્ડવીચનાં ડબ્બા મારાં મોંહમાં તારે હાથે હાથે દબાવ્યા ને એટલામાંજ શું મને પાછો ભુખો ડાંસ થયેલો સમજેછ કે ? ખસ ઠેંક્યું, હવે મને બીજી કશી બોંહશ કરતી ના, માછ ડીયર ફ્રેંડ, હું બીજી વાર આવશ તાહરે તું કેહશે તો ખાલી હોજરે આવી ગાઈ ભરીને જોભરશ ! ખસ, હવે કંઈ છે ?”

“વેલ જેમ તમારી મરજી ! તેહરે હવે કાહરે આવશો ? કાલેજ આવજોની ? જરા સકકારેથી આવજો હું તમોને મારા લાથનું કુક કીધેલું ડીનર જમારશ, તેનો જરા ટેસ્ટ તો જોજો !”

“વેલ હું કહી નહી શકતો, પણ હું એટલું તો તુંને પ્રોમીશ કરું છું કે હું કાલે અથવા મારી બનતી પહેલી ‘તકે’ અહીં પાછો ફરી, બે થડી “એનજોય” કરવાને હું ચુકશ નહી.”

“બટ તાહરે, મને એટલુંજ જોઈએછ” તેણીએ પોતેજ પોતાનો લાથ સેકહેંડ માટે ફીરોજ આગળ લાંબો કીધો, ફીરોજે તે ધણા હાવબાવથી

પકડીને હીલાવ્યો—“અરે બસ રે શું કરોજ ? મારો હાથ બાથ લચકાવી નાંખશો કે ? થોડું જોર કાલને વાસ્તે રેહવા દેવની ?” આમ ખોલી હસ્તાં હસ્તાં ધીમેથી ફીરોજના ખભાં પર તેને બે આંગલી મારી. અને ફીરોજબી ધૂમ ગમત પામતો વીદાય થયો.

તેણી તુરત બારી આગળ બાહર આવી અને ફીરોજ લાંબે વેર પોતાની મોટરમાં હંકારી ગયો ત્યાં સુધી “ફ્લાઈંગ કોસ” કરી તેણીએ પોતાનો સુંદર હાથ અને રમાલ હીલાવ્યો !

### પ્રકરણ ૬ શું.

[ મોટે ઘેરની મોટી પીડા ! મોટી બેચરના ખ્યાલ જુદા ! પરજોતરનો ખ્યાર ! ભરથારનો તુચ્છકાર ! લુચ્ચાંની દીવાળી ! બદ બસલતનારની ખુશાલી ! આ મોજલી કન્યા તમે લોક કાં પરણ્યા ? પછી શું ?-વાંચો આ દાસ્તાને દીલરૂબા—!! ]

સાકર સલીમ અને વાઘરાની ટોળી આ સંસારી તખ્તા ઉપર કેવો ખેલ ભજવી રહ્યાં છે, તેનો એક અચ્છો ચીતાર આપણે આગળ વાંચી આવ્યાં છીએ. હવસ, પૈસા જુગાર અને દારૂનો લખ પંપાલવાને ખાતર, આવી ટોળીઓ આજકાલ જંગેજંગ ફેલાઈ ગઈ છે ! ઘોળે દીવસ અને રાત તેઓ એક જાતની લુટ ચલાવે છે. કંઈક મદોના પદ્મસા ઉપરાંત મગજેથી ખુંચવી લેવામાં આવે છે, કંઈક કુટુંબીઓ ખુદવાર થાય છે, કંઈક પરણેલા સંસાર ખરાબે અકડાય છે, કંઈક નારીઓનાં કલેજાં આર-પાર કોનરાઈ જાય છે અને કંઈક ઘરોમાં મોટાં ભંગાણ પડે છે ! પણ ચોક્કસ સંજોગોએ આવાં પરસ્તાની પક્ષીદો કાયદાની ચુંગાળમાંથી આશાન છટકી ખુશાલ રંગ મચાવે છે !

ગયા પ્રકરણમાં ફીરોજ અને સાકર વચ્ચેનો જે ખુશ વાદ વીવાદ વાંચી આવ્યાં, તે ફીરોજ કોણ હતો ? ભલેકાજ તેનું મોટર ટાયર ફાટી બેઠું કે સાકરના હાથમાં એક ચલકતો ચીકાશદાર શીકાર સપડાયો !

અજબ ખુદરતના ખેલ છે ! પાપીઓને ઘર બેઠા આવી સોનેરી તક મલે છે, અને જેના દહાડા ભરાયા હોય તે કમનશીએ આંધળા થઈ, આવે મથકે અંધારામાં ભુશકા મારે છે !

ફીરોજ જેવો તેવો માતખર નહીં હતો ! તેના બાવા કેરસારપણ પીટીટનો તે એક પુરો હોવાથી કરોડના આંકે ગણાતી પોતાની દોલત આ

સપુતને સોંપી ગયા હતા. તે પુરતી કેળવણી પામેલો, પણ નાનપણથી લાડમાં ઉધરેલો હતો; કેરસાસ્પણ એ પોતાની હથયાતીમાંજ એક મોટા ઘેરની નાળાં નામની એરીસ્ટોક્રેટીક છોકરી સાથે ફીરોઝને ઠોકણે પાડી દીધો હતો, કે જે વેળા ફીરોઝની ઉંમર બારીસ વરસની હતી.

વરસ એકના ગાળા પછી, નાળાંએ એક ગોલાખ જેવી ખુબસુરત બાળકીનો જનમ આપ્યો, જેણીનું નામ “મેહેરા” રાખ્યું હતું. મેહેરના જનમ પછી છ એક મહીનામાં કેરસાસ્પણ સ્વર્ગવાસ થયા અને સઘળી દોલત ફીરોઝને મળી !

ફીરોઝ ચવીત્રા અને કુછંદી તો હતોજ, પણ બાપના મરણ પછી જે થોડો ધણીથી તેના ઉપર અંકેશ હતો તે જતો રહ્યો. ધણી જવાન વયે દોલતનો કુંગર અને સ્વતંત્રતાપણું હાથ લાગું, એટલે પછી ફીરોઝને પુછે તેને જમ પુછે !

તે કલખ, જીમખાના, ડેનસીંગ હોલ, અને બાર બીલયર્ડનો લાભ બે અખત્યાર લેવા લાગ્યો; કમાવાની કે ઘેરસંસારની ફીકર તો તેને ટચાકડી બાર હતીજ નહીં ! તેને મનથી દીવસ અને રાત સરખીજ હતી. શરૂઆતનાં એકાદ બે વરસ તે નાળાં સાથે મન મુકીને એક સાચા ભરથાર તરીકે રહ્યો. પણ નવી નવી “બ્યુટી”ઓની ઓલખ પિછાણ થવા પછી નાળાં ગમે તેવી સુંદર છતાં તેને મનથી “સો સો” દેખાવા લાગી !

નાળાં, ખુબસુરતીનો એક નમુનો હતી. તેની બ્યુટીમાં ટોષણી તરેહની કચાશ પરમેશ્વરે રાખીજ નહીં હતી. જેટલી તે દેખાવડી હતી તેટલીજ ગુણવંતી હતી. તેને દરેક રીતની સંપૂર્ણ કેળવણી લીધી હતી,—પછી તે કેળવણી ઈંગ્રેજ કહો,—મ્યુઝીક કહો,—રાંધણ કળા કહો—કે ડાનસીંગ અને સ્વીમીંગ કહો;—ઉપરાંત તે મગજની ધણીજ ઝેણદાર હતી ! ચાલાકી અને અક્કલમાં બહી અફલાતુન નારને તે બાબુએ બેસાડે એવી હતી. આટલા ગુણો ધરાવવા છતાં તેણી શાંત સચુરીવાલી અને એક ચાહવાબોગ નેક મોહરદાર હતી.

પણ ફીરોઝની નજરે તો તે સઘળું બેંસ આગળ ભાગવત હતું ! તેને શાંત સાચી વફાદાર પ્રીત કરતાં છેલ્લખીલી ને રંગીલી રસીલીનો મોહ જાળે હતો ! અને ફીરોઝનો સઘળો મામલો એટલો બીચકી ગયો હતો કે નાઝાં કદી પોતાનો જાનબી કહાડીને આપે તો તેને મનથી તુચ્છ હતું ! તેમ બીજી તરફ નાળાંબી કાંઈ કુંજરી નહીં હતી, તેણી ફરવા, હરવા, તરવા

અને મેલાવડા પાર્ટીમાં લાગ લેતી અને ખુશાલ છગરે ખુલ્લાં મનથી રહેતી હતી. પણ ઉપર કશું તેમ પરણ્યા પછી એએક વરસે, ફીરોઝે ખુબ લાલ વાવટો છોડી દીધો; નગ્ન તથા ખુચકલી મીઠી મેહરને મહીરે ધકેલી દીધી અને ફીરોઝ એક આખું વરસ લંડન, ફ્રાંસ, ઓસ્ટ્રીયા, જર્મન વગેરેનાં પાણી પી તેનામાં જે કાંઈ સારા આચાર વીચારમાં થોડું ઘણુંથી બાકી હતું તે બધું ત્યાં ઉધે મસ્તક રેડી આવ્યો !

આવી રીતે ફીરોઝ નાગ્નને એકલી છોડી ગયો. તે નાગ્ન માટે લાગણી—સંચુરી—ખમી શકે તે કરતાં વધુ થઈ પડ્યું ! કારણકે નાગ્ન ફીરોઝને અણહદ પ્યારથી ચાહતી હતી. એક સાચી પરણેતરના સાધારણ પ્યારથી આઝા પ્યાર નાગ્નનો ફીરોઝ ઉપર હતો; તેણી પોતાના બહાલા હજીરમાં એક હોય એવા—ખુબસુરત અને કદાવર ભરધારને જનથી જ્યાદા ચાહતી હતી. તેણી ફીરોઝને એક ઘડીભર નહીં જુવે તો વીહલી પડી જતી અને તેને માટે તરસતી હતી ! તો ફીરોઝ તેણીને ગમે તેવી તકલીદી સુખની વચ્ચે અહીં છોડી, એકલો—અને તેથી બાર બાર મહીના વેર દુરદરાજ ચાલી જાય તે નાગ્નથી કેમ ખમાય ? આ વરસ દહાડાની જુદાઈથી નાગ્ન પોતાની આંજી નાંખનારી બ્યુટીના તેજમાં જરા રતી ઘટે તો તેમાં કાંઈ નવાઈ છે ? કારણકે ફીરોઝ એટલો બેઠરકાર હતો કે વરસ દહાડામાં પ્યાર ભર્યા કાગલોથી લાયગે એકાદ બે મોકલ્યાં હોય !

ફીરોઝ યુરોપની મોહીણીમાં એટલો ગુલતાન બની ગયો હતો કે હજી પણ તે બીગ્ન વધુ મહીનાં ત્યાં કહાડતે, પણ તેટલાં તો કમભાગ્યે નાગ્નની માતા ગુજરવાનો તેને તાર મળ્યો અને નાગ્ન એકલી હવે કાણુને આશરે રહે ?—કાંઈ નહીં તો પોતાની મીઠી બાલકી મહેર ઉપર તેનો ધણોજ ઓવ હતો. અને તેથી દુન્યાના ડરને ખાતર નહીં તો—તે સ્ટ્રીટ ડારલીંગને ખાતર તે તાર વાંચતાંજ યુરોપથી નીકળી પડ્યો.

નાઝાંની માતા ગુલબાઈ પણ કાંઈ કમતી માતબર હતી નહીં. તેણી પોતાની દીકરી નાગ્ન માટે સાડાં નાણાં મૂકી ગયાં. કારણકે તેઓનો એક દીકરો વરસોથી દેશવટો ભોગવતો હતો અને તેનો પત્તા હતો નહીં. એટલે નાગ્ન અને ફીરોઝને ઘેરે પેસાની કશી કમી હતીજ નહીં. જે કાંઈ કમી હતું તે વરબધયર વચ્ચેની એક સંપીમાંજ હતું !

ફીરોઝે યુરોપથી આવવા પછી, નાગ્નનાં ચહેરામાં જે ફીકસ ને ઉદાસી જોઈ, તેથી જરીક તે ખસ્થાણો તો પડ્યો ! તે ગમે એવા કુછંદી

હતો, મોઝલો હતો, પણ પોતાની પરણેતર સાથે માનથી વરતતો હતો. તેને દુઃખી જોઈ તે દયાથી દાઝતો, પણ હરગીઝ ધીક્કાર બતાવતો નહીં, તે ગમે એવો પણ એક ગૃહસ્થ ખાનદાનનો નખીરો હતો. યુરોપથી આવ્યા પછી, ધણા વખતનો ધરથી દુર રહેલો હોવાથી તેને નાજાં અને દીકરી મહેરપર ધણુંજ વહાલ ઉતરી આવ્યું અને તેથી તે થોડોક વખત સુધી ધણો સારી રીતે નાજાં સાથે વરત્યો, અને તેથી નાજાં પણ પોતાની માતાનો ગમ જલદી ભૂલી, પાછી ગુલે ગોલાખ જેવી હસ્તી રમતી બની ગઈ.

પણ અફસોસ ! પેલી પેરીશની રંગીલી મળહ શીરોઝને વારંવાર ગળે આવીને ખુટતી હતી ! તેને નાજાં સાથે ફરવા હરવાનું રફતે રફતે પાછું પડતું મુક્યું અને અરધી અરધી રાતવેર પોતે મોજમળહમાં ઇંદગી ગુળરવા લાગ્યો.

### પ્રકરણ ૭ મું.

ઉપલા બનાવને કેટલોક વખત વહી ગયો. શીરોઝ તથા નાજાંનો મામલો, દીન ઉગે બગડતોજ ચાલ્યો. નાજાં વધુ ને વધુ લાયકીવંત, નમ્ર-તાવાળી બનતી ગઈ અને શીરોઝ વધુ ને વધુ મોઝલી ઇંદગી ગુળરવા લાગ્યો. શીરોઝને નાજાં તથા તેનો મહેલ જેવો બંગલો જાણે કરડવા આવતું હોય એવું લાગતું. બંગલોનો સઘળો વહીવટ, નોકર, ચાકર, બોય, ખુટલેર, આયા, દાયાની સઘળી ખટપટ નાજાં પોતેજ ઉઠાવી લેતી. ધરમાં તે એક બાહરનો પરોણો હોય તેમ અરધી રાત્રે ઘડીભર આવતો અને બપોરે બાર વાગે બાહર ચાલી જતો. તે ધણું તો સવારે છોટા હાજરી લેતો અને બપોરે એકફાસ્ટ લેતો, રાત્રે તેનાં જમવાની કે ધરે આવવાની રાહ જોવા જેવું હતુંજ નહીં.

જે રાત્રે તે વાધરાને ઘેરથી સાકરને મળીને આવ્યો તેજ રાત્રે મોટો ખાંડ હતો, સાકરને ત્યાંથી પરભારે તે રાત્રે તે ત્યાંજ ગયો અને અધુરામાં પુરો બીજો ઈંગલીસ જાંટો અરધી રાત સુધી પીધો તે જુદો !

તે બીજે દીનની સવાર હતી.

રાખેતા મુજબ બને માટી બધયર અને મેહર-કે જેણી હવે આઠ વરસની થઈ હતી-તે ત્રણે ડાહનીંગ ટેબલ ઉપર નાસ્તો કરવા બેઠાં હતાં. મેહરાં પણ સમજણુની થઈ હતી. તેની હમેશ પપાની નજીકજ બેસતી અને બીજા હાથ પર નાજાં બેસતી. નાજાંને શીરોઝનો એહરો જોવાની હવે તો હોવાઈ જેવુંજ થયું. ફક્ત સવાર બપોર જમતી વખતે શીરોઝ પાસે બેસતો

તેજ, ધણીક વખત તેઓ મુંગા મંતર જમીને ઉઠતાં, કાંઈ કાંઈવાર શીરોઝ મેહર સાથે જરા રતી હસતો અને જમીને ઉઠતી વખતે તેણીને કીસ કરી રમાડતો !

પરંતુ આજે સઘળું સુપચાપ હતું. “આજે પપી કાંઈ ખોલતા નહીં” એમ જાણી મેહર આંખના પલકારા મારી ડીઘો ખેંચ્યા કરતી અને શુક આચંકા ખાતી ! તેવોજ હાલ નાનનનો હતો. તેણી એકી તસે શીરોઝ ગમી જતી, શીરોઝ જ્યારે ડપોડપ ચાર શુકા ઉઠારી જતો ત્યારે નાનન એકાદ ચીજ છંછેરતી !

કાલે રાતે તમે કેડે પારડી ખારડીમાં ગીયાતા શું ?” નાનનએ ધીમે અવાજે શીરોઝને પુછ્યું.

“હા-કાંય ?”

“આજે તમારે મોહણે વધારે ઠોઠરો ચઢેલો લાગેજ ને આંખ લાલ લાલ થઈજ, પોપચાં સુઝી આયાંય ને—”

“તેનું તું શું કહેવા માંગેજ ?”

“હું શું કહેવું ?—તમેજ આરસીમાં જોવની, તમારું મન સમજે તો બહુ છે !”

“જો ! નાનુ, તું એમ મારી સાથે ચીઠરાં ફરવાની હોય તો સાફ કેહી દે હું મારા રૂમમાં હવેથી જમવાનું મંગાવશ.”

“તમે એમ ગુસ્સો ના કરી પરો ! તમે અરધી અરધી રાત ઉગ્ગરા કરાજ ને ખાધા પીધામાં કાંઈ જોતા નથી તે તખીયત અગારસો, તેની મને શીકર થાયજ.”

“વેલ, મારી શીકર કરવાની તુંને કશી જરૂર નથી. તું તારે ખાઈ પીને મગ્નહ કર, હું મારે ખાઈ પીને મગ્નહ કરુંજ, વધારે પંચાતી તારે શું કરવા રાખવું ?”

“હું તમારી પરણી બધરી, હું નહીં કાળજી કે કનવાર તમારી કંઈ તો કાણુ કરે ? તમે રોજ રાતે—”

“શન-અપ ! હું વધારે સાંભળવા માંગતો નથી. હું રોજ રાતે કાંઈ જાણુંજ ને કાંય જાણુંજ, એવા સવાલો તુંને પુછવાનો હક નથી ! હું તારો વર છું, કંઈ બેરી નથી—હું તારો ધણી છું કાંઈ નોકર નથી કે તું બધો મારી પાસેથી તેનો હીસાખ મગિ, વોટ નોનસન્સ !” અને તે ફરતો ચટકતો ત્યાંથી ઉઠી ચાલી ગયો.

અને થોડાક વખતમાં ડરેસ કરી મોટરમાં માહરબાવરી તરફ હંકારી ગયો.

x

x

x

x

ખીજેજ દીને, ધારયા કરતાં વેહલોજ દોડ બાંધ્યો ફીરોઝને આવેલો નેહ, સાકર તો બાણે કેટલાંક વરસોની તેની સાથે ઘાટી ઓળખાણ હોય તેમ વાતો કરવા મંડી ગઈ!

જતાંને વાર ફીરોઝે તેણીને દાખી દાખાંને સેકહેંડ કાઢી! સાકરનો ચેહરો ફીરોઝને જોતાંજ ખીલી ગયો!

“હી હી હી, તમે મને કાલે બાણે ચેલી કરી મુકી! તમે થોરીજ પીછાણમાં એવા હસ્તખા બોલકણા જણાયા કે જાને તમે ઘેરમાંથી ગીયાજ નહીં હોય ને અહીંજ હોય તેવો બરયો ધખારો મને આવ્યા કરે! રાતે ઉધમાંખી એનો એજ વીચાર!”

“ઓહો એટલું બધું! હું તે શું એવો દેવનું ડોકું આયો કે મારા વગર એકજ દહારામાં તું હાંફરી ફાંફરી થઈ ગેઈ?”

“છી દેવ શું, તમે તો મારા ગોલાખ-રોઝ-પેહલવાન! તમારું મોનું જોયું હોય તો આખો દહારો હસ્તો જાય!” આટલું બોલી તેણીએ સલીમને હાંક મારો બોલાવ્યો અને હુકમ કર્યો કે “કાલવાલા શેઠ આવેલા છે તે ખાણી પીણીની બરોબર તૈયારી કર!”

“હાં બાઈ સાય!” સલીમે તાબેદારીનાં આબાદ પાટ ભજવી ગરદન નમાવીને ચાલવા માંડયું, અને થોડીક વારમાં એક ટીપાઈ, ગલાશ બાટલી ઇત્યાદી સરોશ યજ્ઞનાં હાથમાં જવાની સામગ્રી આવી લાગી!!

“હેં વરી દીસાદીસ એ શું? હમણાં કંઈ સાંજ કે રાત છે? હજી તો અગીયાર વાગા તેટલાંજ?”

“રંગીલા મોજલા માણસને વરે અખ્યાર વાગે કે અખ્યાર હુ બાવીસ વાગે તે બધું સરખુંજ છે, લેવો ચલાવો, નહીં તો કાલની કાની મારે હાથેજ ગરામાં રેરી દેવશ!”

“ત્યારે તો બા તું હાથેજ રેરી દે-હું તો એવી બાબતમાં આલશ પદેશે છેઉ!”

સાકરને આટલોજ ઇસારો કાફી હતો! તેણીને બે વાર કહેવું પડે એમ નહીં હતું. તેણીએ ગલાસમાં મજેહ તરેહથી ચાર આંગળ જેટલો હોમાવ્યો અને નાનાં બચ્ચાંને જેમ પોતાની માતા કયા પાય, તેમ સાકર ફીરોઝની



ખુરસી પાછળ ઉભી રહી, તેનું માથું પોતાના દીલ સાથ ટેકવી, પોતાના બે હાથ ફીરોઝની ગરદનને લગાડી દારૂ પીવાડવા માંડ્યો.

“લે ચાલો જોતું પીયો નહીં તો મોહનું ભયરીને ચમચાએ પાવશ” ગલાસ તેને મોહડે લગાડતાં તેણી બોલી.

“હું—આપરે તો આ કાંઈ જાણતાં નહીં!” ફીરોઝ એલ કરવા માંડ્યો.

“લેવો ત્યારે મોહનું “આ” કરો!”

“તે શું હું કાંઈ ઘેરો બેરો છેઉ, કે “આ” કરાવી તું ઉચેથી રે રે?”

“અરે નહીરે, મોહનું બોલો તો હું તમારા મોહનાને ગલાસ વર-ગાવી પાવું કેની?” અને એમ કહી તેણીએ ફીરોઝની એક હાથે દાહડી પકડી, બીજે હાથે તે એકી ટાંસે પીવાડી દીધી!” અને બંને જણ ખડ-ખડ હસવા લાગ્યાં.

હા! સલીમે પેલી સાકરને બતાવેલી જાદુઈ સીરમ આ બીજવાર ફીરોઝના ગળામાં દારૂ મારફતે ઉતરી! અને વર્ગી સાકરે તે લાડેલાડે તેનું મોહનું માથું પસવારીને પાછ! એટલે ફીરોઝ સાકરનો અરધો ગોલાસ તો બની ચુકો! તેણીએ પાન સોપારી એલચીનાં મખવાશનું એક બીકું તે પછી બોંહસ કરીને ફીરોઝના મોહમાં દાખ્યું. અને પછી, સીગરેટ મેચીશ તેની આગલ ધરી. ફીરોઝનો સુધરેલો નેચર તે પામી ગઈ હતી, તેણીએ એક સીગરેટ સળગાવી, પોતાની પાખી થુક લગાડીને બે ચાર શરૂ પીધા અને પછી તે ફીરોઝનાં મોહમાં વલગાડી!

“માહ ગોડ! તં કેમ જાણ્યું કે મને સ્મોકીંગની હેબીટ છે?”

“મારા બોદાયછરે! હું માણસના નેણ પરથી પારખું છ?”

“ત્યારે હમણાં મારા મનમાં શું છે તે પારખ જોતું, ત્યારે તુંને હું ખરી સમજું?”

“હં—પારખું? જો જો હં—ચાલો પારખું તો શું ઇનામ આપશે? વધારે નહીં—ફક્ત—એક ગીની આપશે?”

“હા કબુલ—કબુલ! મારી પાસે ગીની તો નથી—પણ લે આય મુકી, દસ દસની બે નોટ! બોલ પારખ જોતું?” ફીરોઝે શરત બકી!

“બસ પારખ્યું! હું તમને ઘણીજ ઘણીછાછજ ગમુંછ; તે એવી કે——” અને તેણી કાંઈ ફીરોઝના કાનમાં બબડી!

“ઓહ, હા હા હા હા! હી હી હી હી! બસ આબાદ, આબ્યાદ એજ મારા મનનો વીચાર! ડીયર સાકર, મારી સુગરકેન્ડી, મે સેંકરો બેડીઝ

સાથે મોઝ ઉડાવીજ, પણ તારા જેવી ગમ્મતી કોઇજ નહીં!—અહીં અહીં મુંબઈમાં તો શું, ઇવન યુરોપમાં જી નહીં! !”

“વાહ, ત્યારે તો તમે વેલાત પેરીસ બધું ખુડાવી મારેલું લાગેજ ! પેરીસમાં પરીયાંઓના માળામાં તમે વસેલા કે ડીયર ?”

“તું પુછજ-ના !”

“અંહ ત્યારે તાંહની અકેકથી સરસ બુટી તમે જોઇ આવેલા એટલે હું તો મુંઝ તમારી નજરે એબલગામણી જેવી લાગતી હોવશ ?”

“નૈટ આ ખીટ ! ગમે તે, પણ તે ગોરી જાત; નેટીવનું લોહી તો નેટીવ તેસ્ટ તરફજ દોરે ! ને તું સુઝરકેન્ડી એવી તો સ્વીટ છે કે જેમ સાકર ચુસે ચુસેને તેનો મીઠાસ આવ્યાજ કરે તેમ તું——”

“જા-આ ! તમે તો મને જાપરે ચહરાવીને શરમમાં દુખારી દેવોજ. ”

હજી આ રસરસ્તી તાજીમ તવાજ ચાલ્યાજ કીધી હતે, પણ વચમાં સલીમે આવીને બંગાણ પાડ્યું—“બાઇ સાય ખાણું તૈયાર હય !”

“ચાલો ડીયર જમવા-તેણીએ એક હાથ ફીરોજનાં ગળાંમાં નાંખી તેને ઉઠાડતાં કહ્યું—ઓ, આજે તો મારા ગરીબ ઘેરનું નીમક રોટલી તમને ગમશે કે ?”

“મને તો ગમશે, પણ તુંને અંજાણું લાગતાં કદાચ અરધી ભુખે રહેવું પરશે. ”

“મને-મને ?”—તેણી ખાણાંની ટેબલ આગળ ખુરશીને બદલે મુકેલા સોફા ઉપર ફીરોજને બેસાડતાં બોલી—“મને તો આજે તમને જોઇને ડબલ ભુખ છુટીજ”—લગભગ અરધી અરધ દીલ ઉપર પડી, ફીરોજનાં પાસાંમાં દબાતાં તેણી બોલી—“રોજ તો મુવું એકલું ખાતાં ગરે ખુટોજ, પણ આજે તો મારે મનથી દીવારી છે !”

તેઓ બંને ખાણાંને ઇન્સાફ આપવા લાગ્યાં; સલીમે ખાસ તબીબ-લથી ફીરોજને ગમે તેવી તેસ્ટદાર વાણીઓ બનાવી હતી. સાકર બેદરકારી દેખે એક હાથ ફીરોજના દીલપર મુકી હતી ટોલટપા ચલાવતી અને ખાતી જતી હતી ! થોડે થોડે વખતે બુદી બુદી વાણી તેની આગળ ધરતી જતી હતી.

“યેહ ! તમે તો ઘણુંજ થોડું ખાવોજ, આવા મોટા માટીડ થયા ને એ શું, દાઝ પીધો, તેની ઉપર ખુબ ખાવું જોઇયે, લેવ, આય તરેલી પપેતી પર તો હાથ લગારયોજ નહીં” એમ કહી તેણીએ બે ત્રણ જણી પપેતી તેનાં મોંહમાં દાખી, વળી જરા વખતે બીજું ત્રીજું એમ મોંહસા મોંહસ કરી તેણી ફીરોજનાં મોંહમાં ખવાડીજ નેજ !

ખાણાં પછી શીરોઝને સોફા પર લેટાડી, પાસાંમાં ધપ દેતી બેસી ગઈ, તેને મોહડાનો મખવાસ કરાવ્યો અને થોડાક વખત પછી બોલી—

“લે ચાલો આંધને અદલુ પારાની કાની લેટયા શું, આય હારમોન્યમ આગલની ઈઝીચેર પર બેસો અને હું વળકું ને તમે કંઈ લલકારો!”

“ઓહ, મારો સાહદ એવો બુલબુલે અનાર છે કે બધા કાગડા પંખેરા સાંભરવા એકઠાં થઈ જશે?”

“નેવરમાઈન્ડ, જે હોય તે, તમે જેવી રીતે પરફેક્ટ ઘાટઘટમ ધરાવો છો તેવાજ તમારો હલક ખી મીઠો મધ હોશે એમ હું ખાતરી ધારું છું”—અને વધું કેહવાની રાહ જોયા વગર તેણીએ બુદ્ધ બુદ્ધ ઈંગ્લીશ ટ્યુનો પોતાનાં નાજુક આંગળાથી ચપોચપ વળાડી તેને આંધતા રંગો આપવા માંડ્યાં.”

શીરોઝ રંગમાં હતો. તે કલ્પને છુમખાનામાં ખ્યાના ઉપર તરેહ ક્રીસમનાં ઈંગ્લીશ પીસ ગાતો ને વળાડતો.

અહીં તેને વધુ સ્વીટ લાગે તેવો એક સીલેક્ટેડ પીસ ગાઇ સંભળાવ્યો.

“ઓ કેવું નાઈસ!” ખુરસી પર કુડકા મારતી ને તાબડા ફેડતી સાકર બોલી. ધણુંજ સ્પેન્ડીડ! ચાલો ત્યારે હું એક ગાઈ સંભળાવું?”

“તું અજબ ભાડભરી ને ભોરી છે, હું તુંને કેહવાનોજ હતો તેટલાં તુંજ કહી સમજાવેજ!—ડીયર, ગાય તો કોઈ હીંદુસ્તાનીજ ચલાવજે!”

“એમ, તાહરે તો ટબલાને વાસ્તે સલીમને બોલાવવો પરશે ને આપરી એકલી મજાહમાં એને સામેલ કરવો પડશે.

“તબલાની શું જરૂર છે? વગર તબલાજેજ સ્વીટ લાગશે.” શીરોઝે કહ્યું અને સાકરે નીચે મુજબ ગાવા માંડ્યું.

“ચે! પ્રીતમ વાચકા કરકે પીચા તુને, પ્રીત લગાના છોડ દીયા!

મેહરબી અખીયાં ફેર લ’બોચે, લબકા આના છોડ દીયા—પ્રીતમ

જરા તરસ લગાકે બોલ સજન તરે બોલચે વાઝ મેચ તનમન!

ધસ આસમેં બોચા સખ જોબન કયું, હમકા આના છોડ દીયા!

“ઓ વેલ્ડગન, એક્સલેન્ટ! શીરોઝ ઈઝીચેર પર તરો થઈ તેણીને એક ક્રીસ લેતાં બોલ્યો. “આહા! કેવું ફાંકડું ગાયું? મારાં દીલના તારેતાર નાણે ઉભા થઈ ગયા!” ડીયરી એક ખીબું! તારો વોઇસ, ખચીત કેહવુંજ કે અજબ મીઠાસ ભર્યો છે!”

શીરોઝને પોતાપર ગાડો થયેલો જોઈ તેણી હસી. પોતાના નેણના

નજારા સાથે એવું તો મોંઘ કરી શ્રીરાજ ગમી જોયું કે શ્રીરાજ એકવાર કરી પોતાનું દીલ થોભાવી શક્યો નહીં ! અને હવે બીજું ગાણું તે વસકારના લાગી.

નીકાલે દોસલે કોસલીન, નકાલતને, મેરે દીલકે,  
નહી આવાજ તક ફુટે, અગર સાગર મેરે દીલકે-નીકાલે.  
ચલે દારે ફનારો હમ ઉઠાકે, જુલમ કાતિલકાઆઆઆ-ચલે,  
કમીદે આજ રોલી હય, ગણે આપસમે મીલ મીલકે-નીકાલે.  
તરીકા સીખસે જખતે જુલુમ હમસે અય મજનુ ઉઠકે-તરીકા,  
રહે ખુસ્તાક ખરસોં દોગ, આવાજે સલા સીલકે, નીકાલે.  
હવાયે ઇસ્ક લયલાસે અસર હય ખાકે મજનુમે એ એ એ-હવાયે,  
કમીદે આજ રોલી હય, ગણે આપસમે મીલ મીલકે-નીકાલે.

“અહાહા ! શું શું બોલી ?” આજ ગણે આપસમે મીલ મીલકે,” શું કરેછ ? કાંઈ મીનીંગ સમજાવશે ? તેં તો આજે મને ખુશાલીથી મેડ બનાવી દીધોછ. શું ફક્કડ રાગ ને શું અફલાતુન તેં ગાયું, ખરેખર સાકર, તુંને આક્રીન છે. તારા જેવું બુલબુલ મારા જેવાના એક તાલેવંટ મેહલમાં શોભાવાને લાયક છે, આ જગા તારે વાસ્તે નથી.”

અને સાકરે તેના જવાબમાં શું કહ્યું ? તે વાંચનારેજ કલ્પી લેવું. તે પાપી સાકરના શબ્દો અતરે ઉતારી આ વાર્તાને અપવિત્ર કરવી મુનાશેખ નથી.

### પ્રકરણ ૮ મું.

[ ભાઈ બહેનની માયાનો ચમત્કાર ! માતાના આપ-ઘણ-આઆઆઆજ ખરાખ !! હાય કુદરત, ગજબ સરજત ! સતી પરણેતર સ્ત્રી તો ઘણી જોઈ હશે, પણ ખરે વફાદાર “ સતો મઈ ” કોઈએ સાંભળ્યો છે ? નીચલાં પ્રકરણો પર જરા નજર દોડાવો :- ]

દુનીઆના રંગ દંગ એવાજ છે ! જ્યાં ચારો છે ત્યાં ચલ્યાં નથી ! જ્યાં પૈસો છે ત્યાં સુખ નથી, જ્યાં સુખ છે ત્યાં તે ભોગવવાને પૈસો નથી. જ્યાં દોલત છે ત્યાં તંદુરસ્તી નથી ! જ્યાં લાચારી છે ત્યાં દરદ નથી ! એજ પ્રમાણે ઓરત મરદના જોડાં સખંધી જળુવું; જ્યાં મરદ હરામી, સ્વચ્છંદી હશે ત્યાં તેની પરણેતર પાકળદ હશે, જ્યાં ઓરત બઢકાર હશે ત્યાં મરદ નીતીમાં ઓસ્તવાર થશે !

નાનું નેકીનો નમુનો હતી ! તેના જેવી સર્વજ્ઞાની ધીરજવંતી અને દુઃખના પહાડોને ગરક કરી જઈ, બહારથી હસ્તુ મોં રાખનારી અબલા આ જમાનામાં થોડીજ હશે. પોતાના પ્યારા ફીરોજ તરફથી જુદાઈનું અણહદ દુઃખ તેણી સહન કરતી હોવા છતાં, પોતાના મિત્ર મંડળમાં કે સોસાયટીમાં તેણી એક હરફ વટોક-એક વરાળખી-પોતાના મોહમાંથી બાહર પાડતી નહીં હતી. તેની જગા પર બીજી કોઈ અબલા હોતે તો ગમથી જુરી મરતે, યા તો પોતાના ભરથારની આબરુ ઉઘાડી પાડી ફગેતી કરતે યા તો છુટા છેડા મેળવતે, યા તો પોતાના પતીને પગલે ચાલી તકલીદી હવસી પ્યારનાં વલખાં મારતે ! પણ નહીં, એ મહિલું કાંઈખી તેણીએ કર્યું નહીં. તેણી બાહરથી તો કેવળ સુખી-એક રાજવંશી રાણી જેવી દીસતી હતી. તેણીના એરી-રોકેટોક સોસાયટી સરકલમાં તેણીને ખુશમીઝાજી, હરમુખી અને સંસારમાં સુખી સમજવામાં આવતી, પણ અફસોસ ! દીલકો બાત તો રામ જાણે !

આપણે છતાં પ્રકરણમાં વાંચી આવ્યાં તેમ, ફીરોજ નાસ્તા ઉપરથી ફફડી ચટકોને ઉઠીને પોતાના રૂમમાં ચાલી ગયો. ત્યારે નાનુંના મોહમાંના જુદા ગળામાં ગોયા ચટકો ખેડો ! તેણી પાંચેક મોનીટ મુઘી તેની આવી અસબ્ય ચાલ માટે ગમગીન વીચારમાં ખેડી. નાની મંદુર પોતાની માતાનું મોં નેહ દાખો ખેંચ્યા કરતી. તેણીની આંખમાંથી મોતી જેવાં એકાદ બે આંસુના ડીપાં તેણીના ગાલ પર સરી પડ્યાં. તે દીલકસ બાળકો એકલીનેજ તે માટી બેચરના સહેલા મામલાનો જરા તરા પચાલ આવતો અને તે નિર્દોષ બાળા પોતાના પપ્પીના આવા ગુસ્સાથી : હેબતાઈ ગઈ.

પણ તેની મમા સદા, બાહરથી હસ્તો દેખાવ કરી તે મીઠી મેહરાંનો ભય ટાળતી હતી. તે ગમનાક વીચારમાં, નાસ્તો નાસ્તાની જગાએ રહી ગયો; તેણી ઉઠી, અને વાંદેલી કે ઝડક કદમે શીરોજનાં રૂમમાં તેને સમજાવવાની મતલબથી ગઈ, પણ તેણી રૂમમાં દાખલ થાય તેટલાં તો તેણીને કાને બંગલાના કંપાઉડમાંથી મોટરનો ખડખડાત સંભળાયો, અને તેણીને અનુમાન કરતાં વાર લાગી નહીં કે ફીરોજ છેડાઈને અંતે આજે, રાજ કરતાં કલ્પકો અગાઉથી ધરની બાહર ચાલી ગયો હતો.

નાનુંની પાછળ દીકરી મેહરાંખી શીરોજના રૂમમાં દોડી આવી. “મમ્મા, પપ્પી કાંઈ છે ? શું ચીડાઈને ચાલી ગીયા ?”

“નહીં દીકરા—એવણું તણ અગતનું કાસ ઉતું નેથી જલ્દી ઉપર પેહરીને બાહર સંધાવ્યાજી, એવ પાછા આવશે; હું કોઈ રીકર ના કર.”

તે મા દીકરાં વચ્ચે આ વાત ચાલી રહી હતી. તેટલાં બોયે આવીને કહ્યું કે “કાંઈ એક જેન્ટલમેન આવ્યાં ને તે તમોને મલવા મંગિછ.”

“મને મલવા મંગિછ ? જે કાંઈ ખરોખર તેં સાંભર્યું નહી હોશે, કહે કે ફીરિઝ શેઠ ઘેરમાં નથી.”

“હાજી તેમજ મેં કહ્યું—પણ તેવણ કહેછ, માંસીસ ફીરિઝને હું મલવા માગુંછ.”

“મને ?” ઘણીની ગેરહાજરીમાં કાંઈપણ ગૃહસ્થને મલવાનો નાજાનો રીવાજ ન હતો. આમ જાહેર સોસાયટીના મેલાવડાઓમાં તે બાનુઓ ઉપરાંત ગૃહસ્થો સાથે ખુદલાં દીલે ઘણી છુટથી બેળાતી, હસ્તી, બોલતી, પણ પોતાના ખાનગી મકાનમાં, અને તે પણ તેના ઘણીની ગેરહાજરીમાં, તેણીને ખાસ મલવા આવે એવો એકથી તેનો અંગત દોસ્ત હતો નહી; તેથી નોકરની વાતથી તેણી તાબુબ થઈ ! “બોય તું ભૂલતો હોશે—તેં એ જેન્ટલમેનનું નામ કાંય નહીં માંગ્યું ?”

“હા—માંયું હા ! પણ ઘણી બોલેલ કીધી ત્યારે તેવણ કહેછ કે જા—નામની જરૂર નથી. કહે કે તમારા સગા મલવા માંગેછ !”

“મારા સગા ! માધ ગુડનેસ ! મારો સગો વરી કોણ પુટી નીકર્યોછ ? જહાં છે તાંહ વરી કાંઈ ફંડ બંડનું ચીઠરું લઈને રૂપીઆ લેવા કાંઈ આવ્યું હોશે”—એમ કહી નાજાંએ તે નોકર પાછળ રૂમમાંથી નીકળવા માંડ્યું, તેણીએ દીવાનખાના નજીક જતાં સ્કીનમાંથી નેચું, તો ઇંગલીસ ડ્રેસમાં એક જવાન ગૃહસ્થ દમામદાર અદાથી સોફા પર અહેલાઈને બેઠેલો હતો.

તે ગૃહસ્થને જોતાંજ નાજાંને ગોયાં એક ઇલેક્ટ્રીક આચકા લાગે ! તે ઓળખીતો હતો ? તેણે તેણીને ક્યાં જોયો હતો ? તેણી ઉમંગભેર હવે હોઢમાં દાખલ થઈ અને તે ગૃહસ્થ સામે રોબથી જઈ ઉભી.

“હા તમે કોણને પુછોછ, મી. ફીરિઝ બાહર ગયાછ ને—”

“ઓ નાજાં, તું મને નહીં ઓળખી શકતી ? હું તારો ભાઈ—”

“કોણ જેમી ? ઓહ તમારામાં કેટલો ફેરફાર ? હું તુને ઓળખીખી નહીં શકી ! આટલાં આટલાં વરસ તું કાંઈ ઉતો ? માય બીચારાં તારે ખાતર તવલી તવલીને માર્ગે લાગ્યાં—તેવણ તો તુને મરીજ ગયેલો ધારતાં તાં.”

“હું તુને બધો ખુલાસો પછી કેહુંછ—પહેલાં તો મને કહે કે માએ ક્યારે ગુજર્યાં અને આપરા બંગલા—વારીનું શું થયું ?”

“એવણુને તો સાત વરસ બી થઇ ગયાં, ને વારી બંગલા બધું વેચી સાટીને તુંને સુવેલો નાણીને બધું મારાં નામ પર કરી ગયાં.

“વેલ, તારાં નામ પર બધું કરી ગયાં તેનો કંઈ મને મુજબ નથી, પણ તું સુખી છે કે, તું ક્યારે પરણી, તારા વરનો સ્વભાવ કેવો ?

“અરે, પણ તું બધું સામદુંજ એકદમ પુછેય, તે હું શું કહે ? માયજી ગુજરાવાની બે એક વરસ અગાઉ હું પરણી; ને મારો મજાનો છે; ને હું સુખી છું; પણ કાંય સુખી સખ્ત પુછવાનો શું મન્યો ? ખોદાયતું મને આપેલું આટલું બધું છે ને ?” નાગણીએ ગમત પામતાં ટકારમાં પુછ્યું.

“નહીં-હું જોતું છું કે તું સુખી લાગતી નથી-જો કે હું લગભગ નવ-દશ વરસે મુંબઈમાં પાછો ફરું, તો પણ હું જે વખતે ઘેર છોરી ગોથો, તે વખતે જે તારું રૂપ રંગ ઉતું તે આજે નથી.”

“ઓ, તે શું માણસ મોટું થાય તેમ ફેરફાર નહીં થાય ? જોની તારામાંજ કેટલો ફેરફાર થયો ?

“હા, મારામાં ફેરફાર થયો, તે ઘણો તંદરોસ્ત અને સુખકારક છે, ન્યારે તારામાં તો તારી બ્યુટી ગોથા અરધી મરી ગઈ, કે જેણે બદલે હું તેને એક જુદાજ દેખાવની જોવા ધારતો તો.”

“પણ જેમ ઉમર મોટી થાય તેમ બ્યુટી ઘટે કે વધે ?”

“થસ, તે ખરું, પણ તે ક્યારે ? ચાલીસ વરસ પછી. આજે તો હું તુંને વીસ વરસની જોઈ ગયલો, આજે ઘણું તો તુંને ૨૮-૨૯ હોશે, કે જે ઉમરે તો માણસ પોતાની ખીલતી જુવાનીના જોશમાં હોય, ન્યારે તારો એકરો તો કરમાયલો ને તારી લવલી આંખો ગમગીન જોવા મને દીસે.”

આ સાંભળી નાગણી હસી પડી ! તે કેમ પોતાનાં દીકરીનાં વાત એકદમ કહે ? આજ સુધી તેણીએ કોઈ આગળ પોતાના અથાગ દુઃખની એક વરાળ પણ કાઢી નહીં હતી. પણ આ તો એક મા જણ્યો લાગ્યો હતો. શું તેની આગલ પણ પોતાનાં પેટનું દુઃખ નહીં કહેવું ? બે પળ તેણી વીચારમાં પડી, અને હસીને બોલી, “શું જો જેમી, તું વરી જોશો કેદાહરથી બની ગયો ? કે મારા મોહણાં પરથી તેં મારું સુખદુખ બી પારખી કહાડ્યું ?”

“જોની, વહાલી બેહન નાગણી, મને ને તુંને ખોદાયે જોઈએ તે કરતાં જ્યાંદા બખરયું-એટલે તું મને હવે દુન્યામાં સઉથી વહાલી-અને તુંને

સહી વહાણો એક પુરો તે હું...હું ભધ જેવો ભધ એક ઘણેક વહાણો બેઠનને જેવું ને તેને દુઃખી જેવું, તો મારું કલેજું નહીં કપાય ?”

“ઠંકયુ વહાણી જેમી, ભધ હોય તો એવાજ હોજો. જ્યારે તું સાદી દીલથી મારી આગળ કહેજ, તો હું બી જે હોશે તે મારું દુઃખ તને કેલવસ જે કે હજી સુધી હું ને મારા ખોદા સીવાય મારી આકત ત્રીજું કોઈ જાણું નથી. પણ મારી વાત હું તુને નીરાંતે કેલવસ. પણ તું આટલાં વરસ એમ દુન્યાદારી છોડી કાંઈ ભરઈ બેઠો તો, બેઠનની સાથે સાથે માથને બી ભુલી ગયો તો કે ?” નાળાંએ તાણો મારયો.

### પ્રકરણ ૯ મું.

જેમીએ દસ વરસનો જે દેશવટો ભોગવ્યો તેનાં ઉંડાણમાં પ્યારની મોહકાણ હતી ! તે વખતે જેમી કોલેજમાં હતો. અને એક ગરીબ ઘેરની શીખવા આવતી ધણીજ રૂપસુંદર બચાં નામની છોકરી સાથે પીછાણ થઈ. તે પીછાને પ્યારનું રૂપ પકડયું. અને બંને વચ્ચે એટલી તો ઘણી મિત્રાચારી થઈ કે એક દીવસ પણ બંને એક બીજાને નહીં જોય તો ચાલે નહીં ! બચાંની માયની મરજ, જેમીનું પોતાની દીકરી સાથે કરવાની હતી પણ જેમીના ઉંડા પાણીની માહીતી તેની માતા ગુલબાઈને હતી નહીં. છોક છેલ્લી ધડીએ, અદરાવાની કીયાને આગલે દીવસે, જેમીએ પોતાની માતા આગલ એ વાત છોડી. તે માતાએ તે છોકરી જોઈ. તેણી ખેરાક ખુબસુરતીનો નમુનો હતી. પણ તેણીનું ખાનદાન, ગુલબાઈ જેવા માલેતુબર બાઈને ગજ ખટકયું. કારણ કે છોકરીની માતાની હાલત તદ્દન કંગાળ હતી. અને તે એક નાનકડાં ખરખરયા ઘરમાં રહેતી હતી. આ માટે ગુલબાઈએ વાંધા કીધો અને જેમીને ઠપકો આપ્યો. પણ આજનો જવાબ્યો જેમી માતાનું સમજે ખરો કે ? તે માતાની ઉપરવાટો થઈ અદરાઈ ચુકો, અને એકાદ મહીનામાં લગનનો દીવસ નક્કી કીધો.

જેમી અને બચાંનાં એ રીતે કોલકરાર થઈ ચુકેલા હોવાથી તેઓ દીવસનાં એક પરણેલા માટી ખૈયર મીસાલજ સાથેજ ફરતાં હરતાં અને રહેતાં. તે વેળા કોલેજમાં અકટોળરની રગ્ગ હોવાથી જેમી દીવસ આખા પોતાના સાસરાનાં ઘેરમાંજ પડ્યો પાંઠર્યો રહેતો.

એમ એ એક અઠવાડીઆ વહી ગયા, હવે લગનના દીવસો નજીક



માંજ આવતાં હતા, પરણનાર જોડું અતી ધણી હોંશ ઉમંગમાં હતું! પણ ખુદાની સરજત ઔરજ હતી.

એક દીને સહવારના પહોરમાં એક ઘાટી જેમીને નામની ચીઠી લઈને તેને અંગલે આવ્યો. જેમી હજી સુતેલો હતો અને તેની માતા મુલ-આઈ અને નાનાં-કે જે વેળા તેણી કુંવારીજ હતી-તેઓ તે ચીઠી વાંચી દરણ કાર થઈ ગયા. તે ચીઠીમાં શું હતું ?

લાઈ જમરોદહ,

જત પ્રાઇમસને ચુદલો એકએક ફાટવાથી બચાંમાય કપડાં કાઢી આપી સલમી મઈ છે. ને તરત પરાણ મુઠી ઠીપા છે.

લી. ફુખી માતાની વળી.....

મહા હેબતનાક દુઃખ વચ્ચે તે ચીઠી બીજાણા પર વાંચી, એક ઉજ-લતા વાઘ મીસાલ જેમી ઉઠ્યો અને મોહ હાથ ધીવા કે સરખા કપડાં પણ સજવા વગર મારતી મોટરે પોતાને સાસરેને ધરે જઈ પુજો, ઝો ? તે વખતનો દીલ કંપાવનારો ચીતાર ! જેમીના આખા જનમમાં તેવો સીધા દહાડો કદી તેને જોયો નહીં હશે ! બચાંના એમ એકએક યુજવાથી જેમીને જશુન ફટકો લાગ્યો. જેમી ખાનદાની હતો. અને પોતાની ધારેલી પરજોતર માટે પોતાનો જનખી સદેકે કરે એવો વકાદાર હતો ! પણ હવે ધોળામલાં દુધપર શું ચારો ?

જેમી દીવાના મીસાલ બની ગયો. ઉઠતાં, બેસતાં, સુતા, બસ બચાંને બચાંનીજ તગર કીધી, અને તે માંદગીને બીજાંણે પડ્યો. ડોક્ટરે તેને ચેન્જ પર જવાની સખત લલામણ કીધી, ડોક્ટરે જણાવ્યું કે જેમીને મરનાર બચાંનો ગમ અતીશય લાગ્યો છે, અને અહીંથી કોઈ બીજે દેશાવર ઉપડી જવાની તેને મોટી અગત્ય હતી. આ ડોક્ટરનું કહેવું જેમીને કાને ગયું કે તેને પોતાના મન સાથે મકમ દરાવ કીધો કે કોઇખી દેશપાર નીકલી જવું અને આ નેહસ્ત મુંબઇનું ફરીથી નામજ નહીં લેવું. જેમીને પોતાની માતા પરખી ગુસ્સો આવ્યો. તેણે ધાયું કે તેની માતાએ કકલાત કીધી અને તેણીના શ્રાપથી તેની કાજગરી મેના પાંજરામાંથી બોલ બોલતાં ઉડી મઈ ! અને તેથી તે રસામણી રીતેજ મુંબઇ છોડી ગયો.

કયે દેશાવરે જવું તે તેને નક્કી કયું નહીં હતું. તેને મનથી તેની બચાં વગર દુન્યા અકારી ઝેર સમાન હતી; તે એક ઉપડતી સ્ટીમરમાં બેઠો. તે પછી અમેરીકા જવાની ગોઠવણ કીધી. પણ રસ્તે સ્ટીમર એક ખરાબે

અહીં ને કોઈ ખીયાયાન ઉગ્ગ ટાપુપર જેમી ઘસડાઈ ગયો. તે ઉગ્ગ ટાપુથી થોડેક માઇલ દુર એક નાનું ગામડું આવ્યું હતું જ્યાં જેમીએ બે વરસ વસવાટ કરીયો, તે પછી તે અમેરીકા ગયો. ત્યાં એક મોટી વેપારી પહેડીમાં નોકરીએ રહ્યો. પોતાની ચાલાક ઝેનથી તે બહુ આગલ વધ્યો. તેની સાથે પહેડીના માલેક ભાગ કરીયો, અને ગયે વરસે તે કાંઈથી વારસ વગર મરણ પામેલો હોવાથી એક ભાગ્યે તરીકે મોટી દોલત જેમી મેળવવા પામ્યો. કારણકે થોડાક વખત વીટયા પછી પહેડીના મરનાર માલેકની વીધવાની સંસારીથી આખું કનસર્ન તેને ધીનને વેચી નાંખ્યું અને જેમી એક જગી દોલત સહીત મુંબઈ આવવા ઉપડ્યો.

મુંબઈ આવી સાન્ટાક્રુઝ મધે એક સુંદર પણ એકાંત બંગલો વેચાતો લીધો અને નોકર ચાકરના રસાલા સાથે તે એકલો ત્યાં રહેવા લાગ્યો. કેટલોક વખત સોંધખોળ ચલાવવા પછી તેને જાણ્યું કે તેની બહેન નાનું મોટે ઘેર પરણી ચુકી હતી અને માતા ગુલબાઈ ગુજર પામ્યા હતા.

જેમી નાનું પાકળદ અને નેક હતી તેવોજ તેનો આ ભાઈ જેમી હતો. બચાંના મરણને આજે દસ વરસ થઈ ગયાં હતાં. જે કે તે કંઈ જેમીની પરણી મહેરદાર હતી નહીં તે છતાં તેણીના મરણ પછી-જેમીએ આજ સુધીની-તેની ચોત્રીસ વરસની ઉંમર થઈ તો પણ-કોઈદી લગનનો કે પ્યારનો એક ખ્યાલ વટીક તેને કર્યો નહીં. જેમી જેવો ઓસ્તવાર અને વફાદાર જવા-મર્દ આજે દુન્યામાં કેટલા હશે ?

ઉપરું બ્યાન જેમીએ નાનું આગલ લંબાણથી કર્યું હતું પણ વાંચનારની સગવડ અર્થે તે અત્રે સીલ સીલાબંધ ટુંકમાં દર્શાવ્યું છે.

જેમીનો હેવાલ સાંભળવા પછી નાનું બોલી:-

“ઓ મારા જેમી, તેં કેટલું કેટલું ખમ્યું ? હવે બધો વીચાર છોડી દે ને કંઈ સારું જેવું સોંધી કહાડીને પરણી જ તો હું ખુશી થાઉં.”

નાનું, મેં એક દાહેકાની અંદર દુન્યાની લીલી સુકી ઘણી જોઈછ અને હું તારો સખુન કબુલ રાખી કેરેખી માઈ કારજ ગોઠવશ. પણ તેં મને વચન આપ્યુંછ તેમ હવે તારી હકીકત કહે, “બોલ બોલ, વહાલી બહેન, તેને નાનુંનો હાથ પકડી પોતાની છાતીએ ચાંપતા કહ્યું. તુંને શું દુઃખ છે તે મને કહે, ને મને ઉડાવવાનું ને રમુજ કરવાનું છોડી દે !”

અત્રે નાનુંએ જેમ જેમીની હકીકત સાંભળી, તેમ નાનુંએ પોતાની સમસ્યા હકીકત કાંઈ પણ છુપાવ્યા વગર પોતાના વહાલા ભાઈને કહી દીધી.

નાનંની સઘણી હકીકત વાંચનાર જાણતાં હોવાથી તે નાનંના શબ્દોમાં ફરીથી અત્રે રજુ કરી વાર્તામાં રસકસ વગરનું ટાહેણ ઉમેરવાની જરૂર નથી.

“ પણ ત્યારે એ ફીરોઝનો રસ્તો શું કરવો? તું કાંઈ સુધી એમ મુઝે મોંહણે દુઃખમાં સળરયા કરશે? ”

“ નહીં જેમી, હું તુંને સાફ સાફ કહી દેઉં કે મારી દુઃખની કહાણી સાંભળ્યા પછી, તે તારા મનમાંજ રાખવી. ને જો તું સાચ્યો અને મારી કદરનોજ ભાઈ હોય તો હું જ્યાં સુધી તારી મદદ માગું અને હું તુંને કેહું તાંહ સુધી તારી ખુશીથી કાંઈખી પગલું ભરવું નહીં! તું મને એ વીશે વચન આપ, તો હું મોકલા દીલે રહી શકશ. નહીં તો એવું નહીં જાય કે તારા વીશ્વાસમાં મેં મારા સંસારની ખાનગી વાત કીધા પછી મને પસ્તાવામાં પરવું પરે! ”

“લે આપ વચન! નાનં નાનં, હું હવે આમળ માફક ઉસ્કેરાઈ જાઉં એમ નથી. હું હવે પુરતો ધરાઈ મુક્યોજ, અને તું જેમ કહેશે અને સુખી થશે તેમજ ચાલીને તુંને મદદ કરવા મારો જાન કુરખાન કરવા તત્પર રહેવશ. ”

ઓ ઠંક્યુ-ઠંક્યુ! તારા એવા જવાબથી હું ધણીજ ઉપકારી થઈજ, હું-હું જોવુંજ-ફીરોઝ આજે એ પાછો ફરે પછી કેવો મામલો છે? ધીરજ અને સચ્ચુરી રાખી કળા કુનેહથી કામ લઈશું તો આપણે ફીરોઝને સુધારી શકશું ને તેમાં તું વહાલા ભાઈની હવે મને ધણી હીંમત થઈજ.

શું ફીરોઝ સુધરશે? નાનંનો સંસાર સુખી થશે? પણ વચમાં વાધરા ને વાધરણુ સાકરનું નવું લકર ધુરણુંજ તેનું કેમ? પેલી મન વશ વર્ષક સલીમની સીરમ ફીરોઝે ગળામાં ઉતારી છે તેનું તે શું?—આપણે જોઈશું.

### પ્રકરણ ૧૦ મું.

[જીવાન જાંદગીનો મેહમાર! ચઢતી પડતીનો ચીતાર! વાર્તાની નાયકાની કારકીર્દી! જેહરી નાગણુ કોણ હતી? તેણીનું માખાપ કોણ? ઇશ્વરકૃપાથી નશીબ ફરશું! દુઃખનાં કંબરમાંથી સુખના સાગરમાં! ખાનદાની ખારચત પછી તે ઉંચ હોય કે નીચ-તે કેમ કરી જાય?—“વન તેવો વેળો!”]

વાધરાની વિકાસ જાંદગીનો મહે આપણે સ્વીસ્તર વાંચ્યો છે. સલી-

મની સકર મહેરી ગત-અને વસ કરનારી વસ્તુની નીચ ખસલત-આપણે જોઈ છે ! શીરોક્તની તકલીદી શીદાગીરી અને તેના જેવા પૈસાથી કુલી કાઢી ગયલા જવાનો આજે ગુન્હામાં ગીરેફતાર છતાં દુન્યામાં કેવા કાવી રહ્યા છે, તે નાટક પણ આ વાર્તાના તખ્તા ઉપર વાંચનારે જાણ્યો છે. નાજાં અને જેમી પોતાના ખાનદાની ગુણે કેવાં દેખાડી રહ્યાં છે ? આ જાણ બહેન પૈસે પુર છતાં ચુસ્ત વફાદારીમાં, સંસારનો તરીકો જલવવામાં, ઉંચ ખસલતમાં એકએક પર સરસાઈ મેલવે એવાં નિર્દોષ ખાલેશ લાઇફ ગુનર-રત્નારાં છે; તે પણ આપણે આ વાર્તાનાં આગલાં પ્રકરણોમાં વીગતે વાંચી આવ્યાં છીએ.

હવે કોઈ ખુદરતી સવાલ કરશે કે આ વાર્તાની ખુદ નાયકા સાકર વિષે આપણે કંઈજ હજી જાણ્યું નથી. તેણીના નીચ વીચારો સેહજ ઉપર ટપકે આપણે જોઈ આવ્યાં છીએ. પણ એ સાકર જાતની કોણ ? તેણીના માખાપ કોણ ? તેણીનું ખાનદાન કોણ ? તેણીની આગલી કારકીર્દી શું ? તે સંબંધ અત્યાર સુધીની જીંદગી એક કાહણી કીસ્સા મીસાલ રસરસ્તી અને લંબાણ હોવાથીજ તે ખાસ કરીને આ સફાઓમાં પછાત સુકાઈ છે, પણ હવે તે વાંચનારાઓને માહેતગાર કરવાનો મોકો આવ્યો છે.

સાકરના આપણું નામ બીખો ધાબર હતું તે સુરતના કતારગામ નામના ગામડાને પાધરે એક નાનાં ઝુપડાંમાં રહેતો. તે દારૂચો હવસી બદમાશ અને બદનજરનો હતો. તેને એક રાંક બાઈ સાથે પારસી ધારા મુજબ લગન કર્યાં હતાં; પણ તે એકાદ વરસમાંજ માર્ગે લાગી ગઈ હતી. તેણીનાં મરણનું કારણ એ બન્યું કે એક કુંભારની બહુજ ગોરી ઘટમારી છોકરી સાથે તેને દોસ્તી માંડી હતી. અને લગનને છએક માસ વીટા નહીં તેટલાં તો તે કુંભારણને પોતાને ઘરે નોકરીને બાહજે રાખી. આ મામલો બીખાની ઘણીયાણી ચેતી ગઈ અને તે બીચારી બીખાના બસથી લગનને વરસ વીટે તેટલાંજ બળી જળીને મરણ પામી. કોઈ કહે એ તો બીખાએ તેણીને કાંઈ જર આપીને લાંબી કરી નાંખી ને કોઈ કહે તેની નોકરડી બીખી કુંભારણે પોતાની “શાખ” ને પુરી કરી નાંખી !

બીખાની મહેરદારનાં મરણ પછી તે ધરમી એકલી માલેક હવે બીખી બની. તેણી જાતે હીંદુ કુંભારણ હતે દેખાવમાં પરીસુરત હતી, પણ ખવાશે તો નીચજ ! બીખો જો કે ભુખારી બારસ હતો. અહીંથી તહીંથી મારકૂત કરીને પેદા કરી લાવે ને રાત્રે તો બધું એવડામાં સફાવત ! બીખી

ભીખાના પૈસા પર કાંઈ લોભાઈ હતી નહીં, પણ તે જાતનો પારસો પડ્યો અને પદાણુ જેવો કદાવર મળ્યુત બાંધાનો હોવાથી ભીખીની નજરે તે ગમી ગયો ! ભીખી પણ કાંઈ બદમાશીમાં ભીખાથી ઉતરે તેવી નહોતી. તેણીએ પોતાના જાતભાઈમાંથી કંઈક માટીઓ કરીને છોડી દીધેલા ને છેલ્લા ભીખાનો આશરો શોધ્યો !

આ ભીખો ધાતર અને ભીખી કુંભારણુ તે કાઠજી નહીં પણ આપણી વાર્તાની નાયકા-સાકરના મા બાપ હતાં. સાકર થોડું ઘણું લખતાં વાંચતા શીખી હતી. તેણી તેર વરસની થઈ કે તેની માતા મરણુ પામી. એટલે સાકરનો બાપ ભીખો હવે તેની એકસતન બાંધડીને ભાગનો બધો દોર દીકરી પર કરવા લાગ્યો. ભીખો મરનાર ભીખીને પણ કામકાજ કરવા ને કમાવા મોકલતો. તેમ તેણે હવે સાકરને બહાર પાડી, અને ઘેરેઘેર કામકાજ કરી લે જે સાંજના કમાઈ લાવે તેનો તે દારૂ પીને ચમન કરતો હતો.

પણ સાકરની માતાના મરણુ પછી ભીખો કાંઈ પાધરો બેઠો નહીં, તેને એક પીરોજી નામની વીધવા પારસી બાઈ સાથે નાતું કીધું. અને ઘરમાં સાકરને માથે નવી માનો ત્રાસ લાગુ થયો. “હું મુવાને લીધે કોણુ ને તું મુવાને દીધે કોણુ” જેવોજ આ નવી વહુનો મામલો હતો ! પીરોજી કાંઈ બડી પાખંડો હતી. અને કુંભારણુની પેરી સાકરને પોતાની સાવકી દીકરી તરીકે જેવા તેણીને તે કાંટા મીસાલ ખુંચતી હતી.

એમ થોડાંક વરસ વહી ગયાં ને સાકર લગભગ ૧૮ વરસની થઈ. તેણી જે કે બાહર નોકરીએ જતી ત્યારે પોતાની મરનાર માતાની હાંદુ સાડીનું એકનું એક છીછકું પહેરીને જતી. અને ઘરમાં હોય ત્યારે પીરોજીનો જુનો સદરો કે જુની કસ્તી કરારે પેહરીને પારસણુ બની જતી ! તેણીનો ઘાટધટમ અને દેખાવજ એવો રૂપાળો હતો કે જેથી પહેરતી તે શોભતું હતું.

એક દીને એવું બન્યું કે તેણી જે ઠેકાણે નોકરીએ જતી હતી ત્યાંના શેઠના છોકરા સાથે કાંઈ અટકચાલી કરી હશે, જેથી તેણીના શેઠ શેઠાણીએ રજા આપી. એટલે તેણી આજ ત્રણ ચાર દીવસ થયાં હમેશ મુજબ પૈસા લાભ્યાં વચર પાછી ફરતી, એટલે ભીખો તેણીને મારદાડ કરીને હાડમાર કરતો. ને પીરોજી વળી ઉપરથી તે ડોકરાને અહાવી આપતી ! સાકર પર નવી મા ઉપરાંત બાપનો જીલમ ઘણોજ હતો, અને અધુરામાં

પુરા રોજના હાથમાં મલતા પૈસાની નોકરી જતી રહી એટલે પુરી સંતપમાં પડી.

એક દહાડે તેણી નોકરીની શોધમાં ને શોધમાં દુરદરાજ ઠેઠ શહેરમાં ચાલી આવી. એક લપકા ભરેલી દુકાણ આગળ તે જોતી ઉભેલી હતી. વેટલાં એક ધરધર કરતી ડોગકાટ ગાડી આવી. એક યુદ્ધ યુરોપીયન ગૃહસ્થ તેમાંથી ઉતરી, દુકાણ તરફ ધસારામાં ચાલી આવતો હતો તેટલાં, કાંઈ ઠોકર લાગે તેનો પગ લપસ્યો અને તે પડી ગયો. પડતાંની સાથે તેના ખીસા માહેલી પેકેટ ઉછળીને રસ્તામાં પડી, જેની પર નજર પડતાં તે સાકરે ઉંચકી લીધી અને પેલા પડી ગયેલા ગૃહસ્થને હાથ આપી વાંકી વળીને સાકરે ઉઠાડ્યો, અને વાંકી વળી તેમના ધુળે ખરાબ થયેલાં કપડાં પખોડી નાખ્યાં.

પેલો યુરોપીયન ગૃહસ્થ સાકરની આ સેવાથી ખુશ થયો. અને તેણીનો ધણો ઉપકાર માન્યો. પણ તેણીએ તેટલાં તો પેલી રસ્તા પરથી મળેલી પાકીટ તેના હાથમાં મુકી. તે કે જેનું નામ સર વોલ્ટર હતું તેણે “ઠંકયુ વેરી મચ.” બોલી પાકીટ લીધી અને તેમાંથી સાકરને કાંઈ બહીસ આપવાને હાથ લાંબાવ્યો; પણ સાકરે લાયકી ખતાવી તે બહીસ લીધી નહીં. અને કહ્યું કે બહીસને બદલે મને નોકરીની જરૂર છે—દરરોજ દીવસના થોડાક કલાકનું મને કામ મળે ને હાથમાં ને હાથમાં પૈસા મળે તેવું કાંઈ દેખાડો.” તેણીએ ભાંગી તુટી ઉઠું ગુજરાતી મીઠા ભાષામાં કહ્યું.

“વેલ, હું તું ખુશીથી નોકરી આપું, મારે ત્યાં એક તારા જેવી ગવરનેસની, જરૂર છે પણ તે રાત દહાડે ત્યાંજ રહેવું પડશે.” વોલ્ટરે સમજાવ્યું.

તે પછી તેણીને વીચાર કરતી ઉભેલી છોડીને વોલ્ટરે તે દુકાણ ઉપરથી કાંઈ લેવું કરવું હતું તે લીધું અને ગાડીમાં પાછો બેસવા જતાં, સાકરનો હાથ પકડીને લઈ ગયો અને પાછું પુછ્યું.

“કમ શું વિચાર ? તું મારે ત્યાં નોકરી રહેવા ખુશી છે ? હું તુંને સારો ખજાર ને સારાં કપડાં પહેરવાના આપીશ, તું ઈંગ્લીશ કેસમાં દીધી નીકળશે.”

“હું નોકરી રહેવા તો ખુશી છે—પણ હું એક કતારગામથી આવેલી છું ત્યાં મારા માથાપા છે તે લોકને પુછીને હું જવાબ આપું.”

સાકરની ખુબસુરતીથી અને તેની ભાંગી તુટી બટક બોલીથી સર વોલ્ટર અમન થયો હતો. તેથી તેણે કહ્યું. “ઓલરાઇટ, તું મારી સાથે આ

મારી ગાડીમાં બેસ, હું તારે ઘેર તુંને મુકતો જવું ને તારા માવબાપ નોકરી વીશે કાંઈ જવાબ આપે તેટલાં હું ત્યાં ખુશીથી થોભશ. ”

“ઓ ત્યારે તો તમારી ધણી મહેરબાની, મને ધણી સાંજ પડી ગઈ છે ને હું શીકરજ કરતીતી કે મને ગામમાં જતાં ધણી રાત થશે, ને મને મારો બાપ જોખી નાંખશે. ”

ગાડી હાંકરાવા પછી તેણીએ ઉપર ટપકથી પોતાની બીના કઢી, જેમાં માબાપનાં જીલમ વીધે પણ તેણીએ ઇસારો કર્યો. તેણીનું ઘર આવી પોંદ્યતાં તે ઉતરી અને વોલટરને કહ્યું “કદાચ જવાબ મેળવતાં મને જરા વધારે વાર બી થાય તો તમે તાંહ મુધી વેટ :યશો ?”

“હીક ત્યારે હું અહીં નજીકમાં મને કામ છે ત્યાં જઈ થોડીક વારમાં પાછો ફરશ, અને પાછો ફરતાં આ ઝાડ આગલજ ગાડી ઉભી રાખશ. ” સર વોલટરે કહ્યું.

રાત થવા આવી હતી. ત્રણ ચાર દહાડાથી સાકર કાંઈ ખરચી લાવતી નહીં તેથી તે બાપ-ભીખા ધાબર ફરડી ચટકીજ રહ્યો હતો. પણ આજે પીરોજનએ થોડાક દારના પછસા તેને આપેલા હોવાથી તે પી ધરાઈને તેણીની સાથે જોળ કરતો બેઠો હતો. તે ભીખા ને પીરોજન બંને ઉંચ ખવાશ અને એટીકેટના ગોયા અણુલડ વેરી સમાન હતાં. તેઓ જે રીતે હમણા બેમહલાજે બેઠાં હતાં તેવી રીતે સાકરનાં દેખતાં પણ તેઓ બેસતાં અને તે કુમળાં મગજમાં ખરાબ વીચાર થરસે કે બચ્ચું બગડે તેની તેઓને ભજ પરવાહ હતી. સાકર જે વેળા ઘરમાં દાખલ થઈ ત્યારે તેઓ તેજ હાલતમાં બેઠાં હતાં. થોડીક મીનીટ બાદ તેઓ બંને છુટાં પડ્યાં અને ભીખાએ વીકાળ અવાજે કહ્યું—“આટલી મોટી રાત વેર કાંહ દતાઈ મુછતી ?”

“પૈસા ને નોકરી મેળવવાની સોંધમાં મને આજે છંક શેહરવેર જવું પડ્યું પણ—”

“લાવ કેટલા પૈસા લાવીછ ?” તે ખવીશે પોકારયું.

“નહીં આજે તો કંઈ નથી લાવી પણ—”

“નથી લાવી તો ઝાહનમમાં જા !” તે ફરડી ચટકી મોહડામાંથી એક ફેલ માળો દેતો બેઠો.

સાકરે બેચું કે સર વોલટરની નોકરી વીશે વાત છડવાને અત્યારે મોકા નહીં હતો, તેથી તેણી નીરાશ થઈ ઉભી. તેટલાં પીરોજનએ બોલ્યું

કહાકહું. અને તેણીને જન્મવા કહ્યું, પણ તેણી જન્મવા વગરજ ખીજા રૂમમાં ચાલી ગઈ ! તેના આપે બરાડ મારી, પણ તેણીએ કાંઈ જવાળ આપ્યો નહીં; તેથી પીરોજનએ લીખાને ખુબ ઉશ્કેર્યો. પીરોજનએ તેને કહ્યું કે “મેં જન્મવા કહ્યું તેથી નહીં, તમે હાંક મારી તેથી નહીં, એને વળી પાછી ખુબ માર મારવા વગર કેકાણે આવશે નહીં” — આ બોલો સાંભળી લીખો ઉઠ્યો. તેને આજે જસ્ટી ધીએલો અને પીરોજનના ઉપકારમાં હતો એટલે પુરતો ઉશ્કેરાઈ ગયો, અને હાથમાં લાકડું લોહું જે આવ્યું તે લઈને સાકર આગળ ધસી ગયો. અને તેને પોતાના જબરા હાથો વડે સાકરને ગુંદી ગુંદીને મારીને ધમોધમ ધમોલ્લા લીધા ! પીરોજન હસ્તે મુખે આ તમારો જોતી ઉભી હતી.

આખરે દસાહીણુ રીતે મરણતોલ માર પડવાથી સાકર ભોંપ પર પટકાઈ પડી, એટલે તે બંને મારી બૈયર તેનો ઓરડો બાંધ કરી ગોચા તેણીને કેદ કરીને ચાલ્યાં ગયાં અને કરારે જન્મવાં બેઠાં.

સાકર થોડીક મીનીટે હાડકાં પાસળાં દાખતી જમીન ઉપરથી જન્મ તેમ હીને બારી આગળ જોયું તો પેલી સર વોલટરવાળી ડોગ કાટ ગાડી પેલાંજ ઝાડ આગળ ઉભેલી હતી. તે પોતાના રાક્ષસ જેવા માખાપથી કંટાળીજ ગઈ હતી, તેમાં આજે અવધી થઈ. મા તો તેની સાવકીજ હતી અને બાપ સાવકાથી પણ નખેટર ધાતકી હતો. તેથી તેણીએ માખાપનો જવાળ મેળવ્યા વગરજ ઘેર છોડી જવાનો વીચાર કર્યો. પણ રૂમનું બારણું બંધ હોવાથી ત્યાં એક દોરડું પડેલું હતું તે બારી નજીક બાંધ્યું અને તે દોરડાં વડે સડસડાટ ઉતરી પડી વોલટરવાળી ડોગકાટમાં જઈને બેઠી, અને ગાડી ત્યાંથી હંકરાઈ ગઈ.

જમી રહ્યા પછી પીરોજનએ બારણું ઉઘાડી સાકરના રૂમમાં નજર કરી તો સાકર ત્યાં હતી નહીં, કશી ચીડી પત્રીળી હતી નહીં. ફક્ત બારી આગળ લટકતું દોરડું તેણીએ જોયું અને તરત લીખાને બબર આપી. તેઓ બન્ને જણ સમજી ગયાં કે સાકર ઘર છોડી નાહસી ગઈ હતી. તેઓ થોડોક વખત ફેફડ ચટક કરીને રહ્યાં અને સાકરની કશી પરવાહ કે શોધ બોળ કરી નહીં.





## પ્રકરણ ૧૧ મું.

એ વરસ વહી ગયાં.

એ એ વરસ દરમ્યાન સાકરના બાળમાં સર વોલટરને ત્યાં સંખ્યાબંધ બનાવો બની ગયાં. વોલટરનો બંગલો બાયબલાની યુરોપીયન વસ્તીના મધ્યાનમાં આવેલો હતો. સર વોલટર લગભગ પચાસ વરસની ભરતીનો રીટાયર્ડ લાઇફ ગુબરનો ગૃહસ્થ હતો. લેડી વોલટર ( તેની વાઇફ ) આજ ચાર વરસ થયાં ગુજરી ગઇ હતી, તેને એ બચ્ચાં હતાં તેઓ પણ તેની વાઇફની અગાઉનાજ ગુજરી ગયાં હતાં. એટલે તે જે પાંચ પૈસા પાસે હતા તેનાથી એકલી જીંદગી ગુબરનો હતો. પણ સાકર તેને ત્યાં નોકરી રહેવા આવી ત્યારથી તે જરા રતી ઉમંગ લેતો થયો. તેને ત્યાં બીજાની નોકરી હતા. પણ સાકર દેખાવડી હોવા સાથે ધણી ચતુર હતી, તેથી તેણીની સાથના સોહવાસમાં તે હસી ખુસીમાં રહેવા લાગ્યો. વોલટરે સાકરને ફ્રેંક ગાઉન ધૃં ઇંગ્રેજ ડ્રેસો પહેરાવ્યા. તેને લખતાં વાંચતાં ઇંગ્રેજ શીખવતો અને વાતચીત પણ ઇંગ્રેજમાંજ કરતો, એટલે સાકર જ મહીનામાં ઇંગ્રેજ ભાષા ઉપર પોપટ મીસાલ કાણુ ધરાવતી થઇ. વળી વોલટર તેણીને સેક્સ-યટીમાં પણ સાથે બેઠક લઇ જતો. અને પોતાના ફ્રેંડોમાં પોતાની “રેપ ડાટર” તરીકે તેણીને ઓલખાવતો હતો; તેથી સાકર વોલટરની લાડકી અને સઘળા તેના મીત્રોમાં “લવલી ગર્લ” થઇ પડી. પણ બીલાડીને આદુ જરે નહીં! આખર કરને સાકર હલકા માખાપનુ કરજાંદ હતી, એટલે તેની હલકી ખાસત પર જવા લાગી. તેણી સર વોલટરના જુદા જુદા જવાન ફ્રેંડો સાથે ધણું અતેડ કરવા લાગી. જેથી વોલટરનો મીત્ર જવાન અને ફ્રાંકડો હોય તેની ઉપર મરી શીટતી. અને વોલટર એ બાબદ તેણીના ઉપર કશો આંકાશ રાખતો નહી. વોલટરના સંખ્યાબંધ ફ્રેંડોમાં ગેસ્ટન નામના એક જવાન ઉપર તેણી વધુ ધ્યાન આપતી હતી. કારણ કે ગેસ્ટન ગુલાબી મનોહર મુખડાનો જવાન હોવા સાથે પૈસામાં પુર તેણીને જણાતો હતો. એકાદ એ વાર તેના તરફની ભેટ સોગાદની ચીજો પણ તેણીએ સ્વીકારી હતી.

એક દહાડો આગલે દહાડાની ડેન્સ પાર્ટીના ઉજાગરાથી થાકી ગયલી ને બેચેન જેવી તે લાગતી હતી; ગેસ્ટન આવ્યો ત્યારે તેણી બીજાણા ઉપર હતી. સાકરની આંખોએ ગેસ્ટનને કહ્યું કે આજે તેણી કોઇથી ફ્રેંડને મળી

શકશે નહીં કારણ કે તેણીની તબીબત ખરેખર નથી. ગેસ્ટન પાછો ફર્યો અને દીવસમાં બે ત્રણ વાર તેણીની ખબર અંતર પુછી ગયો; ગેસ્ટનની આવી અથાગ કાળજી વીશે આપાને મોહકેની વીગત સાંભળી સાકરને તેના વીશે સારી અસર થઈ.

એક દહાડો એથેલસીયરમાં ઈંગ્રેજ નાટક હતો. સર વોલટર અને તેના બે ફ્રેંડ અને સાકર તે નાટક જોવા બેઠાં હતાં. લોમજેજે તેજ દહાડે ગેસ્ટન પણ બીજી બાજુ નાટકમાં બેઠો હતો, તેને સાકરને પુર લપકામાં બે મીનોના પાસામાં બેઠેલી જોઈ, સાકરની અને તેની નજર એક થઈ અને બંને હસ્યાં.

નાટક ખલાસ થયો. અને સાકરને આવતી જોવા માટે ગેસ્ટન દાદર આગળ થોભ્યો. ગેસ્ટન સાથે તેનો એક ફ્રેંડ હતો, તે ધણો સમજદાર અને અકલવંતો હતો. ગેસ્ટનની સાકર માટેની પ્યારભરી લાગણી વીશે તે જાણતો હતો. ગેસ્ટનનાં ભલાં માટે તેને વારંવાર સાકર વીધે ચેતવણી આપી હતી; અને જ્યારે હમણા દાદર આગળ ગેસ્ટન ઉભો હતો ત્યારે પણ તેણે કહ્યું કે—“એ શેતાન સુંદરી ઉપર તું ધણો લોભાય છે, પણ કોઈ દીવસ પસ્તાશે. તેણીનો પ્યાર મેલવવો અને એક ઉડતાં પંખેરા સાથે રમત કરવા ખરોખર છે. કારણ કે તેણી હમણાજ તો બે ફ્રેંડોની વચમાં બેસીને છુટથી ખીખી આખા કરતી હતી.” પણ તે મીત્રની શીખામણ ગેસ્ટનને ગળે ઉતરી નહીં.

તેણી આવી. અને લોકોની ગીરદી વચ્ચેજ ગેસ્ટનને શેંકડ કરી તેના સાથે વાતે વલગી, ગેસ્ટન તેણીને ખારમાં લઈ ગયો. અને ખુબ વાતચીત ચલાવી, સાકરે આવતી કાલે પોતાને ત્યાં એટલે સર વોલટરને ત્યાં, એક પાર્ટીમાં આવવાનું તેને નોતરુ કર્યું. “ત્યાં આપણે નીરાંતે મલીને વાત કરીશું.” એમ કહી તેણી છુટી પડી. અને સર વોલટરનો એક જવાન ફ્રેંડ જે ક્યારેનો તેની રાહ જોતો ઉભો હતો તેની બગલમાં હાથ આપી તેણી વીધાય થઈ. ગેસ્ટન તેણીના પાછળ મોહકું જોતોજ ઉભો !

બીજે દીને પોતાને ત્યાંની પાર્ટીમાં સાકરને નાચરંગમાં ગુલતાન બની મયલી અને એક જવાન સાથે ડેન્સ કરતી ગેસ્ટને દીઠી, ગેસ્ટન જરા મોડો આવ્યો હતો, તે એકી તગરે સાકરને જોતો એક બાજુ ઉભો હતો. એવામાં સાકરની નજર ગેસ્ટન પર પડી; એટલે ત્યાંથી પરાણુઓની નજરથી છટકવા માટે તેણીએ એક હીકમત લમાડી. તે ઠેં ઠેં કરી ઠેંસ્વા મંડી ગઈ અને ઘડી ગેઈ હોય તેમ હાંકવા લાગી, અને પોતાના રૂમમાં જઈ, થોડીક રેસ્ટ લઈ ફું પાછી ફરું એમ કહી, તેણી ત્યાંથી છટકી ગઈ.

પોતાના રૂમમાં જઈને તેણી સોફા ઉપર સુઈ ગેસ્ટન આવશે એવી ગણતરીથી આરણું અલગુંજ રાખ્યું. અને મોટે મોટે ત્યાં પણ થોસવા લાગી કે જેથી ગેસ્ટન તેણીનો સાહદ સમજી શકે. ગેસ્ટન અંદર આવ્યો, અને તેઓ વચ્ચે ખુબ માયા ભરી ગુફતેશુ ચાલી, ભવીષ્ય માટે કાલકરાર થયા. તેઓ એકમેકનાં પ્યારમાં લીન હતાં, તેવામાં આરણું ઉઘડ્યું અને પાટી માંહેલી એક લેડી દાખલ થઈ:—

“મીસ વોલટર, તમે પાછું ફરવા કહ્યું ને આવ્યાં નહીં તે તમારી પાટી માંહેલા પરીણા નીરાશ થઈ ગયાંજ—એટર કે તમે આવી નજો.”

“નહીં, એક્સક્યુઝ મી! હાંસાની ગુચ્છી મારી તખીયત બગડી આવીચ તે હું આવી શકતી નથી.” મીસ વોલટરે—રોકડું પરખાવ્યું. પેલી પરીણીથી ગેસ્ટનને ગુંઠણ મંડયે પડી તેણીના સાથે પ્યાર કરતો નેષ મામલો સમજી ગઈ હતી, એટલે ત્યાંથી રૂખસદ પામી. અને સાકરે મોટા રાત સુધી ગેસ્ટન સાથે થેલાં ચેડાં કાઢી તેને રોકી રાખ્યો. અને આપંદેક કાલે રાત્રે અગીયાર વાગે પોતાના રૂમમાં મલવા કહ્યું અને પાછળે રસ્તેથી આવવા માટે એક ચાવી તેને આપી, તે ચાવી ગેસ્ટને લીધી અને તે વીદાય થવા જતો હતો, પણ આરણા આગલ જતાં એક સાકરની સખી તેની નજરે પડી તે ત્યાંથી ગુપચુપ ઉઠાવતો ગયો.

બીજે દીને રાત્રે અગીયાર વાગાનો વખત હતો. મીસ વોલટર ( સાકર ) પોતાના ગેસ્ટનને આવકાર આપવા પોતાની આયા સાથે ટેબલ ઉપર રીફ્રેસમેન્ટની સામગ્રી તૈયારી કરતી હતી. સર વોલટર તો ક્યારેકનાં પોતાના બંગલાને દેક પેલે છોડેનાં પોતાનાં રૂમમાં ઉંઘ કહાડતા હતા. એટલામાં કોઠાએ આરણું થોક્યું, સાકરે વીચાર્યું કે ગેસ્ટન આવ્યો હશે; પણ તેને અદલે તો બીજેજ કોઈ અચોર પુરુષ, પોતાના લાથમાં બેટ સાંગાદ લઈને દાખલ થયો. સાકરના એવા તો કંઈક ફેંટા હતા. તેણીને આવે કોટાકટ વખતે આ પરીણા જો કે અણગમતો થઈ પડ્યો, તોપણ તેણીએ તેને આવકાર આપ્યો, અને ખુશ મીઝાજથી તેના સાથ વાતચીત કરવા લાગી. થોડેકવારે તેણીએ કહ્યું કે “મને ઉંઘ આવે છે. આપણે બીજવાર મળીશું.” પણ પેલો પરીણા તો સમરે વસરે શાનો ?

પેલી તરફ ગેસ્ટન ઉપલા બનાવની દશોક મીનીટ પછી, પોતાને આપેલી ચાવી ખોલી હરખબેર આવી લાગો. પણ મીસ વોલટરનાં રૂમની બાહર ટેબલ

ઉપર કાઠ બીજા સખસની હંટ અને લાકડી પડેલી જોઈ તે ચમક્યો ! જેસ્ટને તે રૂમનો દરવાજો હાસેલી જોયો તો તે અંદરથી બંધ હતો. બાર-લાની કાટમાંથી તેણે જોયું તો મીસ વોલટર એક બીજાજ શખસની પાસે બેસીને હસી હસીને ખ્યાલ ભરી વાતો કરતી હતી. જેસ્ટનનું હવે કોઈ ગયું ! તે થોડીક પળ વીચાર કરતો ઉભો. તે એકદમ ગુસ્સામાં આવી ગયો. પોતાના હાથમાંની પેલી ચાવી, ઉશ્કેરાઈને ત્યાંજ ફેંકી દીધી અને ત્યાંથી પોતાને ધરે ચાલી ગયો.

ધેર આવી જેસ્ટનના મગજમાં વાહરું આવ્યું, એટલે તેને બીજી સવારે પોતાના નોકરને બોલાવ્યો અને કહ્યું “કે હું બહારગામ જવાનો છું તેથી મારો બેગ તૈયાર કરવો.” જોડકમનું માથું નમાવવા સાથે નોકર બહાર ગયો કે તેણે સાકરની પેલી સખી કે જે તે છેલ્લી પાર્ટીમાં ગયો ત્યારે ઉઠાવી લાવ્યો હતો તે જોવા માંડી. “હા ! કેવી ખુબસુરત પણ કની દુગારી ?” તે બબડ્યો. અને દાંત કચકચાવી તે સખી કાઠીને તેના ચીરથે ચીરયાં કરી નાંખ્યાં.

જેસ્ટન એક પૈસાદાર પીતાનો એક પુરો, મા વગરનો લાડકો બેટો હતો. અને તે દાહડે વાહરેનો થયેલો હોવાથી પોતાના પીતાની મરણ પુજ્યા વગર ગમે ત્યાં ફરતો હતો. હાલમાં તેના પીતા ઈંગ્લાંડ ગયલા હતા, અને જેસ્ટન ગમે તેમ પૈસા ઉઠાવતો તેને કાઠ અંગે પૂછનાર હતું નહીં !

તેને ગુસ્સાથી એક ચીઠી મીસ વોલટર ઉપર લખી મોકલી તેમાં જણાવ્યું કે, “તારા જીના સવરસનેજ તારે સંભાળવા, હું તેઓ સાથે હરીશાખમાં ઉતરવા માંગતો નથી. આજથી તું મારી નથી.”

ચીઠી વાંચીને સાકર સઘડો મામડો પામી ગઈ, તે સમજી ગઈ કે ગઈ રાત્રે જેસ્ટન વાયદા મુજબ આવ્યો હશે, પણ રૂમમાં બીજાને જોઈ છેકાઈ પડ્યો હશે. ચીઠી મલતાંજ એક એકાકી આપતકરતો ડરેસ પહેડો તેના જેસ્ટનને ત્યાં દોડી આવી. તેણીએ મન સાથે વીચાર્યું કે આવો સુંદર અને આવો શ્રીમંત શીકાર બીજાએને બોગે પણ જતો મુકવો નહીંજ, તેથી તે સ્ત્રી ચરીત્ર કરવાનો નક્કી કરાવ કરીનેજ જેસ્ટનને ત્યાં આવી.

તેણીએ રૂમમાં દાખલ થતાંજ જેસ્ટનને “નો કાઠા” કર્યાં. તેણીએ તેની ખાંધ પર હાથ મુટ્ટી પડાવ્યો સમવ્યો. પણ જેસ્ટને હાથ ખીસાડી નાખી “હવે તેણીનું મોહનું જોવા રાહ નથી” એમ કહ્યું. સાકર જરા હમ ખાઈ ગઈ, રૂમની આસપાસ જોયું તો મુસાફરીની સઘળા તૈયારી

હતી. ભોંય ઉપર નજર કરતાં કોઈની સખીના દુકડા કાઢેલા દીઠા. તે દુકડાઓ સરખા કરીને જોયું તો તેણીને જણાયું કે તેણીની પોતાનીજ સખી ગેસ્ટને ચોર્યાં કરી નાખી હતી.

હવે તેણી ગેસ્ટનનાં ગળામાં હાથ નાખીને પાછી સમજાવવા મંડી. તે બોલી કે.

“તારા વગર હું જીવી શકવાની નથી.”

પણ ગેસ્ટને એક ઘડા સાથે તેણીને નીચે નાંખી દીધી. તે પુર ગુસ્સામાં હતો અને તેને મારેલા આચકાથી સાકર ચરીપાટ ભોંય પર પછડાઈ, તેણીને જરા રતી લાગું, પણ આ નકના લાલ લઈ તેણીએ વધુ ચરીત્ર કરવાં માંડ્યાં. તેણી ઢોંગ કરી બેશુદ્ધ થઈ ગઈ.

ગેસ્ટન જરા ગભરાયો. રખે તેની મરી ગઈ હોય ? તેને તરત પાણી આંખોને તેના મોંદ પર છાંટયું અને તેણી દમ લેતી હતી કે નહીં તે તપાસવા લાગ્યાં.

તેને તરત એક ગલાસમાં દારૂ નાંખ્યો અને તેણીનું માથું પોતાના ખાજામાં લઈ તેણીનું મોંદ ઉંઘાડી દારૂ ખાવા લાગ્યો.

સાકર આ સઘળી હીસચાસ પોતાની તરફેણની જોઈ ગઈ મુશ્કેલીથી બીડેલા દાંતો બોલીને દારૂ પીધો.

અ રીતે તેણીના સુંદર શરીરને ગેસ્ટનના હાથ લાગેલા હોવાથી તેનો ગુસ્સો અને ઢઠ ઠરાવો હવામાં ઉડી ગયા.

તેણે ધારયું કે “કાંપ નહીં મીસ વોલટર નીકોલ હોય અને પોતે ઉતાવળો વીચાર આંધી લીધો હોય ?”

સાકર ધીમે ધીમે મુઠ્ઠામાં આવતી ગઈ તેમ તેમ પોતાના હાથો ગેસ્ટનના ગળામાં વીટાળતી ગઈ.

“ઓ હું હવે મરી જવશ—જીવ પર કરશ—તમારા વગર હું જીવી શકવાનીજ નથી. તમે શું કામ મારી પર એટલા ગુસ્સે થયાય ? હું તદ્દન નીરક્ષણ છું, મને માફ કરો. આએ વાતાવરણમાંથી મને કોઈ ગર ગામડે લઈ જવો કે જેથી બીજાઓ મને ઠંડાજો નહીં આપે. અને તમાને વહેમનું કારણ નહીં રહે.”

શું હું મને ખરેખર એટલી બધી ચાહેછ, મારી સાથે આવવા મંજૂર અને તારા બધા ફ્રેંડોને તથા સર વોલટરને જોડી જવા પુષ્ટી છે !

“હા.”

અત્રે તેઓ વચ્ચે ફરીથી સઘળા કાલકરાર થયા અને હુંકમાં તેઓ એક દુર દુરાળ ગામમાં ઉપડી જઈ, માટી બૈયર તરીકે સાથે રહ્યાં.

લગભગ અઢાર મહીના સુધી તેઓ સુલેહ સંપન્ન થી રહ્યાં. જેસ્ટનની નાડ એક વાર સાકર જાણી ચુકેલી હોવાથી તેણી તેને રાજી રાખવાનું બનતું કરતી. અને પોતાના દર દાગીના કપડાં ફેસ માટે તેની પાસેથી ધુમ ખરચેા કરાવતી. જેસ્ટન પોતાનો સઘળો પૈસો ખલાશ કરી સાંભો છુપી રીતે કરજદાર બન્યો હતો.

એક દીને જેસ્ટનને તેના પીતા ચાર્લસ તરફથી એક કાગળ મળ્યો. તેમાં જણાવ્યું હતું કે “ઈંગ્લાંડથી આવ્યો છું અને હું તને મળવા માંગું છું.”

પોતાના પીતાને મલવું કે નહીં તેના વીચારમાં જેસ્ટન હતો. પણ સાકરે તેને ઉલ્લસ આપી, કે આપ જેવો આપ લખે છે એટલે મળવું તો જોઈયે. એટલે તે એક દીને ચાર બરી રીતે સાકરને મલીને આપને મલવા વીઠાય થયો. સાકરે પણ કંઈક મક્કર કરીને તેને માલ મુશકિલીએ જવાની રમ્મ આપી.

જેસ્ટન ગયાને થોડીજ વાર થઈ નહીં કે તેનો આપ સર ચાર્લસ તેનું ઘેર સોંધતો આવી લાગો. સાકરે કહ્યું કે “મારા હસબંડ હમણાજ પોતાના પીતાને મલવા ગયાય.”

સર ચાર્લસે કહ્યું કે “હુંજ તેનો પીતા થાવુંજ. અને તમોને હુકમ કંઈજ કે મારા દીકરાનો પીછો છોડી દેવ.”

સાકરે નેણ ચઢાવી કહ્યું “તમે મારે ધરબેઠે આવીને મને અપમાન કરવા ઈચ્છતા હોય તો બેહતર કે અહીંથી ચાલી જાવ.”

“મારા દીકરાએ તારે ખાતર મારા પઈસાની ધુળધાણી કીધીજ, અને છુપાં કરજો કર્યાં છે, માટે તેને જે કાંઈ તને હીરાંના હારો, નેકલેસ વગેરે કીધાં હોય તે મને પાછા આપ કે જે વેચીને હું તેને કરજમાંથી મુક્ત કરું.”

સાકરે આ સાંભલી છેડાઈ પડી. તેણી બોલી “તે કદી બનશે નહીં, હું દાગીના તેમજ તમારા દીકરાને કદી પણ પાછો આપીશ નહીં.”

સર ચાર્લસ પણ ઉસડરાઈ ગયો. તેને કહ્યું કે હું જેવુંજ કે હું કેમ કહેજી?”

તેણી હવે સર ચાર્લસને પ્રસન્નતા ગઈ. તેણીએ આંખમાંથી આંસુ આંધ્યા અને ગુઢણે પડી તે જુઠાણને પગે વલગી પડી. તેમના પગ પસવારવા લાગી.

સર ચાર્લસ ઠંડા પડ્યા અને ત્યાંથી રૂખસદ લેવા માંડી પણ સાકરે કહ્યું “ઓ નહીં, મને તમારી પર કેમ ભરસો આવે ? તમે તમારા લાગવ-ગના જોરે મને દુઃખી કરશો. ઓ માફ થું થશે ? સસરાજી, મને તમારી દીકરી સમજી એક ક્રીસ કરો અને વચન આપો કે મારી પાસથી દાગીનાઓ પાછો માગશો નહીં ને મને હેરાન કરશો નહીં !”

સર ચાર્લસ પીગલ્યા.

તેણે સાકરને એક ક્રીસ કરી અને તેણીને ભવીશ્યમાં દુઃખી નહીં કરવાનું વચન આપ્યું. અને ત્યાંથી વીદાય થયા.

ખીજે દીને ગેસ્ટન પોતાની વહાલીને મલવા પાછો ફર્યો. અને રૂમમાં જઈને જુવે છે તો સાકર (મીસ વોલ્ટર) ત્યાં હતી નહીં ! ગેસ્ટને ત્યાં એક ચાંદી જોઈ તેમાં નીચે મુજબ લખ્યું હતું.

વહાલા મી. ગેસ્ટન,

હું મારા જુના મિત્રને ત્યાં પાછી જાણું છું, તમારા પપા મને મળી ગયા, તે ઉપરથી હું જાણી જોઈ ચકીલ કે હવે તમારી સાથે રહેવું મને જોખમ ભરેલું છે.

મીસ વોલ્ટર.

હા ! તે આખરે તે માફ થઈ ગઈ ચાલી ગઈ ? મેં કેવી ભલામી કીધી ? સાચાં જીવનથી તેણીને ચાહી કે જેવી દુન્યામાં કોઈને કોઈએ ચાહી નહીં હશે ! ઓ દગાબાજ ! એવકા ! ફરેખી શેતાન ! હું એનો જરૂર બદલો લેવશ. ” તે ગેસ્ટન હવામાં મુકકી શુભાવતો દીવાના મીસાલ તે ચાંદી મુઠીમાં પકડીને ઉભો !



## મકરણ ૧૨ મું.

[ કર ને જો ! ઈસ હાથ દે-ઉસ હાથ લે ! પૈસા તેજ  
પ્યાર ! સફેદ સ્કીનનાં આપ ! પોકલ પ્રેમની સીનાદ્રોહ કાહણી !  
બદીનો અંજનમ બદ નહી હોતે, તો નેકી કરતેજ કોણ ? તો-તો  
બદીમાંજ સવલું દુન્યાનું મુખ સમાયલું ગણાતે ! ]

સાકર એક કુંભાર માળાપની દોકરી છતાં, તેની ખાસ્યત, ખાનદાન,  
ધનત કેવળ ઉતરતાં છતાં, ઉગલી ચામડી અને મોહાંગનાં કાંકડા ઘાટ  
ઘટમને લીધે સર વોલટર જેવા લખ્ખોપતીને ત્યાં જવા પામી અને તેણી  
માળાપના અથાગ જીવમથી છુટકા પામી તથા નશીયનું ચકર ગોચા કરી  
ગયું. તેણી એક અત્યંત વર્ગ જેવી લીંદુ પોરી ઉપરથી પીસી આપ્યા  
મંડમમાં ખપવા લાગી ! પૈસા, પોપાક, અને પરી સુરતથી તેણી સર પાંચ  
ટરના જવાન ફ્રેડમાં ગોચા પુગ્નવા લાગી ! પણ પાછળથી તેણી કેવી વનત  
પર આવી ? જેસ્ટન સાથે તેણી દુર દેશાવર જઈ રહી, તેને પૈસાથી ચાક  
કરી નાખ્યો અને જ્યારે પોતાના લવરને તેના આપને મોહકથી કરજતાર  
ગણ્યો એટલે તેના આશરો છોડી ગઈ !

જેસ્ટન તેણીની એકદર ચીઠી વાંચી હરણુ કાંડ દીવાનો બની ગયો,  
તે માનીજ નહી શક્યો કે તેને વન પટકા આપનારી જીવમુરત માળાપ  
છોકરી એમ એકએક દેગ દઈ ચાલી ગય ! ઓ ! તેને એક ઝાંખા સ્વપ્નો  
પણ નહીં હતો કે એવકાઈનો કારી જખમ દેવો થતો હશે ? તે આશા  
ઉમંગથી ભરેલું જવાન છગર એકદમ કરમાઈ નીરાશ થઈ ગયું.

એ માસ વીટવા પછી એક પાર્ટીમાં એક અંધાર પુરુષ સાથે ડેન્સ  
કરતી જેસ્ટને સાકરને જોઈ, આ તમાસો દેખી જેસ્ટનનું કલેજું વીધાઈ  
ગયું, પણ એતેજાક તે પાર્ટીમાંથી જેસ્ટનને એક આગલી ફ્રેડ મીસ વાહીટ  
મલી આવી, તેણી જેસ્ટનને જોતાંજ વન પ્રાણ કાહડી આપવા લાગી. જેસ્ટને  
જોયું કે સાકર પર કીનો લેવાનું આ આઈવિ સાંધણુ ઠીક મલ્યું, માટે તે  
તરત તેણી જીની ફ્રેડ સાથે હળી ગયો. અને તેણી સાથે તે પણ ડેન્સ  
કરવા મંડ્યો. હવે સાકરની નજર જેસ્ટન અને તેણી સાથેની સુંદર છોકરી  
પર પડતાંજ, સાકરને પેટમાં આણં અને ઉભા આવવા લાગ્યાં !

ડેન્સ પછી તેઓ સઘળાં તેબજ ઉપર પાના રખવા લાગ્યાં, ઘોઘો



પાના પર પેસા મુકાયા ! એવામાં ગેસ્ટન ને પેલી સુંદરી આવી લાગ્યાં. સાકરના નવા અંધાર સાથેની બાલુમાં આવી ગેસ્ટન ગાંઠવાયો. અને તેની પાછળ ગેસ્ટનની નવી સફેદ ચઢી, મીસ વાહીટ—બાર કરતી હોતી રહી સાકરનું ગેરવતી હતી !

ગેસ્ટનને તે અંધાર પુરૂષને પાના સાથે રમવાની એલેન્જ કરી અને ઝટવારમાં સેંકડોની નોટ ગેસ્ટન છૂટી ગયો અને મીસ વાહીટ ગેસ્ટનની ખુરસી પાછળ ખુશીના ટાલુકા સાથે કુદકા મારતી હતી.

પોતાના આગલા લવની આવી હત અને મીસ વાહીટ તરફનો તેના ઉપરનો બાર બેઈ સાકરને અદેખાઈનો અંગાર થઈ ગયો !

અધુરામાં પુરૂં ગેસ્ટને છૂતીને ઉકતાં તાણા માર્યો કે “ઘેરી-ઘેરીમાંથી ફરક છે, એક સેંકડોનું નેટીવ ગર્લ ક્યાં ને એક સ્વકામની સુંદરીનું નશીબ ક્યાં ?”

આ આખા તાણાથી સાકરનો સાથી છોડાઈ પડ્યો. પણ તેના જવાબમાં ગેસ્ટને એક ટપડાક પેલાને એવી લગાવી કે ત્યાં રંગમાં ભંગ થઈ ગયો.

તેરાવર જવાન ગેસ્ટન બીજા એકાદ મુક્કી ચઢાવે તો વાત વધી બપ તેમ બેઈ સર્વેએ ગેસ્ટનને મનાવીને ખસાડી લીધો, સાકર ને તેનો સાથી પણ ભરવા ભારમાં ત્યાંથી બીજા દોલમાં વંજે માપી ગયાં ! પણ ઉમ્મકે-રાયલા ગેસ્ટનને કાંઈ એકાએક બુદ્ધો વીચાર આવવાથી પોતાની વલણ બદલીને મીસ વાહીટ સાથે તે પાછળ ગયો. અને ખંતેને હોમાં રાખી કહ્યું:-

“હું તેવું છે કે તમે ગૃહસ્થ છો, તમારા વગર વાંકે મેં ખોટું કામ કર્યું માટે હું દોલગીર છું. પણ આપ તમારી સાથની જહેરી નાગણુ-જેણી પેસાનેજ બાર ગળે છે-તેણી પર યુદ્ધને હું મોટા ધીક્કાર સાથે આ છોટલા પેસા ફેંકું છું !” એમ કહી ગેસ્ટને તે છોટલી નોટાના કુદકા સાકરના મોંહ પર છુટા ફેંક્યા અને એક તીરસ્કાર બરી નજરે ફેંકી તે મીસ વાહીટની પાંખડી પકડી ત્યાંથી ચાલી ગયો.

ગેસ્ટનના શબ્દોથી તે સાકરના સાથી ઉપર અસર થઈ, તેથી તેને પોતાના હારેલા પેસા પાછા મહેલા બેઈ ખુશી થતો તે ઉંચકી લીધો. પણ સાકરે તે નોટ ઉપર ત્રાપ મારવા તેનો હાથ પકડ્યો ! પણ તે પુરૂષે એક પાછ પણ સાકરને આપવા વગર તેણીને નીચ બાણીને છોડી દીધી !

પેલી તરફ ગેસ્ટન મીસ વાહીટ સાથે પરણીને સુખી થયો અને સાકર સર વોલટરને આશરે પાછી રહેવા ગઈ, પણ સર વોલટરે તેણીનું મોંહ

પણ જોયા વગર નોકરો પાસે ધક્કા મરાવીને તેણીને હાંકી કહાડી ! અને સાકર હવે રખડી ગઈ.

તેણીને હવે કશો ચારો રહ્યો નહીં એટલે તેણીની એક વીધવા કુંધ ઘાટકાપર ઉપર રહેતી હતી, ત્યાં જમ ઓસ્યાલી હાલતે રહી. તે કુંધને પોતાનાં ભાઈ બીખા ધાબર સાથે કુટુંબી ખટપટનો વેરભાવ હતો. તેથીજ તેણીએ સાકરને થોડાક દીવસ માટે પોતાનો ત્યાં આશરો આપ્યો ને કે તે દુરવંદની છોકરી હતી તે તેણી જાણતી હોવાથી તેણીને માટે કશો પણ આદર કે માન તે કુંધના દીલમાં હતુંજ નહીં.

કુંધ વળી સાકરના નેકનામ આપનીજ બહેન થાય કેની ? એટલે તેણી કાંઈ રીતભાત કે ઇજતમાં તેના બદમાશ ભાઈ કરતાં કાંઈ વધે તેવી નહીં હતી. તે વીધવાને ઉમરે પુગેલી બે છોકરી હતી. જેણીએ ઉપર કશો આંકેશ તે માતાનો હતો નહીં. અને વાતાંની શરૂઆતમાં લખ્યા મુજબ ત્યાં “બારબાયાના રાજ” જેવો સંઘળો મામલો હતો. અધુરામાં પુરી નીતીવંધક (૧) સાકર ત્યાં ઉમેરાઈ, એટલે તે ઘર નહીં ઓસ્યાના નવગુણ જેવું થઈ પડ્યું !

તે ઘાટકુપરને ઘરે વાધરો એક પોતાના દોસ્ત સાથે ગયો. તેને શ્રીમંત હોવાનો દેખાવ કરી સાકર પર જલ બીજાવી અને સાકરે આવા કટાકટીના વખતમાં જે મલ્યો તે સહી કરીને વાધરા સાથે લગનના ગાંઠથી જોડાઈ. જે પછી થું બન્યું તે આપણે શરૂઆતથી વાંચી આવ્યાં છીએ.

### પ્રકરણ ૧૩ મું.

તે નેપથ્યની રાજના પોતાના માલેતોજીર મહેલમાં પ્રીરોજ નાસ્તા પર બેઠો હતો, તેની બાજુમાં રાખેતા મુજબ તેની નેક મહેરદાર નાજાં બેઠી હતી, બંને એકમેકના વીચારમાં મજગુલ હતા, પ્રીરોજ આખી રાત બાહરે એશઆરામમાં મુજરી છેક પરોઢીયું પડતાં પાછો ફર્યો હતો. ઉજ્જગરાંથી તેનાં ડોળાં લાલચોળ સુઝી આવેલાં હતાં, ગઈ રાત્રે તેને બપો પણ હલ બહાર ધીચેલો હોવો જોઈએ કારણ કે તેનાં પેટમાં બળતી આગ હોલવવા તે પાણીનાં ગલાસપર ગલાસ પીતો હતો. આવો મામલો જોઈ ભરભરી નાજાંને બોલવા વગર ચાલ્યું નહીં. તેણીએ સહેજ ઠપકા રૂપે કહ્યું—એટલે વળી તે પોતાના રૂમમાં રીસાઈને ચાલ્યો ગયો, નાજાં તેને માયાથી પસવારતી

અને સમજાવતી તેની સાથે ગદા અને બંને માટી બૈથરની ટપાટપી સાંભળી બાજુનાજ રૂમમાં સુતેલી જીણી દીકરી મેહર જાગી ઊઠી, અને આરણ્યાં આગલ કાન ધરી પોતાના માથાપની કુંબેશ સાંભળવા લાગી.

“તમે એમ આપ્પી આપ્પી રાત કેટલા દહારા હજી બહાર રેહવાના છેવ ? પૈસાની પીંજરડીઓ બનાવતી ખાર કરવા અને તમને ખુશ કરવા ઘણીખી મલશે, તેથી શું સુન્ના જેવા ધરનાં ચુખને ડોકરે મારશો ? આપણી હાથકલાસ સોસાયટીમાં તમારી કેવી મોટી ઇજ્જત છે ? તેઓ જો જાણે કે આપણો સંસાર એવો દુઃખી છે તો તમારે માટે શું વિચારે ?

“બસ, મને તાઈ લેકચર નથી સાંભળવું ? એવી તારી ધડી ધડી મને કંટાલો આપવાની રીત મને બીલકુલ ગમતી નથી, મારો તો વિચાર છે કે હું હવે કેઈ બહારગામ ચાલી જવું યા તો તારેથી એક જુદોજ અંગલો લઈને જુદો રહેવું.” ફીરોજે ફફડાતથી કહ્યું.

વીચારવંત નાઝા આવા તેના ફટાઉં જવાબ પછી વધું વાર તેની પાસે વાત કરી કડવાસ વધારવા તેને પટાવવાના અખાડા કરી ત્યાંથી ખસી ગઈ.

તે જેથી એકલી પડી કે મીઠી મેહર કુદતી કુદતી પોતાની માતા આગલ દોડી આવી, “ઓ, મમા, તમે મારી સ્વીટ પપી સાથે મરતાયાં કાંય ? અંહ, તમે સમજ્યાં કે હું ઉંઘાયલી હોવસ, પણ જી, મેં બધું સાંભરયું જી !”

નાઝાં તેના પરમ દુઃખ વચ્ચેથી જરા હસી પડી ને તે અચ્ચાને ઉડાવતાં બોલી. “નહી મહેર ! અમે મરતાયાં નહી પાણી રમતાયાં, રાજા પાદશાહની વાત કરતાયાં !”

અંત્ર મહેર તે માતાને પોતાના પીતા આગળ હાથ પકડીને ખેંચી ગઈ અને પીતા આગલ પુગતાં વહાવું બુલકું બોલી—“પપી, મમી સાથે પાછા રમોની ?”

ફીરોજે હસીને તે લાડકી બેટીને ઉંચકીને કેડ પર લીધી, અને વહાવથી રમાડી—“જોવની પપી, મેં આરણ્યામાંથી તમે મમી સાથે રમતાયા ને રાજા પાદશાહની વાત કરતા તા તે બધું સમજી લીધું ! જો વરો પપી, પાછા એમજ મમી સાથે રમોની ?”

તે આપ તે નીર્દોષ અચુની બટક બોલી સાંભળીને ઘણોજ ખુશ થઈ ગયો ને ખડખડ હસી પડ્યો. મેહરએ કેડ પરથી ઉતરીને પોતાના પીતાનો હાથ ખેંચી માતાની અડોઅડ લઈ ગઈ અને બોલી—પપા, પાછા રમોની જો વરી વરી ?”

“એ રમવાનો બોલ તુંને કાણે મોહણમાં આપ્યો ?

“મેં મમીને પુછ્યું કે તમે મરાંતાયાં કાંય ? તે તેવણે કહ્યું નહીં એમે તો રમતાં થાં !

“ઓહો—એમ ? શીરોઝને હવે સમજ પડી કે તેની મોહરદાર કેવી લગી હતી. પોતાના અગ્નિ માળાપની મારામારીના ખ્યાલ નહીં જમ તે માટે તેને આવું બાહણ કર્યું. ખરેજ શીરોઝે પોતાના મન સાથે નાઝાંના ડહાપણ માટે આફ્રીન પોકારી.

તે સાત વરસની બેટીએ પોતાના પીતાનો હાથ પોતાની માતાના હાથમાં મુકી સલાહ કરાવી આપી.

શીરોઝ પીગલ્યો. મેહરૂની ગમતથી તેને નાઝાંની મારી માંગી ! શીરોઝે કહ્યું—“ડીયર નાઝાં, હું જોવુંછ કે તારી સાથે હું જોધયે તે કરતાં ‘નાટી’ થાવુંછ. ખરેખર આપણી નાલ્લી મેહરૂએ મારી આંખ ઉધાડીછ. હવે તું કેહશે તેમ હ તુંને રાજ રાખવા કોશિષ કરશ. અને હું તુંને વચન આપુંછ કે હવે રાત્રે સકારામાં ઘેરે પાછો ફરી તારી સાથે સલાહ સંપન્નથી ને હસી ખુશીથી રહેવશ. બોલ વહાલી, મેં તારી સાથે અત્યાર લગી ચલાવેલી નાલાયક ચાલ મને માફ કરશે કેની ?”

“ઓ મારા જન ! મારી શાન્તી ખરીચ, તમે નેક વીચાર પર આયાચ તે જોધ હું ખોદાના લાખો લાખ શુકાના કરુંછ; આજે મારે મનથી હું કુન્યામાં સૌથી સખી થઇચ.” એમ કહી તેણી પોતાના હુંડા પણ બોળા અરથારને વલગી પડી. શીરોઝે તેના જવાબ તેવાંજ વહાલથી વાલ્યો.

તે દીન પછીથી, શીરોઝ હવે ઘણે લાગે ધરમાંજ રહેતો; નાઝાંને તે મોટું મન કરી; ચાલતો થયો. દીવસના તે મેહરૂ સાથે હસી ખુશીથી રમત ગમત કરતો. સાંજે જગીઆમાં નીકળી નાઝાં ને મેહરૂ સાથે પકડ ત્રવ રમતો અને તે સંડોલો સંસાર એકવાર પાછો શાંતી ને સુખમાં આવ્યો.

નાઝાંને મનથી તો ગાયા સવરા સરજજ ઉગ્યા. તે વહાલી દીકરીના પ્રતાપે તેઓને સલાહ થઈ તેથી તેના ઉપર જન્મે માટી બેચર ઘણેજ જીવ આપતાં હતાં. અને એકવારના તે ઝુરપંજર અંગલામાં નવી રોશની અને નવીજ ખુશાલી ખરપા થઈ.

આ સલાહ થઈ તેના હુંડાણમાં એક બીજું બી કારણ હતું. ગઈ રાત્રે શીરોઝ સાકરને ઘેરે માહરબાવરી પર ગયો ત્યારે વાધરાએ અને સલીમે ધુમ દાડ પીધેલો હતો. આ બાળાના બાહારમાં, વાધરાએ મોટી રકમ શીરોઝ પાસે માગી ને નહીં આપે તો તેનું અપમાન કરવા કહ્યું. અને તેથી શીરોઝ

આ શોનેરી ટોળીથી જરા ભડકી ગયો. જો કે સાકર તરફની તેની મોઢીથી કાંઈ રજ ભાર ઉતરી હતી નહીં, પણ વાધરાની જુદી જુદી અદમાશીઓથી તેના મન પર કંઈક અસર થઈ.

એક દીને શ્રીરાજની ગેરહાજરીમાં નાઝાનો ભાઈ જેમી-કે જે ઘણે વરસે બાહર ગામથી આવ્યો હતો અને તે ભાઈ અહેનની થયત્તી વાતચીત આપણે આગલાં પ્રકરણમાં જાણી ચુકાં છીએ,—તે મળવા આવ્યો. અને નાઝાએ પોતાના ભરથાર સાથે સલાહ થવાના ખુશ સમાચાર તે ભાઈને આપ્યા, એટલે તે કાંઈક સતોષ સાથે વીદાય થયો.

\*

\*

\*

\*

તે માટી બૈયરની સલાહ સંપજનાં ઘણાક સુખી દીવસો પસાર થઈ ગયા.

એક દીને, કે જે દીને નાની મહેરનું વરસ હતું. અને તે આખો દહાડો નાઝા અને શ્રીરાજે રાખેતા કરતાં વધુ ખુશ ગમમતમાં પસાર કર્યો. પણ સાંજને છેડે શ્રીરાજને ટેલીફોનનો કોલ થયો. નાઝા બીજી બાજુ હતી તેટલામાં શ્રીરાજ તે ફોનનું બુગલું પકડ્યું.

“કાણ છેલો ?”

“હું તમારી સુગરકેન્ડી !”

“શું કહેવા મંગિા છો ?”

“હમણાંને હમણાં મને મલી જવો. જરૂરનું કાંઈ કહેવાનું છે.”

“દીકરી—આજે હું રોકાયેલો છું.”

“મહને ચલાતા હોય તો બધી રોકાણ છોરી આવો નહીં તો હું છવથી જઈશ.”

“આલરાહટ—આવું છું.”

“હેંકશ.”

કહેવાની જરૂર નથી કે ફોનમાં સાકરે વાત કરી હતી. અફસોશ ! શ્રીરાજ તેણીના શબ્દોથી પાછો ઘેલો બની ગયો. એકવાર જરા જઈને તેણીને મલી આવવામાં કંઈ તેને ખોટું જોયું નહીં. તેથી તેણે પોતાની નાઝાને તરત સમજાવ્યું,

“જેની રીઅર, મારા એક અંગત ફ્રેન્ડ તરફથી અગતના કામને વરે હમણાં ફોન મળ્યો છે તે હું જરા જઈ આવું છું.”

ઓ રીલ, આજે મહેરનું વરસ ને પાસેના પરાણા સૌ આવવાના કે તે—”

“તે તેમાં શું—ક્યા આપણે મોટી પાટી આજે આવીશ જે-જરૂરના કામને વરે ફ્રેન્ડ તોફાને તે હું જઈને ઓર પાછો આવશ.”

“ફેડ તે ફાણુ—મરદ કે ઓરત ?” નાઝા હસતાં હસતાં ફીરોઝના ગળામાં હાથ નાખી વહાલથી બોલી.

“અલખત મરદ !” અને તેણીનાં કંઈ વધુ જવાબની રાહ જોવ વગર તે તૈયાર થઈ મારતી મોટરે ત્યાંથી સાકરને મલવા ઉપડી ગયો.

હા ! ફીરોઝ બોળા દીલથી ને જલદી પાછો ફરવાના વીચારથી સાકરને ત્યાં ગયો હતો. પણ સાકર જેનું નામ ! તે ફીરોઝને, તેની ધારણા મુજબ પાછો ફરવા દેશે ? ગરીબ બીચારી નાઝાં ! શું તેણીના સુખના તડકામાં પાછી વાદલી ભરાઈ આવતી હતી કે કેમ ? પોતાની લાડકી બેટીની શાલગ્રેહને દહાડેજ, અને નાઝા સાથની સંધાયલી ખુશ મીત્રાચારી છતાં ફીરોઝ એક ભોળપણની લાગણીથી સાકરના વનદુષ્ટ આમંત્રણથી ખેંચાઈ ગયો. શું ફીરોઝ પોતાની નેક મોહરદારને હવેથી પોતે સુધરવાનું આપણું વચન નીભાવશે ? આપણે જોઈશું.

હા !—સંસાર—સંસાર તારા ઢંગ અજબ છે !

### પ્રકરણ ૧૪ મું.

[ ફરીબથી ફરેસ્તા ફરે, તો ઈનશાનની શું મજલ ? ડેકાંણે આવેલો ભરથાર પાછો ફરેથી જલમાં ! સ્ત્રી કેળવણીના ખરો ઉધોગ ! હૈયા સુનાં ઘણીને સુધારવાનું પ્રોગામ ! નવી હીકમત ! તાજ થોજના !—તે શું ? ]

તે છણી મેહરનાં ખુશ પ્રતાપે, તે માટી બૈયર—ફીરોઝ—નાઝાનાં શીદા સંસારમાં સુખનો એક ઓલો,—અંધકારમાં એક વિજળીનો ચમકારો થઈ ગયો; પણ સાકરે કરેલા ફેનથી ખેંચાઈ એક લોહચુંબક માફક ફીરોઝ તેણીને ત્યાં દોડી ગયો. તે પોતાના ખ્યારાં બચાંની શાલગ્રેહને શુભ દીવસ અને વહાલી નાજનાં વધારી ભર્યો શુખરૂપ ખ્યાર એક ઝટકે ભુલી ગયો, તે આપણે ગયા પ્રકરણમાં જોઈ ગયાં છીએ.

ફીરોઝે પોતાની મોટર સીધી માહરખાવરી પર વાળી. અને ફીરોઝને એસ્તેકબાળ આપવાને ખુખસુરત બળા—સાકર તૈયાર હતી !

“ઓહો, મોટા લોક ! બહુ દહારા ગરીબનું ઘેર ભુલી ગયલા ?

“હા ડીયર, જરા રોકાણમાં ઉતો”—ફીરોઝે છેલ્લી વાહરાની રીતભાતથી ઉપજેલો ગુસ્સો અખાડા કરતાં કહ્યું.

“રોકાણમાં ?—અંહ—ચેલ્લી તમારી પેરીસની વાદરીઆ હેયે ચહરી

આવી હોશે, તેથી કે-સીંગ હાલસમાં રોકાયેલા હોશે ! હા-આ, દુન્યા એવીજ છે. હું રાત ને દિવસ તમારે વાસ્તે તવળું, ખાવું, પીવું, મુંવું, હરામ જેવું લાગે ને તમે મને રખરતી મુકી મોઝ ઉડાશે ! મારાથી નહીંજ રહેવાયું તાહરે અહીં સમિના ટેલીફોનનો આશરો લેવો પરયો ! જો હમણું તમે નહીં આવતે તો મને મુવેલી જોઈ લેાતે. ઓ શીરોઝ, હું તમારા વગર હવે શું શકું એમ નથી, મને આપ દોઝખમાંથી કેદે ખી લાઇ જાવ અને મને શુખી કરો. ખસ હવે તમારા વીશવાશ ને આશરા સીવાય ખીજુ કાઈ મને વહાણું નથી !

સાકરનાં આ નાનાં જેવાં કવલી લેકચરથી શીરોઝને ઉંડી અસર થઇ, અને તે વહાણથી તે જેહરી નાગણની નજીક ગયો અને તે નખરાંખાજ હાથો તેની આસપાસ ફરી વત્યા !

આ “કવ—શીન” અત્રે વીસ્તારવાની જરૂર નથી ! તે હેમક શીરોઝ સાકરના સહવાસમાં એટલો તો લીન થઇ ગયો કે, વખત કલાકોને હીસાબે વહી જતો હોવા છતાં તેનું તેને જરાએ જાન હતું નહી, તેને ત્યાંજ ખાધું, પીધું, ગાયું, ખનનવ્યું અને મોહખતની ધુંધમાં પડી રહ્યો. એક તો દારૂની ઝુમ-ખીજી ગમતની ધુમ-અને ત્રીજી જનદુઈ સીરમથી અકલ ઝુમ ! છેક રાત્રે નવ વાગે શીરોઝે બાહર દોડી જઇ નાઝાંને ટેલીફોન કર્યો કે “તમે લોક જમી લેજો, દલગીર છેઉ કે મને જરા મોડું થશે. એ પ્રમાણે રાત્રે નવ વાગા મુધી તો તેને પોતાની નાઝાં કે બેટી મહેરૂના વરસની યાદજ નહીં હતી. પણ તે પછી એકએક જાન આવ્યું—તેણે સાકર પાસેથી જવા ધમ્મયું, પણ જેહરી નાગણ જેવું નામ ! જેવું તેણીએ શીરોઝને મોહડેલા તેના ઘરની હકીકત સાંભળી કે તેણીએ તુરત પોતાની નાજીક આલાકી વધું અમલમાં મેલી દીધી !

“ઓ નહીં—આજે કંઈ તમને હું જવા દેવાની નથી ! જો વાત લાયાયતે ! આજે કેટલે કેટલે દહારે અહીં આયા ને જો વરી બેરી ને દોક-રીનું બહાણું લાયાછ તે ! વાધરો કંઈ આજે આવો નથી—તમે નીરતિ આજની રાત અહીંજ તોરી પારો” —અને તેણીએ ચહડતામાં ચહડતી પ્રકારના મક્કરો અજમાવવા માંડ્યા—ગરીબ ખીચારો શીરોઝ ! તેણીના ફંદામાં આબાદ ફરી ઉંઘના લેહકા ખાવા લાગ્યો.

અત્રે શીરોઝને મુઠ્ઠા બુઠ્ઠા વગર પડેલા જોઈ તેણી હવે ત્યાંથી ઉડી સલીમની ખપર લેવા ગઇ.

પેલી તરફ રાત્રે સાડા સાત થયા. ફરીએ “હમણાં થોડી વારમાં પાછો ફરું” એમ કહેલું, એટલે નાઝાં ને મેહર રાહ જતાં ગમગીન બેઠાં હતાં. નાઝાંએ મેહરના વરસને લીધે પાસેનાં પંડાશીને જમવા બોલાવ્યાં હતાં. તેઓ પણ કોઇ આવ્યાં નહીં. માત્ર દશેક વરસનો એક જાડો દેગરા જેવો છોકરો પોતાના મા બાપની વતી જમવા આવ્યો. તે આવીને નાની મહેર સાથે રમત ગમતમાં પડ્યો. અને એમ વખત પસાર થઇ ગયો.

એમ કરતાં આઠ, સાડા આઠ ને નવ વાગવા આવ્યા, પણ શીરોઝનો પત્તો મલે નહીં! પેલા દેગરા બુચો કહેવા લાગ્યો કે “મને તો ભુખ લાગી છે.”

પણ તેટલાં—“ત્રીંગ ત્રીંગ તરરરર્રીંગ!” ફોનનો અવાજ થતાં નાઝાં ને મહેર ફોન આગળ દોડી ગયાં.

“કોણ છેવ?” નાઝાંએ પુછ્યું.

“હું ફરીઝ—દલગીર છેલું કે હું મોકામ ગયોછ, તમે જમી લેજો.”

માતાના હાથમાંથી ટેલીફોનનું ભુંગળું છુટવી લઇ મહેર બોલી—“ચાલો જલ્દી, નહીં તો હું વરસનું કેક છે તે નહીં આવસ.”

“ખાજે દીકરા થોડું ખાઈ વરં રાખજો”!

તે બંને મા દિકરી ત્યાંથી ખસીને ગમગીન ચહેરે વીચાર કરતાં ઉભા. નાઝાંની આંખમાં ઝલઝલાં ભરાઇ આવ્યાં, અને નાની મહેર દીખો ખેંચવા લાગી!

તે બંને મા દીકરી ભારી દીલે પેલા પાંડાસીના બુચા સાથે તેખલ ઉપર જમવા બેઠાં. પેલો બુચો તો પોતાનાં જાડાં દીલને મોટાં પેટ પ્રમાણે ડપાડપ બુકા ઉછાળવા ને એટીની માફક સુપ પીને જોભરવા લાગ્યો. નાઝાંની આંખમાંથી આંસુ સુકાયાં હતા નહીં, ને મહેર જમવાને બદલે સુપમાં ચમચી નાંખી એક હાથે હલાવ્યા કરતી, અને કેક ગમી જોઇ દયાજનક રીતે દીખો ખેંચ્યા કરતી હતી.

“મમા, પપા હજી નહિ આયા? મને તો બા ખાવા નહીં ગમતું!”

“ખા-ખા, તારા પપા તો ખાઇને આવશે!” તે દેગરા બુચો ડબુસા મારતાં મુસકેલીથી બોલ્યો.

આખરે તે બંને મા-બેટી ખાધા પીધા વગર રડમસ જેવાં સુઇ ગયાં. કારણ કે અગીયાર વાગી ગયા પણ શીરોઝનું ઠેકાણું હતું નહીં.



## પ્રકરણ ૧૫ મું.

ફરિઝનો ગામડો એ પ્રમાણે પાંજા ખીચકી ગયો. તે સફરને ત્યાં તથા ખીજ ત્રાજે, મોજ મગલનાં ધામોમાં પાછો ચાલુ જવા લાગ્યો અને મળવળ પેસો હોવાથી તેને તેનું કશું વહેલું પરિણામ જણાયું નહીં.

એક દીને જેમી—નાજનો ભાઈ—પાછો પોતાની બેઠનને મળવા આવ્યો. નાજાએ હવે તેનાથી કાંઈ પણ છુપાવવા વગર જે બન્યું તે કહી દીધું. તે તદ્દન નીરાશ બની હતી અને બેઅખ્યાર ફેકફેકે પોતાના ભાઈ પાસે રડવા લાગી.

“જેમી, હવે તો મને જરા થઈને જીવવા ગમતું નથી ! પૈસા ટકાના સુખને શું આગ લગાડું ? ફરિઝ સુધરે એવું મને કંઈ દીસતું નથી, હવે તો આપઘાત વગર—”

“હટ, એ શું નાદાની નાજાં,—તું કંઈ વગર શીખેલી અણધાર છોકરી છે કે એવો ખ્યાલ કરેછ ? એક ફેળવાયલી લેડીએ આપઘાત કરવો એ ફેળવાણીને જાંખ સમાન છે—જેમ એ મોજ મગલની છંદગી ગુન્નરે છે તેમ તું બી કર—શું કામ એની દરકાર કરેછ ?”

“નહીં—જેમી, તેવું માથું જીગર નથી. દયાવીણ અને બેવકા થવા કરતાં તો હું મરવુંજ બહુતર સમજું !”

આમરે તે બંને ભાઈ બહેન ફેરાવ ઉપર આવ્યા કે જેમીએ અને તો કોઈ પોતાના મીત્રની મદદ લઈ ફરિઝ રોજ ક્યાં ગય છે, શું કરે છે, તેની જસુસી રાખી તપાસ કરવી અને ફરિઝને કોઈબી રીતે સુધારવો.

એક દીને, ફરિઝ રાખતા મુજબ આદર જવા તૈયાર થયો. નાજાએ બોલસ કરી પોતાનીબી સાથે લઈ જવા કહ્યું—“કેટલો કેટલો વખત થયો તમે મને પાખા સાથે કરવા લઈ જવાનું બંધ કરીધુંછ—”

“નહીં—વડાલી નાજાં, હમણા કરવા જતો નથી. હું તો શીકારે જતું છ !

નાજાં શકીલી બની. પણ નીરપાય ! તેણીએ બોયને માટે ઘંટીનું બટન દાખ્યું. અને બોયને કહ્યું કે “શીઠને વરે શીકારનો બધો સામન તખ્યાર કરી મોટરમાં મુક. ”

ફીરોજે અનમન્યું વહાલ બતાવી નાઝાં આગળથી ફખસદ લીધી. અને રાખેતા મુજબ, શીકારે જવાને બદલે મોજ મળદમાં ગુંટાયો.

આગલી ગાઠવાણુ મુજબ ફીરોજની હીલચાલની ખબર જેમીના મીત્રે આપી. અને ફીરોજનો ફારસ જોવા માટે ગ્રીનમાં તેણે બોલાવ્યો.

તરત ખબર મુજબ જેમી અને નાઝાં અપરુદ્ધ ફ્રેસ સજી ગ્રીનમાં પોંદ્યો ગયાં ! અને ત્યાં એક ખુણાની ટેબલ ઉપર શેમ્પીન મંગાવી સીપ કરવાને મસે તેઓ-ફીરોજ અને તેની સાથે ઇંગલીશ ડ્રેસમાં બેઠેલી ફક્કસુરનીને જોતાં બેઠાં.

ફીરોજની નજર સઘળી તેના સાથે બેઠેલીમાં ભરાયલી હતી, એટલે નાઝાં તથા જેમી ઉપર તેનું કાંઈ ખ્યાન ખેંચાયું નહીં.

પેલી ફીરોજની સાથી હુમ ધીમીને ફીરોજ સાથે ઘેલાં ગાંડા કહાડતી હતી, અને પાસે પડેલી ફીરોજની હાંટમાં એક લાલ ફીટ ખોસી તે તેને બનાવાને ખાતર પહેડાવી. આવી રીતે તે હાંટ ઉપર લાલ ફીટ ગોથા વાવટા મીસાલ ઉડતી હતી.

ફીરોજે હાંટ ઉતારી તે ફીટ જોઈ, પણ કાંઈ વાંધો લીધો નહીં. અને તે સુંદરી તાબરાઓ ફેડી મળહ લેતી હતી !

તેઓ ત્યાંથી ઉઠ્યાં, એટલે જેમી ને નાઝાં પણ તેઓની સામાં થયાં, ફીરોજની નજર નાઝાં પર પડતાંજ તે ફગલાઈ ગયો ! પેલી તેની ટોપી પરની ઉડીને પડેલી ફીટ નાઝાંએ ઉંચકી લીધી. ફીરોજ ત્યાંથી એકએક કાંઈ બાહણું કહાડી પોતાની જેલજખીલી સાથી સાથે ત્યાંથી ચાલી ગયો. આ સઘળું પળવારમાં બન્યું.

ફીરોજ સમજતો હતો કે નાઝાંની નજર તેના ઉપર પડીજ નહીં હતી ! એટલે રાતોરાત ઘરે ગયોજ નહીં.

ખીજી સવારે મલકામાં મોટરને મારકેટ તરફ હંકારી. ત્યાં જઈ તેને મોડાંક બગલાં, ચલ્યાં, ખખુતર વગેરે ખરીદ કર્યાં.

તે પછી તે લઈ મોટરમાં મુક્યાં અને ત્યાંથી એક એકાંત પાણીના ખાખોચ્યા નજીક મોટર લઈ જઈ, બે ત્રણ પક્ષીઓને બંદુકથી વાયલ થયાં હોય તેવી રીતે કર્યાં, અને તે કાદવ ફીચલધી ભરાયલા ખાખોચ્યામાં પોતાના છુટ ખરડી નાંખ્યાં તેમજ પોતાનાં ફ્રેશ અને મોટરને પણ કાદવથી છાંટી નાંખ્યાં ! એવું દેખાડવા કે તેની નાઝાં, ખરેખર સમજે કે સપરસજી શીકારેજ સધારી આવ્યા હશે !



“હા કેવી ખુબસુરત પાણુ કેવી ઠગારી ?”

(પાનું ૫૦; રાઈન ૧૨ મી)



તે પછી જેમી અને નાઝાં વધું નફત બની, પાંખડી વળગીને  
તેઓનીજ ટેબલ ઉપર આવી બેઠાં.....ફીરોઝ તો ટેબલો  
થઈ ગયો ! અને મોંહ બેતોજ ચુપ બેઠો.

( પાનુ ૬૭-સાઈન ૭ મી. )



# હિપ્તોટીઝમ નહિ માનનારાઓને ખુદલે ખુદલી ચેલેંજ !

હતાશ થઈ બેસી ના રહો, અને આજેજ મળો અથવા લખો-નીરાશ  
થયલાઓની મુંઝવણનો ઉકેલ કરી ખરી સલાહ આપવામાં આવે છે.

**લવિષ્યને માટે સીલખંધ કવરમાં**

બે સવાલ લખી મોકલો, તેનો સચોટ જવાબ તમારા ખંધ કવર  
સાથે રૂપીઆ સવામાં વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે.

આ વાર્તાના વાંચકોનેજ ખાસ લાભ

રૂ. ૧૦૦ નું કામ રૂપીઆ પાંચમાં

હિપ્તોટીઝમ સીખનારાઓ માટે ઉમદા તક.

૧૯૩૦ ની આખરી સુધી જે કોઈ સીખવા  
માટે દાખલ થશે તેની પાસથી ફક્ત રૂ. ૧૦૦ ના  
ખદલે રૂ. ૫) લઈશું. દાખલ થનારને આગળે બુકનો  
હવાલો આપવો પડશે. મજકુર તારીખ પછી જે  
આવશે તેનો પાસથી હમારા રાખેતા મુજબ રૂ.  
૧૦૦) અંકે સો લઈ નામ દાખલ કરશું તેની ખાસ  
નોંધ લેશો.

હિપ્તોટીઝમથી દરેક હડીલા રોગો સારાં કરીએ છીએ.

ગુરતજ મળો અથવા લખો.—

**પ્રોફેસર મોતીવાલા.**

“Z” ૧૧૯ અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, —મુંબઈ ૩.

તમારી આંખોના રક્ષણ માટે

કુદરતે ખનાવી મોકલેલી અકસીર દવા

**કાશ્મીરી લોટસ હની.**

કાશ્મીરના વિરલ તળાવોમાં થતી અને બહુ ઓછા પૈસાના ભોગે મેળવાતી આ સાચી ચીજ જ્યાં ત્યાં મળતી પણ દુર્લભ છે. અમોને હાલે તેનો થોડો જથ્થો હાથ ચડ્યો છે જેને શાસ્ત્રીય રીતે શુદ્ધ કરી બીમસેની કપુર મેળવી વાપરવા લાયક ખનાવવામાં આવ્યો છે, મંગાવનારને તે સીલકમાં હશે ત્યાં સુધીજ મલી જકશે.

આના ચાલુ અંજનથી આંખના દરેક સાધ્ય દરદો મટે છે, નવા થતા અટકે છે અને આંખ તેજસ્વી તેમજ નિરોગી રહે છે. ૪૦ વર્ષ પછીથી જીંદગી ભરના આંખોના રક્ષણ માટે વાપરી અનુભવ લેવા જેવી આ નિર્દોષ અને કુદરતી ખનાવટ છે. આ દવાનો ચાલુ વપરાશ મોતીના સુદ્ધાં ગાળી કઢાડે છે.

કિમ્મત નાની શીશીના રૂ. ૩ મોટીના રૂ. ૫ એક ડઝન સાથે લેનાર માટે ખાસ ભાવ પોસ્ટેજ જુદું.

**જીવનશક્તિ કાર્યાલય**

કોટડા, (વાણાજી) ૬૨૭.

આ બધી ક્રીયા કરી રહ્યા પછી, ફીરોઝ પોતાને ઘેર પુગો. અને હાથમાં શીકારી પક્ષીઓનો ઝુડો લઈ નાઝાના રૂમમાં જતો હતો તેટલાં સાંભે બોય મળ્યો, તેને પોતાના શેઠના હાથમાંથી બોળે લઈ લેવાને ચાહ્યું. પણ ફીરોઝે કહ્યું—“નહીં બોય, એ પકડેલાં શીકારો મારા હાથમાંથી આપવાના નથી, એ ઘણી મહેનત અને રંજથી મેળવ્યાં છે. અને તે હું તારી શેઠાણીને દેખાડવા માંગુ છું”—બોય તરત ખસી ગયો.

પેલી તરફ નાઝાં ગ્રીનમા જોયલા ફીરોઝના ફારસથી રાતભર ગમનાં આંસુઓ વરસાવી, હમણાજ જરા સુતી હતી, પણ બારણું ખખડવાનો અવાજ થતાંજ તે જાગી ઉઠી. અને પોતાની સાંભે શીકાર કીધેલાં પક્ષીઓના હાથમાં પકડેલા જુમખા અને ખરડેલા લચરેલાં કપડાં સહીત થાકેલી હાલતમાં ફીરોઝને ઉભેલો જોયો !

“જેની ડારલીંગ હું કેટલો ઠાકો ગયો છું, ઘણીજ મહેનતે આય થોડો શીકાર હાથ લાગે. કાલે તારું વરસ છે—ને આપણે મળહ કરશું, કેમ ?”

નાઝાંએ કાંઈ જવાબ આપ્યો નહીં, તેણી તો ડોળા ઉંચા રાખી ફીરોઝના પેત્રાં સાંભળતી અને તેના ખરડેલાં કપડાં નીહાળતીજ રહી !

“તમે શીકાર કરવા ગયેલા કે ગ્રીનમાં પેલી નાયણને કીસ કરવા ?” ફીરોઝ આ ઘડકો સાંભળી જરા અચરત થયો ! કારણ કે તે માનતો હતો કે નાઝાંની નજર ગ્રીનમાં તેના ઉપર પડી નહીં હશે, પણ તરત સમય સુચકતા રાખી ઠંડે કહેજે તેને કહ્યું.—

‘ગ્રીનમાં ? વોટ નોનસન્સ ! કાંઈ બીજાને તેં જોયો હોશે ? એવા એક ચહેરાના માણસોથી દુન્યામાં ઘણી વખત ઘોંટાલા થાયછ. જેની, આય મારા દાદવથી ભરાયલાં કપડાંનો અવતાર ! તું બહાર આવીને જે કે મારી મોટર કેવી ખરદાઈ લચરાઈ ગયલી છે ? તુંબી શું વાત કરેછ ?”

ફીરોઝની સાંગા મલખારી કળા જોઈ નાઝાં પોતાના દુઃખ વચ્ચે પણ દંદક ગમત પામી !

“વારું, ત્યારે ગ્રીનમાં તમારા મળતા ચહેરાનું બીજુ કાંઈ ઉંતું, તો તમારો હૈટ ઉપર જે આય લાલ ફીટ વરગાવી, તાબરા ફેરીને પેલી મડમ નાયતીતી તે ફીટબી કાંઈ બીજુજ હોશે ?” ગઈ રાત્રે ગ્રીનમાંથી ઉંચકેલી પેલી લાલ ફીટ દેખાડતાં નાઝાં બોલી.

અત્રે નાઝાંએ ત્રીનમાં નીહાએલો સઘળો હેવાલ બોલેબોલ ફીરોઝને કહ્યો. જ્યારે ફીરોઝે જોયું કે તેણી ઇચે ઇચ વાત જાણતી હતી ત્યારે બોલ્યો.

“હું કબુલ કરું છું ડીયર, કે હું મુરખો બન્યો તો—પણ ચાલ હવે તું કહે તેમ કરશ.” આહી વાત ધપ પડી, અને થોડા દીવસ ફીરોઝ પાછો પાંસરે પાંસરો ચાલવા લાગ્યો.

પણ તે થોડાજ દીવસ !

વળી એક દીને ફોન થયો—પેલાએ ફોનમાં ફીરોઝને જલદી આવી મલવા કહ્યું—નાઝાંએ એક બારણાની ફાટમાંથી તે વાતચીત કાન ઉંચા કરીને સાંભળી અને ફીરોઝ વહેલો વહેલો દોડી ગયો !

\*

\*

\*

\*

જેમી અને નાઝાંની પાછી કાન્કરંસ મલી. અને તેઓ એવા ઠરાવ ઉપર આવ્યાં કે ફીરોઝને એવો ખ્યાલ આપવો અને એવો દેખાવ કરવો કે નાઝાંએ પણ પગનો છેડો હવે માથે મુક્યો છે, એવું તે સમજે !

એક દીને એક હાઇકલાસ હોટલમાં ફીરોઝ અને સાકર મજાહ ઉડાવતાં હતાં. સાકર, મીસ વોલ્ટરવાલા પોતાના આગલા અવતાર સાથે ધ્રુમ ગેલમાં અને ઠીઠી ઠાઠામાં પડી હતી ! તેજ પહે ફીરોઝની નજર સાંમેની ટેબલ પર ગઈ.

જ્યાં નાઝાંએ છુટાપણાની હદની ટોચે પુગી તેવો આપન કટનો જલ્દીનો કેસ પેહોડેલો હતો. અને તેની સાથે એક એરીસ્ટોક્રેટીક ગબર જવાન એસીને પ્યારથી લાડ કરતો હતો !

આ જોઈને, પીધેલી ઝુમમાં તેની આંખ કાંઈ ફગો દેતી હતી કે કેમ તેના વીચારમાં ફીરોઝ પડ્યો—પણ નહીં, ખરેખર તે તેની નાઝાંજ હતી. અને તેની સાથેના તેનો દોસ્ત કાણ હતો તે તે કદાપી શક્યો નહીં.

તે માલેતોજર હોટલ કે જ્યાં સઘળું એરીસ્ટોક્રેટીક પીપલને મજાહ ઉડાવવાનું જ ધામ હતું, જેથી ત્યાં વથેલી સ્ત્રીઓ અને ફીરોઝ જેવા શાખીનોનાં શેજીંદા બીરાં પડતાં હતાં. ફીરોઝને બીજી સ્ત્રી તરફ એકી તગરે ટીકતો જોઈ સાકર તેનાં કાનપર પડી બોલી. એ વરી કાણ તમારી માનીતી છે કે ?

“નહી—એજ મારી પોતાની વાઈફ છે—પણ તેણી સાથે બીજો છેલ્લ



છબીલો જોઈ મને અદેખાઈ લાગેછ ! જો-જો, એ કેવી પેલા સાથે પ્યાર કરેછ ?”

“ઓહ, એમ છેમે એ ? તાહરે તો તેણી જય ત્યાં જવા દેવ, તેમાં તમારું શું ગયું ? હું તમારી લાડકી કેવી બેઠેલી છેઉં ? તમુને સુખનાં સાગરમાં દુખારી દેવશ”-અને તેણી પારકાંઓનો કાંઈપણ મલાહજો કરવા વિનાં અહીં ફીરોજને વલગી પડી.

તે પછી જેમી અને નાજાં વધું નક્ત બની, પાંખડી વલગીને તેઓનીજ ટેબલ ઉપર આવી બેઠાં. નાજાંએ સાકરને નમી-નમીને ડોકયાં કરયાં અને જાણે કેવીક તેણીની સાથે પીછાણ હોય તેમ વાતો ચલાવા લાગી. ફીરોજ તો ટેબલો થઈ ગયો ! અને મોંહ જોતોજ ચુપ બેઠો.

“અમે અહીં આયાં તે તમુને કાંઈ અરચણ તો નથીની ?” નાજાંએ સાકર ગમી જોઈ હસીને પુછયું.

“ઓ નોટ આ બોટ !” સાકરે કહ્યું.

“તમારો મલતાવડો ખવાસ જોઈ હું ખુશી થઈય ! જોવની, માટીડા તે માટીડા ને આપરે બૈરાં તે બૈરાંજ, આપરી જેમ જનની એકજ તેમ નેચરબી એકજ ! હું બી હવે મારો વખત મોજ મગ્નહમાં પસાર કરવા માંગુછ. કોઈ તમારા ફ્રેન્ડ સાથે મને ઝોરખાણ નહીં કરાવો ?” અને નાજાંએ ફીરોજ ગમ જાંખીને જોયા વગર-એક દારનું ગલાસ ભરયું અને જેમીને પીવા આપ્યું. જેમીએ એક ગોટ પીધી ને નાજાંને પીવા કહ્યું અને પ્યારથી તેણીના હાથને કીસ કરી ગલાસ પાછું આપ્યું.

આ રીતે ફીરોજને પાકવવાનું કામ ત્યાં ચાલી રહ્યું. અને સાકર અને નાજાં વચ્ચે કેટલાંક સહીમીટાં હોય તેમ તાજમ તવાજ થઈ રહી !

“નાજાં, તું મારે ઘેરે એક દહારો નહીં આવે ? સાકરે પૂછયું.

“ઓ તારે ઘેર આવું તે કરતાં તું મારેજ બંગલે આવની ? હું તારી દરેક પરોણાગત ને સગવડ સાચવસ, તું એમ ના ધારતી કે મારા ફીરોજને વરે હું અદેખી થવશ. તાંહબી તારે ગમે તેમ તેની સાથે હસજો બોલજો, મને જરાબી વાંધા નથી. એમાં શું, મારે નસીબે વરી મને બી કોઈ મલી જાયય ! કેમ જેમી ડીયર બોલ્યો નહીં ?” નાજાંએ આડકત્રી રીતે ફીરોજને સમજવવા કહ્યું,

ફીરોજ તો નાજાંનાં આ બદલાયલા મામલાથી ગોચા અજબજ, થઈ ગયો. કારણ કે જેમી કોણ હતો તે, તે બીલકુલ જાણતો હતો નહી.

ધણીક રીકળકે પછી નાળાં સાકરને પોતાની પરાણી તરીકે પોતાને ઘેરે તેડી લઈ જવામાં ફાવી. અને ફીરોજે પણ સાકરને ઘરે આવતી જોઈ કાંઈ વાંધા લીધો નહીં.

આયદે તે, હોટલ છોડી નાજાં, જેમી, સાકર, ફીરોજ એમ ચારે જણ નેપચન સી રોડને બંગલે સાથેજ મોટરમાં ગયાં.

શું નાળાં ઘેલી થઈ ગઈ હતી, કે પોતાના પગમાંજ કોડાલી મારતી હતી ? શું ફીરોજ હવે નાળાંના દેખતાંજ સાકર સાથે બોલશે ? નાળાં નફત બની ફીરોજના દેખતાં જેમી સાથે એડાં કહાડતી હતી તેમ ફીરોજખી સાકર સાથે લાડ કરશે ?



### પ્રકરણ ૧૬ મું.

(એક્ટ્રેસ મીસાલ નખરાંબાજ બનેલી ખાનદાની બાળા ! નાગણને સપડાવનારી સોનેરી જાળ ! પગ તળે બળવું, તે લાંકા કેમ હોલવવું ? પાપી પત્ની તે પત્નીને શું રીખ દે ? ભરથારને ઠંકાણે લાવવાની એક નવીજ ચુકતી ! એક કસોટી-બોલ, શું ગમે છે ? એક હવસી અધુરી કે નમતી મધુરી ?)

હવસકો હમને જના હય, બુરાઈક ખબના હય !—હવસકો

મસ હવસસે સએંકો હો ગયે જહેરે ખાક—

ખાક ઇનસાંકો વોહી કરતા હય નાખાક !

હવસસે પુર જમાના હય—બુરાઈક ખબના હય !—હવસકો

શું નાળાં ઘેલી થઈ હતી ?

તેણી પોતાને હાથેજ પોતાના પગમાં કોદાણી મારતી હતી !

પેલી સાકર અને ફીરોજ વચ્ચેના વધી પડેલા અતેરાં પછી નાળાં પણ એકાદ એક્ટ્રેસ માફક પોતાના આચાર-વીચાર-લાવલાવ સ્વભાવમાં ફેરવાઈ ગઈ ! તેણી પોતાનાં કાબેલ કેળવાયલાં મગજના જોરે પવન જોઈને પીઠ અને વખત જોઈને વાત કરવાના ઠરાવ ઉપર આવી હતી. તેથી એક પવીત્ર છુપી ધારણાને ખાતર, સાકર જેવી સાતને બુલાવે એવી વાંઠલ સ્ત્રીનું પાત્ર ભજવવા ફેરાવન મગજથી તેણી મેદાન પડી હતી. અલબત્ત એ તેણીના પ્રમાણીક પણ બીકત પસાનમાં તેણીના વહાલા લાઇ જેમીની મદદ અચુક હતી.

તે ભાઈ બેનની એ ગોઠવણ મુજબ બંને વખત હોટલોમાં તેઓએ ફીરિઝ સાકરની સાંમાં આવી કેવો પાર્ટ ભજવ્યો તે આપણે વાંચી આવ્યાં છીએ.

નાનું હવે નખરાંબાજ બનવાના શુર પર ચઢી અને ફીરિઝના દેખતાં જેમી સાથે છડે ચોક ખ્યાર કરતી હતી ! વળી ફીરિઝની એક રતી-ભાર દરકાર કરતી નહી તે જોઈ, ફીરિઝની અગ્નયબી વધતીજ ચાલી. તેમાં અધુરામાં પુરી, નાઝાં સાકરને બોલસ હોંસ કરીને પોતાને બંગલે રેહવા બેંચી લાવી અને ફીરિઝ સાકર વચ્ચેના ખ્યારને વધતી સવલતા કરી આપી એટલે તો તાબુબીનીજ તાબુબી ! !

સાકર કાંઈ પારસી લેડીઝ જેવી બીહકણ કે શરમાળ નહીં હતી; તેણી નાઝાંના અરધા સખુને તેણીને બંગલે આવી. અને એકઠક જાણે પોતાના ગામડયા આપનોજ મેહલ હોય તેમ સમજવા લાગી ! ફીરિઝના બંગલાનું બાદશાહી રાયરચીલું અને ચલે જવ બલે જવ કારભાર જોઈ તેણી તો ખુશાળીથી નાચવાજ મંડી ગઈ ! કહેવત છે કે “દેડીને હવલદારે તેડી !” તેણી હોટલમાં લીધેલા છાંટા પાણીથી ચકચુર હતી, તેમાં આ મહેલ જેતું અયવાન જોઈ દરખયાં ગોચા ઝુલી ફાટી ગઈ ! તેણી ફીરિઝને કોસ પર કોસ કાઢ વળગવા વચરવા ને ભચરવા મંડી ગઈ, નાજુક ગોરા ગોરા હાથો વડે તેને ફીરિઝના પગ પર ને પીઠ પર છાપટો મારવા લાગી અને ખુબ મેલમાં ચઢી !

બીજી તરફ, નાનું પણ પુરેપુરી ગતમાં લોટતી હતી ! સાકરના આ ચાળા જોઈ, તેણીને ભુલાવે તેવાં નખરાં તેણી જેમી સાથે કરવા લાગી અને ફીરિઝનું પાકવીને પલેકાર કરવા માંડ્યું !

એક દહાડો, ફીરિઝ ગાળમાં અગોઠો ખોસીને વીચારવંત બેઠો હતો. તે ખ્યાલ કરતો હતો કે “નાનુંમાં આટલો બધો ફેરફાર કેમ થઈ ગયો ? તેણી પોતાનાં દેખતાં છડેચોક જેમી સાથે ન જાજતા દેખાવ કરતી હતી. તો હવે શું કરવું ? પોતાના પગ તજે બળતું હતું તો લાંકા કેમ હોલવવું ? પોતે હવસી બની પોતાની પરણેતરનો લીહાજ છોડી દઈ દીન ઉગે વધતો પાપમાં ગરક થતો જતો, તો હવે તેજ માણસ પોતાની પરણેતરને તેજ પગલે ચાલતી કેમ અટકાવી શકે ?

આવા વીચારના વમળમાં તે હતો; તેવામાં તેની પરણેતર નાનું, એક ડેનસર જેવો નીર્લજ ફેશ કરી તેની આંખ સાંમે આવી ઉભી અને એક

ડેનસર જેવાજ જુદાજુદા હાવ ભાવ કરવા લાગા, અને નાચી ધામીને ફીરિ-  
ઝને ગોયા અચંબામાં ગરક કીધો !

ફીરિઝને નાજાં આજના જેટલી ગચુટીકુલ કદીપણ લાગી હતી નહીં  
અને તેણીમાં નાંજ નખરા કરવાની આવી અફલાતુન કાયનાત હતી તે તેને  
પોતાની પરણી જીંદગી દરમ્યાન આજેજ નજરુ. વળી નાજાંએ સાકરને  
પગલે ચાલી, ફીરિઝ સાથે લાડ કરી તેને પોતાના સુંદર હાથની છાપટો  
મારવા માંડી, ગાલ પર ચમટા તોડવા લાગી. તેના આજ પીખવા લાગી અને  
તેને ખુબ છેડયો—એટલે ફીરિઝનું વહાલ ખેંચાયું અને તેણીની કમરે હાથ  
ઘટ તેને પોતાના પાસાંમાં ખેંચવાને ચાહ્યું.

પણ નાજાં મકમ રહી !

તેણી તેનાં પાસાંમાંથી છટકા ખડખડ હસીને ગોયા ચીનડાઉ મકડાઉ  
કરીને ત્યાંથી કુદકા મારતી નાહસી ગઈ !

નાજાંએ જીંદગીમાં આ પહેલીજ વાર ફીરિઝની ઇચ્છાનો અનાદર  
કર્યો હતો, તેથી ફીરિઝ ખેવડો ખેતાબ અન્યો. હવેજ તેને જરા જરા ભાન  
આવવા લાગ્યું કે એ તે શું કરતો હતો ? પોતાની સુન્ના જેવી પરણેતરને  
તરછોડી સાકર જેવી “સાતસો ચુવાવાલી બીલ્લી”ને તે પકડી ખેંદા હતો.  
પણ એટલામાં તો તે એકલા પડેલા ડામાડાલ ફીરિઝ આગળ સાકર આવી  
પોહચી અને એકવાર પાછો ફીરિઝ તેના બસમાં લાઇલાજ અન્યો !

“જશરત ન આઈ દુન્યુકો કુચ્છ અથ યાર બેશરમ  
કીસકા ગણેકા હો રહા હથ-યાર-બેશરમ !

\*

\*

\*

\*

એક દહાડો ફીરિઝ અને સાકર મોજમગ્નહ ઉડાવવા એક ડેનસીંગ  
હોલમાં ગયાં હતાં અને બંગલા મધ્યે જેમી ને નાજાં એકલાંજ હતાં. આ  
તકનો લાભ લઈ તે નેક લાઈ બહેન ગંભીરપણે મસલત કરવા બેઠાં. તેઓ  
સાકર સાથે, જણે તેમનાં દીક્ષમાં કશોજ હમ ગમ નહીં હોય તેવી રીતે  
હળી મળી ગયાં હતાં. અને તેથી તેણીનો કાંઈ ઘાટ ઘડવો હોય તો અત્યા-  
રેજ સારી તક હતી.

“બહેન નાજાં,” જેમી બોલ્યો—મને એવી તો ચીડ લાગેછ કે એ  
નાચણને રીવાજવરતી ગોળી છોડી એક પળવારમાં ભોંય ચાટતી કરી નાંખુ !”  
“નહીં જેમી—તેવું ઉછાછણું પગણું ભરતો ના. એવી એક નીચ  
ફમીનીને લીધે દું મારો હીરા જેવો ભઈ ફાંસીને લાકડે ચઢે ? જરા વિચાર

તો કર ? આપરે અન્ને મળીને કંઈ એવો તોડ સોધી કહાડયે કે “સાંપળી મરે ને લાડીબી નહીં ટુટે !” નાજનં બોલી.

“ત્યારે શું કરશે—એ જહેરી નાગણુને ક્યા દરીયામાં હોમાવ્યે ?” જેમીએ કંટાળતાં પુછ્યું.

“દરયો ! હા ! ચાી જન—જેમી, તારા બોલ પરથી મને એક શાધન આછડીયા આયોછ. હું નાનપણથીજ ગોળવાળા અધર્મના સ્વીર્મીંગ આઠમાં તરવા શીખવા જતી હતી તે તો તું જાણેછ, વરી તે પછી મને એક્ષપર્ત તરનારી તરીકે કેટલાંક ધનામો બી મળેલાં છે. બહેસ્ત બીચારાં મુલબધ ગોરવાલાનેકે તેવણે મને એવી તો સરસ તાલીમ આપીછ કે હું હીંમતથી કેહુંછ કે ભલી ઇંગલીસ એનલ તરી જનારીને હું બાબુએ એસારં !”

“પણ તેથી તું શું કહેવા માંગેછ ?”

“એક નંબર વન પલાન મારાં ભેંજમાં રમી રહયોછ—હું, ફીરોઝ ને સાકર ત્રણ જણાં કોઈ એકાંત કીનારેના દરીયામાં સેહલગાહે જઈયે અને પછી ત્યાં ખુદરત મદદ કરે તો કાંઈ પાસો ફેરવાછ બી જાય ?” મારો ફીરોઝ બી તરવામાં એકકો છે એટલે એને વરે કંઈ ધાસ્તી નથી—”

અત્રે નાજનંએ જેમીને પોતાનો પલાન કાન પર પડીને સમજાવ્યો. “કેમ શું બીચાર ? આબુઆબુની મદદ તારી ! આકો પાર ઉતારવાનું કામ મારં ! !”

“સ્પલેંડીડ ! હું બોટવાલાને બુલમાં મલીને બદોઅસ્ત કરં ને તેને ખુબ રાજી કરશ કે આપરી બાજુ પાર ઉતરશે.”

“વાંચક રફીકા ! શું આ અન્ને ભાઈ બહેનની રચેલી બાજુ ફળશે ? જે જાણ સાકર માટે બીછાવી છે તેમાં તેણી એક મચ્છીની માફક સપડાશે ? નાજનં એન્ડ્યુક્ટેડ હતી. તેણીનું મગજ સાધારણ સ્ત્રી કરતાં કંઈક આલા દરન્જે શ્રેષ્ઠ હતું અને તેના પ્રતાપથીજ તે મક્કમપણું સહણુસીલપણું બતાવી શકતી હતી. પોતાના સંસારનું નાવ હુબી જતું બચાવવા તેણી એક અસાધારણ અદ્ભુત યોજના રચી રહી હતી.

શું તેમાં તેણી કાવશે ? તેના ભાઈ જેમી કે તેના પૈસાના જોરે બીજાંએ તો દેખીતી રીતે તેને બેશક મદદ કરશે ? પણ ખુદરત મદદ કરશે ? આપણે જોઈશું.

## પ્રકરણ—૧૭ મું.

નાજાં સાકરને યુક્તીથી સમજાવી, ત્રણે જણ બોટની મેહલગાહે નીકળવાનું નકી કરવામાં ફતેહમંદ થઈ.

એક સાંજે જુહના દરીયા કીનારે તેઓ બોટરમાં આવી પુગાં અને એક કાળી કે જે ત્યાં હાજરજ હતો તેણે એક સાઈ જેવું કાટીયું લાવવા ફીરિએ કહ્યું. તેને એક તદ્દન નવું જેવુંજ કાટીયું હાજર કીધું એટલે સાકર ને ફીરિએ એક તરફ તેમાં ગોઠવાયાં, બીજે છેડે નાજાં. એકલી હસ્તી હસ્તી તેઓ તરફ પીઠ કરીને બેઠી અને વચમાં પેલો કાળી પીઠ કરીને હલ્લેસાં મારવા બેઠો.

પવનનો સુસવાતો ફકડ હતો એટલે હલ્લેસાં મારવાની ઝાણ જરૂર હતી નહીં, કારણ કે સડ ચઢાવેલા વાવટા માફક પેલો સફેદ પડદો ફકડ હીલતો હતો જેના જોરથી તે બોટ સડસડાત ચાલવા લાગી. નાજાંએ બારીક નજરથી જોયું કે પેલે છેડે બેઠેલાં સાકર ને ફીરિએ ખુબ “લવસીન” ભજવી રહ્યાં હતાં. અને સાકરની ખુશાણીનો પાર હતો નહીં.

બર દરીયા જવા પછી એકાએક પેલો કાલી બોટના એક ઝોંક સાથે દરીયામાં ટુટી પડ્યો. ફીરિએ સાકર સમજ્યાં કે અકસ્માતીક રીતે તે પડ્યો હશે એટલે તેઓ ફીકરમાં પડ્યાં કે બોટ કાણ ચલાવશે ?

પણ તેટલાં તો નાજાં બોલી “તમે તમારે નીરાંતે બેસો, કામ પડશે તો હું બોટ હંકારવા હલ્લેસાં મારશ” તેમ કહી તેણી પેલા કાલીની જગા પર બેઠી અને હાથમાં હલ્લેસાં પકડી રાખ્યાં.

કાલી ભરતીનાં એક આચકા સાથે દુર થઈ ગયો એટલે તેને પાછો બોટ પર લેવાની નાજાંએ કે તેઓએ કનવાર કીધી નહીં, અને બોટ સડસડાત આગળ વધવા માંડી.

માત્ર થોડીજ મીનીટ ?

અને બોટનું તળીયું એકાએક ઉખડી ગયું અને તેની ફાટમાંથી થોડાં થોડાં પાણી આવવા લાગ્યાં. નાજાંએ તે જોયું ! પણ જાણે જાણતીજ ન હોય તેમ બેસી રહી. તેણીએ દુર નજર કરી તો પેલો કાલી ભરતીના જોરે ખુશાલ કીનારે તરી જતો અલકે ઘસડાઈ જતો જણાયો.

“ઓ માઈ ગુડનેસ ! જોવ જોવ કીલ, બોટમાં તો પાણી આવવાં લાગ્યાં ! નાજાંના પગ તો પાણીએ તરબોર થઈ ગયા. હવે શું કરશું ?”—



નામાં હવે નખરાંબાજ બનવાના શુર પર ચહડી અને પ્રીરાગનાં દેખતાં બેમી સાથે છડેચોક ખ્યાર કરતી !  
(પાત્ર ૧૬-શાઈન ય થી)

# અમીચંદની ઉત્તમ મીઠાઈ

મુંબઈના જીના અને જાણીતા મીઠાઈવાલા અમીચંદની જાત જાતની મધમધતી મીઠાઈઓ, જેવી કે સુતરફેણી જલેબી લાડવા, કેસર, અદામ, ગુલાબ, વેનીલા, મસકતી, આપસકીમ, તથા ઓરેન્જના એસેન્સના દહવા, તથા ખીજ અનેક જાતની ખનાવટો આજે જગમજગદુર થઈ પડી છે.

લંડનના વેજ્ટરીઅન ફેડરલ યુનીયનના પ્રમુખ, તથા સેક્રેટરીઓએ જણાવ્યું છે કે હીંદી મીઠાઈવાલા અમીચંદ ગોવનજીને ૧૮૯૮ ના સાલમાં લંડન ખાતે બરાચલા વેજ્ટરીઅન એક્ઝીબીશન અને કેએસમાં મોકલેલી મીઠાઈઓની ખનાવટની ઉત્તમતા માટે સરટીફિકેટ આપવામાં આવી છે.

વરસગાંઠ, લગન નવજોત, અને પપેટી, દીવાલો, તેમજ નાટાલ જેવા શુભ પ્રસંગે અમારી દુકાને પડતી ધમાલ, એજ અમારી મીઠાઈની ઉમદા ખનાવટની ખુબી અને ગવાહી છે. ચેતવણી—નકલીઆઓથી સંભાળજો—અમારા નામનું પાટીકે તથા મીઠાઈના પડીકાં ઉપરનું અમારું છાપેલું લેખલ જોષનેજ લેજો.

ટેલીફોન નં. ૨૦૬૭૬.

**અમીચંદ ગોવનજી,**  
મીઠાઈવાલા.

કેકાણું શેખમેમણ સ્ટ્રીટ જુમામસીદ સામે, મુંબઈ.



સાકર ગભરાતથી આ બોલી, ત્યાં સુધી પ્યારની લંપટમાં પડેલા ફીરોજને લાન વટીક નહી હવું !

હવે તે સાકરના કહેવાથી નાનું આગલ ગયો અને તેણી પાસેથી હલ્લેસાં પોતાના હાથમાં લઈ હોરીને જલદીથી ફેરવવા લાગો કે કિનારે જલદી પાછાં ફરાય. પણ હવે મોડું થઈ ચુક હવું—કારણ કે પાણી આસ્તે આસ્તે બોટમાં વધુ ને વધુ આવવા લાગ્યાં.

એક કારમી ચીસ સાકરે પાડી, કારણ કે ફીરોજે આવી અનેલું જોઈ દરીયામાં નખાવી દીધું અને તરવા મંડી ગયો.

હવે દયાજનક રીતે સાકર કહેવા લાગી “ઓ ફીરોજ હું દુખી મરશ તુંને તરતાં આવડતું હોશે, મને તારી પીઠ પર લઈ લે !” તેણી બાળ પીખીને રડવા લાગી.

નાનું પણ આ જોઈ કગળવા લાગી.—“ઓ ફીરોજ મને પહેલે લઈ લેવો, મારી પર દયા કરો, ઓ બોદાય હવે શું કરશ.’ હું તો મરી ગઈ !”

“હું બેઉ જણનો બોલને કેમ લઈ સકશ ? પણ એક જણને કદાચ લઈને હું તરી જઈ સકશ ને જીવ બચાવી સકશ.”

“સાકર બોલી ઓ ત્યારે તો હું તમારી પ્યારી નહીં ? મને બચાવી લેવો.” નાનુંએ ફીરોજને કહ્યું—“હું જોવુંછ કે બેમાંથી કોણનો જીવ બચાવવાની તમે તમારી મુનસપી વાપરોછ ?

ઓ તે જીવ મટોસટ પળ !

ઉપલી વાતચીત એક સેંકડમાં ચાલી. એક સેંકડમાજ સારી સમજ સાકરથી કંટાળેલા ફીરોજ પર ફાવી. કારણ કે તે જાણતો હતો કે નાનું તરી શકે એમ હવું જેણીની મદદ સાથે કિનારે પુગી જવાશે, ન્યારે સાકર તો ચોખી માથે પડે !

“નાનાં તું કુદકો મારી જલદી આવ. બોટ ચાલ દરીયામાં ગરક થઈ જશે.”

સાકરે ઘણા કાલાવાલા કરયા, ચીચાડા પાડ્યા, પણ ફીરોજે કુદી પડેલી નાનુંને પોતાની પીઠપર લઈ સડસડાત તરીને ત્યાંથી જવા માંડ્યું.

હા ! સાકરની કેવી કાન ફાડી નાંખનારી ચીશો ?

ફીરોજની વલણ ફેરવાઈ ગઈ, બોટ દુબવાની અણી ઉપર હતી અને તેણીએ પોતાને આબાદ મોહતનાં ડાચામાં સપડાયલી જોઈ.

તેણી તડકડયા મારવા લાગી અને એવી તો જોશમાં ચીશે પાડવા લાગી કે, એક થોડેજ દુરથી પસાર થતી બીજી બોટમાં તેણીની ચીસ આખા સંભળાઇ.

બોટ ઉંઘી વળી ગઇ અને સાકર દરીયામાં વાહુંજેહાન બોદા બોદા કરવા લાગી !

પણ પેલી બીજી બોટમાં સંભળાયેલી ચીશે તેનાં સહેલાણીનું ખ્યાન ખેંચવાથી સાકર તરફ જોરથી બોટ હંકારી ગયો. અને બને તો તેણીને અચાવવાને તત્પર બન્યો.

સાકરને તરતાં આવડતું હતું નહીં તેથી ભરતીના જોરે તેણી એક મુરદાં મીસાલ ધસડાવા લાગી. અને તેણી દુખવાની અણી ઉપર હતી તેજ જીવ સટોસટ વખતે પેલી બોટ તેણીની નજીક આવી પોંહચી અને તેણીને ઉંચકી લીધી.

બોટમાં સાકરને ઉંચકી લેનાર ગૃહસ્થે તરત ચાંપતા ઉપાય લીધા અને તેણીને દાખી ચાંપી ઉલતી સુલતી કરીને તેણીને સુધીમાં લાવ્યો. જેવી સાકરની આંખ ઉઘડી કે તેણી નીર્ભય રીતે પોતાના જીવ અચાવનારને વળગી પડી. તે બોટ માંહેલો મરદ કાંઈ અરેખરો સુદ્ધો માણસ હતો. સાકરની આવી નફટાઈ ભરી વર્તણૂક જોઈ તે જરા કચવાયો અને તેણીને પોતાની આગલથી છુટી કરવાની કાશીશ કરી, પણ તેણી એક દીવાની મીસાલ ફરી અને ફરીથી તે ગૃહસ્થને વળગી પડી !

પેલી તરફ શીરોઝ અને નાગ્નં કીનારે પોંહચી કપડાં નીચવીને એક પથરા પર બેઠાં હતાં.

શીરોઝને આજના જીવ સટોસટ બનાવ પછીથી નાગ્નં કેવળ હૈયે ચઢી આવી હતી. છેલ્લાં છેલ્લાં, નાગ્નંની સાકરને બુલાવે તેવી મોટીણી અને આંહીશીથી શીરોઝની આંખ કેટલેક દરજ્જે ઉંઘડી ગઇ હતી અને નાગ્નં તરફ ખેંચાઈ હતી. વળી સાકરની હદયહાર દવસી વર્તણૂક અને એક પળવાર પણ પોતાથી દુર નહીં થનારી એક સરખી લંપટી બળાથી તે પોતાના મનમાં જરીક કંટાળ્યો પણ હતો.

શીરોઝે આવી હદયહાર છકેલી પ્યાર ઘેલી છોકરી કદી અનુભવી હતી નહીં તેથી આ જીવ ત્રેજડી પછી પોતાના વીચાર ફેરવી, હવે સદાને માટે નાગ્નંનો થઇ રહેવા તે મક્કમ બન્યો હતો. આ રીતે તેઓ એક-સંપીથી બેઠાં હતાં.

તેઓ આગળ જલદીથી જઈ વહારી ખાવાના ધરાણથી સાકર પેલી બીજી પાછી ફરેલી બોટમાંથી ચાલતી બોટેજ કુદકો મારી ઉતરવા ગઈ, અને તે ચીલડાંની માફક ઝીકાઈ, તેને કેટલાક પથ્થરના ધસારા લાગવાથી લોહી ઝઝરવા લાંઘ્યાં તેની પરવાહ કીધા વગર નાળાં—ફીરોજ બેઠા હતાં ત્યાં ધસી આવી !

“ઓ ઘાટકી હીચકારા બદમાશ ! મને ગરે લગાડી ગરદન મારી નહીં ? બોલાના હુંકમથી મને બીજી બોટવાલાની મદદ નહીં મલતે તો આજે તારે લડસે હું જીવથી જતે કેમ ?”

તેણી એક છેડાયલી વીજણુ મીસાલ ઉછલી ઉછલીને બોલતી અને શીરોજ તેમજ નાળાંને મારવા ધસી, તેનું ચાલતું હતે તો તે બાંને માટી બેચરના ગળાં દબાવી નાંખતે. પણ તેણી જેવી પ્રથમ નાળાં પર હાથ ઉંચકવા જતી હતી તેવીજ શીરોજે એક ગુસ્સાથી અજાત મારી તેના હાથ પકડી દીધા અને દમામની સાથ ત્યાંથી તેણીને ચાલી જવા કહ્યું.

આવી રીતે મામલો ફેરવાયેલો જ્ઞેઈ, તેણી ઊરા બંધ ગાલો દેતી ફરકતી ચટકતી ત્યાંથી ચાલવા લાગી.

તેણી થોડક દુર ગઈ કે એક પંદરેક વરસનો યુરોપીયન છોકરો તેણીના ગાંડા ઘેલા બકવાત માટે કાંઈક મશકરી કરવા લાગ્યો. સાકર તે જંગળના ગલગોટા જેવા ગોરા ઘટમારા પોરયા તરફ જ્ઞેઈ, ગોયા પોતાનો ગુસ્સો બુલી જઈ દંડીગાર થઈ ગઈ !

“નોટી બોય, તું મારી મશકરી કરેજ નહીં ? ચાલ વાઈ અહીં આવ જ્ઞેવું. મને એક કાસ આપ !”

“શાને વરે ? કીસને બદલે એક તમાચો કહે તો આપું !”

તે એક દીવાની મીસાલ તે છોકરા પાસે ગઈ અને તેને વલગવા લાગી. છોકરો તેણીને “મેડ ગર્લ” સમજીને ત્યાંથી દોડવા લાગ્યો. તેણી પણ તે છોકરાની પુઠે દોડી !



## મકરણ ૧૮ મું.

[નાગણનો નીષ્ફળ ગયેલો જેહરી ડંખ ! મોહબત્તી મદારમાં મળેલી હાર ! નવી ગીલ્લી નવો દાવ-ફાવે તો ફાવ-નહીં તો જહાનમમાં જાવ ! સોનેરી સાંકળમાં સપડાયેલો સફર શીકાર ! પાંસઠ વરસના મોટા બાપા વીશ વરસની પોટ્ટીના હાથમાં રમકડું ! સવા પહોરનું સત્તર પાયા બેહરત ! વાંચો આ રંગીલું દાસ્તાન, ને ધડો લેવો !]

જુરા મરદો કરતાં જુરી ઓરત બેશક કમતી હોય છે, પણ એક મરદ ફારગાના કરતાં એક ઓરત ફારગી હજાર દરજ્જે વધારે નપેતર છે ! સંસાર સુખમાં કાતીલ જેર રેડતાં ગંધીલા પુરુષોથી કેટલાંક હેતવંતા બેડાઓ વીખુટાં પડે છે, તે એક ખરી વાત છે; પણ ધણીધણીયાણીના મોહબતવંતા પ્યારમાં જેહરી ખતરો નાંખી તેમને છુટા પાડતી સહેતાન સ્ત્રી, -સોસાયટીમાં એક સઉથી શીદા આપ સમાનજ છે !

જીગર લુટનારા એક જેહરી નાગના ડંખ કરતાં, જીગર છુંદનારી એક જેહરી નાગણનો ડંખ વધુ કાતીલ હોય છે. તે દ્રષ્ટાંત આ વાર્તાની નાયકણ નામે સાકર-પણ કામે ડાકણ-સરભસર પુરવાર કરી આપે છે. અત્યાર સુધીમાં ભલભલા મરદોને જે તેણીએ હથેલીમાં ચાંદ બતાવ્યા છે, તે આ વાતના હવે પછી આવતા બનાવો આગળ કુચ્છ ખીસાદમાં નથી, એમ લખવું સહરાગાટ ભયું ગણાશે નહીં.

ઓરત જાત ગમે તેવી નાજુક અને કુમળી હશે પણ તેણીના હકદાર ખાવીંદનો હક લુટનારી કાઈ “શોખ” વચ્ચે આવીને જો તેણીનું સુખ ભાંગવા માગે તો તેણી એક વાઘણની માફક કેવી રીતે લડે છે તેનો દાખલો ફીરોઝની પરણેતર નાઝાંએ અચ્છી રીતે બતાવ્યો છે. પોતાની હરી-ફણને હંફાવવા માટે નાઝાંએ જે યુક્તિ કામે લગાડી-જે તાહડાં પાણીએ કાસર કાઢનારી યોજના તેણીએ ધીરજ અને મીઠાસથી રચી-તે નાઝાં જેવી કેળવાયેલી નારને ધન્યવાદ આપવા જેવીજ હતી. પોતાના પ્યારા ખાવીંદ સાથે આગલ રહીને બેળાવાનું એક “શોખ” ને ઉત્તેજન આપી પોતાની છોતી પર એક પહાડ ઉપાડવાની હીમંત કરવી, એ નાઝાં જેવી ઓરત-થીજ બની શકે.

સાકરનું તે એક ધડીભરનું ઘેલાપણું હતું. હજારો પાકળદ આળા-  
ઓની ધજજતને એમ લગાડનારી તે એક ખુટીકુલ આળાજ હતી ! તે  
જુહ ત્રેજડીમાંથી સલામત ખચેલાં માટી અધયર, હજી તો કીનારે ઉતરી  
જરા છુટકારાનો દમ ખેંચે, તેટલાં તે વહેલ વંત્રી એક ડાકણ મીસાલ તેઓ  
સામે ધસી ગઇ.

ફીરોજે સાકરને આ પહેલ વહેલી વીકાલ હાલતમાં છેડાયલી જોઇ,  
અને તેજ પળે તેની ખાત્રી થઇ ગઈ કે તેણે એક કેવી જેહરી નાગણને  
પાળી હતી ! એ તો ફીરોજના વડવાઓના પુણુ હતાં કે, સાકરનો તેને પુરેપુરો  
અનુભવ મલવા અગાઉ તે ચોંકી ગયો હતો. અને દરીયામાં કુખી જવાની  
જીવ સંટોસટ પળે, તેને નાગ્નની વહારે રહી તે કમીનીને તરછોડી હતી.  
અગર જો નાગ્નને બદલે સાકર સાથે કીનારે તરી આવવાનો જોખમ તેણે  
ખેડ્યો હતો તો જરૂર તે સાકરની સાથે સદાનો દરીયામાં ગરક થતે, કારણ  
કે સાકર તરવાનું જાણતી હતી નહીં, તેથી દરીયાના મોજાઓ સહીત પોતાનાં  
સાથીને પણ ધસી ને દુબાડીજ દેતે. જો તેમ બનતે તોપણ નાગ્નને તો  
તરતાં આવડતુંજ હતું, તેણી એકલી પણ ખુશાલ કીનારે તરી આવી શકતે.

પણ ખુદરતની ઈચ્છા ન્યારીજ હતી ! અને આપણે આગળ જોઇ  
આવ્યાં તેમ પાકળદ નાગ્નને તેણીની ધીરજનો બદલો મલ્યો. અધુરામાં  
પુરું, સાકર માટે જરારતી પણ ફીરોજને જે લાગણી હતી તે કીનારે આવી  
તેણીએ પોતાની “જાત” બતાવીને દુબાડી દીધી !

ગમે તે પણ એક કુંભારડીનુંજ લોહી કેની ? તેણીએ ફીરોજને નહીં  
સહણ થઇ શકે એવું અપમાન કર્યું—અને દીવાની મીસાલ તેની નાજાને  
મારવા ગઇ. એટલે હવે ફીરોજે આવી એક નાપેકાર સ્ત્રીને પોતાની મીત્રણ  
ગણવાનો સદાનોજ પુરો મુક્યો.

સાકર તે વરખેયર આગળથી ચાલી ગઇ તે પછીથી ફીરોજ શાંતીથી  
ખેડો નહીં, તે વીચારોના વમલમાં ગોચા ગુંટાઇ ગયો—આ બનાવ કેમ  
બનવા પામ્યો, તેણી વહાલી નાગ્ન સ્વભાવ, આચાર વીચારમાં ફેરવાઇ કેમ  
જવા પામી, પેલો જેમી જે તેનાં દેખતાંજ તેની પરણેતર સાથે ઘેલાં  
ચેડાં કહાડતો હતો તે કાણ હતો, વજેરે વીચારોથી તેનું મગજ ચકલમ  
બની ગયું. આ સઘલા ગુચવાડાનો ખુલાશો તે નાગ્નને પુછવા ઈચ્છતો  
હતો પણ તેટલાં તો નાજાંજ ખોલી.

“આલો-ડીયર આપણે અહીં વધારે થોભવામાં શોભા નથી. પેલી સાકર ઘેલીની માફક અહીંથી છેરઘને ગેઈછ, તે કદાચ પોતાના લોફર સાથી-ઓને લઘને અહીં મારામારી કરવા આવશે. ”

“ હા મનેબી તેમજ લાગેછ. ” ફીરોઝ બોલ્યો.

“ પણ હું તુંને કેટલોક ખુલાસો પુછવા માંગતો’તો કે—”

“ મોટી ખુશી સાથે-આપણે ઘરે જઈ નીરાતે વાત કરીશું. ”

અને તેઓ ગયાં.

નાઝાં અને જેમી બંને ભાઈ બહેને મક્કીને સઘલા અરસપરસ ખુલાસા કર્યાં, અને જેમી નાઝાંનો માત્ર નકલી લવર હતો-ખરેખર તો સગો ભાઈ હતો-એમ જ્યારે ફીરોઝે જાણ્યું, ત્યારે બંને ભાઈ બહેનની કુનેહ પર આફ્રીન કીધા વીના તેનાથી રહેવાયું નહીં.

\*

\*

\*

\*

સાકરની મતલબ, નાઝાંની ધારણા જેવીજ હતી અને તેણી ફીરોઝપર વેર લેવા કાંઈ તોફાન કરવાનું મન કરતી ગાળો દેતી અને મોટે મોટે બબડતી ત્યાંથી ગઈ, તેટલાં તો અધવચ્ચેજ એક યુરોપીય છોકરો તેને મળ્યો; તે તેણીને ઘેલી સમજીને તેણીની મસકરી કરવા લાગ્યો. પણ તે છોકરાના હસ્તા ચેહરાનો તેણીએ જુદોજ લાલ લીધો ! તે જેમ પૈસાની તેમ નીતીની નીચ અને હવસી હતી. અને તેથી તેણી ધડીલરમાં પોતાનો સઘળો કહેર અને ગુસ્સો ભુલી જઈ તે છોકરા સાથે ઓળખાણ કરવાને લલચાઈ ! પણ છોકરો નાદાન, તે આ કોઈ સ્ત્રીને ખરેખરી મેડ સમજીને નાહોંકા; તે આપણે વાંચી આવ્યા છીએ. અને સાકર તેની પછવાડે તેને પકડવા માટે દોડી, પણ ત્યાંની જમીનપર પંચરાયલા ઝાડના ડાંખલાંની તેણીને એવી તો એક થોકડ લાગી કે ઉઘે મસ્તક તેણી ટુટી પડી. આ તકનો લાલ લઈ પેલો છોકરો ક્યાંનો ક્યાં ગુમ થઈ ગયો !

તેણી હાડકાં પાંસળાં દાબતી જેમ તેમ ઉડી. ખુદરત ગોયા તેના ઉપર રહી હતી. એકવાર તેણી કીનારે ઉતરતાં પડી ગઈ અને આ બીજવાર પડવાથી તેણીને ઘણી કળ લાગી. અને તેણીએ કંટાળીને પોતાને ઘરે જવા માહરબાવરીનો રસ્તો લીધો.

વાંચનાર કદાપી પુછશે કે તેણી આટલ દીવસ ફીરોઝને ઘરે રહી હતી તે સાકરના ઘણી વાધરાને કે તેના માનીતા મક્કીમને ખબર હતી કે ?

ઝોહ ! એવી ખખરની તેણીને ક્યાં પરવા હતી ? તે અને શેઠ નોકર જાણતા હતા કે આઘ સાહેબની ગેરહાજરી તેઓના લાભ માટેજ હતી ! અને એવી રીતે ધરની આહેર ગેરહાજર રહેવું ને ગામેગામ પોતાના દોસ્તો સાથે ભટકવું એ તો તેણીને માટે સાધારણ હતું. વળી તેમાં-શ્રીરાજ જેવો માલેતોળર ચીકાસદાર કુલ લાથ લાગેો હતો એટલે તો તેઓને હમયે નેંદ હતી.

શ્રીરાજ સાથ વધેરાયાની સાકરને કસી તુંભા હતી નહીં ! “ જીવેગા નર તો અસાયગા ધર ” ની જેમ કહેતી છે, તેમ તેને મનથી “ જીવેગી નારી તો અસાયગી વારી ” જેવું હતું ! !

“ શ્રીરાજને તેણીએ સારી રીતે ચીર્યો હતો. એટલે હાલને કાલ તેમાંથી સલીમ સાથે બેસી દારૂ પીવા અને તેની મારફતે છઠ્ઠા પંજા દાવના ચાન્સીસ અજમાવવા તેણી પાસે પુરતું હતું. એમાંથી ક્યાં તેણીને વાધરાને ભાગ આપવો પડે તેમ હતો ?

વાધરાનો હીસાબ તો “ દેડ ઘેખરે રાજ ” જેવોજ હતો. વાધરાને રાજ રાખવા જોગી રકમ તેણી સલીમને આપીજ રાખતી, એટલે સલીમ જાણે દીલનો દર્યાવ ને ઉદાર હોય તેમ વાધરાને રમ ના કોપતાં પીવાડી, બીડી પાન આપી ખુશ રાખતો !

એ તો “ નકરીના ગામમાં નકટો વસે ને નકરી જોધને ખડખડ હશે ” તેવોજ મામલો હતો ! એમતો, કાઠવાર જુગાર રમતાં હારી આવે તો મોટે ભાગે વાધરો સાકર સાથે ચીઠડાં ફાડી થોડા ઘણા રૂપીઆ કહડાવ્યો જતો. અને સાકરથી કુત્રાને દુકડો નાંખે તેમ થોડુંક આપી કાસળ પટાવતી એટલે વાધરો સમજતો કે બૈરી ભલી છે કે આઘતું પુરું પાડતી-અને સાકર સમજતી કે વાધરો વર સારો કે તેણી જે નાંચે નડરે-તેમાં વાંધો કરતો નહતો ! ! હું મુઠને દીધે કાણુ, તું મુવાને લીધે કાણુ ?

### પ્રકરણ ૧૯ મું.

એક દીને, રાતના નવેકનો અમલ હતો. અને વાધરો ચીકાર રોશન આસદ થઈ શેરોસ ઇજદના હાથમાં જવાની તૈયારીમાં હતો ! તેને રોજાંદી પીવાની આદત હતી એટલે તે લગભગ લીકર પ્રુક બની ગયો હતો, એટલે ગ્રાજી શુબ્ધી ખોહતો નહી, તે લીકરની લેહરે લેહરે ચાલતો માહરખાવરીના પોતાના ઘરે જતો હતો. અને ઘરેની લગભગ પચાશેક કદમ લગોલગ આવી ચુકેો હતો. તેટલાં એક માલી જેવા હીંદુએ તેને હાંક મારયો.

“શેઠ, ઇકરે જવલ કોન ધાકતર મીલેલ ?”

“ઓહ-તું કોણ, હીરજી શેઠનો માલી કે ? વાધરાએ સવાલનો જવાબ આપવાને બદલે વલતો સવાલ કર્યો.

“હોઇ હોઇ, હીરજી શેઠ સાતીય ધાકટર પાહીજે-કોન તુમીજ ધાકટર હાય કાયે ?-તર ચલા !”

વાધરાને કાંઈ વીચાર સુઝ્યો અને તે તે માલી સાથે બંગલામાં પેઠો.

વાધરાના રહેઠાણુ નજીકના રસ્તા પરજ આ બંગલો આવેલો હતો. અને તે કોઇ શ્રીમંત દારૂવાલાની માલેકીનો હતો એમ તે જાણતો હતો. એ હીરજી દારૂવાલાના સંખ્યાબંધ પીઠાં હતાં. તે ત્યાં ઘણાક વખતથી પોતાની પરણેતર સાથ રહેતો હતો. હીરજીની ઉંમર લગભગ પાંસઠ વર્ષની હતી, જ્યારે તેની ધણીઆણીની વય પંચાવન આશરેની હતી જેણી હાલ પોતાને મહીરે ગામ ગઇ હતી. હાલ હીરજીકાકા એકલા હતા. અને કોલેરાની અસરથી માંદા પડ્યા હતા. જેની શોધમાં તેમનો માળી અરધી રાતે નીકળ્યો અને વાધરાે બલાઇનું ડોળ ધાલી કાંઈ દાવ અજમાવવા ત્યાં ગયો.

“સાહેબજી હીરજીશેઠ-ઓરખોય કે હું તમારો પરોશી થાવું.”

“પરોશી ?—તમે કાંઈ રેહવાય ? હીરજીએ સુતાં સુતાંજ વાત કરવા માંડી. પહેલાં તો તેનો મદરાસી ક્રીસ્ચન જેવો દેખાવ જોઇ તે સમજ્યો કે માલી કોઇ ડોકટરને લાવ્યો હશે. પણ પછી “પરોશી” બોલ સમજીને વીષમય પામ્યો; કારણ કે તેના બંગલાની આસપાસ નજીકમાં કોઇબી ડોકટર રહેતો હતોજ નહી.

“તમે જાણતા નહીં, હું ધાંચીવાર-પરોશમાંજ તેલીનાં ઘેરમાંજ રેહુછને ? મેં ધારયું કે દુઃખની વખતે એક જરથોસ્તી પરોશી તરીકે એકમેકને મદદ કરવાની કરજ છે.”

“અહાં-પેલા મુસરખાન મોહલ્લામાં ગોરી જેવી છોકરી છે તાંહ તમે રેહોય કે ?”

“જી-હાજી, તે છોકરી તેજ મારી મીસીસ થાય ! તમારો માલી ડોકટર સોધતો તો, પણ અત્યારે અરધી રાતે અહીં નજીકમાં કોઈ ડોકટર મલવો મુશ્કેલ છે, મારી સાકર નર્સ ને ડોકટરનું એક કામ જાણેય, તમે કેહો તો મોકલું ? તમેને સીક પરેલા સમજી હું દલગીર થઈ દોરી આવ્યો-પરોશી ને માયબાપ બરોબર ! કાલે તો તમને મેં રસ્તામાં જોયલા-તમેને શું છે-જી ?”





તેણી હાલકાં પાંસળાં હાથલી જેમ તેમ બેઠી. ખુદરત ગોચા તેના  
ઉપર રૂઠી હતી, એકવાર તેણી ધીનારે ઉતરવાં પડી ગઈ અને  
આ બીજવાર પડવાથી તેણીને ઘણી કળા લાગી.

(પાન ૭૮ લાદન ૨૫ મી)



“કેવી ફાંકડી જ્યુટી છે ? આજના કલાસમાંથી કેથે નહીં ને  
અહીંજ બેઠી, ને કોઈને નહીંને મનેજ કેમ જોયા કરતી  
હોયે ? કેવી માયાળુ લાગે છે !”

(પાત્ર વ્યક્તિ: લાઈન ૧૦૦મી)

## દરેક કોમના બાનુઓ-મહસ્થો તથા બાળકો

તમારી તંદરોસ્તી સુધારવા, દુઃખ દૂર કરવા, ચપળતા વધારવા બદ્દહજમી તથા કબજિયાત મટાડવા વગેરે, વગેરે માટે ખરી સલાહ ઉત્તમ શીક્ષણ બતી જુસ્સો, માયાકુળ વર્તન અનુપમ સગવડ અને દરીયાની તાજગીભરો હવા બેઠતી હોય તો એકકે અવાજે વખણાયલું.

## ગઝદર-હેલ્થ-હોમ

ખોટી ધાંધલ કર્યા વગર અતી ટુંક કારકીદીમાં અનુપમ ફતેહ મેળવનાર ખાતામાં તમારું સુખારક નામ નોંધાવી લાભ લેવા ચુકશે નહીં. સેંકડો નર-નારી તેમજ બાળકોએ લાભ મેળવ્યો છે તો તમે શું કામ રહી બવો છો ?

## બીજા પુશ વધાઈ

ચંદ્રોજમાં 'હોમની' બનાવર બાળુમાં એક આલ્પીશાન અપ-ટુ-ડેટ

## સ્વિમીંગ-બાથ.

તે પાક પરવરદેગારની મહેર અને મદદથી ટુંક સુદતમાં ખોલવામાં આવશે. સુચના-ટુંક ફીમાં અપનુમ લાભ મેળવવો હોય તો તાકીદે તમારા નામો પેત્રન-ડોનર યા લાઇફ મેમ્બર તરીકે હમણાજ નોંધાવો પછીથી ફી દોઢગણી વધી જશે તે જરૂર યાદ રાખજો.

પહેલો તે વહેલો એ નીયમ યાદ રાખશો.

વધુ ખુલાસા માટે મલો,—

માલેક-મી. બહમનશાહ કુ. ગઝદર, માસ્તરને

મરીનલાઈન્સ સ્ટેશન પાછળ દરીયા બાળુ સુંબઈ નં. ૨

# ડૉ. કોડારોની, જીવન શક્તિ ૨૪૭૨૮૬.

શરીરનાં જીવન તરોને પોષણ આપનાર, ક્રિયાશુદ્ધ સુવર્ણ અને મકરધ્વજ નં. ૧ નાં નવીજ શોધ મુજબનાં તત્વોથી ભરપૂર નિર્દોષ, સ્વાદિષ્ટ અને સચોટ દવા.

તમારી અને તમારાં બહાલાંઓની તન્દુરસ્તી માટે વાપરો.

કારણ કે જીવનતત્વોની નબળાઈથી શારીરિક માનસિક રોગો અને નબળાઈઓ થાય છે તેમજ ટકી રહે છે. જીવનશક્તિ તેમને પોષણ આપી એ ફરીયાદોને મૂળથી મટાડે છે. ૩૨ ડોઝની બાટલીના રૂ. ૧૦ પૈસા પ્રથમથી મોકલનારને હિંદમાં પોસ્ટેજ ફ્રી. રૂ. ૧ એડવાન્સ મળ્યાં. પી. થતું નથી વાપરનારાઓના અભિપ્રાયો મંગાવો.

મુખ્ય એજન્ટો—પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ મુંબઈ ૧ સી. પી. ઈક્કરની કું. ૨. ગોપાલદાસ વિશ્વામની કું. ૩. પ્રીમીઅર કેમિસ્ટસ. ૪. એપોલોસ્ટ્રીટ કોટ, એલ. વસનજીની કું. રાજકોટપુરા. સુદર વિલાસ પ્રેસ વડોદરા. જીવનશક્તિ એજન્સી રામજીમંદિરપોળ કોઠીપાસે કોચીન. (મલબાર) શા. બવાનજી કુંવરજી મટનચેરી છુલીઆ. (ખાનદેશ) પદમસી પ્રેમજીની કું. ગલ્લી નં. ૬ આમલમીલ કોટડા, (રાહાવાળા) કચ્છ ગ્રેન્ડ આયુર્વેદિક મેડિકલ સ્ટોર અને ખીજઓ.

દરેક સ્થળના દવાના વેપારીઓ વેચે છે. અથવા લખો:—

જીવનશક્તિ કાર્યાલય

કોટડા, (વાયાલુજ) કચ્છ.

“મને જરા કાલેરા જેવી અસર થયલી લાગેછ તેથી કાંઈ વધી જાય એવી ધાસ્તીથી ડાક્ટર બોલાવવા મેં દરસ્ત ધારયું, કારણ કે મારી ધણી-ચાણીબી ગામ ગેઇછ.”

“ઓ એમ છે ? તાહરે તો શીકર ના કરો, કાલેરાની અકસીર દવા મારે તાંહ છે. હું આય ઉપાય કરી નાંખશ.”

“તાહરે તો તમારી મેરબાની. સારું થયું કે તમે આયા,—નહીં તો હું એકલો ગુંચવનમાં પડી ગયો તો.”

“વેલ સાહેબજી, હું હમણાં બંદોબસ્ત કરુંછ—” એમ કહી વાધરો ઝડપી પગલે ધરે દોડ્યો. અને સાકરને સધલી હકીકત સમજાવી તરત કંઈ દવા હોય તે લઇને સાથે ચાલવા કહ્યું.

હીરજી કાકાના ધણીયાણી અત્રે નહીં હોવાથી તેવણ “જેમ્સ પીયર્સ” માંથી ફાંકડું ભોણું મંગાવી ખાતા હતા. પણ કાંઈ અચ્ચર ગચ્ચર બાહેરનું વધું બોણું ખવાયાથી પેટમાં બાદી જેવું થઇ દુઃખારો થયો હતો અને તેવણ બંગલા મધે એકલાજ હોવાથી વખતસર ચેટેલું સારું એમ સમજી ડાક્ટર બોલાવા ધારયું હતું.

સાકરને જોકે હીરજી કાકાનો બંગલો બાહેરથી ખબર હતો પણ તોખી વાધરો તેણીને છેક હીરજીબાઇના સુવાના ઓરડા સુધી સાથે મુકવા આવ્યો અને તેણી તેવણના રૂમમાં દાખલ થઇ, પછીજ તે પાછો હલવે કદમે બાહર સડી ગયો !

“ઓ બાવાજી, મારા વરે કહ્યું કે તમને—દુસમનને ધણા જોલાય આવી ગીયાય ? અહીં સાકરે તેવણના મોંહ ઉપર પોતાનો નરમાસ ભર્યો હાથ પસ્વાર્યો.”

“વારું બાઇજી તમે લોકની મહેરબાની, તમે કંઈ દવા લાયાંચ શું ?

“હાજી—” કહી સાકરે ઝટ ટેબલ ઉપરથી નાનું ગલાસ ઉંચકયું, તેને ઘોઇ ધાઇને સાફ કીધું અને પોતાને ધરેથી લાવેલી દવાનો એક દોઝ પાવા માટે છુદાજીનું માથુ પસવારીને સહેજ ઉચકયું અને તે દવા પાઈ દીધી ! અને ઉપરથી આઇસની ગાંઘરી તેવણનાં મોંહમાં મુકી.

“કંઈ દારૂ ઘેરમાં રાખોછ કે જી, તમે તો દારૂવાલા એટલે કંઈ બોહ-વધ નહીં હોશે ! આય દવાના બાગ ઉપર બેંડીના એક સ્ત્રોંગ દોઝની ધણી અગત છેજી ને ભરવાને વરે રમખી જોઇયે. રમ સાથે ચોપરવા હું કંઈ દવાની ભુકી તો લેતીજ આવીછ.”

હીરજીએ આંગલીની ઇસારતથી એક કબાત ખતાવી અને તકીયા તળેથી ચાવી આપી. જે લઈ સાકરે તે કબાટ ખોલી. તે આખી કબાત ભત્ત જતનાં ઉંચાં દારૂકામથી ચીકાર બરેલી હતી. તેથી તેણીએ એ ત્રણ જતની બાટલીઓ કઢાડી અને વગર પુછવે ધડોધડ ખોલી નાંખી. થોડોક એંડી દોસાજીને પાયો અને થોડોક ઓઠે ઉભી રહી પોતે ઠાંસી ગઈ !

હવે તેણીનેથી તેજી આવી ! એક કાસ્યામાં રમ કઢાડી ગરમ કીધો તેમાં પેલી ધરેથી લાવેલી ભુકી નાંખી અને ઝડોઝડ બુઢાજીના પેઢેલાં કપડાં ખીસાડી દીલે રમ ચોપરવા માંડયો !

પહેલે, પેટપર, છાતી પર અને પછી આખે દીલે તેણીએ સખત મહેનત લઈ, હાથની હથેલીથી મસાજ કરતી જઈ તેણીએ તે લગાડયો. જેમજેમ તેણી મસાજ કરતી ગઈ, તેમ તેમ હીરજી કાકાને ગીલી ગીલી લાગતી ! અને ધણાજ ખુશ ખુશ થતા.

‘અહાહા દીકરી જીવતી રહેજે, મારાં દીકરી દીકરાં ગુજરી ગયાં તેઓએથી મારી આવી બરદાસ્ત કીધીતી નહીં—તેવણે સાકરને બરદો પસ્વારવા હાથ ઉંચક્યો, જે હાથ લાગતાંજ સાકર તેવણનાં દીલપર ઢલી પડી અને વહાલથી વલગી પડી !

હીરજી કાકા તો છત્તર પાયા બેહસ્ત મળ્યું હોય એટલા ખુશ થઈ ગયા ! બાટલી જીવાન બ્યુટીફુલ છોકરી ને આવી ગરીબ માયાજી ને બેંસરાઉ ? તેવણે યાદ કીધું કે, એમ ધડીભરની બોળખાણુ વચ્ચે આવી રીતે ખરાં હેતથી માયા લગાડનારી છોકરી તેમની જીંદગીમા જોયલી નહીં !!

તેવણુનું દુઃખ દરદ બધું ગોયા નાહસી ગયું અને તે વલગી પડેલી છોકરીને વહાલથી તેવણે એ ત્રણ કીસ કીધી ! સાકર મીઠું હસી પડી !

અને અહીંથી બોલખાનનું ગાડું ગમડ્યું !!

સાકરે ફરેસ્તાઈ દેખાવ કરી એવી તો આગતા સ્વાગતા કરવા માંડી કે તે દીન પછીથી બુઢાજીને સાકર વગર એક પળથી ચેન પડ્યું નહીં અને હાલ તરત તેવણે મહીરે ગામથી મીસીસને બોલાવવાનું મોકુફ રાખ્યું !

હીરજીકાકા દારૂવાલા પડ્યા—એટલે ગરની કબાતમાંથી ઉંચામાં ઉંચા ને મોંઘામાં મોંઘા દારૂઓ વાધરાને ઘેર બેટ સોગાદમાં જતા ! એટલે હાલ તરત ગામઠી રમ મંગાવવા વાધરાને દરરોજ ખીસામાં હાથ નાંખવાની જરૂર હતી નહીં—વળી સાકર હીરજીને ત્યાં હવે પડી ને પાંઠરી રહેતી, એટલે હીરજી પોતાની પરણેતરની મોંઘામાં મોંઘી સારી કપડાં જણુસ, પેટીઓ ખોલી

જોલીને બતાવતા ને કહેતા કે “મારી મીઠી પુટલી, આય બધું તારૂં જ છે.” તેમાંથી જે ગમે તે સાકરને લેવા કહેતા.

વાધરા ખીચારો (ધણીજ નહી સહણુ થઇ શકે એવી મુશ્કેલીને વખ-તેજ) સો સો બબે સો રૂપીઆ ઉછી પાછીકા હીરજીભાઇ પાસેથી માંગતો, ને સાહુકારીથી શાહજોગી ચીઠી લખીને તે શરોચરમથી પાછા આપવા (આણના પાતરામાં !) નમી નમીને કહેતો ! કે જે ચીઠીઓ, કબાત ત્રીન્નેરીની ચાવી સાકરનેજ સોંપાયલી હોવાથી જોઈએ ત્યારે વાધરાના હાથમાં આવીને પાછી પડતી હતી ! ખીચારા હીરજીભાઈની જાંણે બળા ! કે એન ડીમાન્ડની ને પ્રોમીસરી નોટની ચીઠીઓ બે પગાં કસારાં ધસડી જતાં હતાં કે ઉંદર ખાઇ જતા હતા ! !

એમ દીવસો વહી ગયા ! અને અંતે સાકર અને હીરજીએ એક સંમતીથી કલકતે થોડા દહાડા ફરી આવવાનું નકી કાંધું. કલકતે સાકર અને હીરજી બેઉ એકલાંજ જનાર હતા તેથી હીરજી કાકા હરખથી માયા સમાતા નહીં ! તેવણુ તો કહેતા કે મારા સગાં વહાલાં ને આખાં ફેમીલીમાં મારી ખરી કદરનું એવું કોઇજ હતું નહીં કે જેઓમાંથી કોઇ સાકરનાં ખાસડાં બરોબરખી આવે ! અને તેવણુનું ફરજંદખી કોઇ હાથાત રહેલું નહીં એટલે સાકરનેજ તેમણે પોતાની વારંસ જેવી ગણી લીધી હતી !

સાકરને હીરજી જેવાજ શુદ્ધ સર વોલટરનો અનુભવ એકવાર અગાઉ મલી ચુકેલો, એટલે તેણી તે શુદ્ધાજ ઉપરથી ગોયા મરી શીટવાની અત્યંત કામજી કરતી, અને દરેક પગલું તેવણુની નાડ તપાસીનેજ ભરતી !

\*

\*

\*

\*

અંતે તેઓ કલકત્તા મેલમાં જવા સ્ટેશન પર આવ્યાં અને કસ્ટ્યાણુ સુધા સાથે મુકવા આવવાની વાધરાએ ભલાઈ ભરેલી લાયકી બતાવી !

કસ્ટ્યાણુ પછી ત્રેનમાં બેઠેલાંઓખી અટકલી શકતાં કે તે કોઇ બાપ દીકરી હોવાં જોઈએ. અને દીકરીનો બાપ ઉપર ખ્યાર હદથી બ્યાદા હોવો જોઈએ. કારણકે સાકર હીરજીના બોળા પર માથું મુકાને સુધ ગઈ, અને વારંવાર જરાખી શરમાયા વગર શુદ્ધાજને કીસ કરી ગલામાં હાથ નાંખી ખ્યાર કરતી જણાતી હતી !

તેઓ કલકત્તાના એક આગેવાન હોટલમાં ઉતરયાં. બાપ દીકરી તરીકે

ઓળખાવી બનેએ નામ નોંધાવ્યા. અને તેઓ માટે એક સુંદર આરાસ્તા એલાહદો રૂમ એનાયત થયો.

હીરજી કાકા તો સાકરના હાથમાં ગોચા રમકડું બની ગયા હતા. અને તેણીની દરેક ખાણી પીણીની મોજમાં મોજ મેળવતા હતા.

થોડા દીવસ એમ હોટલમાં તેઓ નવાં જુનાં થઇ ગયાં, એટલે સાકર જુદાજુદે જાતજાતનું વાંચવાનું આપી, પોતે અવારનવાર હોટલનાં જવાન પેસેનજરો સાથે દીવસનો કેટલોક ભાગ ઠીકી ઠાઠી કરતી. હોટલનો ખુદ માલેક પણ એક પરજોસો જુવાન ગૃહસ્થ હતો. તેની મોહરદાર સાથે પહેલે તો તેણીએ દોસ્તી કીધી અને તે પછી હોટલ કોપરનાં રૂમમાં તેની ધણીયાણી હોય કે ન હોય તોએ તેણી છુટથી તેની સાથ મગ્નહ મેળવતી હતી.

તેણી જુદાજુદે સમગ્નવતી કે રાત્રે આખી રાત અને દરેક જમતી વખતે તો હું તમારી સાથેની સાથેજ ને તમારીજ છું. પણ દીવસે મારો જુવાન જીવ તે કોઇ સાથે હસી બોલીને વાતચીતમાં ગુન્નરવો જોઇએ, નહી તો સોહવાય કેમ? અને તે જુદો તેના કહેવાને એકમત થતો. કારણ કે તેણીની સાથે આખું હોટલ ખુદારી મારવા ને દોડધામ કરવા, હીરજીથી તેની વય પ્રમાણે બની શકે નહીં તેવું હતું. અને તેથી, સાકરને રાજી રાખવા તે તેણીને ઉદાર દીલ બતાવી એટલું છુટાપણું બક્ષવામાં બખીલાઇ દેખાડતો નહીં.

પણ પછી તો એ અતેશ વધ્યું! તેણી, દીવસે એમ હીરજીને એકલો છોડતાં છોડતાં કોઈવાર રાત્રેથી જમ્યાં પછી પાછી જવા લાગી ને રૂમે રૂમ ફરીને છાકટ હાલતમાં વેર શીખેર બાલ અને પુરતા મહલાગ્નના પોપાક વગરની થઈને મોડી રાત્રે પાછી ફરવા લાગી.

આવી રીતે જુદાજી જરા ચોંકીને તેના ઉપર સેજ સાગર અનમન્યા થયા. તેટલાં તો એક દીને મુંબઈથી તાર આવ્યો કે દારૂની તેમની કેટલીક ફુકાણોનું લીલાઉ હતું, માટે તરત આવવું. જે વાત સાકરને જણાવતાં તે ભગાર શીકી પડી ગેઇ.

“ઓ મારા જાન, જેવ! તમારી મહેરબાનીથી મારી તખીયત અહીં કેવી સુધરીય હં? તમેજ કહેાની, કે ગુલલાલા જેવી બનીજ, તેથી તો થોરા છારા અહીંજ રહેવા દેવો તમે એકલા સધાવો ને લીલાઉ વખતે હાજર થઈને પાછા અહીં આવજો. આપરે પાછો એકું મહીનો અહીં તોરીપારીને મગ્નહ કરશું.”



હીરજીએ જોયું કે એ બી ઠીક વીચાર છે. કારણ કે તેવણને સાકરને છોડવા ગમતી હતી નહીં, તેથી બહેતર એજ કે લીલાઉ પછી પાછા ફરી અહીંજ થોડા દીવસ વધું મનહ મેળવવી, તેથી વધું દીવસ રહેવા મજે.

હોટલની એડવાન્સ શી ચુકાવી, તેવણ મુંબઈ રવાના થયા. સાકરે સમ સોગંદ આપી વહેલા પાછા ફર્યા જણાવ્યું. તેણી કહેતી—“મારા જીવ, તમારા વગર મને અહીં એકલું જરાબી ગમશે નહીં, જેમ બને તેમ પાછા જલદી નીકલી પરજો, ને મને તરત કાગળ લખજો. ”

\*

\*

\*

\*

હીરજી કાકા મુંબઈ પોતાને બંગલે પુગા અને જોય છે તો તેવણનાં વણીયાણી નહીં ધારેલાં મુંબઈ આવી, બંગલામાં ફરીલામ થઇખી ગયલાં ! ખુલાસો પુછતાં જણાવ્યું કે વધું દહાડા તેવણને મહીરે ગામ ગમયું નહીં અને તખીયત ઠીક નહીં તેથી વગર લખવે ચાલી આવ્યાં.

બુદાજીએબી ખુલાશો કર્યો—“મારીબી તખીયત વણીજી હદ બહાર બગડી, મને તો ફાલેરા થયો હતો, અને ડાકટરે તરતાતરત એન્જની જરર બતાવી તેથી હું કલકતે ઉપડી ગયલો. ”

બીજે દીને દારૂની દુકાણોનું લીલાઉ હતું. તેજ દીને સવારે વાધરો હીરજી કાકાને મલવા આવ્યો. તેને ખબર પડી ગઇ કે બુદાજી એકલાજ આવ્યા હતા.

તેઓ એક ખાનગી રૂમમાં બંને જણ એકલાજ મળ્યા, મીસીસ હીરજી તો હજી સુતેલાંજ હતાં.

“ મેં તમોને બુજરોગ આજમી સમજી તમારી તખીયતની સંભાળને ખાતર મારી બધરીને સોંપી તે તમે તેને એકલી કેમ નાંખી આયા ? યુ બલડી પ્રલ, હું તમોને કાયદથી પુછી શકશ ” અને અહીં વાધરો લાલ લાલ ડોળા બતાવી પોતાની જાત પર આવ્યો અને બીજું કેટલુંક કહી બુદાજીને ખુબ મલરાવ્યા ! “હું તમુંને સાફ કેહુંય કે તમે આજ ને આજ મારી બધરીને લેવા પાછા જાવો નહીં તો એમાંથી મોટી પંચાતી ઉભી થશે, ને બીજું એ કે હાલ હું મોટી મુશ્કેલીમાં છઉં તેથી એક પાંચ હજારનો એક લખી આપો ! ”

“ હું એ તમે શું બકોછ ?—તમારી આગલી કેટલી બધી ચીઠીઓ પરીચ તેમાંથી એક રૂપીઓ પાછો ફેરવ્યો નથી ને બીજા પાંચ હજાર

જેઈયે છ ? વાહ, ચોરા ને ચોરાજ ? આજે મારી સાત આઠ દુકાણોનાં લીલાઉં છે ને તેમાં મોટી બીડોથી વધીને મારું જીનું લેશન પાછું મેળવવું પડશે. અને તેથી મને રૂપીઆનો પુષ્કલ ખપ પડશે એટલે હાલ હું કંઈબી આપી શકશ નહીં.”

“નહીં કેમ બનશે ? અમે અરધી રાતે તમારાં દુઃખની વખતે તમારી મદદે આયાં ને તમે અમારી આવી આશ્વત્તી વખતે કામ નહીં આવો તો ક્યારે આવના ઉતા ?”

વાધરો જાણે છુદાંનાં આંગ પર ધસીને મારવાનો હોય તેવા ચાલા કરી તકાળે કરતો હતો અને હીરજી રખે તેની મીસીસ જાગી ઉઠે તેથી ડરતો હતો અને આવી કીસમની તાંજીજાણી લાંબો વખત ચાલી.

અંતે એવું કર્યું કે વાધરાને તરત વેલા એક હજાર રૂપીઆનો એક હીરજીએ ભરી આપવો અને સાકરને કલકતેથી પાછી બોલાવી લેવા ત્રેન ફેર વગેરેનો ખર્ચ હીરજી કાકાએ તરતજ મોકલવો. અને તે પ્રમાણે તે ખર્ચનું નાણું તેવણ કલકતે મોકલી પણ ચુકા !

હીરજી કાકાએ જોયું કે વાધરો ખરેખર એક વાધરી કરતાં નખેતર હતો. અને તેવણ પાસેથી પછસા નીચવવાનોજ આ તેનો સંકલો તાગરો હતો. જે કે સાકર માટે તેવણનું જીગર બળીને કવાબ થતું હતું. સાકરની મોહીણીમાં તેવણ એટલા લીન થયા હતા કે તેણીના વગર એક કલાકથી જીવું પડતાં તેવણનું કલેજું આરપાર ચીરાઈ જતું હતું. અને એવા ગમખાર અને ગુમતાં મગજ સાથે તેવણ દારના લીલાઉમાં ગયા.

મોટી મોટી બીડોને લીધે તેવણની ૩-૪ દુકાણો હાથમાંથી છટકી ગઈ હતી ! એક તો તે ગમ, હવે સાકર સાથે સુખ મેળવવું એ તેમને વાધરાને લીધે ભય ભર્યું લાગ્યું, વળી ધણીયાણી એકાએક પાછી ફરી તે ચીંતા, હવે સાકરને પાછું કેમ મલાય તેની ગુંચવણ, એ સંકલો સામટા ગુંચવાડા વચ્ચે તેવણ બેખબરાઈથી ધરે પાછા ફરવા રસ્તેથી જતા હતા, અને હજી તો કાંઈ મોટરની સોધમાં હતા તેટલાં અકસોસ કે એક પુરૂષો મારતી મોટર વચ્ચે તેવણ આવી ગયા.

મોટરે ભુંગળું પુકડ્યું, પણ તેવણ આ બાબુ કે પેલી બાબુ દોડવું તે પોતાના વીચારમાં ગુંચવાઈ ગયા, અને એક ઝડપી રપીડે આવતી મોટરની નીચે દબાઈ મુવા.

અકસોસ ! એક પળવારમાં એ નહીં ધારેલું થયું. અને હીરજી કાકાની દોલતની એકલી વારેસ બનવાની સાકરની હવાઇ ઉમેદો કલકતેથી પાછી ફરે તે અગાઉ હવામાંજ ઉડી ગઇ !

તેજ સાંજે વાધરાએ કલકતે હીરજી મોટર એકસીડંતથી મરણ પામવાનો તાર સાકર પર મોકલ્યો એવી નીજાથી કે તે હવે નીરતિ કોઇ હીરજી કાકા જેવું બીજું કલ સોધતીજ આવે !!

શું સાકર, હીરજી જેવું વળી બીજું બીલું મેલવવામાં ફાવશે ?

### પ્રકરણ ૨૦ મું.

(પાપીની પછોતી-સોનાને પાચે ! આશાનો ઉજળતો ધડો...હાયરે તે ઉંઘો વલ્યો !! એક પીતા-નમુનેદાર ! એક સાચો સલાહકાર ! મુખી સંસારનો સરદાર ! ઉરપુર “દયાનો ભંડાર ! આવા મૃદસ્થ સાથ એક ચવીત્રીની ખીજાણ ! તે કોણ ?-વાંચો આ કાસ્તાન. )

કલકત્તાના હોટલમાંથી હીરજી કાકા મુંબઇ વિદાય થયા ત્યારે સાકરે તે દોકરાના મગજમાં ઉડી અસર કરવા માટે તડતડ આંસુ આંખમાંથી તોડી પાડી, એવું :તો આપાદ એકટીંગ કયું હતું કે સીનેમાની સ્ટાર એક્ટ્રેસ ગલ્લેરયા સ્વેનસન પણ ધડીબર હેરત થઇ જાય ! સાકરે તેમનાં વગર ઝૂરી જવાનાં ને આવા પીવા નહીં ગમવાનાં એખલાસ ભર્યા એકરારો કીધા. બીચારા હીરજીને તે છુટાં પડતી વખતનાં જીદાઇનાં ધરાંપરાં અને આંસુઓ, ગમે એવાં બનાવતી છતાં અપશુકન ભરયાંજ નીવડ્યાં ! મુંબઇમાં જઇ પોતાની પરજીતરનાં ને વાધરાના ધડક ધુળરામાંથી છુટી, દારૂના લાઇસન્સનાં લીલાઉમાં પણ તેને મારજ આધો અને અતે મોહતે ઘેરેલો એતેકાક મોટર નીચે આવી મરણ પામ્યો.

એ અકસમાતને લગતો વાધરાએ કરેલો તાર કલકત્તામાં મલતાં, સાકરને અલબત્ત શોક તો લાગોજ. કારણ કે તે ટેલીગ્રામ અગાઉ, તેણી હસ્તી રમતી, અનેકાને રમાડતી-હોટલમાં એક મોજીલી મઝમ થઇ ગઇ હતી.

અને તાર આવતાં સઘલાંએ પુછ્યું, તો તેણી તેના શું જવાબ આપે ? સર્વે આગલ ત્યાં તો હીરજીને પોતાના બહુજ “ધારા પપી” તરીકે ઓલખાવ્યા હતા, એટલે પપા મરી ગયા, તો બી ખુશાલ દેખાવ



તેને બોંય પર મુક્યું અને તેને છેડાઇને પોતાના પપાની દાહડીના વાળ પીખ્યા. જેમ તેમ રમાડી હસાવીને તેને બીજાં દીકરી-દીકરાઓ બેગો મોહકું હાથ ધોવા માટે મોકલી દીધો, તે પછી તે પોતે મોંઢહાથ ધોઈ દાંતણુ કરી બચ્ચાંઓએ બરોબર ધોયું કે કેમ તેની તપાસ કરવા ગયો. તે જીણો બાળક બાપડો જેમ પોતાને હાથે આવડે તેમ સાંજુના લપેતા ગપેતા કરીને અરધી હાલતનું મોંઢ નૂછતો હતો તેટલાં જહાંગીરશાહ જઈ લાગ્યા. તેવણે હસીને તે બચ્ચાનું મોંઢ ફરીથી ધોયું અને બરોબર નૂછ્યું અને પછી તે પનોતો પીતા સઘળાને શીઝીકલ કલચર રમમાં લઈ ગયો—તે રમમાં આસ-પાસ સઘળા અમેરીકન અને જરમન પહેલવાનોના ફ્રેટોઝ હારેકટાર લગાડી દીધેલા હતા.

સવારે સાતનો અમલ હતો અને છએ છોકરાંઓ સફ સમારીને કસરત કરવાના ફ્રેસમાં તૈયાર થઈ, પોતાના પીતાની રાહ જોતાં ઉભાં હતાં.

જહાંગીરશાહ આવી લાગ્યા. અત્યારે તેવણુ ગોયા પીતાની પદવી પરથી બદલાઈ માસ્તરના ઓઢાપર આવ્યા હતા ! સઘળાં છોકરાંઓને કેમ હાથ પગ લાંબા કરવા, કેમ દીલ મરડવું, કેમ ડોક-માથું ઉંચાં કરવાં તે પોતે પણ કસરત કર્યા જઈ સાચે શીક્ષણુ આપતા, અને જે છોકરું ખામી ભરેલું જણાતું, તેને માયાકુલ શબ્દોથી સમજાવી ખરી રાહે મુકતા.

પેલી તરફ તેમણા ઘણીઆણી દીનબાઈ સહવારની સઘલી ઘટતી ક્રીયા એકલાં એકલાંએ બજાવી, દુધ લેવા ધરને આંગણે ગયાં અને દુધ લઈ ચાહે નાસ્તાની તૈયારી કરવા મંડ્યાં.

સાડા સાત થયા. અરધા કલાકમાં તેઓની કસરતશાળા બંધ થઈ ! અને સઘળાં છોકરાંઓ નાસ્તાની ટેબલ પર બેઠાં, વચોવચ અફરગાણ્યું સુખડ લોખાન મુક્યું. અને જહાંગીરશાહ તથા છોકરાંઓએ અરધો કલાક મુઘી એકશાંતીથી બંદગી કરી.

આઠ વાગ્યા ! નાસ્તો આવ્યો અને સઘળા છોકરાંઓએ પોતાના પીતા સાથે નાસ્તાને ઈન્સાફ આપ્યો. તે પછી સઘળાંઓએ લેશન કરવા બેસી જઈ પોત પોતાના સ્કુલ ફ્રેશ અને બેગ તૈયાર કરી. નાના છોકરાંઓ પોતાની મમા પાસે જઈ કપડાં પહેડી તૈયાર થયાં, એટલે બારાફરતી પપા આગળ લેશન તૈયાર કર્યું તેની પરીક્ષા આપવા ગયાં અને છોકરાંઓનું લેશન લઈ પરવાર્યા પછી, જહાંગીરશાહે સર્વે છોકરાંઓને એકઠી કીસ કરીને નવ વાગે સ્કુલે વીદાય કર્યાં.

જહાંગીરશાહની ઉંમર પીસ્તાળીશ વર્ષની હતી, તેવળુ મધ્યમ કદના, ગોળ સેપનો ફાંકડો ચહેરો ધરાવતાં, દાઢી થેભ્યા સાથે શોભીતા મુખડાના એક શેહનશાહ જેવા તોરવંતા હતા. આજકાલની લવ-ફેશનથી અને પોતાની પસંદગીથી પરણવાની મોઝથી બેશક તેવળુ અંજાણુ હતા-તેથી તેવળુ પરણ્યા ત્યારથી કે આજની ઘડી સુધી પોતાની પરણેતર દીનબાઈ, પોતાના બચ્ચાંઓ અને પોતાની ઓરીસમાંજ તેમની સઘળી દુનીઆ સમાઈ ગઈ હતી. તેવળુ દુન્યાના છલ કપટ કોંટા કાવત્રાંથી બેખ-બર હતા. તેમ તેવળુ નીર્દોષ અને ભલા હતા. તેવળુ પાંચ પૈસે સુખી હતા. અને ખાનબહાદુરનો ખેતાબ પામ્યા હતા, જે ભોગવવાને તેવળુ કેવળ લાયક હતા. અને એક પીતા એક ભરથાર તેરીકે એક નમુનેદાર જીંદગી ગુજરતાં હતાં.

જહાંગીરશાહ લવ-ફેશનથી પરણ્યા નહીં, એટલે ધણીઆણી વચ્ચેના સાદા સંસારી એખલાસ ઉપરાંત વધુ તેવળુ કશું જાણુતા નહીં. તેમના ધણીઆણી પણ અસલી ખવાસના અને એકમાર્ગી હોવાથી તેઓ વચ્ચે ખ્યારનાં ઝાળાં ધરાંપરાં જેવું કશું હતું નહી, તેઓ છુટાં પડતાં ત્યારે જહાંગીરશાહ તેમણે “જાંઉચ હ” કહીને સીધારતા અને દીનબાઈ “વહેલા આવજોજી” નો હુકારો આપતાં. તેઓ આટલી ઉમર વચ્ચે દેખાદેખીથી કીસીકીસા કરવા-કે આસપાસનાં લોકો જીવે તેમ હાથમાં હાથ લઈ ચાલવા-એક જગે સાથે બેસી ખીખીખાખા કરવા કે સાથે ફરવા હરવાનું શીખ્યાંજ ન હતાં, બલકે પસંદ કરતાં હતાં નહીં.

દીનબાઈની ઉમર પણ અત્યારે ખેતાલીસ વરસની હતી. તેવળુ ગરીબ માબાપના એક ફરજંદ હતાં અને પોતાનો વખત ધરના કામકાજમાં સીવવા સાંધવામાં તથા પોતાનાં બચ્ચાંઓને સંભાળવામાં સંતોષથી પસાર કરતાં હતાં. તેમના ધણી જહાંગીરશાહ ગમે એવા પૈસાદાર છતાં, એસકી કપડાં પેહડવાનો નોકર ચાકરથી કામ લેવાનો કે ગાડીઘોડે ફરવાનો તેમને ઇટરાટ મરડાટ હતો નહી. દીનબાઈ ધણાંજ એકમાર્ગી અને રાંકે હતાં અને તેમની ભક્ષી આસ્થા પ્રમાણેજ તેના જહાંગીરશાહ પણ લાખમાં એક નહીં હોય એવા, ભલા ને ભોળા ભરથાર નીવડ્યા હતા.

જહાંગીરશાહ, કલકત્તાની આગેવાન બેંકના એક વડા કેશચર હતા કે જે જગા અગાઉ એક યુરોપીયન હસ્તક હતી. પણ તે પછી જહાંગીર-શાહે પોતાની કુનેહથી બહુ સંતોષ આપ્યો હતો અને આખી બેંક ગોળા

તેમના ડોળાના દાખ હેથલજ ચાલતી. બેંકના સર્વે માણસો તેઓને ધણું માન આપતા હતા. કારણ કે તેવણ ગમે એવા મોટા ઓઢા ઉપર હોવા છતાં જરા પણ અભિમાન ધરાવતા હતા નહીં તથા સધલા પોતાના હાથ નીચેના માણસોને તેવણ લાઇ સમાન લેખતા અને અત્યંત માયાકુળપણે વર્તતા હતા. બે ત્રણ વરસે કોઈ વાર જ્યારે તેવણ હકની રજા ઉપર બે ત્રણ માસ જતા, ત્યારે જાણે આખી બેંકમાં અંધકાર ફેલાતો હતો એવા તેવણ બેંક માટે અનુભવી અને અત્યંત ઉપયોગી હતા.

સહવારના દસ વાગ્યા. અને તેવણ યરોળર ટાઇમસર તૈયાર થઈ પોતાની દીનુને કહીને બેંકમાં સીધારયા.



## પ્રકરણ ૨૧ મું.

તે બેંકમાં સેંકડો માણસો કામ કરતાં હતા. જેવા જહાંગીરશાહ બેંકમાં દાખલ થયાં કે સર્વે કલાઈએ નમી નમીને તેમણે સલામ કરી અને તેવણ પોતાની સ્પેરચલ બેંક ઉપર ગોઠવાયા. ટેબલ ઉપર, ઉપર ટપકેનું કામ જોઈ તેવણ આખી ઓફીસમાં ધારા મુજબ એક રાઉન્ડ મારવા નીકળ્યા. પણ પોતાના રૂમમાં પાછાં ફરતાં તેવણની નજરે એક જવાન એસીસટન્ટ મોડો આવેલો સામો મળ્યો.

“કેમ મીસ્તર તમે આજે એટલા લેટ?” તે આવનારની ખાંધ ઉપર હાથ મુકી યરડો પસ્વારતાં જહાંગીરશાહે સવાલ કર્યો.

“હાજી મારો એક સગો સીક હતો તેથી—”

હજી તો તે વાક્ય પુરો કરે તે અગાઉ તેના કોટ ઉપરથી એક સુંદર કસબ જેવો લાંબો વાળ કાઢી હાથમાં જોતાં જહાંગીરશાહ બોલ્યા.

“ઓહો—આઇ સી! તમારા સીક સગાને જુવાન છોકરી જેવડા આવા લાંબા બાલ હોવા જોઈએ!! તમે સીક સગા પાસે ગયલા કે કોઈ લવલી ગર્લ પાસે ગયલા?”

વાત આખાદ પકડાઇ ગયલી જોઈ તે ખુબસુરત જવાન ચાંધ પડી ગયો! જહાંગીરશાહ હસ્યા અને શીખામન આપી કે “જુહું નહીં બોલવું અને કોઇના પ્યારમાં નહીં સપડાવું, નહીં તો બધી જાંનલમાં ફસી જશો. જાવ બીજી વખત એમ લેટ આવતા—ના.”

થોડાક વખત પસાર થવા બાદ જહાંગીરશાહની તેબલ આગળ એક તરતનાં રહેલા નવા કલાકં છોકરાને પકડી લઈ આવી કાઢ્યો ફરીયાદ કરી કે તેણે સ્ટેપ ચોર્યા હતા. છોકરાને પોતા આગળ મુકી બીજાને ત્યાંથી જવાની ધસારત કીધી અને છોકરાને પોતાની નજીક બોલાવ્યો.

“અહીં આવ ખરેખરે બોલજે—તેં સ્ટેપ ચોર્યા ખરા કે ? જો સાચું બોલશે તો હું તુને વધુ શિક્ષા નહીં કરશું” જહાંગીરશાહે એક ન્યાયાધીશનાં તોરથી પુછ્યું.

“હાજી મારી ભુલ થઈ—હું માફી માંગુ છું !”

“જો હું તુને ક્યારે માફ કરું કે તું મને સોગંદ ખાધને વચન આપે કે ફરીથી એવું કામ નહીં કરું, નહીં તો હું તુને—”

“નહીં સાહેબ, ફરીથી કદી નહીં કરું, હું પવિત્ર કસમ ખાઉં છું—”

“એમ ?” જહાંગીરશાહે તેની પીઠ પર હાથ પસવાર્યો અને કેટલાક બોધદાયક સખકો કહી પોતાનાં ખીસામાંથી એક રૂપિયા કહાડી આપ્યો.” જો બચ્ચા સારી રીતે નોકરી કરજે, હું તારો પગાર વધારાવી આપશ.”

તે છોકરો આંખમાં પાણી લાવી હેશાનથી નમ્યો અને ત્યાંથી પાછો કામે વલગ્યો.

બેંકના યુરોપીયન હેડ મેનેજર અને ડાયરેક્ટરો પણ જહાંગીરશાહ માટે ધણું ઉંચું મત ધરાવતા હતા. કારણ તેવણની પોતાના આસીસટન્ટ પાસેથી કામ લેવાની માયાકુલ રીત ખચીત એક કુનેહલરી નવીનતાજ હતી, આવા એક મોટા દરમાયાનો ઓછો ધરાવતો માણસ કદી પણ આવી દીલસોજ રીતે વર્તે તે તાબુખી ભયુજ હતું અને તેથી બેંકના વડાઓ જહાંગીરશાહ ઉપર ગોયા શીદા હતા. અને બેંકને લગતા સુધારા વધારાને લગતી તેમની સલાહ અને અનુભવ તેઓ બેંકીમતી સમજતા હતા.

સાંજે તેવણ ઘરે પાછા ફર્યા તો ત્યાં તેવણ ઓશીશથી જુદીજ ફરજ બજાવતા; તેમનાં સરેસ્તા મુજબ સઘલાં છોકરાંઓ હાથમાં વાયોલીન લઈને મ્યુઝીક શીખવા તૈયાર થઈ પોતાના પપાજીની રાહ જોતાં ખડાં હતાં. વારા ફરતી એકેક સુંદર પીસ ગાતાં અને વગડતાં.

છેલ્લે વડા છોકરા લવજીએ પોતાનું સદાનું એક ફેવરીટ ગાણું ગાયું. ઓ તે દીલના તાર ઝણઝણાવી નાખનાર ગાયન ! કે જેની અસરથી જહાંગીરશાહની આંખમાંથી એકાદ બે આંસુખી ખરી પડ્યાં !



તે પછી સઘળાં છોકરાંઓ સાથે તેવણુ બાગમાં ફરવા ને કીકેટ રમવા ઉતરી પડ્યાં.

રાત્રે આઠ વાગ્યા કે પાછી બેગી બંદગી; નવ વાગ્યા કે સર્વે બેગા જમવા બેઠા. જમીને પાછા જરા બાગમાં વાતચીત કરતા બેઠા કે સર્વ જણુ સુવા ગયાં.

ખાનબહાદુર જાંહંગીરશાહનું રોજુદું ધરનું તથા ઓશીસનું આ પ્રોગ્રામ હતું. તેમનું સઘળું કામ સીસ્તમેટીક હતું. દર ચાંદરાતે કે અનાર નવાર તેવણુ છોકરાંઓને દરયે ફરવા લાઇ જતા, પુલ નારીઓ લ સાકર ચઢાવતા અને દર હમકારે આતશ બેહરામ જઈ સુખડ ચઢાવી આવતા: જાંહંગીરશાહના દીવસો, મહીનાઓ અને વરસો એજ પ્રમાણેની નેકી અને ઝલકતી કારકીર્દીમાં પસાર થયાં. ખરેજ તેવણુ જેવો એક નમુનેદાર ઠંડા સ્વભાવનો, સાતને શીખામણુ આપનારો ઉમદા ગૃહસ્થ જવલેજ કાઈ હશે.

તેવણુ બે ત્રણ વરસે જ્યારે રજા પર જતા ત્યારે જુદી જુદી હીંદુસ્તાનની લાંબી મુસાફરીએ નીકળી પડતાં અને ત્યાંથી પણ પોતાની ઓશીસ લાયક નવા જાણુવા જોગ જ્ઞાનનો ભેગમાં ઉમેરો કરતાજ આવતા. આ પ્રમાણે ત્રણેક વર્ષ સુધી તેવણુ ગયલા ન હોવાથી આ વર્ષે તેમનો મુબઈ જવાનો વીચાર હતો.

એક દીવસ બેંકમાં મીટીંગ મળી અને જાંહંગીરશાહને ત્રણ મહીનાની રજા ઉપર ચાલુ પગારે મોકલવાનો ઠેરાવ પસાર થયો; તથા બેંકના વધારા સુધારા માટે બેંકના વડાની સુચનાથી આ વખતે મોટી રકમના કેટલાક બોંડસ સારો ભાવ આવે તો મુબઈમાં વેચવા માટે તેઓએ જાંહંગીરશાહને સોંપ્યા અને નરમ બજારે કાંઈ બોંડસ શેરો વગેરે મલે તો ખરીદવા માટે રોકડ નાણાની પણ એક મોટી રકમ તેમને સ્વાધીન કરી.

જાંહંગીરશાહે ધરે આવી મુસાફરીને લગતી સઘળી તૈયારી કીધી. અને કેટલીક આનાકાની સાથેજ તેવણુ છોકરાંઓ અને ધણીઆણીથી થોડા વખત છુટા પડવા માટે પોતાના મનને સમજાવી શક્યા. તે પછી ઘેરના સર્વેને અચ્છી તરેહથી મલ્યા ભેટ્યા-અકસર કરી, નાના બકલ્યાને તેવણે ખુબ રમાડી કીસીઓ લીધી. બે છોકરીઓને પણ આગળ બોલાવી કેટલીક શીખામણો દઇ તેઓને ગજે લગાડી કીસ કીધી, અને છોકરાઓને હસી હસીને સેકહેડ કીધી અને જાંહંગીમાં આજેજ પોતાના છોકરાઓનાં દેખતાં

દીનબાઈને કોસ કરી પીઠ પસવારી બચ્ચાઓને બરાબર સંભાળ રાખવાની શીખ દીધી. છોકરાઓએ સાથે સ્ટેશન સુધી ચાલવા માંગ્યું. અને તેઓ સંઘર્ષો સ્ટેશન પર મુકવા આવ્યાં.

ત્રેન ચીકાર હતી. ચઢતા કલાસો પણ ઠીક ઠીક ભરાયલાં હતા. જહાંગીરશાહે છેક કંપાર્ટમેન્ટને નાકેની સામસામી બે સીટ ખાલી હતી ત્યાં બેસવાનું પસંદ કીધું, અને પોતાની સામેની સીટ પર પોતાની હેટ ઉતારીને મુકી (તેવણુ જ્યારે મુસાફરીએ જવાના હોય ત્યારેજ ઇંગ્લીશ ડ્રેસ સજતા હતા—બાકી જ્યારે ઘરથી ઓરીસે જવું હોય ત્યારે ચકચકતી પારસી ફેશન ડ્રેસોરની પાઘડી સાથે તેવણુ ઇંગ્લીશ ડ્રેસથી કાંઈ કમતી શોભાયમાન દેખાતા હતા નહીં.) હેટ સામી સીટ પર મુક્યા પછી પોતાનો કોટ બાજુની ખુટીપર ઓળવ્યો અને એક તેજ દીનનું “કલકત્તા મેજ” ન્યુસ પેપર હાથમાં પકડી વાંચવા બેઠો, અને તે ન્યુસ વાંચી પરવારયા પછી મુસાફરીમાં સોહવાય તે માટે બીજી દલદાર ચોપડી વાંચવા માટે પોતાની બાજુમાં તૈયાર કહાડી રાખી હતી.

ત્રેન ઉપડવાનો લગભગ વખત થવા આવ્યો એટલે સ્ટેશનપર મુકવા આવેલાં તેમનાં ઘરનાઓ વીદાય થયાં. તેઓને ત્યાં ત્રેન ચાલુ થાય સુધી થોભવાનો અને દુબરાં લાલ્ચા માફક “કીકલીને રામ રામ કહેજે અને કાગળ પતર લખતો રહેજે,” જેવા ઢટીંગનો રીવાજ હતોજ નહીં. સંઘર્ષી રીતે સાદી અને સ્વતરી જીંદગીજ તેમને પસંદ હતી.

એ પ્રમાણે ત્રેન ઉપડવાને કટોકટ પળે એક કુલી પાછળ બેગ ઉંચકાવી લટકતી ચાલે એક બુટીપુલ ગર્લ તે કંપાર્ટમેન્ટમાં દાખલ થઈ. તેણીએ આખો કંપાર્ટમેન્ટ વટાવ્યો. અને છેલ્લે જહાંગીરશાહની સામેજ એકજ સીટ ખાલી હતી કે જ્યાં તેણે પોતાની હેટ મુકી હતી, ત્યાં તેણી થોભી અને કુલીને પોતાની બેગ ત્યાં ગોઠવવાની ઇસારત કીધી.

જહાંગીરશાહ પેપર વાંચવામાં ધુંટાયલા હતા એટલે પહેલે તો કાંઈ તેમનું ધ્યાન ખેંચાયું નહીં, પણ તે સુંદરી છેક લગોલગ આવી તેમની સીટ સામે ઉભી રહી ત્યારેજ તેમણે એક લેડી સાથે લાયકોથી વર્તવાની ઢપે નમીને પોતાની હેટ ઉંચકી લીધી અને તેણીને બેસવાની જગા કરી આપી.

ત્રેન ચાલુ થઈ. પેલી નવી આવનાર છોકરી ફરાગાટથી બેઠી. અને

આખા કંપાટમેંટમાં કોણ કોણ હતું તેના પર તીર્છી નજર ફેરવી અને પછી જહાંગીરશાહને પગથી માથા સુધી ટીકી ટીકીને જોવા લાગી. તેવણને શેખદાર દેખાવ, હાથમાં ઝકઝકતી હીરાની વીટી, ઘડીયાલખી લટકતી, નવી પેત્રનની સોનાની સાંકળી વગેરે જહાંગીરશાહના આખા શરીરનો ગોચા તેણીએ ધન્ટરવ્યુ લીધો.

ન્યુસ પેપરનું પાનું ફેરવતાં, જહાંગીરશાહની નજર તેણીના ઉપર પડી, તો તેની તેવણને જોઈને મીઠું હતી. આથી ખુદરતી રીતે તેવણની નજર થોડે થોડે વારે તેણીના પર પડવા લાગી, કે જે વખતે તેણી તેવણને જ પ્યાર ભરી નજરે જોતી ને હતી પકડાઈ આવતી.

જહાંગીરશાહે મનમાં વીચાર્યું. “કેવી ફાંકડી બ્યુટી છે. આખા કલાસમાંથી કેથે નહીં ને અહીંજ બેઠી ને કાઠને નહીંને મનેજ કેમ જોયા કરતી હોશે ! કેવી માયાળુ લાગેછ !”

પેલીએ વીચાર્યું કે ન્યુસ પેપર વાંચીને તે બાજુમાં પડેલી બુક વાંચવા લેશે એટલે નવરો પડશે નહીં તે નવરો નહીં, પડશે તો મારાં સાથે વાત નહી કરી શકશે એમ ગણતરી કરી તેની બાજુમાં પડેલી ચોપડી પોતે વાંચવા લેતી હોય તેમ હાથ લાંબો કીધો, “હું જરા આય ચોપડી જોવા લેવું છું ?” ઘણાજ મીઠાસભર્યાં અવાજે તેણી બોલી.

“ઓ મોટી ખુશીથી ! તેણીએ પકડેલી ચોપડી કે જે હજી બેઠક ઉપરજ હતી તેના હાથ પર ભુલથી પોતાનો હાથ મુકી દેતાં જહાંગીરશાહે કહ્યું અને એક સ્વીટ “કેંકયું” બોલવા સાથ તેણીએ તેવણના હાથ પર પોતાનો બીજો હાથ દાખીને મુક્યો.

અને અહીં તેઓ વચ્ચે ગોચા વાયરલેસ ટેલીગ્રામ શરૂ થયો. જરાજરા વારે ડોક ઉઘી કરી તે પોરી જીણીજીણી આંખે તેવણને જોતી અને થોડે થોડે વારે જહાંગીરશાહ પેપરમાં બારે ડોકે તેણીને બોપતા હતા ! આ કાંઈ દોષ ન હતો. આ એક ખુદરતી જગાસાજ હતી કે જેવી રીતે જહાંગીરશાહની જગા ઉપર ગમે એવો નેક માણસ પણ જોવા લલચાય !

પણ એટલામાં તે બન્ને વચ્ચેના “સીનમાં” જરીક લંગાણ પડ્યું. “ટીકીટ પલીધઈઝ !” કરતો ટીકીટ કલેક્ટર ત્યાં આવી ઉભો.

પેલી બાજાએ તો પોતાની ટીકીટ તરત કાઢીને બતાવી, પણ જહાંગીરશાહ પોતાની ટીકીટ ક્યાં મુકાઈ હતી તે કંથા ભુલી ગયલા ! તેથી

ટીકીટ સોધવા પાટલુનનાં ગળવામાં ને અહીં તહીં ફાંફાં મારવા મંડ્યા. પછી ખુટી પર ટાંગેલા કાટનાં ખીસાં તપાસ્યાં અને તે પછી એકા એક યાદ આવી જવાથી તેમણે કાટનાં અંદરનાં ખીસાંમાંથી એક મોટી પાકીટ ખેંચી કહાડી. જ્યારે તે પાકીટમાંથી પેલા હળરો રૂપાનાં કીંમતી બેંડસળી ખેંચી કહાડ્યા, ત્યારે છેક હળર હળરનાં નોટના દુકડાઓમાં ભરાઈ બેઠેલી તેવણી ટીકીટ મલી આવી !

એ દરમ્યાનમાં તે ટીકીટ કલેક્ટર આજુબાજુ ટીકીટ તપાસી લઈ ત્યાં પાછો આવી ઉભો. અને ટીકીટ જોઈ તે વીઘાય થયો. ટીકીટ સોધવાના ફાંફાં દરમ્યાન સાંમે બેઠેલી પેલી છોકરીના ડોળા જહાંગીરશાહ પાસના કીંમતી અવેજો જોઈ ચકચકી રહ્યા હતા !

“હી હી હી ! જ તમને ટીકીટ સોધતાં ધણીજ તકલીફ થઈ !”

“હં-હા-હું ટીકીટ પાકીટમાં મુકીને ભુલીજ ગયેલો !

“બેહતર કે તમારી ટીકીટખી મારી પાસેજ રાખવા આપો-હું ધારૂં છું કે તમે ખી મારી કાતી મુંબજ જવાના હોશો. ને ટીકીટવાલા તો ધડીધડી એમ આવ્યાજ કરશે ને તમને એમ ત્રણ આપશે.”

“ઓ ઠંકસ—તમે ધણીજ ભલાં ને માયાળુ લેડી છેવ.” એમ કહી જહાંગીરશાહે તેણીની પાસે ટીકીટ રાખવા સોંપી.

પણ સખર—એ જહાંગીરશાહની સીટ સામે કોણ અબલા બેઠી હતી ? કે જોણી વગર ઓળખ પીછાણે એક પરાયા ગૃહસ્થ સાથે વાતચીત કરવાની આટલી બધી હીંનત ને છુટ લેતી હતી ?

તે સાકર હતી.



## પ્રકરણ ૨૨ મું.

[ત્રેનમાં મળેલો ગાલાબ જેવો હસ્તો ગુંગરો! લત્રાજ ખોરી શીરીં જખાનથી સોનેરી જલમાં સપડાયલો નવો સીકાર!—“જેજેની મારા વર એવા તો ઝાખલાધર્મીંગ છે કે તમુંને જોધને થોરા થોરા થઈ જશે!” ખુલ્લા-ધંદલીસ નેચરના ધણી ધણીયાણી!—“બરયા પૈસા ટકા, સાચું હેત તેજ ખરો ખખનો!” લવલી લાઈફ ગુજરવાની નવી રકીમ! નહીં સગાના સગા! ફરેખથી ફરેશતાથી ફરે તે ખરી વાત હરો કે?]

તે એક કુદ્રતીજ એતેશક હતો!

સરજતની સાંકળ માણસને ક્યાં દોરવી લઇ જાય છે તેનો તેને ખ્યાલી સ્વપનો પણ હોતો નથી.

સાકરે જ્યારે કલકતાના હોટલમાંથી મુંબઈ જવા ઉઠાંગરી કરી, ત્યારે તેણીને સ્વપનો પણ ન હતો કે ત્રેનમાં તેણીને ખાનખહાદુર જહાંગીરશાહ જેવા શીરેસ્તાઈ ખસલતના નેક નરની પીછાણ થશે! ખરેખર પાપીઓનોજ પાહરો આ જુગમાં છે. જેઓ નસેનસ નીચ છે, જેઓ નેકીની રાહ શું તેનો ખ્યાલી ખ્યાલ પણ ધરાવતાં નથી તેઓનીજ જય સદા નજીક આવતી રહે છે. જ્યારે ખરેખરા ખુદાઈ રાહે ચાલનારા માટે ગોયા શીહા વાદળ ઘેરાયલું લાગે છે અને તોઓની સખત કસોડી થાય છે.

ખાનખહાદુર જહાંગીરશાહે અત્યાર અગાઉ મુસાફરી કરી હતી. અને અવારનવાર હાઈકલાશ હોટલોમાં તે મુસાફરી દરમ્યાન ઉતરતાં ધણીક આનુઓના સંબંધમાં આવ્યા હતા. પણ ત્રેનમાં મળેલી આ છોકરીના જેવી માયાળુ, ભડભડ બોલી, મલતાવડી અને જલદી જગર જતી જનારી છોકરી તેવણને કાંઈ જણાઈ હતી નહીં, અને તેથી તેવણ પોતાને ભાવ્યશાળી સમજવા લાગ્યા કે ત્રેનની કંટાલા સમાન મુસાફરી દરમ્યાન આ હસ્તો ગુંગરો તેમની સાથે મળ્યો હતો. અને સાકરની લત્રાજખોરી શીરીં જખાનથી તેવણ કેવળ ખુશ થઈ ગયા. તેવણે પોતાની ટીકીટ તે નખરાંખાજ નાજનીનને હવાલે સોંપવા પછી અને ચોપડી લેતી વખતે અંકેકનો અંકેકના ઉપર અચાનક હાથ દખાયાથી તેઓ વચ્ચે વાતચીતનું

ગાકું હીક ગયડયું. તેઓ એકમેકના નામ પુછી ધરીતાં બારીતાં થઇ ગયાં હતાં અને ખોદા બજો જહાંગીરશાહના દીલમાં પણ શું થતું હતું, તે ખુદતી તેણીના સમક્ષ તેઓનું મન લોહ્યુંબક મીસાલ ખેંચાઇ રહ્યું !

“હું ખોદાના સુગરાનાં માનુંછ કે તમે જેવા નેક મુરંબી મને મુસાફરીમાં મલ્લા. તમારું લાલ-લાલ ગોલાબ જેવું ફરેસ્તાઇ મોહણું મેં જોયું કે તરતજ મને તમારી નજીકજ એસવા ગમ્યું ને મને તમારી ફ્રેન્ડશીપમાંથી બજો હવે ખસવાળી ગમશે નહીં.”

“ને હુંબી તમે જેવાં કાઇન્ડ ને ખુદીપ્રલ લેડીને મેલાપ થવા માટે મને લાયમશાળી સમજુંછ.”

“ઠેકસ, તમે ઘણા માયાળુ ને લવલી છેવ જી. તમે મુંબઇમાં તમારે ઘેર સીધારોય ? બેરી છોકરામાં જીવ લરાઇ રહયો હોશે ! હી હી. ”

“જી નહી, હું તો હંમેશનો કલકત્તાનોજ રહીશ છેલ્લે ને બેરી છોકરાંજીને તો મલી બેટીનેજ નીકરયોછ. જરાં બે ત્રણ વરસે મોજ મગલ કરવા કેડે કેડે ઉતરી પરંછ.”

“ઓહ-આઇ સી ! તાહરે મુંબઈ તમે કાંહ ઉતરવાના ?”

“કંઇ નક્કી નથી. પહેલે તાજમાં ઉતરી પછી કેડે નજીકને હીલ સ્ટેશને પોહચી જવશ. તમે મુંબઇમાં કાંહ રેહવોયજી ?”

“આય-છેટેકે-ગ્રાંટરોડ તરફ !” સાકરે અડાવ્યું.

અત્રે રેસ્ટોરંટ કારનો ઔય સાકરની નજરે પડ્યો. તેણી જહાંગીર-શાહની માશી માંગી વાયોલેત તરફ જતી હોય તેમ ઉઠી અને ઔયના હાથમાં અગાઉથી પાંચની નોટ પકડાવી બે ગલાસમાં સારો લીકર ને મોડાની બાટલી લાવવાનો હુકમ આપી ડબલ્યુ. સી. માં ગઈ. જ્યાંથી મોંઘ ઘોઇ બાલ સરખા કરી ધાવી હુઇ થઇ પાછી ફરીને બેઠી.

“જહાંગીરશાહ, હવે ઠંડો પવન નીકળ્યો હું; તમુનેબી લાગેછની.”

“હા, હાલ સીઝનજ ઠંડીની છે એટલે ઠંડો પવન લાગે તેમાં નવાઇ શું ? તેમાં ત્રેનની ઝડપી સ્પીડથી પવન તો બેવડો લાગે !”

તે ઔય ઓરડર મુજબ સામગ્રી લાવ્યો. સાકરે ગલાસમાં જરા જરા છટા ને સોડા નાખી પહેલે જહાંગીરશાહ આગળ તે ધરયું. અને બીજી પોતાના હાથમાં પકડયું.

“જરા લેશેજી ? તમે મોટાં માણસ લાયક કંઈ નથી-!”

“શું ? એ તમે મંગાવ્યું ? કંઈ વખતે ?”

“હું હમણા તમારી આગળથી ઉઠી ત્યારે સાંમે બોય મલ્યો તેને ઓરડર આપતી આવી.”

એ કેકયું. તમે શું કામ એટલી બધી તસ્દી લીધી ? જો કે મને હંમેશ પીવાની આદત નથી પણ કોઈ કોઈ પ્રસંગે હું લેવુંજી. આજે હંડક છે એટલે તો એ વધારે આવકારદાયક.” એમ કહી તેવણે તે પાણું સીપ કરવા માંડ્યું. સાકર પણ સીપ કરતી જઈ કંઈ કંઈ ટાલુકા દુચકા ચલાવતી ગઈ.

‘હું તમને જોઈને એટલી તો ખુશી થી ખેંચાઈ ગઈજી, કે તમને શું કેહું, જાને તમે મારાં કેટલાંક વરસના જુનાં મુરખી હોય તેમ માડં દીલ તમારા તરફ ખેંચાયચ. ને અસ તમારી સાથે વાત કરતાં બંધ પડુંજી નહી તેમ જીવને ચાયચ.”

ખાનબહાદુર હસી પડ્યાં. તેટલાં બોય ગલાસ ખાટલીની ત્રે લેવા આવ્યો. અને જહાંગીરશાહે બીલ માંગ્યું.

“નહીં-સર બીલ તો મને આવે લેટી તરફથી પહોંચીજી મત્રી ગયતું છે !” અને તે રવાના થયો.

જહાંગીરશાહે એ આજદ કાંઈ વાત કીધી નહીં અને મનમાંજ સાકરની દુર અંદેશીપર આક્રીન કરવા લાગ્યા.

પાછી એલાર પેલારની વાતો ચાલી. અને જહાંગીરશાહે રેસ્ટોરન્ટ કારમાં સાથે ટીશીન લેવા જવાની સાકરને ઓફર કીધી.

“જી, તમે સધાવી આવો, હું તો મારી સાથે ટીશીન આસપોટ લાવીજી તેમાંથી છુક આવકો ખાઈ લેવશ.”

“નહીં એમ કંઈ બને ? ત્યારે તો તમે જીદ્દ રાખોજી ! તમારી ટીશીન પાસકેટ ઘેરે જઈને હવે ખોલજો. હમણાં તો મારો શખુન માનો. મેં તમારો શખુન એકે ખોલે માનીને તમારી ઓફર કચુલ કીધી કેની ?”

“વેલ તારે ચાલોજી, હું આવવા તૈયાર છેહું.”

તેઓ બન્ને જણ જમી આવ્યાં. જેના પૈસા પણ સાકરે ચુકવવા માટે ખોંહસ કીધી પણ જહાંગીરશાહેજ તે પછી આવ્યા.

તેઓ પાછાં આવ્યાં અને હવે સાંખી સીટ પર બેસવાને બદલે સાકર જહાંગીરશાહની બાજુમાંજ, સાંખી સીટ પર પગ લાંબા કરી બેસી ગઈ. ત્રેન ચીકાર હતી ને સુવા માટે તેઓએ અર્થ રીઝર્વડ કરાવેલો ન હોવાથી જહાંગીરે બી બેથું કે આમ બેસવામાં તેણીએ મારી સગવડ અર્થેજ કાલજ કરી હશે ! વળી તેઓએ પ્રથમ પીવા ઉપરાંત રેસ્ટોરાંટ કારમાં પણ થોડોક વધુ લીધો હતો. એટલે બંનેને તેની મારી કેફ ચહી હતી.

સાકરે જહાંગીરની પેલી નોવેલ ઉંચકી વાંચવા માંડી અને જહાંગીરશાહ ખુશ વીચારમાં લીન બેઠા. થોડીવાર પછી નોવેલ પોતાની બાહેરની સાઇડે સાકરે મુકી, જરા જહાંગીર ગમી ખસતી બેઠી અને સુધ જતી હોય તેમ આંખ વીચી. થોડાક વખત પછી તેણી ઉંધમાં પડી અને પોતાનો સુવાલો રેશમ જેવો એક હાથ જહાંગીરનાં પગપર મુક્યો. તે જેમ જેમ ત્રેન જતી તેમ ઉંધના ઓકા ખાતી, તેણી જહાંગીરનાં ખલાને અટલાતી અને અંતે તેણી ઉંધમાંજ સરી પડી હોય તેમ જહાંગીરશાહના પગપર પોતાનું માથું નાખી દઈ ભર ઉંધમાં પડી ! થોડીવાર પછી જહાંગીરશાહે તે સુંદર માથું પસરાવ્યું તે બરોબર પોતાનાં પગપર ગોઠવ્યું કે જેથી તે બીચારી બરોબર સગવડે ઉંઘે !

આમ કલાકો સુધી તેઓ ઉંધ્યાં. જહાંગીરશાહબી જરા જાગતા ત્યારે વહાલથી તેણીપર હાથ પસવારી પોતાનો હાથ સંભાળથી મુકીજ રાખતા ને પાછા ઉંધાઈ જતા; એમ કરતાં એક લાંબી ટનલમાંથી ત્રેન પસાર થઈ જે વેળા જહાંગીરશાહે પોતાના બોળામાં પડી રહેલાં તે સુંદર માથાને પેટમાં ચાંપીને એક કીસ લીધી, એટલે તરતની જબકી ઉઠી હોય તેમ સાકર ઉઠી, વાલ બાલ સરખા કરી પાછી તરી બેઠી.

“ઓ માફ કરજો હું જી ! ઉંધમાં મને લાનખી નહીં રહ્યું ને તમને પગપર મારા માથાનો ભાર લઇને તકલીફથી બેસી રહેવું પડ્યું હોશે !

“કાંઈ નહી. કાંઈ નહી એમાં શાની તકલીફ ? તમે તમારે પાછાં સગવડથી એમજ સુધ જાવો—બીચારાં ઠાકલાં હોશે તે તમે બી શું કરો ?”

“ઓ મેની ડેંકસ,” કરી તેણી હવે પહેલે કરતાં વધુ ફરાગાટથી અને કંઈક નફતાઇથી પાછી સુધ ગઈ.

અને બીજે દીને તો તેઓ બંને એકેકના જીવનન દોસ્ત જેવાં થઇ ગયાં ! કારણ કે બે દીવસ તેઓ એ રીતે સાથેજ રહ્યાં એટલે તેમ બંને તેમાં નવાઈ પણ શું ?



જહાંગીરશાહે પોતાની જીંદગીમાં આવું મીઠું વહાલ કદી અનુભવેલું નહીં, વળી સાકરનો દીલ જીતનારો મુખડો અને તેણીની ઉમર હતી તે કરતાં ખી, તેના નાજુક ઘાટ ઘટમને લીધે પાંચ વરસ નાની લાગતી હોવાથી, તેવણનું મન તેણી તરફ અતી આકર્ષી રહ્યું. તેમણે પરમ સતોષ ઉપજ્યો.

“જહાંગીરશાહ હી-હી-હી, આપરે ત્રેનમાં બેઠાં તે અગાઉ નજીતાંતાં ખી નહીં કે આપરે એક ખીજાં આવાં ફ્રેંડ ખની જમશું? હું રોજ મારી ખંદગી વખતે દુવા માંગતીતી કે મારે માથે કોઇ મુરખી હોય, તે ખોદાએ તે મારી દાદ સાંભરી ને, તમે એજગેખી મારે હાથ લાગી ગયા હી-હી-હી.”

એવો તે મેં શું તમારી ઉપર ઉપકાર કીધો-જે?

“વારં જાગુંજી-ખરયું તમારં નામ ધણું લાંબુ લયક છે-હં-” તેણીએ વાત ઉડાવતાં ચલાવ્યું. “તમે મુંખજ જશો એટલે મને ભૂલી જશો કે?”

“અલખત નહીંજ! તમે મારી સાથે જોધયે તે કરતાં ધણાં ઉદાર માયાથી વર્ત્યાંજ એટલે ભૂલું કેમ?”

“હં-તેહરે મારે ઘેર આવશેની? મારે ઘેર કોણુ છે? એકલી હું ને-”

“તમારા માએ ખાવા હોશેની?”

“જીટ—માય કોણુના ને ખાવા કોણુના—મારા વર ને હુંજ, વર તો છેક રાત્રે-”

“ઓહ આઈ. સી! ત્યારે તમે કેઠાં આટલી નાહલી ઉમરેજ પરણેલાં દેખું! ”

“જી-હા. ખોદાની સરજત!—પણુ તમે કેહોની વાત કાંહ ભૂલાવોજ? મારે તાંહ આવશેની? જો નહીં આવશે તો હું “તાજ”માં આવીને તમારો હાથ પકડીને ખેંચી જવસ-હં!! મારા સમ-કેહોની, આવશે કે?”

“વારં જોધશું. પણુ તમારા વર વાંધો નહીં લેશે?”

“ઓ નોનસન્સ, મારા વર એવા આજકાલના ચીખાવલા વરો જેવા વહેમીના ખારદાન ને ઔરથોડોક્ષ નથી. તેવણુ તો કોઇ મારા ફ્રેંડ કે સગાં મલવા આવે તેને જોધને થોડા થોડા થઇ જાય! ને ઉલટું ખુશીથી તેઓને ધણું માન આપે!”

“વેલ એમ છે ? ત્યારે તો હું આવશ, પણ મને મુંબઈ પુગા પછી, મારી બેઠકને લગતા શેરો ને લોનોની, લેવડ દેવડ કરવાની છે તે ફરસુદ પરશે તાહરે કે ?”

“ઓ તાહરે તો તમને એવણુ ધણાજ મદદગાર થઈ પરશે ! જોજોની, એવા ઓખલાઈઝીંગ છે કે તમોને જરા મેહનતમાં ઉતરવા દેશેજ નહીં.” અત્રે સાકરે પોતાની હેંડબેગમાંથી પેનસીલ કહાડી અને પેલીજ નોવેલ બુકને કાઢે પાને પોતાનું નામ ઠેકાણું ચીત્રી કહાડયું. જોવ માઈ નામ મીસીસ સાકર વીકાજ એજન્ટ-તમે ભુલી જાવ તો આપ તમારી ચોપડીમાં જોજો મેં નોંધ કીધેલું છે...” અને અહી જહાંગીરશાહનું પણ નામકામ પોતે એક કાપલી પર નોંધી પોતાં પાસ તેણીએ રાખ્યું.

તે પછી મીઠાસભરી વાતોનું ગાળું ગળડયું. અને મુંબઈ આવતાં તેઓ ધણાજ હેતથી છુટાં પડ્યાં. અને આં આં જહાંગીરશાહની ટેક્ષીએ તાજ તરફ હંકાર્યું.

### મકરણ ૨૩ મું.

ત્રીજીજ સવારે ખાન બહાદુર જહાંગીરશાહને સાકર તરફથી C/O તાજમહાલ હોટલને સરનામે એક કાગળ મલ્યું. જેમાં તેણી ધણાક આશીરવાદો દઈ લખતી હતી કે પોતાના પતી આગળ તમારી વાતચીત કરી છે અને તેવણુ જણાવે છે કે એક મોટે ઘેરના શેઠ ચોકશ સેરો ઓછે ભાવે કહાડી નાંખવા માંગે છે. કહાચ તે તમોને ઉપયોગી થઈ પડે તેથી બનતી ઉતાવળે મલી જશો, વગેરે.

જહાંગીરશાહને ત્રેનની પીછાણુ યાદમાં હતી. પણ તેવણે તેણીના તરફથી આટલો વહેલોજ એક કાગળ મલશે એવી વકી રાખી હતી નહીં. તેજ બપોરે એક ટેક્ષી બોલાવી તેવણુ સાકરને ઘરે ગયાં.

ગણત્રીયાજ સાકર રસ્તે ડોકચાં કરતી બારીયે તૈયારજ બિબેલી હતી અને દુરથી ટેક્ષી જોતાંજ તેણી દરવાજા આગળ દોડી ગઈ અને તરતજ જહાંગીરશાહને સેકહેંડમાં હાથ આપી “આવોજ આવોજ” કરતી અંદર ખેંચી ગઈ.

સાકરના પેટમાં ખ્યાર ભરી મીઠાસની વાતોનો ગોચા હુંગર ભરેલો હતો ! અને શેરી, સેમપીન, વીસકી વગેરે ખાણી પીણીની પરોણાગત

કરવામાં તેણી અફલાતુન કુનેહ ધરાવતી હતી. તેથી તેવી ખુશખબતીમાં એ ત્રણ કલાક ક્યાં વહી ગયા તે જહાંગીરશાહને માલમખી નહીં પડ્યું !

તે વાતચીત-તેનું તાત્પર્ય એટલુંજ મેલવી શક્યા કે તે ધર ડીસંત હવું તોએ તેમાં ગરીબીએ વાસો કીધો હતો. તેણીનો વર તેણી સાથે ઘણો લવલી “ટર્મસમાં” ન હતો પણ લગાર એ દીલ કે એપરવાહ જેવો હતો. તેથી પોતે એકલીને સોલવાય તેથી જહાંગીરશાહ જેવા વડા માણસની પીછાણુ ઇચ્છતી હતી, કારણ કે તેણીને તેથી કાઠ વડીલની સલાહતી જરૂર હતી.

વળી તેણી કહેતી કે “મુંબઈમાં છેવ તેટલાં બેઘડી અહીં આવ્યા કરજો, એકલા એકલા હોટલમાં ઝુરીયા કરશો કે ? તે કરતાં અહીં મારી આગળ આવજો, હું તમારો વખત હશી ખુશીમાં પસાર કરાવશ ! મેરે પાછી ફરીજ ત્યારથી જાણે તમારાજ વીચાર મને આવેજ ને રાતે સપનામાંની જાણે આપરે ત્રેનમાં મળહ કરીએજ, ન્યારે હોય ત્યારે તમારો ગોલાખી મીઠો ચહેરો મારા ડોળા સાંમે લમ્યા કરેજ.”

આવી વાતો ચાલતી હતી તેટલાં વાઘરો ઢોપ ઢોપ છુટ અદ્વારી ચાલતો આવી લાગ્યો, સાકરે ઓલખ આપી. વાઘરાએ સેકહેંડ કરી “હલો ! તમુને નેંધને હું ઘણો ખુશી થયો !” એમ કહ્યું.

તે પછી તેને બરોબર મેનીજ કરવા માટે સલીમને રોખથી હાંક મારી, ગલાસ ખાટલી ને ત્રે મંગાવી અને વધું બેસવાની ઘણી બોલસ કરી જમીનેજ જવા કહ્યું.

“અવાર નવર અહીં આવ્યા કરજોજ, આપરે અહીં કામ ધંધાનીખી વાત કરસું ને મારી સાકરનો સ્વભાવ તો તેમે જોયો કેની ? બીચારી એકલી અહીં ઝુરીયા કરેચ તે કરતાં કોઈ સગું ફરેંડ આવે તો તેની કંપનીમાં જીવ પ્રાન કાહરી આપે તેવી છે.”

“બેશક તમારાં મીસીસ ઘણાજ લલાં ને ભોરાં છે. વળી એવણુ બોલકણું એવાં છે કે સહેજ ત્રેનમાં અમુને વાતચીત થઇ તેમાં તો મુને બોંસાબોંસ કરી અહીંથી બોલાવ્યો.”

“લલે લલે યુ આર વેલકમ-હીયર, હું તમુને હમેશ અહીં આવતા જાણી ઘણોજ રાજી થવશ; તમો જેવાં મુરખીના પગલાં હમારે ઘેર કાંહ ?” એ રીતે બોલીને વાઘરો પણ ગોયા જહાંગીરશાહનો મીત્ર બની ગયો !

જહાંગીરને બંને ધણીધણીચાણી ઘણા ખુલ્લાં દીલના ને “ઇમલીશ

નેચર"નાં જણાયાં. તે દીનથી જહાંગીરશાહ જાણે એક કુટુંબી માણસ હોય તેમ સાકરને મલવા ભેટવા હંમેશના આવતા જતા થયા.

જો વચમાં કાંઈ તેમની રોકાણસર ચાર દહાડા સાકરને મલવાને નહીં બનતું તો તરત તેણીનું કાગળ આવતું કે “હું તમારી પર મારો બધો જીવ કહારી આપું છું ને તમે ચચાર દહાડા થયા મને વીલી મુકીછ, મને ખાવા પીવા સુવા કંઈજ ગમતું નથી, ઉંઘમાં બસ તમારો ને તમારો એકરો મારી નજર સાંભે દેખાયા કરેછ ને બંધી કરીને રોજ ફુવા માંડીછ કે મારા મુરખી ક્યારે આવીને મને મળે અને મને ધરે બાંધી લે.”

આ દીલસોઝ કાગળ વાંચીને છ છોકરાના પીતાજી દાઢી મુછવાળા ખાનખહાદુર તરતજ ત્યાં દોડી જતા અને જ્યારે એમ ચાર છ દહાડા ખાંચી નાંખી જહાંગીરશાહ જતા ત્યારે સાંકર અત્યંત તેવણને પ્યાર કરતી ને કહેતી કે “તમને જોયા વમર ઘેલો દેવાનો જીવ થઈ જાયછ, ને બસ તમારો મુલાબસમ ચહેરો જોઉંછ ત્યારેજ મારા જીવને કરાર થાયછ.

જહાંગીરશાહ આ તેણીની વાતોપર કાંઈવાર દીલમાં “કંઈક અજબખી થતો. તેણી પરણેલી હતી. ને એમ કેમ ? પછી તે ખુલ્લું કહેતો પણ હતો કે તમારા વર મારા કરતાં પાંચેક વરસ વધું જવાન છે ને તમે તેવણને છોડી મારાપર કેમ આટલો બધો મદાર બાંધીછ ?”

“હવે ખેસોની, વર ને ખર ! તેજ જો પાધરો હોતે તો હું તમારીપર શું કામ એટલો જીવ પહારતે ? એતો મારો નામનોજ વર છે. મને મારફાડ ને જીલમ કરે છે, મારાં લગનનાં કપડાં દાગીના બધું વેચી સાટીને સાફ કરી મથોછ, રાતે બાર બાર વાંગે દારૂ પી છાકટો થઈને આવેછ ને કસઈની માફક મારી સાથે વતેંછ. કાંઈ એ વાધરી ને કાંઈ જીભરૂ તમે બકરી ? મેં તમોને પહેલે જોયા હોતે તો હું કદીબી એ મુવા હેમક સાથે પણતેજ નહીં ! આટલું કમાયછ પણ એક અરધી મને ખરચવા આપતો નહીં, ઓ, તમો કેવા મારા ગાય ગોલાબ છેવ !” અને તેણી ઓવારણા પર ઓવારણા લેતી.

આવું આવું સાંભળીને જહાંગીરશાહ તેણીના તરફ દીલસોજથી ખેંચાતા, તેનું માથું પસવારતા, તેણીને પટાવતા, કીસ કરતા. એટલે ગમગીન વીચારે તેણી તેવણની ખાંધ પર માથું નાંખી દેતી, એટલે તેવણ તેણીને પોતાની વધુ નજીક લઈ વધું પ્યારના જ્ઞેશથી કીસ કરતાં અને તેથી સાકર ખુશ ખુશ થઈ દસે દસ આંગળા કુદે તેવી રીતે તેવણને ઓવારણા લેતી અને નાનાં બચ્ચાં માફક તેવણને ગળે વળગી જતી.

સાકરના સામાં માણસની દીલસોજી ખેંચવાના કુનેહબાજ વર્તનથી જહાંગીરશાહ લોહચુંબક મીસાલ તેણીના તરફ ખેંચાતાજ રહ્યા. અત્યાર-સુધીમાં તેવણુ જ્યારે ખી તેણીને ત્યાં જતાં ત્યારે તેણી ગરીબ છતાં પોતાનાં ગાંઠથી પૈસા ખરચી તેવણુ માટે તરેહવાર ચીજો બનાવી, ચાહ સાથે ખવાડતી, અને હરેક રીતે તેમની ખીજમત કરવામાં તેણી કયાશ કરતીજ નહીં. એટલે જહાંગીરશાહ ગમે એટલા પાકા ને જમાનાના આધેલા છતાં તેવણુ ખુદતીજ સાકર પર મોહી પડ્યા.

તેવણુની નજરે સાકર એક ફરેસ્તા સમાન બણુનાર મણુનાર પરીસુ-રત છોકરી દેખાઇ.

એ તો કાંઇ ખોદાઇ ખુદરતથીજ તેણી તેવણુ એકલાનેજ આટલા બધા ચાહતી હતી અને તેથી તેનો જવાબ ચાહથી અને ખારથીજ વાલવો જોઇએ એમ તેવણુ મન સાથે ખ્યાલ કરતા હતા અને એવા ખ્યાલ વચ્ચે તેવણુ દીન ઉગે તેણીની સાથે વધુ ને વધુ લપેટાતા પોતાને કુન્યામાં સહીથી વધુ સુખી સમજતા ! કારણ કે ચાહ અને ખાણી પીણીમાં તેવણુના પેટમાં પેલી સહીમે બતાવેલી જાદુઇ સાકરીયા સીરમ ઉતરી ચુકી હતી. અને તેના પરીણામે તેવણુ સાકર ઉપર દીવાના બની ચુકા હતા.

જેમ સાકર એક ધડી તેમને છોડતી નહીં તેમ તેવણુને તેના આગ-લથી ખસવા ગમતું નહીં.

એક દીને જહાંગીરનાં ગળાંમાં હાથ નાખી સાકરે કહ્યું—કે તમે મને આટલી ચાહોજ પણ મારું મન કાંઇ ધરાતું નથી. તમે આંહીથી જવોજ કે મને બધું અંધારું લાગેજ. ને રાતે તો બસ તમે મારી આંખ સામે ઉમેલાજ દેખાવોજ એટલે ઉંઘ નથી આવતી. બેહતર કે મને થોડા દહાડા તમારી સાથે હોટલમાં લઇ જવો, ત્યાં આપણે પેટ ભરતી મજા કરશું હું વરને કહેવશ કે ઘાટકોપર મારાં સગાંને તાંહ જાવુંજ...”

“એમ ?” જહાંગીરે ઉંડો ખ્યાલ કરતાં કહ્યું.

“ઓ મારા જીવ, એમ વિચાર ના કરો ! બસ મને જોઇયે તો હમણાંજ લઇ જવો, મારી શીકર ના કરો. હું અહીં ચીદી મુકશ ને મારો સહીમ ઘેર સંભાળશે ને વરને સમજાવીને કહેશે તો પુરતું છે. અત્રે જહાંગીરને ધચુપચુ જોઇ વળી તેણીએ ઓવારણા કીધા. “મારા જાન મારા જીવ” બોલી ગયે વળગી અને તેવણુના હોથપર પોતાના હોથ દાખી દીધા.”

અત્રે તેણીએ પેહડવા માટે ખાસ કરીને જરા ફાટેલી ને જુની જેવી મારી કઢાડી.

“વેલ તું આવા ડરેસ સાથે મારી સાથે કેમ આવશે?”

“શું કરું મારા જીવ, મારી પાસે એક ડીસન્ટ ડરેસ છે તે તો મારા શરીરને પહેડવા આપેલો છે અને સાડીમાં તો મારા વરે આય એકજ છીછડું રાખ્યુંય કે જે પહેરી પહેરીને ખલાસ થવા આવીય.”

તરત જહાંગીરે પોતાની પોકેટ ખોલી અને એક રૂ. ૧૦૦ નો કટકો ખેંચી કઢાડી તેણીના હાથમાં મુક્યો અને કહ્યું કે એમાંથી ધટતાં કપડાં લઈને તું કાલે મારી સાથે હોટલમાં આવજો.”

“ઓ નહીંરે, બરીયા પેસા ટકા! મને કંઈ જોઈતું નથી” તેણીએ નોટ પાછી આપતાં કહ્યું “મને તો આય મારો જીવનન જાંચુ જોઈએ. એવા પેસા લેવાની હોતે તો હું આજે ગરીબ શાની રહેતે? મુવા એવા તો પેસા આપી હેત પ્રીત લુટવા ધણા બી આવે! હું તો તમારાં દીલની તલબગાર. પેસા બરે, આજે છે ને કાલે નહીં, પણ ખરું હેત તો એક ખજાનાં કરતાં બી આવે છે!”

જહાંગીર આ તેણીના નાનાં જેવાં લેકચરથી ડંગ થઈ ગયો. “શું સાકર ખરેખર મને આટલી બધી સાચાં હેતથી ચાહતી હશે? ખરેખર બીચારી વરના જીલમથી દુઃખી છે તેથીજ મારી પર આટલો બધો જીવ આપેલો” અને અત્રે તેવણે ધણી બોંહસ સાથે તે રૂ. ૧૦૦ નો કટકો સાકરને પાછો સોંપ્યો જે તેણીએ અતી ધણી આનાકાની અને ખટપટ પંજી લીધો.

બીજે દીને તેઓ હોટલમાં ગયાં અને ત્યાં આડેક દીવસ રહ્યાં, એ આઠ દીવસ દરમ્યાન સાકરે તેમને એટલો તો હૃદયી બેહદ એખલાસ લગાડ્યો કે જહાંગીરને હવે તેને ધરે પાછી જતી જેવી એક પહાડ સમાન દુઃખ લાગ્યું. તે પોતે પણ ધરે પાછી જવા ખુશીજ ક્યાં હતી? પણ તેનો વર તેણીને સગાને ત્યાં ખરેખર ગયલી સમજી કદાચ મળવા જાય ને તેઓ બન્ને વચ્ચેનો ભરમ પુટી જાય, એવા ભયથીજ તેણી શીકર કરવા કરતી હતી, એમ તેણીએ જહાંગીરને કુનેહથી સમજાવ્યું અને તેથી જહાંગીરને તેણીને જોખમમાંથી છોડાવવા બોંહસ કરી ને ધરે જવા કહેવું પડ્યું.

તેણી ધરે પાછી ફરી, પણ બહુજ રડમસ અને મહા દુઃખ વચ્ચેજ

જહાંગીરથી છુટી થઈ અને રોજ પોતાને મળવા આવવા ગલાં પર હાથ મુકાવીને કસમો આપીને તેવણ પાસે વચન લીધું. તેણીએ અકવાડીયાં દરમ્યાન પોતાને પડતી પૈસાની અડચણ વીધે ધણુંક કહ્યું હતું તે વાત ધ્યાનમાં રાખી જહાંગીર તેણીને જતી વખતે યાદ યાદ એક ખીજે રૂ. ૧૦૦ નો કટકો બોંદસ કરી આપવા ચુક્યો નહીં, જે પણ તેણીએ બીડી મુસકેલીએ સ્વીકાર્યો.

જહાંગીર પાછો હોટલેથી સાકરને ત્યાં દરરોજ આવતો જતો રહ્યો. પણ સાકર જહાંગીરને દરરોજ હોટલની લવલી લાઈફની યાદ આપતી. અને એક દીને તેણીએ કહ્યું કે—“ખરા, જાંગુ, તમે તો મને ત્રેનમાં વાત કીધીતીકે મુંબઈ જવા પછી હીલ સ્ટેશને જવશ તે કાંઈ છે ? ક્યારે જવાના ? ચાલોની આપરે સાથેજ જઈએ ! ખુબમજાહ કરશું.

“જઈએ વહાલી—પણ હવે એમ તારા વરની ચોરી છુપીથી નહીં—તે રાજ ખુશીથી તુને સાથે મોકલે તો હું મારી આંખોપર તુને લઈ જવું—એમ તે મોકલશે ?”

“ઓ ઓ ઓહ ! તે માફં કામ. આજે મારા વર આવે તો હું એક તાલ કરશ—કે જહાંગીરશાહ તો આપરા સગા નીકળ્યા ! વાત પરથી વાત થઈ તે જણાઈું કે એવણ તો મારા કુદના જમઈ થાય.

‘એમ કહેવાનું શું કરણ ?’ જહાંગીરે પુછ્યું.

“સમજે તો ખરા ! એવણ જાણશે કે તમે તો મારા અતલગનાજ સગા છેવ, એટલે તમારી પર કાંઈ વહેમ નહીં પકડશે ને એકે બોલે તમારી સાથે આવવા મને હા કહી દેશે.”

ખીજે દીને વાઘરો હોટલમાંજ જહાંગીરને આવીને મળ્યો અને ખરાં જીગરથી મુખારકબાદી આપવા લાગ્યો—કે “તમે તો અમારા અતલગના સગા નીકળ્યાં તેથી હું જાણીને ધણો ખુશી થયો. વેલ, મને સાકરે તમે વચ્ચેની વાતચીત કહીય, તમે બહારગામ ક્યારે ઉપરી જવોછ. ખરેખર મારી સાકર ખીચારી એક કલકતે જઈ આવવા સીવાય કેઈ બાહર ફરી હરી નથી. હું આખો દહાડો રોકાયલો, તે તેણીને ક્યાંથી લઈ જવા મને બને ? હાલ એ સીકનીસીક ચાલ્યા કરેછ. જો તમે એને લઈ જશો તો એને સારો ચેન્જ મળશે. ને હું તમારો ધણો ઉપકારી થવશ.”

વાહ ! આ તો હદીને જોઈવુંજ વેડે ફરમાવ્યું. જહાંગીરશાહ તેની

વાતોથી ખુશ થયા ને તેને ધણો બોલો સમજવા લાગ્યા અને ખીજે દીને મુંબાઈથી ઉપડી જવાનું નક્કી કર્યું.

તેજ દીને જહાંગીરશાહ ખુશાલીની ધડકતી છાતી વચ્ચે સાકરને મળ્યાં અને ગરમ કપડાં ચપડાં લેવા માટે એક રૂ. ૧૦૦ ની નોટ આપી, જે તેણીએ રાખેતાની રીકજીક ને આનાકાની વચ્ચે કબુલ રાખી.

ખીજે દીને તેઓ ઉપડી ગયાં ! તેઓ ક્યાં ગયાં હતાં ?

હા ! એજ જમાનાનો ખાદેલો, સોને શીખામણુ દેનારો તે ઠાવકો ખચરવાલ આપ, છતાં આ કેવી સોનેરી જલમાં વીંટલાતો આવ્યો ? સંભાળ જહાંગીર, હજીબી સંભાળ !! ફરેખથી ફરેસ્તા ફરે તે કહેતી શું ખરીજ હશે ?

### પ્રકરણ-૨૪ મું.

[ જુક ને ભલુ કોણ ?—ઝારત મદની સરખામણી ! હીલ સ્ટેશનનું હનીમુન ! પઈસો વધું કે પ્યાર ? એક એતેફાક, એક શંકા ! “ઓ મારા જીઘઘઈવ !” શેકેરીન કરતાં વધું મીઠા-સદાર શું ? ત્રણ હજારનું ચઢેલું ડેર—તે ઉતારવાનો ઈસમે આજમ-આખેહઈયાત ઈલાજ ! “હર વખતે તેરી મુઉઉરત જન સામને હય !” ]

સાકરને જેહરી નાગણુનું ઉપનામ મલ્યું તેમાં કાંઈ ખોટું છે ? અત્યાર સુધીમાં તેને અનેક સંસારો ઉંધા મારયા, ધણાક જીવોની હાંણી કીધી અને કેટલાકોનાં યર અને જોખન લુટ્યાં. સ્ત્રી જાતી લટે તો નીહાલ ને ખીટે તો ખીલો ઉપાડ ! હજાર ઝારતે એકજ ઝારત કદાપી સાકર જેવી ખુબસુરત બળા હશે, પણ તે સમ્મલી નવસો નવાણું નેક બાનુઓના કરતાં ઇસ ધણું વધુ પાપો કરવામાં સાકર જેવી એક ચંડાલ સ્ત્રી વધી શકે. એનું તાતપરીય એજ કે એક હજાર જુગા મદોં ભલા, પણ એક જુગી ઝારત એક યુરામાં યુરા શ્રાપ સમાન છે—ખચીત જેહરી નાગણુથી ખદતર છે !

સાકરે અત્યાર સુધી જે જે મદોંને બનાવ્યા હતા તે જુદી વાત હતી, પણ ખા. બા. જહાંગીરશાહ જેવા જમાનાના ખાધેલા, ૪૫ વરસના દાદી મુજવાળા, છ છોકરાના બાપ, વફાદાર ધણીયાણીના ધરખમ ધણી, સેંકડો માણસો ઉપર ખેંકમાં ઉપરીપણું ધરાવતા આસામી, પુર દુર અદેશ,



ફરેલને જ્યારે બનાવી કહાડયા, ત્યારે સાકરમાં કેવી જાદુઈ શક્તી હશે ? શું તેનામાં લોહચુંબીક લાલચ હશે ? શું તેની કળા ને ખુબી હશે ? ગમે એવા સંસારથી દરાઈ રહેલા મર્દને મોમ મીસાલ પીગલાવી નાંખવાનાં શું તેના નાંખે નખરાં હશે ?

તેઓ ધગતપુર પુગી ગયાં.

સાકરની મરજી કોઈ હોટલનાં કરતાં એકાંત બંગલામાં રહેવાની હતી. તેથી એકાદ બે દિવસમાં તેવો કોઈ સારો બંગલો સોધી કહાડાય તેટલાં તેઓ ત્યાંની અગીયારીમાં ટેમપરરી ઉતારો લીધો અને ત્રીજે દીને એક ફરનીસડ કોટેજ ભાડે મેળવી, કોઈ હોટલમાંથીજ ખાણું મંગાવવાની ગોઠવણ કરી તેઓ ફરી ઠામ થયાં.

હવે સાકરે લવ ડ્રામાનું ફ્રી એક્ટીંગ શરૂ કરીધું. તે એટલી હદે કે જહાંગીરને બેંકનું કામકાજ, બૈરી છોકરાં બલકે આખી દુન્યાં ભુલાવી દીધી ! બસ—હેત—પયાર લવ અને મહોબત—ખીજ વાતજ નહીં ! જહાંગીરને પોતાની આસપાસનો વીચાર કરવાને સાકર એક પળનેખી અવકાસ આપે તો પોતાના ભવીશ્યનો તે કાંઈ ખ્યાલ કરે કેની ?

આઠ દિવસ ચપ કરતા વહી ગયા, તેની ખબરખી પડી નહીં કે ક્યારે પસાર થયા ? તે દરમ્યાન સાકરે કૌલો કસમેં કરારથી જહાંગીરને જકડી લીધો, કે જનમ સુધી તે તેણીનાંજ હૈયાનો હાર ચર્ધ રહે ! અને જહાંગીરે પોતેખી ગળાંપર સોગંદ લઈ જીંદગીભર પોતાનું તન મન ધન અને જન અર્પણ કરવાને દીલોજનનથી કમુલાત આપી !

એક દીને સાકરે કહ્યું—“મારા જીવ—મારા જાંઘુ, વરી થોરા દહારામાં મને ઘેર જવું પરશે કે ? ઓ મને, ખ્યાલથી કેવાં ધુબરાં છુટેછ, હવે તો હું એક મીલીટખી તમારેથી જુદી રહી શકશ નહીં, ઓ ખોદાય, મારા પરણ્યાની અગાઉ તમુંને કાંય નહીં મેળવ્યા ? તો એ મુવા વાધરાના બસમાં હું નહીં સપરાતે ! એની ને એની ધાસ્તીને લીધેજ આપરા વચ્ચેના સુખમાં ખલલ થાયછ. ઓ, એવા માણસને પલેગખી નહીં થતો ? કેથે મોટર તરેખી આવી નહીં જતો ? કે હું જનમે જનમ તમારે ગરે લાગી રહેવાને ભાયગશાળી થાવું. જીવ,—એક કામ કરચે ? તમે મારા વરને સગા તરીકે ઓરખાવ્યાય તેથી તે નીરાંતિ તો રહેશે, પણ કદાચ ધણો વખત તમારી સાથે રહેતાં અદેખોખી બને !”

“એમ ? તાહેર શું કરવું, તુંજ કંઈ હીકમત દેખારની ?” જહાંગીરે કહ્યું.

“જોવ, હું તમારે નામેજ કાગળ લખું કે, અહીંની હવા ઘણી પલે-કંટ છે ને તમે થોડા દહાડાથી અહીં આવો. તમારા આવવાથી ઘણી ખુશી ઉપજશે.—તેમ તેના આવવાથી આપરા વચ્ચે મલાશે તો નહીંજ. તમે પણ મારા રોઝ, મારી આંખની સાંમેજ છેવ, એટલે ધીરજ રહેશે.”

“તેમ કરવાનું કારણ ?”

“ઓ મારા જાન, હજી તમે નહીં સમજ્યા ? એ ઘણું તો એ ચાર દહાડા આવશે ને અહીં સાથે વાતચીતમાં બેરાશે, હસશે બોલશે, એટલે તમારા તરફનું અદેખાઇનું ઝેર એનું મરી જશે. નહીંતો મારે વારતે વીહલો પરીને આપુને જલદી બોલાવી મરશે.”

આ મતલબનું કાગળ વાધરાપર લખાયું અને સાકરે હવે, રોજ આવતાં બોણાં માટે વાધાં વીરતી કહાડવા માંડ્યા—“ઓ બરયુરે સુવાનું રાધિલું, એડમાં જેવું ઘી ને છોખત જેવું ગંધાતું બોણું—છી ! છી ! હું તો નહીં ખાવાની ! આપરે કોઈ નોકર રાખી સફ્ફ સુગરઇનું અહીંજ રંધાવી ખાઈયે તો કેવું લોહીપાણી વધે ?”

પરીણામમાં કુક રખાયો અને બાહેરનું ખાણું બંધ થયું.

વાધરો આવી લાગો. જહાંગીરશાહ સાથે પાના રમ્યો, ફરવા ગયો, તેમનેજ પૈસે તેનો માનીતો રમ મંગાવ્યો, ખુશ મીઠાજે ગાનતાન ચલાવતો, સાકરને ગાવા ફરમાવતો. વળી જરા વાધરાની પીઠ ફરે, તે કોઇથી કારણે ત્યાંથી ખસે કે સાકર ભારે હેતના જોશથી જહાંગીરને વલગી પડતી ! અને જહાંગીર પોતાના મન સાથે તેણીના અથાગ પ્યારની કદર કરતો. “આહ, કેવી ભલી ! મારા પર કેટલો એનો જીવ છે, કે વર જરાક જાયજ તો મારી આગળ આવવા તલપી રહેજ !” જહાંગીર પટપટતો.

તેણીએ નવા રાખેલા કુક સાથેથી ચીઠડાં ફાડવા માંડ્યાં. “સુવાને કંઈજ રાંધતા આવડતું નથી તદ્દન ડફકોજ છે—ઓ ! મારા નોકર સલી-મને તો એ ખાસરેથી નહીં આવે. હા ખરા, એને જો આપરે સાથે લાખાં હોતે તો જીવ ખુશ થઈ જાય તેવું રાંધી ખવાડતે. શું તેની સફ્ફ સુગડઇ, શું તેનાં રાંધેલાંનો તેરડ, હું તો કેહુંજ કે કોઈ બીજાને તાંહનો કુકથી એવું લેઝતદાર પકવાનું કીમ્યું બાણુતો નહીં હોશે !”

“એમ ઉતું તાહરે તેનેજ સાથે લાવી કાંચ નહીં?”

“લાવતેરે—છે તો સુન્નાને મુલનો, પણ મારા વર સાથે મુલાએ તકરાર કીધી, તેથી તેને મોકલ્યો નહીં. વરી એ મુલાને આપરે બેની વચ્ચે ત્રીજાને લાવી કવાબમાં હાડકું કાંદ નાંખું? આપરા વચ્ચેનાં ધરાંપરાં બેઠને પોતાના શેઠ આગલ ચારીબારી ખાય તો કાંદ આપદા?”

“જેમ તુંને ઠીક લાગે તેમ કર, મને તો તારી અકલ ને હાંમતપર આક્રીન છુટેછ. ”

“ત્યારે એમ કરીએ? હમણાં મારો વર આવે તો તેને તમેજ કહેા કે સલીમને સમજાવી પટાવીને મોકલે. જો એ તેને મોકલશે, તો બનશે એમ કે આપરા વચ્ચેની મારા વરને અદેખાઇ દુર થશે. આપુને ફરટકેલાસ રાંધીબી ખવારશે ને તે અહીં રહેલો હોશે તો આપુને વધારે દાહરા અહીં સાથે રહેલાં જોવાને, મારા વરને ધીરજ ને નીરાંત બી રહેશે.”

જહાંગીરશાહે, તેમ, સલીમને મોકલવા વાધરાને કહ્યું. વાધરો મુંબઘ પાછો ફર્યો. અને સલીમ બીજે દીને ધંગતપુર આવી પુગો. અને સાકર તેને આવેલો જોઈ, હમેશ કરતાં વધુ હરખાતી ને ખુશી થતી જણાઈ.

રોજ ખાતી વખતે સલીમને હાથની પકાવેલી ડીસનો સાકર તારીફ કરતી અને શરકે શરકે તે ખાતી. અહાહાહા શું સરશ ટેસ્ટ થયું એ તે સફ્ફ સુખરાઈથી રાંધેલું કહેવાય !”

જહાંગીરબી સાથે સાથે તે ખાણાની તારીફ કરવા લાગ્યો. આથી સાકર ધણીજ ખુશ થતી, તેણી તે સલીમ સાથે ધણી માયાથી વર્તતી, તેને બરોબર ખવાડવા અને રોજ જહાંગીર પાસેથી રૂ. ૧ દાર માટે અપાવી તેની તે અતી કાળજી કરતી. જહાંગીરશાહ સમજતા કે સાકર ધણીજ બોળી અને દયાળુ હતી કે જેથી પોતાના નોકર સાથે પણ આટલી મીઠાશ અને માયાથી વર્તતી હતી.

એક દહાડો જહાંગીરે વાતપરથી વાત થતાં કહ્યું “ મુંબઘને ઘેરે અરીમ ધરીમ જેવો આવ નોકર વાધરાની ગેરહાજરીમાં આખો વખત તારી આગલ એકલો રહેછ તે લોકો શું વિચારે?”

“ અહંહંહં! લોકો તે શું જાણે કે એ કેવો ધમાની ને પ્રમાણિક નોકર છે? એ તો મુવો દેખીતો એવો લાંચ તાંચ લદ્દા જેવો લાગેછ. બાકી એ અમારે તાંહ નોકરી રહેવા નવો આયો ત્યારે નરાં બચ્ચાં જેવો લાગતોતો !

હું તો ધારું કે એ દુન્યાદારીથી કાંઈ સમજતો નહીં હોશે ! હા-એટલી એની ખોડ છે, કે રોજ પોતાનાં શેઠને જોઈને દારૂ ધીચવા સીખ્યોય, ને પૈસાપર પાના રમવાનો ચસ્તો લાગેછ. ” અને સાકરે અત્રે લવ એકટીંગ શરૂ કરી એ વાત બૂલાવી નાંખી !

પણ જહાંગીરશાહ એ વાત પોતાનાં મગજમાંથી બૂલી શક્યા નહીં. તેઓએ જોયું કે, સાકર બોલી બાલી ખુલાં દીલની અને છુટા વીચારની હતી. વળી તે કામકાજ સોંપતી વખતે, ધણા વાહાલથી તેની ખાંધપર કોઇ વાર હાથ મેલીને વાત કરતી જણાઈ આવતી, જ્યારે તે નોકર એક ખવીશ જેવા શીદા ચહેરાનો અને પઠાણુ જાતનો તેના મોંહ ઉપરથીજ જણાઇ આવતો; તે ધણોજ ઉંડો અને મોહડા પર મીઠાસથી વાત કરતો તેમણે માલમ પડ્યો.

તોપણ સાકર સાથની મોહજતના મીઠાસમાં જહાંગીરના દીવસોપર દીવસો વહેતા ગયા.

### પ્રકરણ ૨૫ મું.

એક દીવસ અપોરે સાકરે બહુજ ખોંહસ કરીને જાસ્તી વાઇન પામલો હોવાથી જહાંગીરની આંખ લાગી ગઇ. અને તેણી તેની બાજુમાંથી કંઈ વખત ઉઠી ગઈ હતી. તે જહાંગીરને ખબરખી નહીં ! પણ એકાએક આંખ ખુલી જતાં તેનાં દીલમાં કંઈક શંકા ઉપજી, તે પછી આંખ ઢાંકી ઉઘી ગયો હોય તેમ અમઠો ગુપ્તગુપ્ત પડી રહ્યો. તેને સુતાં સુતાં બાઠ રમની અંદર વાત કરવાનો અવાજ સંભળાયો અને લગભગ કલાકેક પછી સાકર નાહી ઘોઈ પોતાનાં સુંદર છુટા બાજો હોલતી હસ્તી હસ્તી આવી અને ઉધાપદા જેવા દેખાતા જહાંગીરને પસવારી ગળે વલગી જમૃત કર્યો.

જહાંગીર તરત વેલા કાંઈ બોલ્યો નહીં. અને તેણીની હેતવંતી મરમ દીલસોઝીથી તે ધડીબર ડમડોળ બન્યો-“શું સાકર મારીપર આટલું બધું હેત બતાવતી હતી તે પોઠલ હશે ?” તે મન સાથ વિચારતો. અને તે પછીથી થોડા દહાડા તે સાકર સાથ કમતી બેળાવા લાગ્યો. અને ઉચત દીલ સાથ દલગીર જેવો જણાયો.

ચતુર સાકર જહાંગીરના દીલમાં શેની બમગીની હતી તે તુરત તેને વગર કહેવે પામી ગઇ. તેથી તેણીએ પોતાનાં હાવભાવમાં પાવરકુલ વધારે કર્યો. સલીમને તેણીએ કંઈક બાહણું કહાડી મુંબઈ પાછો ઢોકલી દીધો. પાછું હોટલનું ખાણું ચાલું થયું. અને તેણીએ સધલો જીવ પ્રાપ્ત જહાંગીરને સપુરદ કરી દઇ, એવું તો દીલ હરી લીધું કે જહાંગીર પોતાની શંકામાં ભુલેલો હોવાનુંજ સમજ્યો. “હાં ખરેખર મેં કેવી ઠાપ ખાધી ? સાકર મારી ખરી સાચી વફાદારજ છે ને મેં નાહક તારે વારતે હલકો વીચાર બાંધ્યો, હા સાકર—સાકર તું ખરેખર સેકેરીન કરતાં જાસ્તી મીઠાસદાર છે. તારું નામ આપનાર માતપીતાને આફ્રીન છે, તું એક બેકરીમતી સાકરનો અરક છે. કે જે સાકરનો એક કટકો આખા દરીયામાં નાખે તો તેખી મીઠા થઇ જાય એવી તારી એજમતી તાસીર છે ! જહાંગીર ઉપલું અરધું મનસે અરધું મોટેથી બોલ્યો. અને સાકર બોવરણા પર બોવરણા લઇ જહાંગીરના જીગરમાં ગોચા પેસી ગઇ !

જહાંગીરના કલકતેથી આવ્યાને લગભગ બે મહીના વીટી ગયા હતા—અને રહી રહીને છેક હમણા તેણે પોતાની ધણીયાણી ને બચ્ચાંઓ પર કાગળ લખ્યો. બેંકના ધંધાની શેકાણને લીધે કાગળ નહીં લખવાનું તેને બાહણું કાઢડયું અને પોતે સારીકાની હોઇ સધળાં બચ્ચાંઓને સંભાળવાની તાકીદ લખી વાળી.

વળી હવે જહાંગીરને પોતાની બેંક સોંપેલી ફરજનું પણુ બાન થયું, તેથી મુંબઈ તે સાકર સાથે ચાલી આવ્યો. મુંબઈમાં સાકરને ઘેરે પાછું ફરવા પછી જહાંગીર તાજમાં જવા છુટો પડ્યો તે વખતનું સાકરનું પ્રેમ કલ્પાંત એક ભયંકર નાટકી ત્રેજડી કરતાંખી આલે હતું ! તેણી બોર બોર જેવડાં આંસુ પાડી રડી.

“ઓ મારા જીદિદવ, મને છોરીને કાંઈ ચાલી જાયછ ? હવે આપ દોજખખાનામાં પાછી તમારેથી જુદી મારેથી કેમ રહેવાશે ? ઓ ખોદા, વરી મારી ઉંધને ભુખ ઉડી જવાની ! મારા ગોલાબ, મારા જાન, મારા પ્રાણ, મારી પર દયા કરો, ને મને છોરીને ના ચાલ્યા જાવ. તમે અહીંજ રહેવો. હાય, શું કરુંઉં મુવો વર કફેરો પરયો—નહી તો તમુને મારે ગરે બાંધીનેજ રાત ને દહારો હું ફરતે.”

આ સધલા ઝમઝદાર શબ્દોની જાહગીરને કાતીલ અસર થતી અને

અપોરે એ વાગે તે જવા ઉઠ્યો તેના રાત્રે આઠ વાગ્યા, પણ તે જવા ઉઠે-  
ઉઠે ને સાકર પાછોને પાછો તેને રોખી, રમાડી, ઉપલી કીસમનાં લવ લેકચર્યા  
તેના કાનમાં રેડતી.

“ઓ મારા જન, કાલે વહેલા આવજો, નહીં તો હું ઝુરી ઝુરીને  
મરી જવશ. જો જલદી નહીં આવો તો મને પથર પર પડેલી જોજો !”  
અને તે ગયો.

તે રાત અને અરધો દીવસ હોટલમાં ગુજરયા પછી જહાંગીર કરાર  
મુજબ ખીજે દીને સાકર આગળ ગયો. આજે તેણીએ કાલના કરતાં કંઈક  
ઠંડો આવકાર આપ્યો. જે હેતાળુ ગરમા ગરમ શબ્દો ગઈ કાલે વાપરયા  
હતા તેમાં ને તેણીમાં આજે અરધો અરધ ફેરફાર થયેલો જહાંગીરને લાગ્યો.

એમ કેમ ? શું ઇમતપુરમાં જે તેણે તે નોકર વીશે શંકા બરપા  
થઈ હતી તે ખરી હતી ? તે વહેમ તો સાકરની મીઠાસ ભરી ચાલતી તેને  
ખંખેરી નાખ્યો હતો ! અને પાછું તેના દીલમાં એ શું થવું હતું ?  
ખરેખર કાંઈ દાળમાં કાળુ હતું કે શું ?

જહાંગીર સાંજ સુધી ત્યાં થોગ્યો. તે દીને વાઘરાખી જલદીજ ધરે  
આવ્યો; છાંટા પાણીનો બહાર શર થયો. શેર સત્તાની વાતો ચાલી અને  
વાગરાએ કહ્યું કે “શેરના ભાવો બેસી જવાથી તે રૂઢન થઈ ગયો હતો.  
અને શું કરવું તે કાંઈ સુઝવું હતું નહીં,” તે પછી તે બાહર એકલો  
ફરવા ચાલી ગયો. અને જહાંગીરશાહને બોલસ કરી કહેતો ગયો કે “હું  
આવું તેટલાં બેસજો.”

વાઘરાના જવા પછી સાકરના હાથમાં રમકડું થઈ પડેલાં જહાં-  
ગીરશાહને તેણી રમાડવા મંડી ! કલાકેક વહી ગયો ને વાઘરા પાછો  
આવ્યો અને જહાંગીરશાહની સાથે તે હોટલ વેર વાતો કરતાં તેમણે  
મુકવા ગયો.

હોટલમાં જરા સોડા લીકર સીપ કરવા પછી, વાઘરાએ અસલ વાત  
પર આવીને કહ્યું:—

“જોવની મી, જહાંગીરશાહ, હાલ હું એવી બીકત સ્થિતીમાં આવી  
પડ્યોછ, કે તેવી રીતે મારા જનમમાં કોઈ દીવસ બનેલું નહીં: મેં ઉચા  
વાયદાના શેર લીધા પછી ગગડીને રૂપીયાના ચાર આના થઈ ગયા ને બધો  
દમ ગળાં પર આવી ગયોછ. મને વધારે નહીં-ફક્ત ત્રણ હજાર રૂપાની

જર છે. હું કંઈ તમારી પાસે મફત માંગતો નથી. હું મારી સગવડે તે પાછા ફેરવશ. તમારી પાસે જે મહેરબાની માંગુ છું તે એટલીજ કે મારી પાસે વ્યાજ લેતા—ના.”

જહાંગીરશાહ આજ એ મહીનાથી દમબદમ તેની સાકરને લઈને બેઠેલા, તે તેવણથી કેમ કહેવાય કે હું રૂપીઆ નહીં આપું ! છતાં તેવણે એ વીશે સાકરનો વીચાર પુછવાનું મનમાં વીચાર્યું ને આવતી કાલે એ વીશે જવાબ આપવા કહ્યું.

વાધરો આ જવાબથી ઉમેદભેર અને ખુશ થયો—“જર જર કાલે ઘેરે આવવા ને હમેશ તમારુંજ ઘેર સમજવા”—જેવા તાઝમ તવાબલરયા શબ્દો પછી તે છુટો પડ્યો.

બીજે દીને સાકરે એ વીશે શું કહ્યું ?—

“જોવની જન, તમે એમ એટલા બધા તન હજાર એવણના હાથમાં આપી ના દેતા—એ તો રેસ કે જુગારમાં એક દહાડામાં ખલાશ કરી આવશે. તેથી એને કહેજો કે હાલ ખરકત છે, કરીને એક હજાર આપજો. ને એ હજાર મારા હાથમાં આપજો કે પાછળથી એને જર પડે તાહરે હું એને તે આપશ. નહીં તો વારંવાર તમુંને કંટાલો આપશે.”

એ રીતે સાકરે જાંહગીરને પ્યારથી સમજાવી હજાર હજારના ત્રણ દુકડા પોતાને સ્વાધીન લીધા, અને વાધરો આવે તો, તે પોતેજ સમજાવીને એક હજાર તેને આપશે, એમ તેણીએ કહ્યું.

“સમજો છ કે જન, તમુંને એવણ કોઈ વખત પુછે તો ઘોંટાળો ના કરતા હું, એમજ કહેજો કે ખરકત હોવાથી સાકરના હાથમાં એકજ હજાર આપેલા.” અને અહીં તે જહાંગીરના મગજ ઉપરથી ત્રણ હજારનું ચંદેલું ઝેર ઉતારવા પોતાના હાથો અને મોંહ વડે સાકર રૂપી શીશ રેડવા લાગી. અને જહાંગીર તેમાં મસ્ત બની પૈસાનો બાર ભેંજમાંથી ભુલીબી ગયો !

“માફ કરજો હું જીવ, તમે જાણો છ કે મેં પોતે આજ દીન સુધી તમારી પાસેથી એક અરધીબી માંગી નથી. હું પધસાની ભુખીજ નથી મને પધસા કરતાં આએ મારી સામે ઉભેલો ગોલાબ વધારે વહાલો છે પેલું ગીત તમે જાણો છ કે ?

“હર વખત તેરી મુઉરત જન સાંમને હય.”

એ તો વખત કથણુ આયો કરીને મારા વરેખી માંગ્યા. ને તેમાંથી મેં તમારા બે .હજાર તો બચાવ્યા. નહીં તો તમે તન્ધે કટકા આપી દેતે તો એને શું, એતો મને પેખી તેમાંથી આપવા વગર ખરચી ખાતે, કેમ ખરં કેની ડીયર મેં મજેનું કીધું કેની ? હી-હી-હી ?”

“હા-હા, વહાલી, મને તારા પર પુર વીશવાસ છે, તું જે કરે તે મને કબુલ છે.”

અને જહાંગીરનાં આ બોલવા ઉપર મીઠાં ઠંકયું સાથે તેણીએ તેના હોથપર પોતાના હોથ દાખી દીધા !

\* \* \* \* \*

થોડા દીવસ વહી ગયા. જહાંગીર રાત્રે હોટલે સુતો, અને દીવસના દોડતો સાકરને ભેટવા જતો. જહાંગીરની અકલ-દુરઅંદેશી-વરસ-બધું વેચાઇ ચુક્યું હતું. તે સાકરની મોહીણીમાં પુરેપુરો ફર્યો હતો. બસ ક્યારે સહવાર પડે કે સાકરને જાળને ભેટે, એવું તેનું ભેળું ચકલમ થઇ ગયું હતું ! રાત્રે સપનામાં પણ તે સાકરનેજ જોતો હતો.

એક દીવસ તે સાકરને ઘરે રોજ કરતાં બે કલાક વહેંચેલો ગયો. તે એમ હમેશ કરતાં કવખતે જઇ સાકરને વધુ ખુશી તેમજ અજબ કરી નાંખવાની મનમાં ઇચ્છા રાખતો હતો પણ ખુદરતનો બેલ કાંઈ જુદોજ હતો.

તે તેણીને ઘરે ગયો. તે રોજનો જતો આવતો હોવાથી પોતાનાજ ઘર માફક બેઘડક સાકરના બીજાંણાં આગળ જવા બીજા રૂમમાંથી પસાર થતો હતો, તેટલાં તેને સાકર સાથે કાંઈ બીજા અવાજને ખડખડ હસતાં સાંભળ્યો.

તે જરા ત્યાં ઉભો રહી ગયો. પાંચેક મીનીટ સુધી બેઅંદાજ હસ્તાના બે અવાજ ચાલુ આવતા રહ્યા...પણ તેટલાં કાંઈ ખડખડાત સંભલાવાથી સાકરે સચેત થઈ પોતાના સાથીને પાસેના રૂમમાં ફાણુ હતું તે જોવા મોકલ્યો.

જહાંગીર ઉત્તિવાર કદમે કાન ઉંચા રાખી ઉભો હતો ત્યાં તે રૂમના બારણા આગળ એક હંચો જેવો માણસ તેને નીહાલતો જણાયો.

તે ફાણુ હતું ?

તે સાકરનો નોકર સહીમ હતો !





પ્રકરણ ૨૬ મું.

[શ્રી ચરીત્રથી ઉરપુર પ્રાક્રમો ! સીસાંમાં ઉતારવાની નવી ત્રીક ! ઉજલી ચામડીની મોહકાણુ ! લોહચુંકરૂપી દોરમાંથી જકડાયલો જમાનાનો ઠરેલ શૂદ્રસ્થ ! કુમળી કળી જેવી કળા ! નજરે દીઠલું બી ખોટું કાને સાંભળેલું બી બુઠું ! ચોરી પર સરજેરી ! કમખખતીમાં ફસેલા નરને માંથે ટુકડાણનું ગુમઠું વાદળ !]

ખાન બહાદુર જહાંગીરશાહ જેવો જમાનાનો ખાધેલો, દુરઅદેશ, ઠરેલ, પાહવરદો માણસ સાકર જેવી નીચ દદાના હાથમાં કેવો ફસી ગયો તે આપણે જોઈ આવ્યાં.

સાકર, કેવી શ્રી ચરિત્રથી ઉરપુર હતી અને તેણી કેવી સફાઈથી ગમે એવા અફલાતુન શેયાણા મરદને પણ સીસાંમાં ઉતારી દેતી તે વાંચનારથી અંજાણું નથી. માત્ર એકજ ઉજળી ચામડીની ખુબીથી એક શ્રી કેવાં કેવાં પ્રાક્રમો કરી શકે છે તેનો જીવતો દાખલો તે આ સાકર હતી.

તેણી બુદ્ધીન માખાપનું ફરજંદ હતી. અને પાપી માખાપને પેટે પાપીજ ફળ પેદા થાય તે સીદ્ધાંતને તેની જાનજા પાત્ર હતી. સંજોગને આધીન તેણીને યુરોપીયન, મુસ્લીમ અને પારસીઓ સાથે ગાઢ ગરોળો થયો, જ્યારે હીંદુ માને પેટે તો તેણી અવતરેલીજ હતી, એટલે સર્વ કામનાં મરદોને, પતાળ પાણી ચલાવી પાત્રે પાણી પાવાની ગોયા તે કમર કસીનેજ તૈયાર હતી !

અધુરામાં પુરું, તેમ પાપીને પાપમાં ઉત્તેજન મલતુંજ ગયું. દીન ઉગે તેણીમાં ગલીચ લોહીની ઉછાળો વધતો ગયો, આંગની તેજ, શરીરની પુરતી અને ચહેરાનો કલ્લો વધુ રૂપદાર બનતો ગયો અને પરીણામમાં તે સખલાં હથીયારો એ જહેરી નાગણુ માટે શીકાર કરવાને વધતાં ઉખોળી થતાં આત્માં.

જહાંગીર તો હોંશ ઉમંગભેર, સાકરને ખુશ કરી નાખવાના ધરા-દાથીજ, હમેશ કરતાં બે કલાક સાકરને ઘરે વહેલો આવ્યો; પણ, ત્યાં તો ઠીઠી ઠાઠા ચાલતા-ખોલતા કાનો કાન તેણે સાંભળ્યા. અને નોકર સલીમ દરવાજા પર આવી ઉભેલો નજરે પડ્યો, એટલેજ તેને સમજી જતાં વાર લાગી નહીં કે મામલો શું હતો ?

જહાંગીર ગુપચાઇ ગયો. તે થોડીક મીનીટ વીચારમાં પડ્યો, કે સાકરની આવી ચાલથી ગુપચુપ ચાલ્યા જવું, કે તેણી પાસેથી ખુલાસો માંગવો? પણ એ પળવારના તેના વીચાર દરમ્યાન સાકર અને સલીમ તરફથી નવાજ પલાનનું નવુંજ પ્રોગ્રામ રચાઇ ચુકેલું તેને સ્વપને પણ ખબર નહોતું.

જહાંગીરનું દીલ, અત્યાર સુધીમાં ચારો તરફથી સાકરના હાથ નીચે એવું તો લોહચુંબકરૂપી દોરડાંથી જકડાઇ ગયું હતું કે આવા મામલા પછીથી ત્યાંથી ગુસ્સાભેર છોડાઇને ચાલી જવાનું તેનું દીલ ચાલ્યું નહીં.

“હા જરા જઇને પુછું તો ખરો—” એમ વીચારી તે સાકરનાં ખીજાણા ભણી ગયો. તેણી ઘડીકમાં ખડખડ હસતી, ઘડીકમાં રડતી, તેણીનાં કપડાં, તેણીના વાળ ખોલાયલા, વીખાયલા, હતા, તે લવતી-બકતી-હતી!

એ શું હતું? “એને શું થયું?” જહાંગીરે ધરજતે અવાજે સલીમને પૂછ્યું.

“જી-બાઈ સાહેબને પવનની અસર થઇજી, શેઠજી તો રાતના આવ્યાજી નથી, પાછલી રાતના રોજના મામુલ મુજબ હું ઝાડઝૂડ કરવા બાધજીના રૂમમાં દાખલ થયો, ત્યારે બાધના હાથ ને માથું પલંગના કારપર નીચે લટકતું મેં દેખ્યું. કોઇ દીન નહી ને આવો મામલો જોઇ, મેં દુરસી અવાજ કીધો કે-‘પડી જશો,’ હું સમજ્યો કે નીંદમાં હશે. મેં બહુત પુકાર કર્યા પણ બાઈ સાહેબે જીવાબ આપ્યો નહીં.”

“હં હં-પછી-શું?” જહાંગીરશાહે આતુરતાથી પૂછ્યું.

“આધી કલાક સુધી શીર ફેડી કીધી, પણ જ્યારે કાંઇ વળ્યું નહીં ત્યારે હું સમજી ગયો કે બાધ સાહેબ બેશુદ્ધ થઇ ગયાં હતાં.”

“પછી શું થયું?” જહાંગીર થરથરવા મંડ્યો, તે આ ખુલાશો કેવલ સાચ્યોજ સમજ્યો.

“પછી તો મેં બાજ સુંધાડ્યો. નાશ-તમકીર સુંગાડી, પાણીના ફટકા માર્યા, નાકમાં પાણીનાં ટીપાં રેડ્યાં, ત્યારે બેસુદ્ધ ફરાર થઇ, અને તે પછી આંખ ખોલી આબુબાબુ જોવા લાગ્યાં અને “જહાંગીર જહાંગીર પુકારા કીધા. સાહેબ બેઅદબી મોઆફ, તુમારીજ શીકરમાં બાધને કાંઇ દીવાનપણીની અસર થયલી મને તો લાગે છે!”

સલીમે જહાંગીર સમક્ષ કરેલા ઉપલા ખુલાશા દરમ્યાન સાકર કાંઇ ગુપચુપ ન હતી, તેણીનો બકવાત ચાલુજ હતો.

જહાંગીરે સાકરની નજીક જઈ તેણીનું માથું પસવારીયું અને “શું છે”—એમ પૂછ્યું.

“એ તું કાણ છે? મારી આગલથી ચાલ્યો જા! તું સેતાન છે! તું ભૂત છે! મારા જીગરને મોકલ, ઓ મારા જાંઘુ, ઓ જીંઘીંઘીવ, મારી પાસે જલદી ચાલી આવ! હું મરંછ—હું મરંછ—ઓ મારો જીવ ચાલ્યો જાયછ.” સાકર નેણ ડોળા ચઢાવીને બબડી.

“ડીયર એમ શું કરેછ? હુંજ તારો જાંઘુ તારી આગળ ખુદ—બખુદ ઉભોજને, શું મને નથી ઝોરખી શકતી?”

“હી હી હી—અરે, ચાલ—ચાલ, તું મારી મશકેરી કરેય! નહીં, તું મારો જાન જાંઘુ કાંઈ છે? તું તો ભૂત છે—મારાં જાંઘુને મોકલ, ઓઝો—ઝોઝો—મારું કલેજી કાઢીએ પકરી લીંઘીંધું! ઓ કાંઈ જલદી આવો? મારું કલેજી કાંઈ ઝોઝોઝોરી લઈ જાયછ.” અને તેણી ખીંછાણા પર હાથ પગ અકાડી તડકડીયાં મારવા લાગી.

તરત જહાંગીરે દોડાદોડ કીધી, અને કોલનવોટર મંગાવી તે બરડું. અને જલદીથી કાંઈ ડોક્ટરને બોલાવા સક્ષીમને દોડાવ્યો.

“જેવ, જેવ પેલો મુવો કારે મોહણેનો ચંગલ પાછો આવેછ, કહેજે જાંઘુને છોડ ને મારી પાસે ચાલી આવ!”

“કાણ છે—અહીં તો કાંઈખી નથી?”

“એ આય શું મારા માથાં આગળ ઉભો રહીને મને તેરેય? ઝો જા : જા : મને છોર, ઝો મારું કલેજી છોર!” અને તેણી બેધ્યાનપણે અછાડ પછાડ કરવા લાગી.

જહાંગીર તેણીને વીણવવા લાગો. “અહીં મારા સીવાય ખીજી કાંઈ નથી, વહાલી, તુંને ખાલી કંઈ સપનો બપનો આયો હોશે, જે ડીયર જરા શાંત થા, હમણા ડોક્ટર આવીને કંઈ ખી ઉપાય કરશે.”

“ઓ, પહેલે આય ‘કલેજી’ ચોરને મારી આગળથી બાહર કહારો, જેવ જેવ, મને ડોરા ધુરકેય, મને છરી દેખારેય. ઝો બોદાય, ઝો પરવરદેગાર મને આય મારી નાંખશે, મને પકરો, મને બચાવો ઉઉઉઉઉઉ”—અને અહીં બેઅખત્યાર ધસાધસ રડી પડી.

“મારા જાન, મારા જાન તું નાં ખીહ, અહી હું તારી આગળ છેઉંની? કાણની મઝાલ છે કે તુંને આંગલીખી લગારે?” જહાંગીરે હીંમત

આપી. તેટલામાં સલીમ હાંકતો હાંકતો કોઈ કીસમ્યન ડોક્ટર સાથે આવી લાગો. ડોક્ટરે પેટ પર હુંગળું મુક્યું, નાડ તપાસી હકીકત પુછી.

સલીમ અને જહાંગીરે, કેટલાક કલાક તેણી બેસુદ્ધ રહી, કેટલાક કલાક પવન થયો હતો, તે સધળી હકીકત કહી.

ડોક્ટરે પેટ પર હુંગળું મુક્યું તેવારે સાકરે ચીશાચીશ પાડી મુકી અને ડોક્ટરને પણ ચોર બદમાશ ભૂત વગેરે એલકાબ દીધા !

તરત ડોક્ટરે ચરચરચર પ્રીસ્કીપશન ચીત્રી કહાડ્યું અને જલદી દવા લઈ આવવા સલીમને દોડાવ્યો. ડોક્ટર આવ્યા પછી સાકર જરા રડતી શાંત થઇ. જહાંગીરે વીઝીટ શી આપી એટલે ડોક્ટર વીદાય થયો.

સલીમ દવા લાવ્યો અને પીવાની દવા પાઈ મોહણું સમારવા તેણીને બુખારી આળુ ચુસ્વા આપ્યું અને શરીરે મસળવાની દવા જહાંગીરને આપતાં કહ્યું—“આ દવા દીલે લગાડવાની છે, જી—આપ લગાડશો કે કોઇ નસને બુલાવું ?”

“નહીં—હરકત નથી—હું લગાડશો, તું એક ખાલી ગલાસ લઈ આવ.”

દવા પીવાને અને મસલવાને અરધો કલાક વહી ગયો. તે પછી જહાંગીરે બોંહસ કરીને તેણીને બે પેગ જેટલો ઘાંટી ગરમ પાણીમાં પાયો. અને તેણી શાંત ઉંઘી ગઇ.

તેણી ઉંઘાયા પછી જહાંગીર સલીમ આગળ રાંધણીમાં ગયો. અને વધારે ખુલાશેવાર રીતે ખીમારીનું કારણ પુછ્યું.

સલીમે પહેલે જે ખુલાશો કહ્યો હતો તેને ટેકા આપનારીજ કેટલીક ખીના જણાવી અને વધારામાં કહ્યું કે “તમે શેઠજી ન્યારે દાખલ થયા ત્યારે દીવાનાપણાની અસરમાં બાઇજી પુર ચકચુર થી.”

“પણ એ પ્રમાણે હમેશ થાયછ કે ?”

“તૌબા—લાહોલવલાહ કુવત ! હું બોત બરસસી નોકરી છું પણ કબીબી અમશો બનાવ બન્યો નહીં હયજી.” તે ભાંગી દુટી ગુજરાતીમાં બોલ્યો.

જહાંગીરશાહનો અહેરો તદન ઉતરી ગયો હતો. અને તેવણુ ગોયા લેવાયલા લુટાયલા હોય તેવી હાલતે તે ઉંઘતી. બ્યુટીપુલ બળાને દીકતા બેઠા.



“ તમે કોણ છો ? કોણને પુછો ? ”

તેણીએ ઈંગલીશમાં તતકાવ્યું !

( પાનુ ૧૨૨ લાઈન ૨૮માં )

## વધારે ખાત્રીની કંઈ જરૂર છે ?

આજ સુધીમાં અમારે  
ત્યાં બનેલાં લગનનાં  
સાગ સીસમ પડ માટે  
બેમત પડ્યાંજ નથી  
એ અમારા ઉત્તમ કામ  
અને કસાયલા કારી-  
ગરોની હુન્નરમંદીની  
બેમુલ સરટીપ્રીકેટ અ-  
મા સમજ્યે છીએ.

અમારે  
ત્યાંનું  
લગનનું પડ  
ખીનહરીફ  
છે.

બજારી એબરે  
સાથે  
અમારા લગનના  
પડને  
ઓળખાવવાની  
જરાખી તકલીફ  
લેશો નહીંજ.

૩. પપ૧, માં અમો જે સુંદર લગનનું સાગ સીસમી  
ફરનીયરનું પડ બનાવી આપ્યે છીએ તેનું મુખબનો  
કોઈ અફલાતુન ફરનીયરવાળો પણ બનાવી આપનાર નથી.

એ ઉપરાંત ગરીબ ઘરથી માંડી માતબરોના મહેલ દીપાવે  
એવું સાગ સીસમી ઉંચી ઢોલીટીનું મનપસંદ ફરનીયર,  
મનપસંદ પાલીસમાં અમો બનાવી આપવા તૈયાર છીએ.

એકજ ભરોસેદાર મથક:—



દુકાન  
અને  
શેરૂમ

{ મીનોચહેર હા. મીસ્ત્રી.

નંબર ૧૦૭, ગનખાવા સ્ટ્રીટ.  
માણેકજી શેઠની વાડી પાસે, કે.ટ-મુંબઈ.

## પ્રકરણ ૨૭ મું.

ધીમે ધીમે સાકર સળગર થઇ, અને જાણે નવીજ જાંઘીએ નવીજ દુન્યા જોઇ હોય એવા સધલા હાવભાવ કર્યાં. જહાંગીર વધું નજીક જઇ તેણીને પસવારવા ને પટાવા લાગ્યો.

“ઓ ખોદા હું કેટલો ગભરાઇ ગયો ! તુંને કંઈ થતે તો માઈ શું થતે ? હું તો તારા વગર જુરી જુરીને મરી જતો ! તું શું થયું તું મારી સ્વીટ સાકર !”

“કાલે રાતે મારો વર તો આવ્યો નહીં,” તેણીએ અચકી અચકીને પાટીયાં જોઈવતાં કહ્યું, ને તમે જરા મારી સાથે ઉંચે મોંઢણે ગીયા, તેથી શીકર શીકરે મારો એકલો જીવ ગભરાવા લાગ્યો ને એવું મને થયું કે રાતો-રાત તમુને અહીં પાછા બોલાવી મંગાવું, પણ તેટલાં તો આંખ લાગી ગઈ ને મને ધણોજ બીહક લાગે તેવો બરયો સપનો આવ્યો ! કોઇ મુવો ખવાશ જેવો મારી છાતીપર ચઢી બેઠો ને લાંબી છરી કહારી, મને કહ્યું કે હમણા ને હમણાં મારી સાથ ચાલ, હું ધુજતી ધુજતી બેભાન થઈ ગઇ ને પછી શું થયું તેનું મને કંઈબી ભાન નથી.”

“છટ તુંબી ડીયર, તું આવી હીંમતવાન હુશીયાર ને એટલા નજીવા સપનાથી એટલી બધી બીહ ગઇ ?”

“ઓ, તે કોઇ મુવો રાખશ જેવો મારાપર મોહી પરયો, તે હું બીહવું નહીં ? તમે કાંઈ મારા ગાય જોલાય ને તે કાંઈ મુવો બદમાશ પલીદ ? ઓ, મને વાત ના કરાવો, હું તે યાદ કહુંજને પાછી મને બીહક બીહક લાગેજ, વરી મારો જીવ બગરી આવશે.” અને તેમ બોલી તેણીએ જહાંગીર ગમ હાથ લાંબા કરી પોતા પાસે ખેંચી લીધો ! જહાંગીરે વહાલથી તેણીને કીસીસ કરવા માંડી.

“ઓ-હી ! તમારી દાદરી મૂછના યાજ કેવા ભયોભય બોધાય ? મુવો રાતે સપનામાં આવ્યો તે ભૂતને બી દાદરી મૂછ ઉતી...જીવ, માઈ માનો ને એ બધું બોકાતું ધાસનું જંગલ કહરાવીને “કલીન સેવ કરાવી નાંખો જો, કેવા મજેના લાગશે, જીવ !”

એમ ? આટલા દાહરા તો તુંને મારી દાદરી મૂછ નહીં બોકઈ ને આજેજ એમ શું કરેજ ?”

“ઓ મારા જાન, એટલુંબી નહીં સમજતા ? કીસ કરતાં તો મુવો બાલ સદા નરીયાજ કરે, પણ હું તમુને કેમ બોલું ? જોવ, હું મારા વગર

બાલનાં મોહણાંએ તમુને કીસ કર્ય તે કેવી લાગેછ, ને તમે કરાય તે તો બરથો કચવાત કચવાત લાગેછ: ”

આ વાત ચાલતી હતી તે વખતે તો જહાંગીર કાંઈ બોલ્યો નહીં ફક્ત વાત મનમાં રાખી, અને બીજી વાતો પછી તે સાંજે તે વહેલોજ છુટો પડ્યો અને એક સેલુનમાં જઈ, દાદી ને મુછ સદંતર બોડાવી નાંખી. અને આરસીમાં પોતાનું મોંહ જોઈ તે મગન મગન ને ચક્રીત થઈ ગયો. બીજે દીને સાકરને અજબ કરવાની મોઝની તે રાહ જોતો રહ્યો.

જહાંગીરે દાદી મુછ મુંડાવાથી, તે પહેલે જ એક કીંગ જેવા દમામદાર દેખાતો હતો તેને બદલે હવે રૌનકદાર ગોળ મુખડનો તે એક જવાન જેવો દેખાવા લાગ્યો. તે સમજ્યો કે સાકરની સલાહે એક લેખે એખી ઠીકજ થયું. તે છોકરાં બચ્ચાંનો આપ અને એક વફાદાર પરણેતરનો ધણી હતો. અને બેકનો વડો હોવાથી મુંબઈમાં પણ તેને કોઈ બોલાવે પીછાણે તે કરતાં આવા અવતારમાં વધું સલામતીથી મોઝ ભોગવી શકાય એમ તેણે માન્યું.

જહાંગીર બીજે દીને પારસી ડ્રેસ બદલીને ઇંગલીસ ડ્રેસમાં સાકરને ત્યાં ગયો. તે પારસી ડ્રેસ સાથ ચશ્મો પહેડતો હતો તેખી આજે કહાડી નાંખ્યો. અને તે જ્યારે હોટલમાંથી જવા નીકળ્યો ત્યારે આરસીમાં ડોકું કરી તેણે જોયું, ત્યારે તે એટલો તો બદલાઈ ગયલો દીસ્તો હતો કે ખુદ તેનાં ધરતાં માણસો પણ આવા અવતારમાં તેણે જોય તો પિચાણી શકે નહીં ! તે અત્યંત હરખાઈ ગયો.

અને જ્યારે સાકરને ત્યાં તે તતણુખાર ઇંગલીસ ડ્રેસમાં સજ થયલો જઈ ઉભો, ત્યારે ધડીલર સાકરખી ખરેખરજ ઠગાઈ, તેણીએ ગઈ કાલે જહાંગીરને દાદી મુછ મુંડાવાની કરેલી વાત કેવલ ભૂલી ગઈ હતી. તેથી આજે જહાંગીરને બદલે કોઈ યુરોપીયન ડ્રેસમાં આવેલા જવાનને દુરથી આવતો જોઈ તાણુબજ થઈ. પણ સાકર જેનું નામ ! તે અતી ચાલાક ચવીત્રીને પામી જતાં ઝાજો વાર ન લાગો. અને તેથી તેણીએ બેવડી બેહ-લઈ ગત લગાડી.

“તમે કાણુ છો ? કાણુને પુછોછ ?” તેણીએ ઇંગલીસમાંજ તતડાવ્યું ! અને વલતા જવાબમાં જહાંગીરે પણ ઇંગલીસમાંજ ટાંક કરતાં જાણે તેના અવાજ ઉપરથી હવેજ સમજી ગઈ હોય તેમ સાકર તેમને ગળે વળગી પડી !

“ઓ મારા જન ! તમે કેવા સરસ ને બ્યુટીફુલ લાગોછ ?—જાણે હમણાજ અમેરીકાની સ્ટીમરથી પાધરાજ ઉતરી અડી આવેલા હોય તેવા



પદ્મ પહેલવાન લાગોછ ! ઓ મારા ગોલાબ, ઓ મારા જીવ, મારા જન મારા પ્રાણ, હવે આય દેખાવમાં તમને જોઈને હું પુરી લવ-મેડ બની જવાની. આજે તો હું તમને કબીબી અહીંથી જવા દેવાની નથી. ગમે તે થાય, આજે તો રાતે અહીંજ જમીને અહીંજ રહેવું પડશે. કેમ ડીયર, માફ માનશો નહીં, મારો વર્ડ કે દહારે તમે પાછો ફરવોછ કે આજે ના કહેશો ? અને અત્રે ગોયા સીનેમાનો “નાઇટ ઇન પેરીશ”નો રંગીલો શીન શરૂ થયો.

ઓ તે મકરબાજ આરતના મુંદર ચરીત ! એક હજાર નામીથી એક-ટ્રેસોનાં સામટાં નખરાં એકઠાં કરે તોખી સાકર જેવું અફલાતુન વેરાયટી એકટીંગ બનવું મુશ્કેલ !

હા ! તે રાતે જહાંગીરને પહેલ વહેલોજ પોતાને મુકામે જતો અટકાવવામાં સાકર અંતે ફતેહમંદ નીવડી !

તે રાત ક્યાં અને કેમ ગઈ તે જહાંગીર અને સાકરનો જીવજીવણ ! અને એ પ્રમાણે એક બે દીવસ વારંવાર જહાંગીરને હોટલ તરફ પાછો ફરતો તેણી અટકાવતી રહી ! જહાંગીર પણ ખુશ થતો. જે દીને જહાંગીરને રાતે રહેવાની બોલણ કરવાની હોય, તે દીને વાધરો ખાસ કરીને આવતોજ નહીં અને તેવી ગોઠવણ સાકર અને વાધરા વચ્ચે અગાડીથીજ નકી થતી હતી. અગર ભોગજેજે કોઈ રાતે જહાંગીર હોય ને વાધરો આવતો તો એલાર પેલાર બહાણું કહાડીને ચાલી જતો અને જતાં જતાં જહાંગીર પાસે કળા કનેલથી થોડું થોડું નાણું એકાવતો રહેતો.

એવી રીતે જહાંગીર, એક બે દહાડા ઉપરથી ચચાર દહાડા, અને પછી અકેકાં અઠવાડીયાં સુધી હોટલમાં જતોજ નહીં અને સાકરને ત્યાંજ પડ્યો પાંદર્યો પડી રહેતો.

ન્યારે એમ તે ચાલું રહેવા લાગ્યો એટલે વાધરો અવાર નવાર ઓચીતો આવી સાકર અને જહાંગીરનાં પ્યારમાં ખલલ કરતો, આથી સાકરે હવે જહાંગીરને કોઈ જુદે રૂપે સમજાવવાનું બીડું ઝડક્યું.

સાકરે જોયું કે સલીમ વીષેનો શક તેને કાનોકાન સાંભલ્યું, નજરે જોયું તે છતાં તે વહેમને તેણીએ ઉઠાવી નાંખ્યો. જહાંગીરનો શક તરત વેળા સાકરની મીઠી મીઠી વાતોથી કમી તો થયો, પણ તેનાં મગજમાંથી જડમુલથી તો તે નીકળ્યોજ નહીં.

પણ આવી રીતે જહાંગીરને ઠાપ આપવામાં સાકર કેટલો વખત ફાવશે ?



## પ્રકરણ ૨૮ મું.

(નવો પલાન ! નરદમ મક્કરનો ખજનો ! રસરસ્તા શીરાથી તડખોર ચીઠી ! “ફારી નાખજો, નહીં તો બેઉનું ખુન થશે !... મુવા ભંગી જેવા કુટી ઉઠાવનાર પર થુકું બી નહીં !! હૈયાના તારેતારમાં ઠસી ગયલું પ્રેમનું વીજળીક આકર્ષણ !!!)

પ્યાર આંધળો તો છેજ ! પણ તે દીવાનો ને બેહરાબી છે, એમ સાકર અને જહાંગીર વચ્ચેનાં છેલ્લા પ્રકરણમાં આપણે જોઈ આવ્યાં.

જહાંગીર, તે સવારે, રાખેતાના વખતથી કખવતે સાકરને ત્યાં ગયો, અને ત્યાં સલીમ અને સાકર વચ્ચે થતા હસાહસના ભાવટા કાનોકાન સાંભળ્યા તે છતાંબી તે સાકરની સફાઈથી ગોચા સમ્મલું ભુલીજ ગયો. સાકરને પવન થયલો બાણી તે પ્યાર બેહરા ને પ્યાર ક્રેલા ગૃહસ્થનો સર્વ ગુસ્સો હવામાં ઉડી ગયો અને સાકરની સીંદતથી એકવાર ફરીથી તે સ્વીટ સાંકળમાં સપડાયો.

ગણુત્રીબાજ સાકરે વીચારયું કે, આ એકવાર તો શુવ સતોસત શુવપર ખેડી જહાંગીરનો વહેમ ઉઠાવી નાંખવામાં ફતેહ મળી. પણ એમ વારંવાર પકડાઈ આવતાં, જહાંગીર જેવો સફર ખીલ્લુ હાથથી છટકશે, ને તેમ થયું, તો વળી મોઠીના વાખા પડશે; તેથી કંઈ નવો પલાન ગોઠવવાનું નકો કીધું.

પણ એ અબજબીની અબજબી ! બીજો દીને જહાંગીર તો સાકરને ત્યાં આવ્યોજ નહીં; તો તેણી પોતાનો નવો પલાન કાણુને કહે ? તેણીએ ગભરાત અકરાત વચ્ચે અરધો દીવસ રાહ જોઈ, બપોર પછી એક લંબાણુ પ્યાર ભરી ચીઠી લખી કહાડી જહાંગીર પર મોકલી.

જહાંગીર ગઈ કાલના બનાવથી અને સાકરની સીંદતથી જો કે ત્યાં ને ત્યાં ભોળવાઈ તો ગયો હતો તો બી ગમે તે પણ તે એક પાકત ખુદીના માણસ હતો. તેથી એકલો પડતાં તેને વીચારયું કે કાંય નહી સાકરે ઢોંગ કરી તેને બનાવ્યો હોય ? એના એજ વધું વીચાર કરતાં તેનું માથું ધમધમી આવ્યું અને તે સુસ્ત થઈ, જાઉં કે નહીં જાઉંના ડામાડોલ-પણામા હોટલમાંજ પડી રહ્યો. તેને આજે મનમાં એમ ખ્યાલથી થયો કે, સાકરને એકદમ પડતી મુકી, પોતાની ફરજે લાગી જવું ! પણ અફસોસ,

જહાંગીરની સરજતમાં જુદું જ હોય તો તે ક્યાંથી પોતાનાં ખ્યાલમાં મકમ રહે ? આવાજ વીચારમાં હતો તેટલાંજ સાકરની એકદમ છ-પડ ભરેલી પ્યારના શીરાથી તડખોડ થયલી રસરસ્તી ચીઠી તેને મલી.

તે ચીઠીમાં શું હતું.

નરદમ મક્કરનો ખજનો ભર્યો હતો ! ‘પ્યારથી તવલું છ ખાવા પીવા ગમતું નહી, બસ જલદી આવીને ગળે લાગી જાવ, નહીં તો હું મેડ થઈ જવશ, મને ના તવલાવો, હું મરી જવશ, એક અગતની વાત કહેવાની છે. જે મારી પર સાચ્યોજ તમારો પ્યાર હોય તો આ વાંચતાં તરતજ દોરી આવો.’ આ તે લંબાણુ ચીઠીનો સાર હતો. જે વફાભર્યા (!) શબ્દોનો ખોલેખોલ અગ્રે ઉતારવો મુનાશીબ નથી.

વળી તેણી તેમાં લખી જણાવતી હતી કે “ચીઠી વાંચીને તરત ફાડી નાંખજો નહીં તો કોઈના હાથમાં જશે તો તમારું ને મારું બન્નેનું ખુન થશે.” આ વાંચી જહાંગીરે તે ચીઠી વગર વીચારે ફાડીજ નાંખી. અને તેવી અનેક ચીઠીઓ પોતે પોતાનીજ ઇજતથી ડરીને જહાંગીર સદા ફાડીજ નાંખવાનું વાજખી વીચારતો.

જહાંગીર, ચીઠીનાં રૂકકાને માત્ર આપી ગયો ! અને હમેશા કરતાં વધુ જોશભર્યો આવકાર સાકર તરફથી તે પામ્યો. શરૂઆતમાં પેટ ભરીને તેણીએ મલી લીધું અને એવી રીતે આજે વખતસર નહીં આવી તરસાવા માટે નરમ ઠપકો દીધો ! તે પછી સલીમની વાત કહાડી. “જાણો છ કે જીવ, એ તો મુવો પગાર ચહરી ગયોય તેથી મારા વર સાથે મરઘને રાતે ચાલી ગયો, કે શું કહું, મને રાંધવા સીંધવાની કેવી આપદા પરશે ને એ ખવીશ જેવો મારો વર કદાચ મારી કદર સમજતો નહીં. તેને પમાર જાંસી દેતે તો શું ઉતું ?”

“ગીયો તો જવા દે, શું બીજા નોકરો નહીં મલશે ? એના કરતાં સરસ રાંધનારા એકથી સો નોકર તું ને જોઈયે તો હું લાવી આપું.”

“હા—પણ મુવો એ બધું ઘેરનું ખુનેખુનું ને નેસેનેસ જાણી રહ્યોછની ? વરી મને તો કોઈથી રાંધનારું હોય તો ચાલે; પણ મુવા મારા વરને એના વગર એક ગરીબી નહીં ચાલે. જ્યારેથી એ રસઘને ચાલી જાય તો અરધી રાતે રખરી રજરીને બી પોતેજ તેને સોધી લાવે-ત્યારે રહે. અગાઉ બણાખી નોકર બદલી જોયા. પણ એવંજીને

એનુંજ અસતક લાગુંજ, તે શું કરે ? જોજોની વરી બે ચાર દહારા થશે કે કેથેથીથી એવણુજ તેને પકરી લાવીને પાછોજ રાખશે.” સાકરે પાટયા ગોઠવ્યાં.

“ત્યારે જો એમ હોય તો હું અહીં આવવાનુંજ બંધ કરું.” જહાંગીરે હીંમત એકઠી કરી કહ્યું—“કારણ કે એ માણસ માટે મને મોટા વહેમ છે. જો મને તું ચાહતી હોય તો એને દુર કર.”

“આ મરેરે તમેથી શું એવા બચ્યાં જેવા ઘેલાં કહારોજ ? મુંવો લાંગી જેવો મારી ઝુટી ઉંચકનારો જેને હું થુંકુખી નહીં, તેવા માણસનો મારે વાસ્તે વીચાર કરોજ ? કાંઈ તે મુંવો કારો કુત્રો ને કાંઈ તમે મારા ગુલે ગોલાબ ?”

“તે જે હોય તે, પણ હું જે બોલશ તે પાળશ. તુંને મારી દરકાર હોય તો એને દુર કર.” જહાંગીરે તીખાસથી કહ્યું.

પોતાના “જીવનન” સલાહકાર સલીમ વિરૂદ્ધ બોલાયલા શબ્દો માટે લોહીના ગોટ ગળી લઇ, સાકર જહાંગીરને મીઠાસથી સમજાવવા લાગી.

“વારં ડીયર તમુંને જે ચીજ નહી ગમતી હોય તે એમ બેલાશક ખુલાં દીલે કહી દેવો, તમે જેમ કહેશો તેમજ હું ચાલશ. તમારા જીવ કરતાં કોઇ મને વધારે નથી. હું જનમો જનમ તમુંનેજ જીવ આપવાની, તમે હોશો તો મુંવા એવા નોકરો હજાર !”

આ સાકરના શબ્દોથી જહાંગીર પર કાતીલ અસર થઇ અને તેનો કડવાસ સાકરયા મીઠાસમાં તરતજ ફેરવાઇ ગયો.

જહાંગીર મીઠાસ ભર્યા પ્યારમાં ચકચુર થતાં સાકરે કહ્યું—“જીવ મારે ખાતર એક કામ નહીં કરો ? તમારાં એપોલો કે કોલાબા તરફ એક રૂમ નહીં જોઇ કાહરો ? જોવની તમો જાણોય કે મને અહીં મુંવા મુસલમાન-વારમાં કંઈ ગમતું નહીં, તે બસ રાત દહારો તમારી નજર આગળજ રહેવા માંગુંજ, આય નોકર પર તમુંને વહેમથી આવેચ, ને મારો વર એને છોરવાથી નથી માંગતો, તે એ મુંવાઓ અહીં રહી મરશે, ને આપરે એકલાં એક રૂમ લઇ રહીશું ને મજાહ કરશું.”

“તારો વર એમ તુંને છોરશે ?”

“હું એને સમજાવીશ લેવશ. તમે કાંઈ, મુંવા કુત્રાને કટકો નાખે તેમ, કાંઈ જોંસજોની, એટલે મુંવો આપરી અરાસેજ નહીં આવશે. એને

તો આ પૈસા જોઈએ, પછી દેરળી પૈસા આપે તો તેની સાથેળી મને વાત કરવા બેસવા દે-તેવો એ છે !”

“એમ ?-તાહરે શું તારી કંઈ કદરજ નહીં કે ?”

અરે એ મુવાને કદર હોતે તો હું બીજા બીજાને શું કામ પકરતે ? એનીજ નહી થઈ રહેતે ?

જહાંગીરે આ સાંભળી જીભ કરડી. તે રફતે રફતે વાધરા વિષે સાકરને મોહકે નવું નવું જેમ જાણતો ગયો તેમ તે સાકર ઉપર વધુ હેતથી વીટલાતો ગયો.

### મકરણ—૨૯ મું.

એક દીને જહાંગીરે વળી નવુંજ કૌતુક જોયું. તે સાકરને ધરે ગયો ત્યારે એક ટેબલપર સાકર ચલા પીતી બેઠી હતી, અને તેની આજુમાં અડોઅડ એક મહોમેદન જવાન લગભગ સલીમની ઉમરનોજ મોહમાં જડી ચીરટ લઈ અરધો અરડમને બેઠેલો હતો.

જહાંગીર આવી લાગતાંજ સાકરે તેણી ઓલખ કરાવી કે “એવણુ આય ઘેરના લખોપતી ઘેરવાલાના એક પુરા વારસ બેટા થાય.”

સભ્યતાને ખાતર જહાંગીર તેના ગમ જોઈ નમ્યો. તે એક ઈંગ્લીશ ડ્રેસ પર આસ્થાખાન કેપ પહેડેલો જવાન હતો. પણ તેની સુરત ઉપરથી તે મુસલમાન તરીકે તરત ઓલખાઈ આવતો હતો.

તે ગયા પછી સાકરે ખુલાશો કીધો કે “તે ભાડુ લેવા આયો હતો, અને ધણા મહીનાનું ભાડું ચહરી ગયેલું હોવાથી તેને ટાહરો મીઠો રાખવા ચાહે પાણી આપીને વીદાય કરવો પરયો.” પણ જહાંગીરને આ દેખાવથી અણુગમે પેદા થયો.

થોડા દીવસ પસાર થયા પછી એક દીને જહાંગીર એક દીન સાકરને ઘેર ગયો; ત્યારેજ એજ ઘેરવાલા મોહમેદનના પોતાના એલાયદા રૂમમાં તેણીને બેઠેલી તેને દાદરપર ચડતાં દેખાઈ આવી-સાકર પહેલે માળ રહેતી હતી ને તે ઘેરવાલો ભોંયતલીયે રહેતો હતો. દાદર પરથી ચઢતાં રૂમમાં અચાનક નજર પડી અને તેણી તેના સાથે એકલીજ હસી હસીને ગપ્પા મારતી હતી. પણ જહાંગીરને જોઈને ઉપર તરત દોડી આવી. તે વખતે તેણીના પોપાકનો અમુક ભાગ નહી ઈચ્છવા જોગ ખોરાયેલો હતો.

જહાંગીરે તે દીને સાકર સાથે ઘણું તોફાણ કયું અને સાકરનો પ્યાર અહીંથી તહીં દોડતો, જુઠ્ઠો ને પોકલ જણાવ્યો. અને આજથી તેણીને સંબંધ છોડી દેવાનો પોતાનો ઠરાવ કહી સંભળાવ્યો.

“ નહીં—નહીં વહાલા, જોવ તમે એમ વહેમી ના બનો, મારાં અભાગ્યા વરે એ એકલો હોય ત્યારે એને સમજવી આવવા કહેલું તેથી હું ગેમ. નહીં તો મુવો ફરીયાદી કરી ટાંચ લાવી ઘેરના હાંદલાં ઉંચકી નહીં જાય કે ? ”

“તો મને કાંય નહીં કેલું, હું ભારું ચુકવી નાંખતે? આટલા બધા પૈસા ખરચું છું ને એટલું નહીં આપતે?”

“તમે મારાં જીવને કાંઈ ધરી ધરી ખરચ કરવાની તકલીફ આપું? તેથી હુંજ સમજવા મુઠ. મને શું ખબર કે તમે એમ વહેમી બની જમ છેરમ પરશો?” વારં, હવેથી જે હોશે તે તમને સાફ દીલથી કહી દેવશ. પછી કંઈ છે?—હવેથી કબી તેને તાંહ પગ નહીં મુકશ, વરી કંઈ છે?

અફસોસ! જહાંગીરને સાકરની ગલીચ જીંદગી હવે આઈના મીસાલ સાફ દેખાવા લાગી તો પણ તે તેને છોડી શકવાનું પોતાનું મન મનાવી શક્યો નહીં.

સાકરે, સલીમે શીખવેલી પેલી જાદુઈ સીરમ જહાંગીરનાં હોજરામાં એવી તો સમાવી દીધી હતી—અને પ્યારનાં મીઠાસથી તેના હૃદયના તારે-તારમાં એટલું તો વીજળીક આક્રશણ ઠસાવી દીધું હતું કે પોતાના જનનનાં ભોગેથી જહાંગીરથી સાકરને છોડી શકાય એમ હતું નહીં, તોપણ તે ઉપર ઉપરથી ખોટી લપકી કરી, સદાની છોડી દેવાની તે ધમકી આપવા લાગ્યો. અને શું કરવું તેના ગુંચવાડાથી તે ગોયા હાથ્યા સુનો બની ગયો.

સાકરે જોયું કે સુંદર ને શ્રીમંત શીકાર હાથથી જશે. તેણીને પણ જહાંગીર સાથે પોકલ પ્યાર કરતાં કરતાં તેના વીષેનાં સાચ્યા પ્યારનાં ઝાંખા કીરણો સેજસાજ દીલમાં ઉત્પન્ન થયાં હતાં. કારણ કે જહાંગીર જેવો મમતાળુ સ્વભાવનો ખરેખરા સાચ્યા ને જુસ્સાદાર પ્યારથી આહ્વારો તેને આ પહેલ પહેલોજ અનુભવ્યો હતો. તે કદમ દર કદમની તેની બેસુમાર ભલામણો યાદ કરવા લાગી. અને તેથી કોઈથી ભોગે જહાંગીરને મનાવી લેવાને આતુર બની.

પણ તે કેમ? સો પાપ માહેલા એકાદ પાપનોખી એકરાર કીધા વગર તેનો અચુક વહેમ દપત પડે એમ તેણીને દીસ્યું નહીં, વળી તે જાણતી હતી કે સધલાં વગર ચાલશે, પણ-પણ સલીમ વગર તેણીને ચાલે તેમ હતું નહીં અને જો જહાંગીર તેને માટે સદાથી જોડાયેલો રહે તો ફરી કોઇવાર ખી સલીમ સાથની દોસ્તી પકડાઇ આવવાનો નક્કી ભય હતો. આ સધલો સામિટો વીચાર કરી તેણીએ પોતાનું મોંહ જોડ્યું.

“તમે ધણજ કકલોચ ને હું મુઠીને લીધે તમારી લાગણી ધણીજ દુઃખાયછ ત્યારે શું કરું? મને વહેમને ખાતર તમે સદંતર છોરી દેવ તે કરતાં મારી મુશકેલીની ખરેખરી વાત તમુંને કહી દઉં તે બહુ.”

“હા-બસ કહી દે. હું વચન આપુંછ કે તારી ગમે તેવી ભુલ હશે તો હું માફ કરશ. અને તારાથી છુટા પરવાનો વીચાર પરતો મુકશ, લે-આવ વચન, પણ જોજો! મને ઉડાવાની કે ઉઠાં ભણાવવાની વાત કરતી ના! તેમ હોય તો મને ખુલ્લું કહે, હું બલમનસાઇથીજ અહીંથી ચાલી જાઉં.”

“ઓ નહીરે મારા જન. હું તમુંને એટલા મારા દીલના ખરાં જોસથી ચાહુંછ કે હવે હું તમારી આગલ કંઈજ છુપાવા ચહાતી નથી. પણ હું મારો ખરો ખુલાસો કેમ કરું?—ઓ, મારી જીભના દુકડા ખી કેમ નથી થઈ જતા? જોવ મારા જન, તમુંને આપું મારો બધો પ્રાન. તમે મારે વાસ્તે કોણ કોણની પર વહેમ રાખોચ તે હું મનમાં બધું સમ-જાણુંછ, પણ જોદાના કસમથી કેહુંછ કે તે બધા વહેમ તમારા ખોટા છે. સીવાય કે એક—”

“ને તે કોણ?” જહાંગીરે આતુરતાથી પુછ્યું.

“નોકર—સલીમ!.....તેના વિશેનો તમારો શક ખરો છે, પણ કેવા સંજોગ વચ્ચે હું તેનાથી એક થઈ તે જ્યારે તમે મારી હકીકત સાંભરશો, ત્યારે મને ગુનેહગાર ઠેરવશો નહીં, કારણ કે હું તે વીશે હવે તોઆ કરુંછ. હું આજ સુધી કોઇની સામે ખી નમી નથી, ને મારો ભેદ મારા ગમે તેવાં અતલગનાં પણ જાણતાં નથી, પણ તમારી આગલજ ખોલુંછ, તે એટલાંને ખાતરજ કે હું તમોને છોડવા માંગતી નથી.”

“એમ તો તુંને એક લક ધરાની સાથે અને એક ડખરડીંગ કસરત-વાલા સાથે સાફ ઉતું એમ મેં બાહરથી સાંભર્યું તું, પણ તે કોઇના કહેવાની વાત પર મેં તચાકડી ભારખી બ્યાન આપ્યું નહીં. પણ જ્યારે

નજરે જોયલી ચીજોનેથી જુડી પાડી તું હાથતાલી આપેજ ત્યારે ખુદરતીજ મને ગુસ્સો ઉપજેજ.”

“બસ કરો મારા જાંગુ, હું તમુને બધું ખરેખર કહેવશ, મારી પર દયા કરો ને તમારો મારી તરફનો પ્યાર જરરાખી કમી કરતા ના.”

“વારું ત્યારે બધી વાત રહેવા દધને પહેલે આજનીજ વાતનો ખુલાશો કર, તારો વર તુને નથી પાળી શકતો તેથી તું મારે આશરે હાલમાં છે. હવે હું તુને દરેક પાંતીનું સુખ આપવામાં કંઈ કચાશ રાખુંજ કે તું એક પરકામ માટીડાનાં રૂમમાં એકલી ગઈ ? કચુલ કીધું કે તારા વરે કહેલું-પણ તુને મારો વીચાર નહીં આયો, કે તેથી મારી લાગણી કેવી દુઃખાશે ?”

“પણ હું ચોરી છુપીથી તાંહ ગેઇ હોવું તો કેની ? હું તમે વહેમ કરોજ તેમ ત્યાં ગઈ હોવું, તો તમારા આવના વખતેજ શું કામ જાઉં ? તો તો બીજે કોઇ સલામત ટાઇમે નહીં જાઉં ?-તેજ વીચાર કરોની ! જે એમ સત્તર પંદર વીચાર રાખ્યો હોતે તો તમુને એકલાનેજ શું કામ ધરીને બેસતે ? તો તો મારે ઘેર ટંકશાલજ પરતે ? અમે પૈસાનાં એટલાં આસ્થારા શાના રહેતે ?”

‘વાત એમ છે કે, અગાઉ એ ઘેરવારનો પોરયો મુવો મારાપર મોહી પરયો તો ને ઘેલો-ઘેલો થઈ ગયો તો ને તેથી, મારા વરને પ્રેમીશરી નોટ પર પૈસા ધીરયાય ને ભારાંખી ચહરતાં આવેચ તે લઇ ચલાવેચ, એક દહારો તો મુવાએ મારા વરને ઝેર આપી દઇ પોતાની સાથે કેડે દુર દરાજ ચાલી આવવા કહ્યું ને હું કચુલ થાવું તો બધાં ઘેર બાર મારાં નામ પર ચહરાવી આપવા કહેલું, પણ હુંજ એકની બે થઈ નહીં.”

“અરયુરે એમાં શું આખરું ? તમે તો મરું મારી પોતાની જાત-એકજ કયાની લોહીનાં...એક દાહરો, હું બાહરૂમમાં મોહણું નુછતીતી એટલા એ પોરયો કેડે બાહર જવાનો હોશે તે ત્રીમત્રાક થઇને મારી આંગળ જરા સેંટ માંગવા આયોઃ મેં જરાક તેના રોમાલપર સેંટ છાંતી આપ્યું, તેથી ખુશી થઇને મને એક કીસ કીધી-તે હું છેરઇ પરી, કે ફરીથી એવું કરવાનો હોય તો મારે તાંહ પુગ ના મુકતો, હું તારા બાવાને કહી દેવશ...તે દહાર પછીથી આજની ધરી મુધી કોઈ દહારો કંઇજ નહીં...આજે તો મને ખાસ મારા વરના કહેવાથીજ એ મોહણાં બરેલાને સમજવા જવું પરચું. તેમાંથી હું તાંહ એટલી ખોટી થતે નહીં-પણ મુવાએ મને બોલસ કરીને



ખેસારી ને કાંઈ પેરીશથી ડર્તી જેવાં પીકચર મંગાવ્યાં હોશે તે મને દેખા-  
રવા લાગ્યો. પણ તેટલાં તો તમે મારા જીવને જોયા કે હું હાથમાંથી તે  
પાના તેના દીલપર ફેંકી દઈને ચાલી આવી.”

“ને આય તારા કહેવા સીવાય વધારે કશીજ વાતચીત થઈતી નહીં,  
એમ તું કહેછ ?”

“ખચીતજ નહીં. તમે કહો તે કસમ ખાઉ,” સાકર બોલી.

“તાહરે સલીમની વાત ખરેખરી તું શું કહેવા માગેછ—બોલ જોવું ?”  
જહાંગીરે પૂછ્યું.

“મારો વર—વાધરો કેવી રીતનો છે તે તો તમે જાણોછ—તે મને  
મારફાડ કરે, મારાં લગનનાં રોકડા, દાગીના કપરાં લતા, જે ઉતું તે વેચી  
સાટીને ખાઈ ગયો, વરી રોજીદો દારૂ પીને પસીને ગરકાવ છાકતી હાલતમાં  
ખીરીના વાસથી ગંધાતો મારી પાસે આવે ને હું ના કેહું તો મારી પર જખર-  
જસ્તી કરે, મુવો લાકડું લોહડું કંઈ જોયજ નહીં. ને ઘેરમાં આય મુવા ભંગી  
જેવા નોકરને મારી આગળ મુકીને રાત્રે બાર વાગે જુગારી ને છાકટાઓ સાથે  
રમી ભટકીને આવે, હું સીક પડ તો મને ઝાંખીને જોય નહીં—

“એક દહાડો હું ધણી સીક હતી, ઠાંસા ને સરદીથી મારી છાતી  
હિંચકાઈ જતીતી, તેથી એ નોકર પોતેજ કાંઈખી ઘેરનો છાલો પાલો મારે  
વરે કરતોતો ને ડાકટર કે દવાના પૈસાનાં વાંધા હોવાથી એ પોતાની ખુશી-  
થીજ એક રાઈનું પલાસ્ટર બનાવી લાયો અને ધણી કાળજીથી તે મારી  
છાતી પર મુક્યું. એમ એક વખત મારા દીલને તેનો હાથ લાગવા પછી  
તે વધુ કાળજીવંત બન્યો, મારાં માથા પર કોઈ વખત અરધી અરધી રાત  
વેર આઘસ ફેરવતો, મારા પગ સેકતો, મને ગરમ પાણીનો બાફ આપતો,  
મારો વર તે જાણતો, જોતો, તોખી દારૂની જીમમાં પરી રહેતો. મને કોઈ-  
નોજ આશરો કે સારો સુખન નહીં, જ્યારે એ નોકર છતાં, હું સીક પડ  
તો ખાય નહી, પીયે નહીં ને તન રગડીને મારી પર મરી શીટ, એમ  
કરતાં મારંખી દીલ ખેંચાયું ને—”

“બસ—બસ હું વધારે સાંભળવા માંગતો નથી. જહાંગીરે પોતાના  
બંને હાથ પોતીકા મોંહપર ઢાંક્યા, સાકરનું દુષ્ટ બ્યાન સાંભળી એ અત્યંત  
દુઃખી થયો ને તેણીને વધુ બોલતી અટકાવી.

“તારો વર તદ્દન હેમક નીચમાં નીચ કંગાલ છે કે જે પોતાની

આવી બસુટીપુલ ગાય જેવી જૂગરીબ બેરીને સંભાલી શક્યો નહીં !”  
જહાંગીર ઉશ્કેરાયો.

“સાંભરો તો ખરા—એટલું છતાંબી અમો વચ્ચેનો મામલો એટલો બધો વધતે નહીં, પણ એક દહારો એ સલીમજ સીક પરચો ને તાપે તાપે ઉઠાય બેસાય નહીં તેવો થઈ ગીયો. તેથી એક વખત એને રમ મંગાવવા રાતે હાંક મારી ને તે હાજર થઈ નહીં શક્યો, તેથી મેં ખરી વાત કહી કે તે ઉડી શકે એવી હાલતમાં નથી ને ઘણો સીક છે, એ સાંભરીને તે મારી પર સાંભે ઉખર્યો, કે “બ, તેની આગળ જઈને પુછ, કાંઈ દવાદાર બર ચોપર કંડીને સારો કર. તું માંદી પરેછ ત્યારે તે તુંને પુછેછ કેની, ને તું ધુવડની કાની શરમાયા શાની કરેછ ?” એટલે મને તેની બોલીમાં ખુદ્દતીજ જવું પરતું ને એમ કરતાં દોસ્તી વધી પરી—”

‘તે આજની ધરી શુધી—ખરૂં કેની ?’

“નહીં, જ્યારથી તમો મારા જીવનન ગોલાબની પીછાણ થઈ ત્યારથી બધું મુકી દીધું.”

“ને તે દહારે હું સવારે સજ્જારે આયો ને તુંને પવન થયલો, મેં ડાકટરને બોલાવેલો તે દહારાની શું વાત છે ?”

“તે ખરેખરજ બનેલી વાત છે—હું સોગન ખાઈને કહું છ કે મેં સ્વપ્નો જોયેલો તેનાથીજ મારી તબીયત બગરેલી ને હું જે સવતી બકતીતી તે મારી સુદ્ધિમાં હું નહીં ઉતી. શું તે દહારે તમને કાંઈ વહેમ આવેલો ?”

“તાહરે નહીં ? હું આયો ત્યારે તો તમે બેઠું જણા હસી હસીને વાત કરતાતાં ?”

“હું પવનની ઝુમમાં કાંઈ હસી હોવસ, તેનો હસીને તેને જવાબ આપ્યો હોશે પણ તે દહારનો તમારો શક તદ્દનજ ખોટો છે, હું કાલે એ વીશે તમારી સાથ વધારે ખુલાસાથી વાત કરશ. હમણાં તો મોરું ઘણું થયું ને વાધરો આવવાનો વખત થયો છે.”

અને તે રાતે જહાંગીર કાંઈબી રાખેતાના ઢરાપરાં અને સાકર તરફનાં લવસીન વગર ખાતે મને ત્યાંથી છુટો પડ્યો.

## પ્રકરણ ૩૦ મું.

[ “સૌ સાઈં પણ પાણી ખાઈં!” નિતીમાં કરીતી, સેકંડ હેંડ ઓરત! “યુ સ્ટુપીડ બલેગાર્ડ!” ધડકો, ભયંકર અપમાન! છરી લાવ-નાક કાપું જેવી ખુનની ધમકી! મખમલી હાથની મોહીણી! ભરથાર માટે ભપકી! “અંદરેજમાં કાટલું કહારશ! હજારવાર આવરાઈ જાવું ને લાખવાર આવારી નાખું!” “હાં બસ-વહાલા મારા જહાંગીર પર હું સદકે કરું જાગ્યાન!!! ]

સંભાળ! સંભાળ! ઓ, ખાં ખાં જહાંગીરશાહ સંભાળ! તું છ છોકરાનો પીતા, વફાદાર, પરણેતરનો પતી, ધરખમ એકનો વડો, સૌને શીખામન દેનારો સુધ્ધો શેઠીયો અને એક જોકેલી જીભુતરીને હાથે સરગરદાન વેચાઈ ચાલ્યો?

તે દીને તે અઢી મણીકા જેવાં વજનદાર મગજે અને હાથી જેવાં ભારી દીલે સાકરનું મકાન છોડી ગયો. અને હોટલમાં જઈ ખાધા પીધા વીના ઉધે મસ્તક સુતો અને એક બચ્ચાં મીસાલ ફેકે ફેક રડ્યો.

ઉઠે! આ સઘળું કાણે માટે? એક સાકર જેવી કંગાળ જુદ્દીન સેકંડહેંડ ઓરત માટે? અફસોસ, જહાંગીરે પોતાના મન સાથે કેવું ઇચ્છ્યું કે તેની પરણેતરખી સાકર જેવી દીલખુશ કરનારી પટપટ્યું હતે! તેવીજ મીનીટે મીનીટ દીલ બેહલાવનારી મોહબતવંતી બચ્ચી હતે!

“હા! સાકર, તારામાં કેટલા બધા ગુણ? મારું દીલ રીઝવવામાં મારા જનમમાં જો કોઈએ મને અનુપમ સુખ દેખાડ્યું હોય તો તેં અને તેંજ! પણ સૌ સાઈં ને પાણી ખાઈં! તું રૂપવંતી છે, દીલનો કરાર છે, આંખની ઠંડક છે, દેખીતો ફરેસ્તો છે-પણ નીતિમાં કરીતી!”

જહાંગીર મનસાથ બબડતો રહ્યો. “પણ હવે શું કરું? એક ધડીબી એ મારો દીલદારને નથી જોતો તો મારા જીવ પર છરી ફરેજ-તાહરે હું એને છોડી કેમ શકું? ને છોડી મુકું તો હું જીવી કેમ શકશું? ઓ સાકર, તેં મને કેવી મોહીણી લગાડીછ?-પણ નહી, જ્યારે એને સલીમની દોસ્તીનો એકરાર કીધોજ, પોતાનું પાપ મારી આગલ કચ્ચલ કીધુંજ, ત્યારે તો એ મને ચાહતીજ હોયે, જ્યારે એ મારે ખાતર સાલીમને છોડી દેવા માંગેજ, મને છોડવા ઇચ્છતી નથી, ત્યારે હું કાંય એને છોડું?” અને અત્રે જહાંગીર ફરી એક વાર ડામડોલ બન્યો. ખચીત, સાકરે તેના શરીરપર એવો તો મખમલી જાદુઈ

હાથ ફેરવ્યો હતો કે તેની ચમતકારીક અસર તેની આંખપર પણ થઈ હતી, યાને તે છતી આંખે ગોયા આંધળો બની ગયો હતો, તેની બંને આંખે દુન્યાદારી જેવાનું જ્ઞાન ન હતું, પરદો ફરી વળ્યો હતો. સાકર અને સાકરમાંજ તે આખી દુન્યાનું સુખ સમાઈ ગયલું સમજતો હતો.

અને તેથી, સાકર સાથનો મોહબતવંતો મેલાપ તેને ચાલુજ રાખ્યો. ન્યારેખી જહાંગીર તેણીને ઘરે જતો ત્યારે તે તેને એવી તો રીઝવતી કે જેથી જહાંગીર સઘલું દુઃખ-તેણી માટેનો સઘલોજ અણગમો-ભૂલીજ જતો.

તેણીએ હવે સલીમ સાથની દોસ્તી છોડી દેવા માટે હઠહઠતા કસમ ખાઈ લીધા ! ફક્ત વાધરાને ખાતરજ તેને નોકરીપર રહેવા દેવાની તેણીએ કાકલુદી કીધી; જોકે તે કાકલુદી સાથેસાથે સલીમ સાથની આગલી મોહબત, તેણીને નીરપાયેજ કરવી પડી હતી, તેનાં કેટલાંક મુસ્તકીમ કારણો દરજાવવાને તેણી ભૂલી નહીં.

“ને તેટલું છતાં”—તેણી જહાંગીરને કહેતી હતી. “તમુંને મારા કસમપર મારી પાક ઈમાનદારીપર જે વીશવાશ નહીં હોય તો પછી હું તમારીજ છેઉ. તમે ચાહે ત્યાં મને લઈ જવો, હું આવવા તૈયાર છેઉ ! એક બારગી મારો વર મને કોર્ટમાં ખેંચશે તો તેનીખી ચીંતા નથી. હું મારી ઉમરનાં અઢાર વરસ વીટારી ગઈજ ને હું કેહવશ કે મારો વર જીલમ કરેજ ને મારું પોશાણુ કરતો નથી, તેથી હું ખુશીથી તમારી સાથ રહીશ, પછી શું ?”

“પણ જન, તું તો એમ કોર્ટમાં કહેવા તૈયાર થાય, પણ મારી ઇજ્જતનું શું ? તું જાણેજ કેની કે હું જ બચ્ચાં ને પરણેલીનો વાલી—”

“છટ, તમેખી શું ડીયર ? હું કાંઈ ખરેખર કોર્ટમાં જવા માંગુજ ? હું તો એક દાખલો આપુંજ, કે મારી મરજી ઉપરાંત મારા વરનું કંઈ ચાલે તેમ નથી.”

“પણ વહાલી, મને કાંઈ તારા વરનો વાંધો છે ? મને તો સલીમનો વાંધો છે. તું ગમે એવા કસમ ખાયજ તોખી મારી ગેરહાજરીમાં તે કંગાળ નોકર આગળ તુંને એકલી છોડી જવા મારા જીગરના કટકા થઈ જાયજ. કારણ કે એક વારની ધાડી દોસ્તી એમ કસમથી કે કશાથી કાંઈ અટકાવી શકાતી હોશે ?”

“વહાલા, હજુર હજુર તમુંને મારા પર વીશ્વાસ આવતો નથી ?

તો લેવ ચાલો જોવું ! તમારા હોટેલ નજીક એક નાલ્લો કાટેજ ભાડે લેવ. ને હું તમારી આંખની આગળ હંમેશ રાત ને દીવસ રહેવું, મારા વરને મલવું હોશે તો કાંઈ દલાડો તાંક આવીને મલશે; પછી કંઈ છે ? તે એક જાણને રાજ રાખવા તમારે ગમે તે કાંઈ રકમ આપજો પછી સલીમ છે ને એ છે. અહીં એક જાણ ગગરશે, ને તે મુલો મારા વરને રાંધીખી ખવરાવશે. ”

“ને થોડા વખતમાં મારી બેંકની રજા પુરી થશે પછી ?”

“ઓ, લેરે ! તે પછી હું કંઈ તમુંને છોરવાની કે બાકી ? મને કલકતેખી સાથે લઈ જજો ને ત્યાં એક રૂમ રાખીને મારી આગળ આવીયા કરજો. મારાં જીગરજીન જાંચુ વગર એક ઘડીખી હું રહી નહીં શકું. જોધયે તો અજમાયસ કરજો. આની બાજુ બાણુ કે તમે “જીવ” મારાથી છુટા થયાછ કે તેજ પળે માઈ મુરદું પથ્થર પર પડેલું સમજજો !”

“મારી જાન તું જેમ મને છોડવા માંગતી નથી તેમ હું બી તુંને મારા જનમ સુધી છોડવા ઇચ્છતો નથી, પણ તારો વર—”

“તે બધું મારા પર છોરો—હું એવી યુક્તી કરશ કે તમે જનમ—ભરના મારી સાથે સુખી થઈ જશો. પછી કોણની આપણને પરવાહ છે ?”

“એટલે તું શું કહેછ ? શું તારા વરથી છુટા છોડા લેશે યાતો તેને મારી નાખશે ?—”

“બધું ખોદાનું કામ ખોદા કર્યો જશે, મારી દુવા એજમતી છે કે ચંદ્રોજમાં આપરે કાઠનાખી ઓકા દોકા વગર એકજ થઈશું, અને આજનો આય મારો ખોલ ખરો પડેછ કે ખોટો તે તમેજ જોશો. અરે મારાં જન ! તમે શું સમજેછ ? જેનું નામ સાકર, તમારે ખાતર મારા વરને કે સલીમને “પુરા”ખી કરી નાંખવા હોશે તો હું તેમ કરવા તૈયાર થવશ. અરે અગાઉથી તમે મને મલ્યા હોતે તો મુલો સલીમ કે મારા વરને હું ખાસરેખી નહીં બાંધતે, બોલો હવે બી મારા પર ભરસો આવેછ કે નહી ?

“એમ એટલું બધુંઉં ? જહાંગીર, તેણીના પોતા તરફનાં બેમીસાલ હેત તરફ હેરત થયો અને તેના ઉપકારમાં સાકરને સેંકડો કીસ્સી-ઓથી નવાજ લાલલાલ બનાવી નાંખી !”

“ચાલો વહાલા, એમ જીંદગી સુધી આપરે કાઠનીખી વચમાં અડચણ

વગર એક થઈ જઈએ, એવી આપરી આજની દુવા ફલે, તેથી આપરે દરીયે જઈ પુલ સાકર ચહરાવી આવ્યે. છતી આજે ચાંદરાત છે ને કાલે રમજનન ઈદ છે. એટલે આપરી દુવા જરૂર ફળશે. ખરા હા, પેલું વરલા આગળ નવું રકલેમ થયું છે કહેછ, તે કેવું છે તાંહ જઈયે ?” સાકરે કહ્યું.

“હા ચાઆલો, મારી કાંહ ના છે ?”

“સલીમ ઓ સલીમ જા જા તો વહેલો એક ટેક્ષી બોલાવી લાવ !” સાકરે તરત ઓરડર કીધો.

બન્ને તૈયાર થઈ દરીયે ગયાં. ત્યાં સાકરે બંને હાથ જોડી દરીયા સાગર પાસે બોળા ભરી ભરીને મોટે મોટે દુવા માંગી કે અમારા પ્યારમાં નડતર કરનાર દુર થજો. અમુને જીંદગી સુધી એક કરજો !”

જહાંગીરે પણ તેનો પડખો કર્યો અને તે એકાંત ઠેકાણું તેઓએ ખુશીમાં ગુજાર્યું.

### પ્રકરણ—૩૧ મું.

જહાંગીરે જોયું કે સાકરને સલીમથી દુર કરવા માટે એકલો એજ છલાજ હતો કે એકાદ જુદી જગા લઈ ત્યાં સાકર કહે છે તેમ રહેવું.

એ વીચાર કરીને તેને હોટલ નજીકજ એક કુશાદે ધરનો રૂમ વાધરાની સાથે જઈ આરાસ્તે કરાવ્યો; તે ધર મોટું હતું અને જે રૂમ તેઓએ લખાવ્યો તેનો પેસેજ બાજુના રૂમનાં બાહુતની ગેલેરીમાંથી જવાય તેવો હતો.

અલબત્ત રૂમ લખાવ્યા અગાઉ વાધરાની સંમતી જહાંગીરે લીધી હતી. જહાંગીર અવારનવાર મન માનતી રકમ ઉંછીકી લેખે વાધરાને આપ્યો જતો હતો. અને તેથી વાધરે આ ગોઠવણથી પોતાના મન સાથે અતી ધણો ખુશ થયો.

આઠેક દીવસ સાકર નવા રૂમમાં આવી રહી, અને જહાંગીરને, પાડ પડોશમાં પોતાના નાના કાકા તરીકે આલખાવ્યો. તેણીએ આસપાસ વાત ફેલાવી કે તે કાકાજીએ સાકરને દીકરી કરી લીધી હતી. તેઓ ધણા પૈસાદાર હતા, અને સાકર તેમની લાડકી હોવાથી અને વર ગરીબ હોવાથી ધરનો ખરચ ચલાવવામાં મદદ કરતા હતા.

જહાંગીર દીવસના, અગાઉ પ્રમાણે સાકરને મલતો, અને અવારનવાર ચત્રે હોટલમાં પણ સુવા જતો.

એક દીને વાધરાએ જહાંગીર પાસે બહુ અગતના કામ માટે એક મોટી રકમ માંગી, અને જહાંગીરે તેના ધરનો સધલો ખર્ચ હાલમાં પોતાને માથે ઉઠાવેલો હોવાથી હાલ તુરત આપવાની ના પાડી; તેમ કરવાને સાકરે પણ જહાંગીરને અગાઉથી ઉશ્કેર્યો હતો.

વાધરાએ તે વીષેનો દાંત મનમાં રાખ્યો અને એક દીને જહાંગીર હોટલમાંથી જમીને મોડેથી રાત્રે ઘેર આવવા કહી ગયો. એતેશક તેજ દીને જહાંગીર આવે તે અગાઉ વાધરા આવીને સાકરના રૂમમાં ઉઘી ગયો. અને જહાંગીરે જ્યારે ખારણું ઠોકયું ત્યારે કંધક અસુરેથી સાકરે ખારણું ખોલ્યું. પણ સાકરે વાધરા રૂમમાં સુતેલો હોવાનું જણાવવાથી જહાંગીરે ત્યાં જવું શોભા બરેલું નહીં માની હોટલમાંજ તે પાછો ફર્યો.

બીજે દીને દીવસના જહાંગીર સાકર નજીક હતો ત્યારેજ વાધરા આવી લાગ્યો. જહાંગીરના દેખતાં સાકર સાથે ચીઠડાં ફાડવા લાગ્યો, અને અમુક રકમ જે હમણાં ને હમણાં જહાંગીર નહીં આપે તો પાછી ધરે ચાલી આવવા હુકમ કીધો.

પણ તે દીને જહાંગીર જરા મજ્જમ રહ્યો. વાધરાને ઝાઝુ ઠોકું આપ્યું નહીં અને સાકરને કાંઈ નાની જેવી રકમ આપી, વધુ બીજવાર આપવા કહ્યું અને ત્યાંથી વિદાય થવાની તૈયારી કીધી.

\*

\*

\*

\*

બીજે દીને રાતે સાતેક વાગાનો વખત હતો. અને વાધરા અસેમસે જહાંગીરને તેમજ સાકરને ગાળો ભાંડવા લાગ્યો. તે ગુસ્સાની ખુનખાર આંખો સહીત જહાંગીર આગળ આવ્યો અને તેને જતો અટકાવતાં કહ્યું.

“યુ રટુપીડ બલેગાર્ડ, તું મારી બધરી સાથે એવું કામ કરવા અહીં આવેય કે? તું મને શું સમજેછ? અરે, અત્તર ધરી હું ખરડો લખી આપુંય તે પ્રમાણે લખીને સહી કરી આપ, નહીં તો આએ ધડીયે છરીથી તારું કલેજું ચીરી નાખશ! તારું માથું ફેડી નાખશ, બદમાસ, શેતાન, નાપાક, કારગા, અને એમ કહી તે છરી શોધવા લાગ્યો.

તેટલાં સાકરે ડધાયલુ મોંઘ કરી જહાંગીરનો હાથ દાખ્યો, અને કહ્યું કે એ પીધેલા બહારમાં છે. અને શું તું શું કરી નાંખશે. તેથી હાલ તુરત તે કહે તેમ લખી આપો ને હું પાછળથી ફાડી નાંખાવશ.

આ વખતની જહાંગીરની હાલતનું શું ધારવું? તે ગમે એવો ફર

અંદેશ છતાં કેવળ ગાંધીજી બની ગયો. જહાંગીર એટલો તો કસરતબાજ હતો કે તે ઇચ્છતો તો છાકટ વકટલેન વાધરાને એક લેહનનમાં પટકી નાખી શકતો. પણ મમે તે તોખી એક ગ્રહસ્થ હતો ! એક ગ્રહસ્થનું બળ એક હાથી જેવડું હોવા છતાં બાહે વખત ઇનજનને ખાતર તેને બકરી સમાન રહેવું પડે, તેમજ એક અધમ મવાલી જેને “કમ જોર જોર ગુસ્સા બહોત” તેને મનથી તેની કીડી જેટલી શક્તી પણ વાધના બળ જેવી હોય ! કારણ કે તેને ઇનજનનો કે શ્વરમનો ભય હોતો નથી !

તેથી તે આડોશી પાડોશીના વીચારથી અને આબરૂનાં ભયથી ગાંધીજી બનેલા જહાંગીર પાસેથી જરી બતાવીને બધે ચીડી તેને લખાવી લીધી.

એક ચીડીમાં લખાવી લીધું કે તમારી પરણેતર સાથે જે જોર વર્તણૂંક કીધી તેની મારી માથું છું, બીજી ચીડીમાં લખાવી લીધું કે આજની તારીખ અગાઉના ઉછીના લીધેલા સર્વ પૈસા બરપાઈ થયા છે.

આ બે ચીડીઓ લખાવી લીધા પછી વાધરાએ દાંત્યા કચકચાવી કહ્યું કે “જોયું બચ્ચાણ, વાંકી આંગળી વગર ઘી નીકળે નહીં...મેં સુણ સમજીને રકમ માંગી તે નહીં આપી ને હવે આ બે ચીડી કેવી ગુપચુપ લખી અપાઈ ? અને ત્યાંથી તે મગરૂરીથી તુચ્છકારતો બબડતો ફફડતો ચાલી ગયો.

તે પછી તરતજ ગુસ્સાનું ઝેર મારી નાખવા સાકરે જહાંગીરને મનાવી લીધો કે “તમારી અને મારી બંનેની ઇનજન સાચવવી હોય તો આય ચીડીની વાત કાઢને કહેતાજ ના. હું એની પાસેથી એ ચીડી લઇને ફાડી નાખશ. અને તમને ચંદ્રોજમાં બતાવી આપશ કે એ મુવો આવો જીલમ કરીને જીવતો રહેછ કે ? તમે જોશો કે હું એનું કેવું કાટણું કાઢડી નાખું છું !”

“જોવ, મારા પ્રાણ, તમે એ બાબદ ઉશ્કેરાઇને કંઈખી જોરનું દોર ના કરતા. એ તો મુવો સદાનો એવો છે. જરા કાંઈ જોખું પડે તો બધાની સાથે એમજ કરેછ ને મુવો ચીડીઓ લખાવી લઇ તેઓને પૈસા મેળવવા સતાવે ! એવા બસ્તે ગીયાના પનારે પડી ત્યારેજ તો મને નાચારીએ બીજા બીજાને હાથ જોરવાનું ને આબરૂની ધુળધાણી કરવાનું થયું કેની ? એ એવું કરીને બધાની બાબતમાં ફાવી ગયોછ, પણ તમારાં બાબમાં હું એને કદી ફાવવા દેનાર નથી.”



“ તેથી વહાલા જાંચુ હું હાય જોડીને માંગી લેવું, કે હમણું તો લોહીનો ગોટ ગરીને અખારા કરી જવ, ને મારે ખાતર જો કદી કંઈ રકમખી એ મગિ તો મુવાને ઝાંસજો. ને કાંઈ બન્યુજ નહી હોય તેવો દેખાવ કરજો; ને કાલે મારે ગજો લાગી જવા વહેલા આવજો, નહીં તો દીલમાં કપટ રાખીને હું તવલી તવલીને મરું તેમ કરતા ના. ” અને અંતે એક નાના બાળકને પસવાળે, પટાવે, તેમ સાકરે જહાંગીરને અતી ઘણા હેતથી પસવારી દાખી ચાંપીને ઉરકરાયેલો ઠંડો કીધો.

“ ઠીક છે વહાલી, હું તારેજ ખાતર લોહીનો ગોટ ગરી જઈ એ કુત્રા જેવા નીચ માણસે મને કીધેલું ઈન્સાફ લુલી જાઉં, કે જેવું મહારું હડહડતું અપમાન મારી આખી જીંદગીમાં મેં કદી પણ અનુભવ્યું નથી. મારી જગાપર બીજો કોઈ માણસ હોતો તો શું કરતો, તે હું કદી શકતો નથી. તારા કાલાવાલાએજ મહારું મન પાછું પીગડ્યું. નહીં તો આજથી એજ તારા વરને લીધે હું તહારું મોહણખી કદી જોતો નહીં !”

“ ઓ ? તમારેથી તેમ થતે ? મારું મોહણ જોયા વગર તમારેથી રહેવાતે ?” સાકરે જીણીજીણી આંખો ફેરવીને ટકારથી પૂછ્યું.

“તારી જીદાઈ મારાથી નહીં ખમાતો તો હું જીવપર કરીને મારો છેરો લાવતો, પણ આવું અપમાન તો હું નહીંજ ખમું. ઓ, એ કેટલો નગણો ને નીમકહરામ ? પગના નખથી તે માથાના બાલ મુધી રજેરજ હું તેનું પાલન કરું, તેને, તેનેજ એ આવી ગલીચ ગાળો દે ? એવો બેબુન્યાદ માણસ કદી જોયેલો નહીં. તું મને કલકતોથી ત્રેનમાં પહેલ વહેલી મલી, તેં તારા વર સાથે મને ઓલખાણ કરાવી, એ તારા વરે મને બોહસા બોહસ કરી તારી સાથે મને બેરાવા દેવાની ખાખસુસ તકો આપી, ને બ્યારે તેની રાજી રજમંદીથી મેં તારીપર દીલ બાંધ્યું. મેં હજારો રૂપીઆ તારે ખાતર સદેકે કીધાં, ત્યારે તેનો મને આય બદલો ?”

“ઓ મારા જીવ, મારા જીગર તે બધું હું સમજી, એ એવો કફોરો છે, તેથી મારું હૈયું કપઈ જાય. ગમે તે થયું, પણ હું તમારેથી બદલાઈ નથી ને કબીખી બદલાવશ નહી. તમને થયલાં અપમાનથી મારાથી છુટા પડવા માંગતા હોય તો મને બંદુકની ગોળીથી વીંધી નાંખો, મારાં જીગરમાં છરી ભોકી દેવ, મને મારી નાંખો. પેલુ ગીત યાદ છેની કે,

“ જરથોરતી મહઝબ પર મારો સદેકે કરું જાઆન  
તેમ વહાલા મારા જહાંગીર પર હું સદેકે કરું જાઆન !”

“શું કર, તારી સાથ એવું તો મારું દીલ લાગી ગીયુંય કે કાઈથી ભોગે મારાથી જીવું પડી શકાતું નથી, એ તારે ખાતર તો મારો માન, મરતબો, બેંકની જોખમદારી, બેરી, બચ્ચા, આખર, ઈજત, અકલ સધલુ ઓરણુપર વાખાતું નાંખી દીધું, અને હવે થોડીક દોલત ને જાન ફક્ત બાકી છે. કહે તો તેથી આપીને આય દુન્યાથી ચાલતો થાવું?”

“ઓ હજાર વખત હું તમારા પરથી ઓવરાઈ જાવું ને લાખ વખત એ મુવાઓને તમારા જાનપરથી ઓવારી નાંખુ ! એવું ના બોલો જો જો, એ મુવાઓનોજ નાશ થશે ને આપરો શુખી દહારો આવશે. હાલ થોરો વખત ચપી જવ. ને એ ભરતે ગીયો ચાલી ગયોય તે કદાચ ચારા મારા જોવા પાછો આવશે ને મારા જાનને જે તે બોલશે તેથી ભલું કે તમે આજનો દહાદો હોટલેજ સીધારો ને તાંહજ પોહરજો. મારો બધો જીવલધને જાવો” અને તેણીએ દસેદસ આંગલાના કટાક ધુટે તેવી રીતે ઓવારણા લીધા અને બોલી.

“ઓ ખોદાય શું કરું, તમુંને મારી આગલથી મોકલતાં મારી છાતી ફાટી જાયછ-છાતીપર પથ્થર મુકવો પરેછ. મુવા જીંડને લીધેજ આય ખમવું પડેછ. જો હું એકલી હોવું તો તમે મારા ગાય ગોલાખને જરાખી દુઃખી થવા દેવું નહીં. લાચાર છેઉં જાન, તસ્દી પડેછ તે મને માફ કરજો.”

જહાંગીર તે નાજીક નાગજીને બગલગીર થયો અને તેના જેહરી હાથ ઉપર કીસ લઈ તેજ હાથપર જલદી પાછાં મલવાનું વચન આપ્યું અને ત્યાંથી વીદાય થયો.

અફસોસ ! નાગજીની જેહરી જાળમાં જહાંગીર પુરે પુરે લપેટાતો ચાલ્યો, પણ તેના મનથી તો તે સાકરના શીરામાં તરતો હોય તેવુંજ તેને લગ્યું.

ઓ નેક પુરૂષો ! શીખો, ગોખો અને ઘડો લેવો, તમે ગમે એવા શીરેસ્તા હશે પણ તમોને સેહતાન બનાવનારી દુન્યામાં લાલચ ભરી ચીજો એવી એકેક પડી છે કે જેમાંથી સજીત કદમે અને મકમ મને છુટવું બીલકુલ મહાલ છે. સદા સરજત અને નબલું મન, તમારી ગમે એવી મકમતાની સામે થશે, જેને મારી હટાડવું એજ દુન્યા જીતવા બરાબર છે.



## પ્રકરણ ૩૨ મું.

[પત્ની-પત્ની વચ્ચે દાવપેજ ! અધધધધ ! ભરધારને પુરો કરવા ધીમું હર ? એ માસમાં ધણીની હાથને ઠેકાણે પાડવાની ગણતરી ! બધરીની બરકતે બનેલો એ ઘડીનો થોડો ! જીવની મીઠાશ, હાથની નરમાશ ! પેટ ભરતી તાડી, ફરવાને માડી, મનગમતો વાઇન, દીનરાત મોહબતમાં માઇન્ડ ! ! !]

ખાનબહાદુર જહાંગીરશાહ જેવો સંધર બીલુ હાથમાંથી છટકી જાય તેનો ભય, જેમ સાકરને તેમ વાધરાને પણ હતો; કારણ કે સાકર જ્યારે વાધરા સાથે એકલી પડતી ત્યારે, સલીમ અને બીજાઓ વીધે જહાંગીર વહેમ ખાતો હતો એવી ઉડતી ઉડતી વાતો, તેણી તેના આગળ કરતીજ રહેતી હતી. વાધરા સમજતો હતો કે એકવાર તેની પોતાની યા સાકરની નેકનામી ભરેલી અંગત કારકીદીથી જો જહાંગીર પુરેપુરો મોહિતગાર થયો તો તે એક ધડી તેને ત્યાં ઉભો રહેવાનો નથી; તેથી તે જહાંગીરને દાવપેજમાં લેવાની તક કેટલુકની સોધતોજ રહેલો કે જેવી તક તેને ગયા પ્રકરણમાં દરશાવ્યા મુજબની મલી ગઇ.

તે ધુમખરાડા, ગાલ ગલોચ અને નફત, નાગું ઉધાડું બોલી જરી દેખાડી ધમકી આપી, જહાંગીર પાસેથી ચીઠી લખાવી લેવામાં અતે દાવ્યો; તેણે જોયું કે જહાંગીર હવે તેના સપાટામાંથી છુટવો દુશ્વાર છે. પણ વળી જખરીથી ને ધમકીથી લખાવેલી ચીઠીથી તે ભડકી ન જાય તે માટે તેણે તરતા તરત સાકર મારફતે તેમજ પોતે એ બાબત ઉપર ઠંડુ પાણી રેડવાનું ચાલુ રાખ્યું !

સાકરે જહાંગીરને કેવી રીતે પટાવી રમાડી લીધો તે આપણે વાંચી આવ્યા છીએ. અને વાધરાએથી થોડીક નાંણાની રકમ બીજી કહડાવી, તે દીને છાકટ હાલતમાં કાંઈ બોલાયું ચલાયું હોય તો મનમાં નહીં રાખવાની આડકતરી દરગુજર ચાહી લીધી !

એટલે સાકર જહાંગીર વચ્ચેના મીઠાશમાં કરો ખટાશ થવા પામ્યો નહીં અને ગાડું જેમ ચાલતું હતું તેમ ચાલ્યું.

એક તરફ સાકર જહાંગીર સાથે નવે ધરે મજાહ મારતી હતી. ને બીજી તરફ વાધરા સલીમ સાથે જહાંગીરને પૈસે ધુમ દાડ ધીચી મહર-આવરીને જીને ધરે લેહર મારતો હતો !

એક દીને તેનીજ લેહરમાં વાધરો, સલીમ આગલ બડાઇ મારવા લાગ્યો. અને જહાંગીર પાસે લખાવી લીધેલી ચીઠીથી, ગોયા નયુકની સોનાની ચઢલી હાથ લાગેલી જણાવી.

વાધરાની આવી હીકમત સાંભળી સલીમેથી કેવી રીતે જહાંગીર પાસેથી તેના જતી વખતે પૈસા કહડાવ્યા હતા તેની સીકત હાંકી !

પણ સલીમથી એ દારની યુમમાં બોલાઈ ગયલી હકીકતથી વાધરાનાં નેણુ ફરી ગયાં. અને સલીમ પર વાત કરતાં છેડાઇ પડ્યો.

વાધરાની લડત એ હતી કે સાકરના મીઠાસથી મોહ પામી જે કોઇ ધરમાં કોઇને બી પૈસા આપે તો તે લેવાનો તેનો એકલાને હક હતો. કારણુ સાકર તેની પરણેતર હતી. અને પૈસાને ખાતરજ તે તેણીને છુટથી બીજા સાથ ભેળાવા દેતો હતો.

આ તકરારને બીજે દીને વાધરાએ સાકર આગળ જઇ સલીમને આપેલા પૈસા સંબંધી જુસ્તેજુ કીધી.

ચક્રાર સાકરે કાને હાથ દીધા કે “જહાંગીરે સલીમને નોકર સમજ કાંઇ ખુશીથી રકમ આપી હોય તો મને ખબર નથી !”

આ ઉપરથી એક ખ્યાલ આવવાથી, અહીં વાધરાએ જહાંગીરને રાજ રાખવા એક પલાન રચી કહડાવ્યો અને તે પ્રમાણે સાકરે જહાંગીર આવી મલતાં ખુબ ઉશકેરાઇ, રડીને વાધરાની ફરીયાદ રજુ કીધી.

“મૂવો મરતો બી નહીં ?—નેક માણસો પટાપટ મરી જાયય ને એજ મુવાનું મોત નથી આવતું ? તમે જીને ઘેરથી આવતી વખત સલીમનાં હાથમાં રકમ મુકી તે એને ખબર પડી, તેથી મુવાએ બીચારા સલીમને જીવલેન માર માર્યો; તેની છાતી પર ચઢરી ગયો ને ગરં દબાવીને તેનું ખુન કરવા ગીયો; સાઈં થયું કે સલીમ ત્યાંથી ખસી ગીયો, નહીં તો મુવો એનો જીવજ લેતે તો હું શું કરતે ?” તેણીએ રડમસ જેવી બની જઈ ચલાવ્યું.

“એ હીસાએ વાધરો ધણો મુજ છે હં ?”

“અરે મુવાને મરડી બી નહીં થતી, મુવો મોટર તરે આવી બી નહીં જતો, કે મારો છુટકો થાય. જેવ વહાલા જાંઘુ, આજે તો સલીમ પર છે. કાલ ઉઠીને તમારી પરબી મુવો હાથ ઉચકશે, તેથી મને ધણાંજ ધુન્નરાં લાગેજ—એક મારી શહીએ આપેલી એક એજમતી લુકી છે કે જે એવું ધીમું ઝેર છે કે જે મહીને આરો આવે, પણ કોઇને વહેમજ નહી

પરે! તે અજમાવું, - કે મુવો થોડા વખતમાં પોતાની મેળેજ લાંબો ટાઈટ થઈ જાય ? ”

જહાંગીર સાકરની આવી એકાએક ઘાટકી વલણ જોઈને ધડીબર ચક્રીત થઈ ગયો. તેને મનમાં વીચારીયું કે આજે પોતાના પરણેલા ભરથારને પુરો કરી નાંખવા તેણી માગેજ તો કાલ ઉઠીને મારી ખી વારી આવે ખરી કે ? ”

“ નહીં વહાલી જન, હું એ બાબદ પર મારો ટેકો આપતો નથી. સ્વાર્થને ખાતર એવાં પાપી કામને હું ખરા જીગરથી ધીકારું. વાધરો ગમે તેવો છે-પણ એ તારે માથે છે તો તું ઈજતમાં છે. નહી તો તારી આબરૂ શું ? શું એ મરી જવા પછી સલીમ તુંને સંભાળશે—? ”.

“ ને આય તમે મારા પોલાદી પહેલવાન જેવા “જન” કેવા છેવ ? મુવો બીખારી સલીમ શું મને પાળતો તો ? ગમે તે થાય હું તો આજથી ચાહમાં, તેમજ દારમાં મારી શહીએ આપેલાં પેલાં ધીમાં ઝેરની ભુકી થોરી થોરી એ મુવા વાધરાને પાયા કરશ. જેથી મહીને એ મહીને એનો નીકાલ થઈ જશે ને કોઈને સપને ખી ખબર નહીં પડશે. કોઈ એમજ જાણશે કે ઘણો દાર પીવાની આદતથી કલેજી કોહી ગયું ને હાટ દારી ગયું હોશે, અંહ, ખીજી શું ? ” તેણી હસતાં બોલી.

જહાંગીર તો તેણીની વાતથી તેણી સાંભે દબાયલોજ જોતો રહ્યો. તેને કશી પોતાની સંમતી આપી નહીં. એટલે તેણીએ ચાલુ રાખ્યું.

“ એ ભુકી મારી શહીએ અજમાવેલી છે. તેનો વર ખી મુવો ઘણોજ હેરાન કરતો તો, તેને કરચ કારચ ખાધા પીધામાં આપ્યા કીધી એટલે એ તન મહીને આંકો આવી ગયો ? જોવની જંગુ, જેવો એ ટાકો ધરી કરે કે એની લાશને તરત હુંગરવારી પરજ મોકલી આપજો ને ત્યાંજ ક્રીયા કામ કરાવજો, પણ જેવો એ ખલાસ થાય તેવું પહેલું કામ એ કે એને તમે પાસે લખાવી લીધેલી પેલી ચીઠી શોધી કહારીને ફારી નાખજો કે જેથી કોઈના હાથમાં જાય નહી. ”

ચીઠીની વાત સાંભળી જહાંગીરને હવે જરા ઉલટ આવી, અને તેથી તેને ધ્યુપધ્યુ મને તેણીના વીચાર સાથ હાલ તરત મળતાપણું બતાવવામાંજ ડાહપણુ જોયું.

તે પછી દરરોજ જહાંગીર આગળ સાકર વાધરાની તખીયતનો

સૈયોટ કરતી—“આજે તો મુવાને ઉલતી થઇ, આજે તો ભસ્તેગીયાનાં પેટ છુટી ગયાં, હવે તો તદન હાડપીંજર થઇ ગયોય જો! જે વખત જયજી તેમાં થોડા વખતમાં કાસર પડી જશે!” વગેરે.

વળી કોઇ કોઇ દહારો કહેતી—“આજે પાઉ માખન ને જેલી સાથ પેલી ઝેરી ભુકી લગાડીને આપી દીધી! આજે તો નાસ્તા પર મુરંબામાં તે ભભરાવી. કાલે તો ટામેટા સોસમાં ભુકી બેરીને ખીચડી સાથે ખભરાવી, કારણ મુવો સોસ ધણોજ ખાયય, પેલે દહારે તો દારૂની ખાલી સીસીમાંજ અગાઉથી ભભરાવી રાખી કે તેમાં મુવો દારૂ મંગાવે ને પીયા કરે.”

રંક ખીચારો જહાંગીર! તે એટલો તો ગુન્યવાઇ ગયો કે શું કરવું તે તેને સમજ પડી નહીં. સાકર તો યસ હવે વાધરાના મરણ પછી કેમ રહેવું, ક્યાં રહેવું, ક્યાં ફરશું હરશું, કેવી મળહ કરશું તેનીજ વાતો જહાંગીર આગળ ચલાવતી અને જહાંગીર તેણીના પ્યારને ખાતર વામા-તામાથી ધુધસ જેવો ડોકું હીલાવ્યા કરતો, અને આ આફતથી કેમ છુટાશે ને શું થશે તેના વિચારમાં પડતો.

ખીજી તરફ વાધરો પોતાનાં જુદાજ પલાનમાં હતો. તે અનેક બહાણે જહાંગીર પાસે રકમો કહડાવ્યોજ જતો હતો, અને હવે તો એસકી ટાંટ ફરી અંધરીની આવકે ગોચા શેઠીયો બની ગયો હતો!

જુગાર રેશ અને દારૂનો તેનો શોખ હવે શ્રેષ્ઠાઇની ટાંચે ચહડયો હતો. તે ખુણે ખંટાલેના તેના જેવાજ ખોરયા ખાપરયા દોસ્તોની ટોલીઓમાં જઇ પાસા ઉપર પછસા રમવાને એક ધડીખી ચુકતો નહી.

એક દીને વળી તે હારીને કરંકો દાન થઇ ગયો. અને કરજ કીધેલું હોવાથી એક મોટી રકમ જહાંગીર પાસેથી કેમ ઓકાવવી તેનો વીચાર કરવા લાગ્યો.

ખીજે દીને સાકર સાથે વાત કરીને તેને ગોઠવણ કરી તે એ કે જહાંગીર સાથે તેણીએ કોઇ દુરદરાજ ગામે ફરવા નીકળી જવું, અને તે મસે તેને રાજી રાખી એક રકમ તેની પાસેથી સાકરે કઢાવી આપવી.

જહાંગીર જ્યારે હોટલેથી એક દીને સાકરને આવવી મળ્યો ત્યારે સાકરે મરમીનાં દીવસોમાં દીલે પસીનો પડવાની ને કંટાળી જવાની ફરીયાદ કરી, અને થોડા દહાડા મર ગમ્માડે હવામાં ફરી આવવાની મરજી દેખાડી.

“મરે, માથેરાન મહાબળેશ્વર કે દેવલાલી જવા તો ગમેછ જો, પણ વરી કોઈ તમારું કે માઈં ઓરખીતું ત્યાં મળી આવે તો આપુને સાથે જોઈને ચાવાચીવી કરે તે કરતાં તો એકાંત ફેટે ગર ગામરે દરીયે કીનારે હોય તો મજેનું. ત્યાં એકલાં આપુને મળહ પરશે. !”

“પણ મારી રજા હવે પુરી થવા આવીછ તેનું શું ?”

“ઓ ! તેહરે તો ચાલો કલકતે ! તાંહજ તમારી આંખની આગળ ને આગળ સદા તમારીજ થઇ રહેવા હું તઇયાર છઉં !”

ઉપરા સાપરી છેલ્લા બનેલા બનાવોથી જહાંગીરનું મન કંઇક મંદ પડી ગયું હતું. પેલી ચીઠીનો બનાવ, તે વખતનું ભયંકર અપમાન, સાકરની સલીમ સાથની ધાડી દોસ્તી, અને વાઘરાને ધીમાં ઝેરથી દાર કરવાની તેણીની વર્તણૂંકથી જહાંગીરનું માથું ધુમવા લાગ્યું હતું. તેના દીલ માંહેલી એક એકજા શક્તી તેના માંથામાં ટકારા મારી કહેતી હતી કે “સંભાળ સંભાળ ! !”

### પ્રકરણ ૩૩ મું.

જહાંગીરને એમ વિચારના વમઝમાં પડેલો જોઈ સાકર તેના દીલને ખ્યાલ પામી ગઇ ! તેણીએ પોતાની રસીલી રંગીલી જીબની મીઠાસનો અને ર જેવા હાથની નરમાશનો પુર ઉપયોગ કરવા માંડ્યો.

“મારા જીન તમે એટલો ઉંડાણથી શું વીચાર કરોછ, મને નહીં. કેહેવ ? હું તમારી નથી ? મારો જીવ જીન તે તમારો નથી ?” અને તે સાંપણની માફક તેના ઉપર વીંટળાઈ ગઇ !

હા ! તડકાના તાપથી ઘી પાણી જેવું બની જાય, સોડામાં નાખતાં બરફ પીગળી જાય તો સાકરયા સ્ત્રીના ફરેબથી, ફરેસ્તા જેવો જહાંગીર કેમ નહીં પીગલે ? તે ધીમે ધીમે પાછો પીગળવા લાગ્યો. તેને મન સાથ વીચાર કીધો કે, “ઝોરીસમાં લખી થોડીક વધારાની રજા મંગાવી લેવસ, ઘણીયાણીને કાંઇ હીલ્લાં બાહણા લખી વાળશ. પણ એકવાર સાકર જેવી મીઠી મધ મોહીણીને તો નહીંજ છોડવી. જે મોંજમાં વખત ગયો તે ખરો, પછીની વાત પછી થઈ રહેશે, જીવ્યા કરતાં જોયલું ભલું ને જોયા કરતાં જોગવેલું ભલું !”

આખરે, સાકરની ખાએસ મુજબ દમણ જવાનું જહાંગીરે નક્કી

કીધું. ત્યાં દરીયાની સામેજ એક હોટલ હતું. ત્યાંનો એક અલાહેદો રમ એનગેજ કીધો. અને સર્વ તૈયારીઓ કીધી.

જતી વખતે છેલ્લે દીને વાધરાએ પોતે માંગવાને બદલે ગોઠવણ મુજબ સાકરેજ પેલી મોટી જેવી રકમ માટે વાત છેડી. અને “માંગેલી રકમનો અરધોએક ભાગખી ઝાંસસો તો મુવા દપત પરશે ને સુખથી તાંહ આપુને રહેવા દેશે” એમ કહ્યું.

“જો જો તો ખરા, આપરે એકલાં થશું તે પછી મારા જાન જાંગુને એટલો ખરચ કખી હું કરવા દેવશ નહીં. હાલમાં તો આપો, શું કરશો ? કલેવલે કામ કહારી લખયે !”

ટુંકમાં, વાધરાને રકમ મલી. અને અપોરની ત્રેનમાં કાલાખાથી ઉપડતાં જાને પ્યારાંઓને સ્ટેશન પર તે મુકવા આવ્યો. ત્રેન ધમધમ કરતી ઉપડી, અને જહાંગીર તેમજ સાકરે છુટકારાનો દમ ખેંચ્યો.

દમણમાં તેઓએ પહેલા ચાર દહાડા તો સારી મજાહ કીધી. પેટ ભરતી તાડી, ફરવાને ગાડી, મનગમતો વાઢન ને ચોવીસે કલાક મોહખતમાં માઈનડ ! એટલે વધું શું જોઈયે ? પણ તે મજાહમાં કંઈક ખુદરતી કમ થઈ ગઈ ! એટલે સાકરે હદ ઉપરાંત તાડી પી બેઅખત્યાર હોજર ભરવાથી કંઈક કાલેરાની અસર થઈ, પરીણામમાં સાકરે આખી રાત બયંકર હાલતે કહાડી, તે સીકનેસ વખતનો તેનો અકવાત અણહદ અને સહરાગાટથી પૂર હતો. ઘટતી સારવાર થઈ અને ત્રીજે દીને તો પાછી તેણી ખીજાણેથી ઉઠી.

સાકરે પોતાની સીકનેસ દરશાવનારો કાગળ પોતાના ધન ધન ધોરી ધણીજી પર લખ્યો, વાધરાજીએ તેનો વળતો જવાબ જહાંગીરને નામે લખ્યો. તેમાં એ એવી મતલબનું લખતો હતો કે:—

“મારી વાઢફની સીકનેસમાં તમે મુરંખીએ ઘણી મદારત કીધી તે માટે તમારો સદાનો ઉપકારી છું. અને એવીજ મહેરબાની અને કાલજી સદા રાખતા રહેશો.”

થોડા દીવસ પછી જહાંગીરે તેનો જવાબ લખ્યો. જેના જવાબમાં વાધરાએ વળતો કાગળ લખ્યો તેમાં તે ખરચવા માટે થોડુંક કાંઈ મોકલવા લખતો હતો.

જહાંગીરે સાકરની સલાહથી અમુક રકમની નોટ કાગળમાં ખીડી મોકલી. વળી તેનાં જવાબમાં વાધરા લખતો હતો કે, નોટ મોકલી તે માટે



આભારી છું. તમે હજીબી વધારે દીવસ રહેવો તેની કાંઈ અડચણ નહીં, પણ મારાં એક સગાં તમારાંજ હોટલમાં આવી ઉતરવાના છે એમ મને ખબર મળી છે તેથી આપણા વચ્ચેનો ભરમ બધો ખુલી જશે. અને લોકોમાં ચર્ચા થશે તેથી બહેતર કે તમે બીજે ઠેકાણે જાવો નહીં તો પાછાં ફરો તો સારું.”

આ કાગળ વાંચી જહાંગીર ચમક્યો. કારણ કે વાઘરાએ ગમે એવી આલાકીથી, ધમકીથી, તેના પાસથી પેલી ચીઠી લખાવી લીધી હતી પણ આ છેલ્લાં કાગળમાં પોતે કેવો આસામી હતો તે પોતાને હાથેજ લખીને બંધાઈ જતો હતો, તેની તેને સુઝી હતી નહીં. તેને પૈસાને ખાતર પોતાની ઈરીને બીજા સાથે બહારગામ રહેવા રાજી ખૂશીથી મોકલી હતી અને તે ભરમ પોતાનાં સગાંની નજરે ખુલ્લો નહીં થાય તેની તે ચીંતા કરતો દેખાડતો હતો. એ પુરાવો જહાંગીરની તરફેણમાં શું કમી હતો ?

હા ! આખા આય કાગળ, મારી પાસેથી જળરીથી લખાવી લીધેલી ચીઠીને તોડી નાંખનારો છે. ” જહાંગીર મન સાથે બચડ્યો.

જહાંગીર મહોબતમાં ગમે એવો ભાનભૂલો બન્યો હતો. પણ તેની ગુમ થયેલી સઘળી અક્કલ દુસ્વારી વાઘરાએ પેલી લખાવી લીધેલી ચીઠી પછી બન્યત થઈ હતી, તે પછી તે દરેક પગલું બહુજ સંભાળથી ભરવા લાગ્યો હતો. સાકરના તેમજ વાઘરાને હાથના કંઈબી કાગળ પત્રો આગળ માફક ફાડી નાંખતો તે હવે અટક્યો અને તે પ્રમાણે વાઘરાએ દમણ મોકલેલાં દરેક કાગળો પણ જતનથી પોના પાસ છુપાવી રાખ્યાં. કારણ કે વાઘરા કદાચ કાંઈ એાછું પડતાં, એ પોતા પાસે લખાવી લીધેલી ચીઠીથી તેની આબરૂ પર હુમલો કરે એવો જહાંગીરને ભય થયો, અને તેથી તે દીવસથી તે ચેતીનેજ ચાલતો હતો.

લલો લણનાર ભૂલે, અઠંગ તરનાર દુબે, તેમ અક્લાતુન મવાલી પણ બાઝે વખત કેવી દાપ ખાય છે તેને આ વાઘરાને હાથનો કાગળ એક બખબન સીદાંત પુરો પાડતો હતો.

એક દીને દમણનાં હોટલમાં સાકરે રાખેતાથી વધારે છાંટો લીધો હતો. અને તેના બહારમાં તેણી જહાંગીર આગળ પૂછતી હતી કે “મરે મારો સલીમ શું કરતો હોશે ? તેનો મારા પર ઘણોજ શ્રવ, પગાર મળે તો તેણી આજો ખરચીને મારે વરે ગમતી ચીજો લાવે, મુવો, કાણુ બાણુ

શું મારી પર જાડુ કરતો હોશે કે ખાતાં પીતા સુતાં સાંખે ઉભેલોજ દેખાયછ !”

આ સાંભળી જહાંગીરનો થુકા અંદર ખાતેથી તો ઉછળી આવ્યો પણ સાકર પાસે આ તકે કાંઈ વધુ બોલાવા તે બોલ્યો, “હું, એમ કે ?”

“હા મુવો ધણા લાંબા વખતનો આગળ ને આગળ રહેલો, કોઈ દહારો છુટા પડેલાંજ નહીં તેથીબી એમ સાંખ્યો દેખાયા કરતો હોશે પણ વહાલા, વાધરાનો માસીસો વીટી જાય ને તમે મને કલકતે લઈ સીધારો તાહરે એનેબી સાથે લઈ લેશો કેની ?”

હવે જહાંગીરનું તદ્દન પાકી આવ્યું, તેનાથી ખમાયું નહીં, તેથી બોલી ઉઠ્યો. “તું હજી ભંગી જેવા એ નોકરનો ખ્યાલ મુક્તી નહીં કે ? હું તારે ખાતર મારો એાખ્યો, આખર ધજત ઘેરી છોકરાં ઘેરખાર દેશ તજીને અહીં બેઠોછ ને તું મારે ખાતર એક નોકરનો ખ્યાલ તજી શકતી નથી ? ત્યારે મારે વાસ્તેનો તારો ખ્યાર બધો પોકલજ કે ?”

“જવ-જવ, તમે એમ ઉલતો મીનીંગ ના ઉઠાવો ! એક વખત નહીં તેનું નામ નહીં. હું જે બોલી તે તેના ખ્યારને ખાતર નહીં, પણ તેની સાલેસાઈ પ્રમાણીકપણું હોવાથી આપુને તે ધણો કામ આવશે તેથી ! તમે મારા જીવ ત્યાં મારી આગળના આગળ રહેશો એટલે મને તેના ખ્યારનું શું કામ છે ? મને તેના કામ સાથે કામ છે. ”

“છટ-એવા હીલ્યાં બાંહણા કાંઈ મારા મગજમાં ઉતરતાં નથી. તે નહીંજ જોઈએ અને સદા માટે નહીંજ જોઈયે. આવી રીતે તેનો ખ્યાલ તું નહીં છોરશે તો મારું દીલ તારા પરથી ઉતરી જશે. ”

“ઓ, તમે કેવા દયાહીણુ છોઓ ? તેને મારા ખ્યારથી તમે છુટા કરી શકશો. પણ તેને રખડતો કરશો ? તેના પેટ પર લાત મુકશો ? તેને ભુખે બી મારશો ? તમે વાધરાપર, નોટ મોકલી પણ તે ભુખે મરતો હોશે તેનો ખ્યાલ કીધો ? જેવ મારા જીન જેમ વાધરાપર પાં ની નોટ બીડી તેમ એક પાં ની નોટ એની પર નહીં બીરો ? મેં એની પાસે અગવડની વખતે અગાઉ ઉછીના લીધેલા તે શીટી રહેશે, પછી એની સાથે મને લેવું દેવું કંઈ રહેશે નહી. ”

“ને હું એને બી નોટ પોસ્ટમાં બીરું ને પછી ? એની યાદ કરશે નહીંની ?”

“પછી શાની ? મુવાએ આટલો વખત તન તોરીને, દીલ રગરીને નોકરી કીધી તે બલાધનાં બદલામાં આપરે તેનું બલું ધચ્છવાનું છે, બીજું શું ?”

આ વાતને બે દીવસ વહી ગયા તે પછી વળી સાકરને સલીમના નામની ચુર થઇ આવી ! જહાંગીર જરા ખુશમીઝાઝમાં હતો તે તકનો લાભ લઇ તેણીએ વાત છેડી.

“જેવની જાંઘુ આપરે એમ કર્યે તો કેમ ? આપરે મુંબઈ પાછાં ફર્યે. તેહરે, હવે તમુને ધણો ખરચ થઇ ગયલો છે, હાલ તરત વાધરાને કશું કંઇ આપતા ના ને પેલા સલીમને વાસ્તે એક પાણુસો રૂપીઆ કરી આપજો. એટલે તે લઇને એને પોતાને ગામ ચાલી જવા કહીયે. ત્યાં જઇને એટલા રૂપીયામાંથી મુવે કોઇ સાથે પરણી જાય એટલે મારો વીચાર છોરી દેશે. જ્યારે એ મારો વીચાર છોરી દેશે ત્યારેજ મારાથી બી એનો વીચાર છોરી દેવાશે. મારો, જન, આટલો બધો પધસો ખરચેછ તેમાં એટલા સેવટનાં ખરચી નાંખે તો માથેથી હમેશની જન્નજ જશે. એ મુવા નોકરને લીધે તમારા જીવને ધડી ધડી સંતાપ થાયછ તે બી તળી જશે.

“મેં હજી પરમ દહારે તો તારા કહેવાથી પચાશ ખીરયા ને વરી એટલામાં પાણુસો આપવા કહેછ ?”

“પચાશ તો જન મેં ઉછીના લીધેલા તે આપીયા તે શાનાં ગણોછ ?”

“નહીં તારા કહેવાથી એ હારેમન બદમાસને પચાશખી મોકલ્યા તેજ મારે નહીં આપવા ઉતા ? મારા તરફની એક પધખી તેને હવે હું આપનાર નથી ? આટલો વખત તે કંગાલે તારી ઇજત લુટી તે ઉપરથી તેને શું તું સામું ધના મ અપાવેછ ?

“જેમ તમારી મરજી જીવ, હું તો ફક્ત તમુને ધરી ધરી નારાજ થતા અટકો તેથી કહેતીતી. તમારી નહીં ખુશી હોય તો કંઇ નહીં.” અને અહીં તેણીએ વાત ફેરવી તોલી. બીજી ત્રીજી વાત કરાવી પાછી જહાંગીરને ગમતી વલણ ઉપર તેણી આવી. અને સફાઇથી સલીમની વાત પાછી લુલાવી નાંખી.”

તેઓ આવી રીતે મજા કરવાને બદલે કાંઈક ખટાશ તીખાશની તડાતડી અને સીકનેસ ભોગવી મુંબઈ પાછા ફર્યાં.

તેઓ મુંબઈ આવ્યા તેજ દીને વાધરો જાણે નરમ થી જેવો જહાંગીરને જણાયો ! કારણ કે તેને સેકહેંડ કરી જાણે તેને જોયા વગર

કેટલા દીવસનો જીવ ટીંગાઈ રહ્યો હોય તેવો દેખાવ કીધો. અને પોતાની સીક વાધકની સારવાર કરી જંગળની વચ્ચે તેને સંભાળી તેથી જાળવવા ઉપકાર માન્યો.

“ખરે માનજો જહાંગીરશાહ, કે પહેલ વહેલી પીછાણુ વખતે મને તમારા પર ભરસો નહીં આયો તો, જેમ બીજા સખશો મતલબ વખતે દોસ્તી દેખાડી તે પુરી થતાં ખસી જાય તેવા તમે નથી. પણ તમે મારા મુરખી તોલનાં ને દુઃખસુખ અડીબીડી વખતનાં એક લાયક શીરછત્ર છેઓ. અગાઉ એક વખત તમને અપમાન કરી મેં ચીઠી લખાવી લીધી, તેથી કંઈથી મનમાં ઓછું લાવશો ના. તે વખતે હું તમોને બીજાઓ જેવા સ્વાર્થી સમજતો તો. પણ હાલ મારી હું તે ભુલ જોઈંછ. તમારી તે આપેલી ચીઠી મેં ફરી નાંખીછ, તમે ખેરીકર રહેજો. હું અધા સાથે ભુરો હોવશ, પણ તમને કબી દગો કરશ નહીં !”

“તમારા મારે વાસ્તેથી વીચાર ફેરવાયાય તેથી હું ખુશી છેઉં ને એવાજ નેક વીચારથી આપરા વચ્ચેનો સંબંધ સદા કાયમ રહે એવી હું દુવા ચહાઉંછ.”

વાધરાએ ઉપલી વાતચીત પછી થોડોક વખત જહાંગીર સાથે થળી લાયકોથી ચાલ ચલાવી. અને સારો છાપ ખેસાડવાને ખાતર પૈસા કહડાવવાના થોડો વખત તેને અખાડાજ કીધા ! જો કે તેમ કરતાં તેને જીવ પર વાત આવી. પણ તેની નેમ જુદીજ હતી.

આની બાજુ એમ જહાંગીર પાસેથી પૈસા ઓઠાવાના બંધ કીધા કે તેને બીજી તરફ નજર દોડાવી. તે જાણતો હતો કે સાકર નજીક કોઈથી તેનો દોસ્ત, જહાંગીરની હાજરીમાં જતો તો તેને ગમતું નહીં; તેથી તે બીજાઓ મારફતે આવક મેળવવાને અશક્ત થઈ પડ્યો. જો કે તેના બદલામાં જહાંગીર પાસેથી તે પુરતાં કરતાંથી વધુ મેળવતો. વળી જહાંગીરેજ રાખેલા જુદા રૂમમાં બીજાઓને ઘરે લાવે તે બની પણ કેમ શકે ? તેથી જેમ સાકર આટલો વખત જહાંગીરથી ડરીને ચાલતી તેમ વાધરો પણ આંકોશ રાખીજ ચાલતો.

પણ તે આંકોશ એક દીને ટુટો. તેને રેશ માટે એક સારી ટીપ મળી અને તેમાં લગાડવા રૂ. ૧૦૦ ની જરૂર પડી. હવે હાલ જહાંગીર પાસે તો નહીંજ માંગવાનો ફેરાવ કીધો, ત્યારે જાય બી ક્યાં ?

તરત તેને સલીમ યાદ આવ્યો.

રાત્રે રાખેતાનો તે બંને જાણુ વચ્ચે પાના, પાસા ને દારૂનો બાહર ચાલ્યો; વાધરાએ જોયું કે હાલ સલીમ પાસે પૈસાની કંઈક છુટ હતી. તે જાણુતો નહીં હતો કે તે જહાંગીર મારફતે સાકરે મેળવેલા-અને છુપીથી સલીમ પર મોકલેલા પૈસાનાજ તે પ્રતાપ હતા ! તેને તો પૈસાનું કામ હતું પછી તે જોઈયે તો જહાંતમની ખારમાંથી સલીમે મેળવ્યા હોય.

“સલીમ, મને એક સો રૂપીઆ આપશે મને ઘણીજ જરૂર છે. મને થોરા દહારા પછી એક મોટી રકમ મળવાની છે જે મળતાં હું પાછા આપશ.”

“અરે શું વાત કરો છ ? તમુંને દોલતના ટુંગર જેવો જહાંગીર શેઠ હાથ લાગો એટલે હવે પૈસાની ને સલીમની શી જરૂર હોય ? તેમ છતાં જોઈતા હોય તો લેવની આય સો રૂપીઆ હાજર છે. મારા પૈસા છે તે તમારાજ છે. મેં જુદાઇ કોઇ દીન રાખી નથી ને રાખશખી નહીં.”

“શાબાશ સલીમ, તું તે ખરો દોસ્ત.”

“પણ ખરા દોસ્તની કદરજ તમુંને કહાં છે ? આજ કેટલા કેટલા વખતની ઈમાનદારી, જન ફેશાની ને મહેનત ઉપર પાણી ફરયું ? કે મને મારી બાઈની તળીયતની ખબર અંતર લેવા ને મોંહથી જોવાનો હુકમ નહીં ? અરે એવા શેઠ તો ઘણાંખી આવશે ને જશે તેથી શું તમે બેઠાએ મારી મુરવત છોરી દીધી ?”

“હા, સલીમ તું કહેછ તે ખરું છું. આટલો વખત સાથે ને સાથે વસેલો, દુઃખ સુખે મદદ કીધેલી, એટલે તુંને લાગણી થતી હોશે, હું એ ભુલ કમુલ કરું પણ તે મારી ભુલ નથી, જહાંગીરજ એવો કમબખત વહેમી મુવેલો છે કે કોઈથી મરદ સાથે સાકરને વાત કરતી જોયછ કે ભડકી જાયછ. છતાં આટલા દહારા તું બોલ્યો કાંય નહીં ? ચાલ, આજે એ જહાંગીર રાતે હોટેલે ચાલી ગયો હશે તો હું તુંને સાકર આગળ લઇ જવશ, લે આય વચન !”



## મકરણ—૩૪ મું.

[આવી બન્યું! આફતની આગમાં સોમાં એક નહીં મળે એવો પીતા અને ભરથાર! પરણેતર એટલે ફાલતથી બહેતર! એક નવી જાતનું હથીયાર, આ તર કે પેલે તર! પ્લેસ કે વીનમાં ચોટે ખુશાલ,—આયડી તો નરી જાણે ટંકશાળ! “હી હી, પૈસા શું ચીજ છે? તમારો રાશન દેમાગ જેવો મુખરો તેજ લખખો રૂપીયા છે”!!!]

ખુરા ભરથારથી નીરોધ મોહરદારોને ખુદા બચાવે!

સંસાર સાગરમાં પતી-પત્નીનું પરણેલું જોકું સર્વોપરી મુખ અને સંપ મોગવતું સોએ પાંચળી હોય તો ભાગ્યે! પણ તેમાં વાધરા જેવા પૈસાના નીચ પતીઓ અને વાધરણુ સાકર જેવી હવસી ડાકણોનું જોકું મોગજોગે સાથે મળે એટલે તો સોસાયટીમાં એક સાંપ તો શું પણ જહેરી નાગણીની જ ગરજ સારે!

જહાંગીર-સાથનાં મહીનાઓના પરિચયથી સાકર કંટાળી તો નહીં હતી, પણ તેનો એક વારનો જીવજન સલીમ વારંવાર હૈયે ચઢી આવતો હતો. વળી પેલી તરફ જહાંગીર મારફતેજ સાકરે મોકલેલી રકમના પ્રતાપે સલીમે વાધરાને સો રૂપ્યા ઉદાર દીલે ધીરી, વાધરા પાસેથી સાકરને મળવાનું વચન મેળવી લીધું હતું તે આપણે જોઈ આવ્યાં.

દુન્યામાં એવા પણ ભરથારો નથી એમ નથી, કે જેઓ પોતાની પરણેતરને એક સોનાના સીકા પાડવાનું મશીન સમજતા હોય! તેઓમાં પોતાની પરણેતર માટે માન કે પ્યાર ન હોય તો સમજ્યા-પણ તેઓ પોતે તેણીનો પાલનહાર પતી છતાં એક નજીવી રકમ મેળવવાની નીચ આસ્થાને ખાતર પરજાતના પરાયાઓની પનાહમાં તેણીને સોંપે, તેના કરતાં તો એક ઢેડ કે ગાય કાપું કસાઇ ઉંચ દરજ્જેનો ગણાવે. જોઈએ—તેના કરતાં તો જંગલી જનાવરો કે કુત્રાઓ વધુ ઇજતદાર લેખાવા જોઈએ.

\* \* \* \* \*

હવે આપણે લાંબે વખતે કલકત્તા તરફ નજર દોડાવીશું. જહાંગીર પોતાના બૈરી બચ્ચાને મળીને જે અભાગ્યે ચોધડીયે નીકળ્યો, એકમાંથી તેના વડાઓની થોડાક મહીના માટે રજા મેળવી જે મોટી રકમોના લોન બોંડ સાથે લઈ ઉપડ્યો હતો, તે રજાની મુદત પુરી થઈ ચુકી હતી.

ખાન બહાદુર જહાંગીરશાહના બૈરી બચ્ચાંઓને મનથી પોતાને વાલી એજ પર ઉપડી જવા પછી થોડા દીવસ તો ઘણુંજ અસીકું લાગ્યું. જહાંગીરનું સવારે ઉઠે ત્યાંથી કે રાત્રે સુવે ત્યાં સુધીનું નીચમીત સંસારી પ્રાગ્રામ તેઓ ડગલે ને પગલે યાદ કરતાં હતાં. તેઓ બચ્ચાંઓની માવજત કરતાં, મ્યુઝી શ્રીઝીકલચર શીખવતા, બંદગી કરાવતા, ને સાંજે ફરવા લઈ જતા. એક સો પીતાઓમાંથી આવેા માયાવંતો પીતા મેળવવાને તે બચ્ચાંઓ નસીબદાર હતાં. એવા અનેક ભરથારોમાંથી ગુણવંતો વફાબર્યો ભરથાર મેળવવા માટે તેની મોહરદાર દીનબાઈ પોતાને ભાગ્યવંત સમજતી હતી.

પંદરેક દીવસ વાટા પછી તે બચ્ચાંઓને પોતાનાં પીતાની ગેરહાજરી સાધારણ લાગી, તે માતાએ હવે ધરનું કામકાજ ઉપરાંત ઘણીને ભાગની માવજતનું દરેક કામખી ઉપાડી લીધું. તેણી પોતાના વહાલા બચ્ચાંઓની દરેક જતન રાખી તેઓને સંતોષ આપતી, પણ મન સાથ પોતાના સાચા ભરથારની યાદમાં ગમગીનજ રહેતી અને ક્યારે પાછો ફરે તેની કાગને ડોળે રાહ જોતી.

પણ જ્યારે જહાંગીરને પાછો ફરવાની ધારેલી મુદત પસાર થઇ ગઈ, ત્યારે તેણીની ચીંતામાં વધારો થયો, કારણ કે છેલ્લે છેલ્લે જહાંગીરને હાથનાં કાગળો આવતાં પણ બંધ થયાં !

જો કે આપણે વીસમાં પ્રકરણમાં જોઇ આવ્યા તેમ તે માટી બૈયરમાં કાંઇ ઝાઝાં ધરાપરાં જેવું હતું નહીં, તેઓ અન્ને એકમેકને અત્યાર અગાઉ સાચાંજ હતા, અને કાગલ પત્ર વગર એકમેકને એક ઘડીખી એન પડે નહીં તેવું હદબહાર વેલાપણું તેઓમાં હતુંજ નહીં, તેમાં, જે કદાચ કદાચ આવતાં પત્રોખી જ્યારે બંધ થયાં ત્યારે તેણી શીકરમંદ બની.

તે શીકર કાંઇ જહાંગીરની ચાલ ચલણ સંબંધી હતીજ નહીં. આવા સુદ્ધા ભરથાર સંબંધી શક ઉપજાવે તેવું હતુંજ નહીં. તેણીને તો માત્ર તેની તંદરોસ્તીની કાળજી હતી, અને જહાંગીરની તખ્તીયત અસુખી હશે કે કેમ તેનીજ માત્ર ચીંતા તે ધરાવતી હતી.

તેથી, તેણીએ પોતાના વડા દીકરાને એક દીને જહાંગીરવાલી બેંકમાં પુછપરછ કરવા મોકલી આપ્યો. તે વડો દીકરો હવે જાણે માટીડો જેવડો થયો હતો અને તેથી તે બેંકના વડાઓને મળીને સઘળી રૂબરૂ પુછપરછ કરી આવી શક્યો હતો;

બેંકમાંથી ખુલાસો મળ્યો કે જહાંગીર તરફનું કશું કાગળ હાથ મળ્યું નથી. બેંકવાલાઓ માનતા હતા કે જહાંગીર કદાચ તખીયતથી નાદુ-રસ્ત હશે અથવા તો તેના જેવો એક બેંકનો મોભાદાર માણસ, મુસ્તકીમ કારણુ વગર લાંબી મુદત ગેરહાજર રહેજ નહીં અને જે વધું વખત જહાંગીર રોકાયો છે તે કદાચ બેંકના લાભ માટેજ હશે. તેથી તેઓ જહાંગીરને જલદી બોલાવા કે લખવાની જરૂર જોતા નથી. તેઓ પોતાનું કામ પુરેપુરું સમજે છે અને તેઓ વખતસર પાછા ફર્યા નથી તેથી અમો બેંક માટે સારાં ભવીષ્યનીજ આશા રાખ્યે છે.

જહાંગીરના તે વડા બેટાએ આવી પોતાની માતાને મજકુર ખુલાશો કહ્યો, જે સાંભળી સચ્ચીથી બેસી રહેવા સીવાય બીજો છુટકો નહીં હતો.

જહાંગીરના છોકરાંઓ સ્કુલ કેળવણી તેમજ ઘરની રાખેતાની કેળવ-ણીથી પણ આગળ વધતાંજ રહ્યાં હતાં, તેઓ જરાએ પછાત પડતાં નહીં. તેમાં વડો બેટો સોહરાય તો મ્યુઝીકનો ખાં બનતો ચાલ્યો. તેનામાં ગોયા ગાયનની એક ખુદરતી બક્ષેસ હતી. અને તેથી તે દીન ઉગે તેમાં વધું કુશળ બનતો ચાલ્યો. તે જુદી જુદી પાર્ટીઓ કલબો અને નાટક તખ્તાઓ પર મ્યુઝીકમાં ભાગ લેતો થયો, અને એ લાઇનમાં તે એક ઝળકતી આશા આપનારો જવાન બન્યો હતો.

### મકરણુ ૩૫ મું.

“તું અહીંયા જહાંગીર સાથે હજી કેટલા મહીના પરી રહેવા માંગેછ ? એ દહારે દહારે વધારે કંજુશ થતો જાયછ ને મારી જે નેમ છે તે તો પુરી થતી નથી.”

એક દહારો વાધરાએ ધુમ ધીએલા બહારમાં રાતને વખતે, કે જ્યારે જહાંગીર રાખેતા મુજબ હોટલે ચાલી ગયો હતો ત્યારે, સાકર આગળ તક્કાને કર્યો.

“કળે વળે સૌ થઇ રહેશે, આટલું બધું તમને એને આપ્યું લીધું તો ખરું ?” સાકરે બચાવ કીધો.

“શું આટલું બધું ?—છટ, એ કરતાં વધારે તું ઘેરે હોતે તો નહીં મેળવતે કે ? ક્યાં છે, તારા કંઈ નામપર કીધેલા પાંચ-પચીશ હજાર ? કંઈ તારાં ભવીશનું કંઈ કીધું કે એ એકનેજ ધરી પકરીને બેસસે ? કાલ ઉઠીને એ



જહાંગીર મરી ગીયો કે દ્યો કરીને ચાલી ગીયો તો પછી શું ? એને લીધે બધા આપરા જુના દોસ્તોને દુર કરીને બેઠીય તે આગલો પાછલો વીચાર કંઈ કીધો ?”

“તાહરે શું કરું, તે તમેજ કહેાની ? એ હજુર લજો છે કે આપુને બીજાઓની માફક મતલબ સરી કે છોડી ગીયો નથી; પણ તમને વાર-વાર રકમની રકમો આપી સંપોવી લેછ, તેમ છતાં એ મારીપર ધણોજ મોહી પરચોય ને મને ઉમેદ લાગેછ કે હું કહેવશ તો મારા નામપર મોટી રકમ કંઈ કરીજ આપશે.”

“પણ તે ક્યારે ? આપ મરેંગે જબ બેલ બાટેંગે કે ? એ દરતાં તો સલીમ ને બીજા મારા દોસ્તો સાથ મલીને એક દહારો એનો ધરો લાવરો કરી નાંખીએ કે એના પેલા સાથે લાવેલા બેંકની અનામતનો હુમકોબી આપુને મલી જાય !”

“અરે નહીરે ! એમ ઉતાવરા ના બનો, થોભો !”

“થોભો-થોભો કાંઈ નહીં, મને તો પૈસા જોઈયેછ-એ કાંસી કુંસીને થોરો થોરો કુત્રાને જુકલો નાંખ્યા કરે તેમ આપે ને સજુરી પકરીને હું કંઈ બેસુ નહીં-એક દર બંધ તો હજાર દર ખુલા ! એ જશે તો બીજા સો મલશે ! ઘેરે સલીમબી તુંને રોજ યાદ કરીયા કરેછ ને તુંને જોવાને અધારો પરી ગીયોછ, પેલો ઘેરવાલાનો છોકરો તારે વરે પુછ પુછ કરેય, મારા કેટલા દોસ્તોબી ‘તુંને કેટલું ચર્ઈ જોઈ નથી’ એમ બકેછ ને તું કરારે અહીં પરી રહીય ? એને લીધે નહીં કોઈથી અહીં અવાય કે જવાય,-એવી રીતે જોલમાં રહે તેમ કાંઈ સુધી તું બંધઈ રહેવાની છે ?”

“હા; તમે કહેોછ તે ખરું છે, હું તક જોઈને એવણને કહેવશ. ફક્ત થોડોજ વખત હવે થોભો.”

“વળી પાછું તેજ બકીને મારું માયું ફેરવેય કે ? તે દહારેબી મને ઘણી ગરજ પરી તે સલીમ પાસે સો રૂપીયા લીધા-તેહરે ! તું અહીં પરી રહે ને હું આપદા ખમું ? જો કે તેને રૂપીયા તો બીચારાએ એકે બોલે આપ્યા-પણ એક જે તાણો તેને મને માર્યો તેથી મને નીચું જોવું પરચું. જ્યારે તેણે ગળે લગારચો ત્યારે એકદમ ને હવે તેને દુર કરી એક-દમજ ગરદન મારેછ ?-કેવો દુઃખ સુખનો વફાદાર આપરો સાથી, તું સીક પરે તો જન પ્રાન કાહરી આપનારો ને તું કેટલા મહીના થયા તેને મોહ-જીબી બતાવતી નહીં ?”

“પણ તમે જાણો છ કેની જહાંગીરનો સ્વભાવ, તે કેમ બને ? એને મને સખત સોગંદ આપ્યાય ને જો તે સોગંદ નહીં પાળું તો એમાંથી ધણું ખોટું થશે. એ જાણશે કે સલીમ અહીં આવેય જાએય કે મારી સાથે વાતચીત કરેય તો કાલનો દુકાળ આજે પરે !”

“નહી ! તે બે કંઈ હું સમજું નહીં, એ જહાંગીરસા...એવો તેવો, તેના આપનું કંઈ લીધું છ ખાધું છ ? તેના સમ સોગંદથી બીહવાનું શાનું ? હું સલીમને અહીં લાવશ ને ફર લાવશ, જોઈયે તે શું કરે છ ? તે કંઈ બી કરશે તો તેને દેકાણે લાવાનું મારા હાથમાં છે !”

સાકર અહીં વાત બગડેલી જોઈ ઠઠરી ગઈ. તેણી જહાંગીરને તેની હદખંદાર ભલામના સમજે કંઈક ચલાતાં શીખી હતી. અને કાંઈ બી રીતે એકાએક તેને રંજીત કરવા ઇચ્છતી હતી નહીં, તેથી બોલી—“તમે થોડા દહારા તો થોભો, પછી હું તમને સલીમને અહીં લઈ આવવા કહું ત્યારે લાવજો !”

“નહીં, તે—એ બનશે નહીં, હું તેને વચન આપી ચુકો છ, તેને હું લાવાનો ને ફર લાવવાનો !”

“પણ તે ક્યારે ? જો દહાડે જહાંગીર રાતે હોટલેજ રહેવાનો હોય ત્યારે તેના જવા પછી ત્રીચાર કરજો નહીં તો—”

“વાર હું પરમ દહારે રાતે તેને લાવશ, તેના સાથે બરોબર વાતચીત કરજો, નહીં તો જહાંગીરને લીધે મગર બની જઈ અકરતી ના—કે જેવી રીતે તું હમણા હમણાં મારી સાથે બી રીતે કરતાં શીખી છ. એ સલીમ તો આપરો સદાનો છે ને જહાંગીર તો આજકાલનો ! હજુ આપરે એના પાસે ધણું કામ લેવાનું છે.”

બીજે દીને જહાંગીર સાકર આગળ આવે તે અગાઉ સાકરનું મગજ ચકલમ થઈ રહ્યું હતું. અને તેણી પોતાનાં દીલમાં અનેક તરેહના વિચાર કરી રહી હતી. “મરે, શું કરું ? નહીં સલીમ આવે તેને વરે મારાં મનથી ધસીને ના કહેવાતું કે નહીં જહાંગીરને છોડવા ગમતું ! ને વાધરો તો મુવો આવો ને આવો તે સલીમને લાવ્યા વગર રહેવાનો નથી. જો એ વાત જહાંગીરે જાણી તો જીવપર કરશે યા તો મને સદાની પડતી મુકશે.”

તે દીને બ્યારે જહાંગીર આવ્યો ત્યારે સાકર રોજની માફક હસ્તી રમતી તેને દરવાજાવેર ઓવારણા લેવા આવ્યા વગર મુતેલી જહાંગીરે જોઈ.



“વાઈ ડીયર, જેમ તમારી મરજી.....મને તો બસ તમેજ-  
તમારો રોશન હસ્તો થેલેલો-અદાનો મારી આગળ રહે તેજ  
જેમજેછ, અને તેજ મારા મનથી લાગેા રૂપોઆ છે.”

(પન ૧૫૬ લાઈન ૧૧૧)



“આહ જોડ !... તે વરી તમે નવુંજ કંઈ બોલ્યા, શું મારાં  
મોહણાં ને આંખમા તે બરયા કંઈ હીરા મોતી જોલા  
તમુંને દેખાયા કે શું ?”

(પાતું ૨૦૩ લાઈન ૧૬મી)

“શું છે ડીયર, આજે કાંઈ તબીયત ઠીક નથી ?” જહાંગીરે પૂછ્યું.

સાકર કશે પણ ઉત્તર દીધા વીના એ પળ સુપ રહી. અને પછી હાથ ઉંચા કરી જહાંગીરનું માંથું પોતાના પાસામાં નમાવી માયાથી પસવારી દુસ્કે દુસ્કે રડી પડી.

“શું છે મારા જન, આજે એટલી બધી દલગીર કાંય ?” જહાંગીરે ધણાજ હેતથી પુછ્યું.

વળી તેણીએ કેટલોક વખત સુધી જવાબ આપ્યો નહીં, પણ હાથના હાવલાવથીજ મુંગી બાપામાં તેણીએ તેને વહાલથી સમજાવ્યું કે તેની તરફનો તેણીનો ચાહ-કશે ઝોછો થયો હતો નહીં.

“શું કહું વહાલા જન, મુવા વાધરાથી હું બેજાર બની ગેઈછ, મુવો નહીં મરતો કે માચરો ખાલી કરતો, ને મારા જીવપર બધી કમાઈની મદાર બાંધી બેઠોય ને મારી આશા પરજ કુદેય; તમે આટલું આપોછ તોખી ધરાતો નહીં ને સો રૂપીઆ સલીમ પાસેથી લીધાછ.

“તે એ સલીમ પાસે સો રૂપીઆ કાંઈથી આયા ?”

“તે મુવો કંઈ જુગારમાં જીતી બીતી આયો હોશે તે તેની પાસે પરાવ્યાછ. ને સલીમની તારીફ પર તારીફ કરતો તો. વરી એક-કીશ્યચન પૈસાવારો છે, કહે જે ધણોજ દેખાવલો ને છોકરવન જેવો છે. તેના પોતાના રેશમાં ઘોરા દોરેછ, તે અવારનવાર રેશની ટીપખી આપેછ ને રમવાને રોકરા રૂપીઆખી આપેછ, તેથી તેનો પાર વાલવા એ એક પારટી આપવાનો છે, તે વખતે મનેખી બોલાવા મગિછ, ઓ હું તમો મારા જનને મુકીને કાંઈ જાઉં ? મુવો તો પીધેલી જીમમાં મને કહે જે એ કીશ્યચન મારી એવી કદરનો છે કે તુંને આખીને આખી સદાની સોંપી દેઉં તોખી થોડું છે !”

ગરીબ બીચારો જહાંગીર ! દીન ઉગે નવી નવી આફત અને ધડક ધુજારો સમજતોજ ચાલ્યો. તે કયે ચોધડીએ આ ખુબસુરત બજારની જાલમાં ફસ્યો અને એ કયે મુહર્તે સાકરના પ્યારમાં ગીરફતાર થયો, કે જેનાથી હજી કેટલીક આફતની આગ થવાની હશે ?

તે સાકરને એવા તો ગાંડા પ્યારથી ચાહતો હતો કે તેનાથી એક પળખી છુટો પડવાને બદલે જીવથી છુટો પડવા તૈયાર થાય !

ખીજી તરફથી વાધરાનો ત્રાસ, પેલી ધમકી આપી લખાવી લીધેલી ચીઠીનો ભય ! જે ભય તેની આબરને માટે ડોળા નજદીક ઉભો ને ઉભોજ હતો !

વળી ત્રીજી તરફ સહીમની દેહસત, જો કે, જહાંગીરે ચઢતામાં ચઢતા સમ સોગંદથી તેણીની પાસ તેને નહીં મલવાનું વચન લીધું હતું. તોએ તેને શક હતો.

જહાંગીર અને સાકર બંનેની હાલત એવીજ થઇ પડી અને બંને પોતાના દીલ સાથે સવાલ પુછતું કે—

“હવે કરવું કેમ?”

અંતે બંને વચ્ચેના લંબાણ વાદવીવાદ પછી એવુંજ ઠર્યું કે જહાંગીરે હાલને કાલ તો વાધરો જેમ મારે તેમ રકમો આપ્યાજ નવી અને સાકર તે આણે બીજાઓથી પોતાને દુર રાખવા વાધરાને સમજાવી શકે.

આ પછી તેની અસલ વાતપર આવી.

જોવની જાંગુ, હું જાંહ સુધી તમારે વાસ્તે સાચી છેલ્લે તાંહ સુધી બીજાઓ જખ મારેછે, મારી પર તમને વીશ્વાસ છેની? તમને મારે વાસ્તે જરાબી શક છે કે હું તમને કાંઈબી રીતે દગો કરું?”

“નહીં, મને તારી પુરતી ખાત્રી થઇ ચુકીજ, જો મારો તારી પર વીશ્વાસ હોતે નહીં તો તારી આસપાસનાં આવાં કઢંગા વાતાવણને લીધે હું કેદાહરનો તુંને છોરી ગયો હોતિ!”

“ને તેથીજ હું કંઈબી વાત તમારી પાસે ખાનગી રાખતી નથી. વાધરો જેબી મને કહેછ ને કરેચ તે હું તમને તરતજ ખુલ્લાં દીલથી કહી દેઉંજ. હવે તમેજ મારા જાન ને તમેજ મારા જીવ છેવ. હું કાંઈની હવે દરકાર કરતી નથી. પણ જીવ-વાધરાએ કહેલી એક વાત મારા હૈયામાં ખુટી છે. એ કહેછ કે એક સારી જેવી રકમ મારા નામ પર કીધી હોય તો પછી તમે ખરે ખરાજ “મારા” ગણાવ, હું તમારે વાસ્તે બધાને દુર કરી ચુકીજ. મને તેમજ મારા વરને બધા પાંચ પૈસા પુછનારાઓને હું હવે યાદ વટીક કરતી નથી તો કાલ ઉઠીને તમને-દુસમનને કંઈ કશું થાય તો પછી મારું શું થાય?”

“તું કહેછ તેમ એ વાત તેં પોતે કાહરી નથી પણ વાધરાનાં પેટમાંથી નીકળીજ, તો શું મતલબથી એ વાત તેને તારાં મગજમાં ઠસાવીજ તે તું સમજતી નથી?”

“હું સમજુંજ-પણ, તમે એમ ના ધારતા કે મારા નામ પર કરેલી મીજ હું એને સહેલાઈથી સોંપી દઇ મારા બવીશનું મારે હાથેજ નાશ

કરે. શું હું તમારી સદાની વહાલી નથી? એટલો મારો ખોલ તમે નહીં રાખો? હું કંઈ બદલાઈ જવશ, એમ સમજો?”

“સાકર-સાકર, એટલી ઉતાવલી ના થા, જરા સમુર કર, એ એક ગંભીર સવાલ છે. તેની ઉપર વીચાર કરવાને મને થોડા દિવસની મુદત આપ.”

“વારૂ ડીયર, જેમ તમારી મરજી, હું કંઈ પૈસા ટકાની ભુખી નથી તે તમે જાણો, કાંઈ દહારોખી મોહણે ચહરીને મારા અંગત વપરાશને વરે એક પછી તમારી પાસે માંગી નથી. તમે અપાવો તે પેહરંચ, તમે ખવારોચ તે ખાવુંચ. બધુંજ તમારી મરજીપર છોરયું. મને તો જસ તમેજ-તમારો રોશન હરતો એહરો સદાનો મારી આગળ રહે તેજ જોઈએ. અને તેજ મારા મનથી લાખો રૂપીઆ છે.”

જહાંગીર ગયા પછી વાધરા આગળ સાકરે સધળી હકીકત કહી. તે તો જસ જહાંગીર પાસેથી હવે સામદુંજ મેળવવા શુરપર ચહડયો હતો. જે મળે તે મેળવી હવે જહાંગીરને ખરતો કરવાનો તેનો વીચાર હતો. કારણકે તેને લીધે વધું મેલવવાની ખીજ સધ્ધર તકો છટકી જતી હતી. અને સાકર પણ જહાંગીરને લીધે અહીંજ ચીતકી ખેડી હતી. આગળ માફક છુટથી જુદેજુદે ઠેકાણે બેળાવામાં તે પહેલે જેટલી ઉલટ લેતી હતી નહીં.

“બસ! હવે મારાં કામની વચ્ચે ટેં ટેં કરવાનું એકદમ બંધ કરજે! માફ માથું ફરયું તો તારું ને જહાંગીરનું બંનેનું ખુન કરશ, એ આવે તો હવે જાણે લાહવો એને આપતી ના, કહેજે કે મારા નામ પર કંઈજ નહીં કરો તો તમે કામનાજ શું? આજકાલમાં સલીમ તુંને મળવા આવશે ને કાણ કાણ નવાં બીલુનું એને સોખ્યા તેની વીગત તુંને આપશે.”

“ઓ પણ તમે એકદમજ ઘોરે ચહરયાચ તે કેમ બને?”

“મેં કહ્યું તેમ બનવુંજ જોઈએ. નહીં તો હું એ સા...જહાંગીરના દેખતાંજ મારે ગમે તેને તારી આગળ લાવી ઉભા કરશ. એનો શું હક છે કે તુંને કાંઈ સાથ વાત કરતી અટકાવે! હું જોવંછ કે પછી એ શું કરેછ? મારા સપાટામાંથી કાંઈ કાઢેખી એ છટકી શકવાનો નથી!”



## મકરણુ ૩૬ મું.

[ઓ આફત; દગો ! દગો !! વીજલીનો કાતીલ ઝટકો ! નાગજીનાં નાંકનો ઝેરીલો કુફારો ! એક દર્દનાક કારસ્તાન ! દયાહીણ કચડવાણ ! ગજબ તાગડો ! બેવકાઈ રાગડો ! મોહબતી મુલાકાત-છેલ્લી વાર ! ઘડો લાડવો કરવામાં મીઠાસ બીચાર ! બાઠાબાઠની જીવતોડ લડત ! ઓ દુન્યા, ઓ કુદરત, તારા અજબ રંગ ઢંગ ! આખરે ખાડો ખોદે તેજ પડે કેની ! ]

“ચાર દીનકી ચાંદની, ફેર અધેરી રાત !”

જહાંગીરે પરાઈ સ્ત્રીનાં પ્યારમાં પડી અત્યાર સુધીમાં ચાર દહાડાની થોડીક મોઝમજલ કરી લીધી હતી. હવે તેની આસપાસ તેનો દબો ગુલ કરવાનાં શા શા ચોકઠાં રચાય છે તેનો બાપડાને સ્વપ્નો પણુ ન હતો. જહાંગીર ગમે એવો સુખ્યો હતો,—અત્યાર સુધીની તેની જાહેર તેમજ સંસારી જાંદગી ગમે એવી પાક અને ઝલકતી હતી; પણ તે ફરેસ્તા જેવો બી સ્ત્રી ફરેબથી ફર્યો, એ ખોદાની નજરમાં કાંઈ કમી ગુનેહગાર ગણાય નહીં. અને તેથી તેની આસપાસ પાપીઓનો સેહતાન્યત પાહરો થવા માંડ્યો. અને બનવું જોઈયે તેમજ એવા સેહતાન્યત કુકમે કરનારને રક્તે રક્તે ફતેહ મલવા લાગી.

જહાંગીર દરરોજ જેમ સાકર આગળ આવતો અને સાંજે મોડેથી હોટલે જતો, તેમજ ચાલુ હતું; પણ તે આજ અઠવાડયું થયું સાકર જહાંગીરને ખેદીલ જેવી દીસતી હતી ! એમ કેમ ? તેણી જેવી જોઈયે તેવી આગળ માફક જહાંગીર પર ધરાં પરાં કરતી નહીં અને વારંવાર નામ પર કરવાની પેલી રકમની યાદ આપતી; તેણી અસંતોષી માફક કહેતી કે “હવે તમે બદલાઈ ગયાય, આગળ માફક મારા પર તમુંને ભરસો નથી, મારે બદલે કોઈ બીજી મલી આવી હોશે !” વગેરે સામાં તેણીજ તેના ટીક્કા કરતી

પાંચ છ દીવસ પછી, સાકર માટે જહાંગીરે જે રૂમ્સ રાખ્યા હતા તેનો પેટા ભાડુત એક દીવસે જહાંગીરને મલ્યો.

“એ તમારા સાગાંને ત્યાં રોજ રાતે કોઈ મુસલમાન જેવો કોણ આવેછ ? રોજ સાકરનો વર રાતે દસ વાગે તેને લાવેય, દારૂ પી ધીંગાં-મસ્તી કરેછ ને હું બડી ગજબર ઉઠુંય તે વખતે તેને દાદર પરથી ઉતરી જતો જોઈછ.”



“અહં એ તો એ લોકનો નોકર હોશે,” જહાંગીરે પોતાનો ગુસ્સો દબાવીને બેદરકારી કહે કહ્યું.

“હંઅ નોકર છે ? તે તો શેઠ જેવો ડ્રેસ કરેછ ને ? એ લોકનું બારણું ઘણું ખર્ચ બંધ રહેછ તેથી હું બરાબર જાણતો નથી, પણ એક દહારો રાત્રે તે ઢાઢી મુસલમાનને સાથે લાવ્યો ને થોડીક મીનીટમાં વાધરાને એકલાને મેં પાછો દાદર પરથી ઉતરી જતાં જોયો, તેથી માફ ખ્યાન ખેંચાયું અને તમારાં તે સગાં હોવાથી તમે એ વાત નહીં જાણતા હોય તો ખ્યાન ખેંચુંછ, પાર પડોશમાં મને એવાં શકમંદ માણસો ગમે નહીં, હું તો અહીંથી હવે જલદી ખાલી કરી જવા માંગુંચ.”

“તમે માફ ખ્યાન ખેંચ્યું તેથી ઉપકારી છેઉં, વાફ હું એ બાબદ શું છે તેની જુસ્તેજુ કરશ-સાહેબજી” અને તેઓ બંને છુટા પડ્યા.

જહાંગીરને એક વીઝળીનો ઝટકો લાગ્યો ! એા ધર્તી ગરક કરી જાય તો અત્યારે તે ગરક થઇ જવા તૈયાર હતો ! તેને શું સાંભળ્યું ? શું સલીમ રોજ રાતે તેની સાકર પાસે આવતો ! શું તેઓની જુની મહોબત પાછી ઉભરી આવી હતી ? વાધરો તેને ખાસ બાઇજતથી મલવા લઇ આવતો હતો ?

“હા ! ગજબ ! દગો ! દગો ! !” તે એટલું બોલી ગયા ફસડાઇ પડ્યો એક અપંગ માણસની આંખે જલદુઈ કરામત લગાડે ને તે દેખતો થાય, તેવીજ રીતે જહાંગીરની આંખ સામે ફરી વજલો ખ્યારનો પરદો હડી ગયો ! અને તેણે કેવાં માણસો-કેવી જેહરી નાગણુ સાથે-કામ પડ્યું હતું તેના હુબહુ ખ્યાલ બરપા થયો.

તે દીને તે રાખેતા મુજબ સાંજ સુધી બેઠો. પોતાને સાકર અને વાધરાની ઝાલસાજી ખબર પડી ગઇ હતી એવો જરાબી સંસારો દેખાડ્યા વગર મીઠો મસકળો બની હંમેશ મુજબ સાકર સાથે વર્તયો, અને રોજના વખતે તે હોટલે વીદાય થયો.

જહાંગીરે પેલા પેટાં ભાડુતે કહેલી હકીકત માટે પોતે જાતે આજે ખાત્રી કરવાનો વીચાર કીધો, અને તેથી વધું હીંમત આવવા માટે રોજ કરતાં જ્યાદા દારૂ પીધો. વગર મનનું જમી લઇ સાકરનાં ઘર તરફ હેરયું લીધું.

ધરે પુગતાં દાખલ થવાનો દરવાજો જે બંધ હતો તે વાધરાએ ખોલ્યો અને જહાંગીરને તેને આગલા રૂમમાંજ “આવો-આવો” કરીને

ટેબલ આગળ ખેસાડી દીધો !—ન્યાં ટેબલ ઉપર એ ત્રણ જાતની દારૂની બાટલીઓ ખુલી પડી હતી અને એ ત્રણ ગલાસમાં થોડો થોડો દારૂ પડ્યો હતો.

વાધરાએ તરત એક ગલાસ કહાડ્યું અને તેમાં નામતાં બોલ્યો “હું ધણો વખતથી વીચાર કરતો ‘તો કે એક દહાડો આપરે સાથે બેસીને પાર્ટી કીધી નથી, તે તક આજે મલીછ; ને આશા રાખું છ કે મારો શખુન કચુલી આએ એક ગલાસ છાંટો નોશ કરી જશે.”

વાધરાની આ ઓફર જહાંગીરને સ્વીકારવીજ પડી. તેને તે દારૂ પીધો. જહાંગીર, અત્યારે વાધરાને મનથી અણુગમતો પરોણો હતો તો-પણ તેને જહાંગીરને છાંટા પાણીથી તર કીધો ! અને જહાંગીરને પોતાની સાંભળેલી હકીકતની નજરે ખાતરી કરવી હતી તેથી વાધરા સાથે શરૂઆતથી વીઝોડું લેવામાં સાર નહીં સમજી તેને તે પીધો.

તે પી રહ્યો ને વાધરાએ મોહડું સમારવાનું તેના આગળ ધર્યું. અને બોલ્યો, “સાકર પેલા ઓરડામાં સુઈ ગેઈ હોશે હં, હું એને બોલાવી લાવું—”એમ કહી તે જહાંગીરના જવાબની રાહ જોયા વગર બીજા ઓરડામાં વતી ગયો. અને લગભગ પંદરેક મીનીટ તેઓએ મસલત ચલાવી સલીમને પાછલે બારણેથી રવાના કરી દીધો, અને જહાંગીર આગલ સાકર હસ્તી હસ્તી દોડી આવી.

“ઓ, તે તમે રાતે અહીં આવના ઉતા તો સાંજેજ મને કાંય નહીં કહ્યું ? હું તમારે વારતે ખાવા પીવાનું બધું તૈયાર રખાવતે ? તમે મારા જીવનન એમ રોજ રાતે આવો તો હું કેવી ખુશી થાવું ? મને કેવું રળી-યામણું લાગે ? ઓ બોદાય એવો દાહરો ક્યારે આવે કે આપરે રોજ રાતે સાથેજ રહીએ ? ચાલો, હવે આપા તે પાછા જતા બતા ના ને અહીંજ સુજો,” તેણીએ જહાંગીરને વલતો કંઈ જવાબ આપવાની તક આપ્યા વગર પંખબ મેલની ઝડપે પોતાનું પાણી બતાવ્યું.

મેં મેં હો-હોટલમાં દ-દારૂ ધણુજોજ પીધો ને વરી અધુરામાં પુરો તારા વરે પાયો, તે મારો જીવ ફરે છે !” જહાંગીરે લહડતી જીભે સાકરને કહ્યું.

“લે ચલો તાંહ પેલા ઓરડામાં આવો.”—અને સાકર હાથ પકડી બેંચી ગઈ. વાધરા ત્યાંથી વતી વળી પાછો આગલે ઓરડે આવ્યો.

અને એક બીજું વાઘન ગલાસ ભરી, સાકરને કાંઈ કાનમાં કહીને જહાંગીરને પાવા કહ્યું.

સાકરે પ્યારથી પરવારીને તે ગલાસ જહાંગીરને પાછ દીધું એટલે જહાંગીર સુદ્ધ બુદ્ધ વગર “હ-ઓ” કરી ગયો !

સુવાડતી વખતે સાકરે જહાંગીરનો કોટ કહાડી લઈ હમણે મુજબ ખુંટીએ ઓરવ્યો હતો, તે કોટ નજદીક વાધરો આવ્યો અને જહાંગીરનાં ખીસાંની ઝડતી લીધી, જે કાંઈ થોડું ઘણું રોકડ હતું તે કહાડી લઈ હોટલરમની ચાવીનો બુમખોખી તેમાંથી કહાડી લીધા અને તે ચાવી લઈ એક ટેક્ષીમાં જહાંગીરવાળાં હોટલે દોડી પોંહવ્યો.

મોડી રાતનો વખત હેવાથી તે હોટલમાં ઘણાખરા વેટરો સુઈ ગયા હતા. અને કોઈ એકાદો નગતો હોય તેનું ધ્યાન ખેંચ્યા વગર વાધરો જહાંગીરના રૂમ પર પોંહવ્યો કે જે તેને અગાઉ આવળ કરતાં બરોબર ધ્યાનમાં રાખ્યો હતો. રૂમ ખોલી, બુમખામાંથી બીજી ચાવી લગાડી કપાટખી ખોલી, અને સઘળું રોકડ નાણું તથા કલકત્તાની ખેંકે આપેલા ખેંડસ પોતાનાં ખીસામાં સેરવી દઈ જેવી રીતે આવ્યો તેવી રીતે ખેમાલમ પાછો કર્યો.

પેલી તરફ ગોઠવણ મુજબ સલીમ પોતાના અને વાધરાના બુના દોસ્તો, જનની, અને ચાંદને લઈને કેફમાં પહેલા જહાંગીર નજીક તૈયાર ઉભા હતા. અને જે બોડો થોડી મહેનતે વટાવી શકાય તેવા હતા તે વાધરાએ લઈ બાકી જહાંગીરનાં ખીસામાં પાછા ઠેસ્વી દીધા અને તેને કોટ પહેડાવી ઉંઘતી હાલતમાંજ દાદર પરથી ધસી લઈ જઈ ટેક્ષીમાં ખેસાડી થાણા નજદીક તે સઘળાઓ ટેક્ષી હંકરાવી ગયા.

જે વખતે જહાંગીરને વાધરાએ પ્રથમમાં દાડ આપ્યો, અને મોંહ સમારવાનું તેની નજદીક ધરી બીજા ઓરડામાં “સાકરને બોલાવી લઉં છ.” કરીને ગયો હતો, તેજ થોડીક મીનીટમાં સાકર સલીમ તથા વાધરાએ જહાંગીરનો “છેવટનો રસ્તો” કરી નાંખવાનો તાગડો રચ્યો હતો; તે તાગડો એવી રીતે હતો કે છેવટે દરેક જણ એમજ જાણે કે જહાંગીરે આપઘાત કીધો.

સલીમ, જનની અને ચાંદને ચોક્કસ સરતે આ કામમાં મદદ કરવાને બોલાવી લાવ્યો. વાંચનારે પહેલાં બીજાં પ્રકરણમાં વાંચેલું યાદ હશે કે સલીમ જનની અને ચાંદ તથા એથો વાધરો એ ચારે ચંડાળ ચોકડી સોનેરી

કુંપનીના ભાગીદાર હતા ! અને હાથીદાંત તથા હાથનું મુકેલું પગે હોધ્યાં કરવામાં પર્વીણ હતા. ધણે લાંબે વખતે સલીમ તથા વાઘરાને તે આગલા જીગરજન દોસ્તનું કામ પડ્યું. અને આજે જહાંગીરનો ધડો લાડવો કરવા તેઓ બેઠે ચઢાવી મેદાન પડ્યા.

ઉપર મુજબ જહાંગીર માટે તાગડો ધડાતી વખતે સલીમ તરફના ચાહનો આગલો જુસ્સા ઉભરી આવેલો હોવાથી, સાકરે જહાંગીર વીરૂદ્ધ બહુ ઉલટથી ભાગ લીધો.

તેણીને મનથી તો જહાંગીર અને બીજા સેંકડો જવાનો એકાદ મોટરના પંકચર થયલાં ટયુબની કીંમતનાં હતા. અને તેથીજ તેણીએ જ્યારે વાઘરાના હાથમાંથી જહાંગીરને પાવા પેલું વાઘનગલાસ લીધું ત્યારે કંઈક ફેરી વસ્તુ નાંખી દઈ કામ પાર પાડવામાં તેણીએ દીલોજનથી મદદ કરી હતી.

ઓ, સ્ત્રીના નાજુક અને પવીત્ર નામને કલંક લગાડનારી હવસી ડાકણ, તારો દોઝખમાં ઠાર થજો ! કે જેણે જહાંગીર જેવા એક પીલટન, પીસ્તાલીસ વર્ષો સુધી સુસ્ત નિતીવાન જીંદગી ગુજારનારા, એક સાચા વફાદાર મરદનું મગજ ફેરવી નાંખી આજની હાલતપર તેણે આજ્યો હતો. આવી ગજે લગાડી ગરદન મારનાર નીચ સ્ત્રીનો થોડોક વખત કદાચ તેના પાપી કામથી જ્ય થતો હશે,—ઘડીભરનું તકલીદી સુખ પણ પામતી હશે—પણ છેવટે મરતી વખતે રીખી રીખીને,—કર ને જો અહીંનું અહીંજ જોયા વીના તેણીનો ઠાગ થવાનો નથી એ નિશ્ચયજ છે; કારણ કે અનુપમ બલાધના બદલામાં આવી અધમ જુરાધનો અંજનમ એ સીવાય બીજો શું હોય ?

પણ જહાંગીરને પેલા ચંડાલો ટેક્ષીમાં નાંખીને ક્યાં લઈ ગયા હતા ?

શું તેઓ ફાવશે ? જહાંગીરને જનથી મારી નાંખશે ? આગળ ચાલો આપણે તે જોઈએ.



### પ્રકરણ ૩૭ મું.

તે જહાંગીર અને મવાલીઓ વાલી મોટર “પ્રુલ સ્પીડે” રસ્તો કાપતી હતી. જહાંગીરને શુદ્ધ બુદ્ધ વગર વચોવચમાં બેસાડ્યો હતો અને બે બાજુ જની અને ચાંદ હતા. સલીમ અને વાધરો તો ભાંડુપ નજીકજ ઉતરી પડ્યા હતા. કારણ વાધરો કાયદાની પોઈંટો ગણતો હતો અને સલીમ સાકરના શીરાને મલવા અધીરો પડ્યો હતો ! તેઓ જાણતા હતા કે આવી રીતે સસેકા દીન પાઉ કરી જવામાંજ શોભા હતી, નહીં તો ત્રણ લોકો ચહડવાનો બધો સોદો હતો !

તે બંને ચંડાલો ઉતરવા પછી મોટર ઘણા માઈલો ગઈ નહીં—ચાણાની અગાઉ “મુલુન્ડ” નામનું એક સ્ટેશન આવે છે તેનાથી થોડાક સો કદમ દુર તેઓએ કાર થોખાવી અને બેઉ જણ જેમ તેમ ધસડી ઉંચકીને જહાંગીરને રેલવે સડક ઉપર ચટોપાટ સુવાડી દીધો. તેઓ ધારતા હતા કે થોડાક વખતમાં એકાદ ત્રેન આવશે અને જહાંગીરના કડકા બુકલા થઇ જશે ! પણ માણસ ધારે છે શું ને ખોદા કરે છે શું ?

જનીની મતી ફરી, તેનાં દીલમાં હતું કે જહાંગીરનાં ખીસામાંથી કંઈ મેળવવું. આથી તેને ખસ્તી માપવા યુક્તી કરી ચાંદને સમજાવ્યો કે આપણે બંને સાથે જઈશું તો પકડાઇ આવશું, પણ એકલા જુદીજુદી બાજુથી જઈએ તો પકડાઇ આવ્યે તોખી કોઈના માનવામાં આવશે નહીં, કારણ કે એકલો એક માણસ કાંઈ જહાંગીરને આ જંગલમાં લાવી શકે નહીં, તેથી તું ટેક્ષીમાંજ પાછો ઉપડી જા; અને હું રેલ માર્ગે થાણે થઇને પાછો ફરશ.

ચાંદે જનીની મતલબ પામી જવા વગર તેની સારીજ સલાહ સમજી “હા દોસ્ત એ હકીકત બરોબર છે” એમ કહી પેલીજ ટેક્ષીમાં ઉપડી ગયો.

હવે જનીએ રેલવે પાટા પર લોઠ પોઠ સુતેલા જહાંગીરનાં ખીસાં તપાસી તેની જડતી લીધી. તેને પ્રથમ તો એકાદ ખીસું ખાલી પણ કીધું, પણ પછી તેને વીચાર આવ્યો કે મારાં કપડાં જહાંગીરને પહેડાવું ને જહાંગીરનાં હું પેહડું કે જેથી જ્યારે તે રેલવે તળે કચડાઇ જાય ત્યારે તેને કોઈ ઓલખી શકે નહીં ને જ્યારે ઓળખી શકે નહીં ત્યારે તેનાં ખુનની ઝાણ ચર્ચા પણ થાય નહીં, એ મતલબે તેને જહાંગીરના ખીસામાંથી જે કાંઈ કહાડેલું તે પાછું મુકી દીધું અને જહાંગીરનો, કોટ પાટલુન, હેટ કહાડી લઈ પોતાનાં કંગાળ કપડાં જહાંગીરને પહેડાવ્યાં.

આ કપડાં બદલવાની ફેર બદલીનું કામ પુરેપુરું ખલાસ થાય તે અગાઉથીજ જહાંગીરની કેફ ઉતરી ચુકી હતી, અને પોતે પુર સુધીમાં આવી ચુક્યા હતા, પણ તે જાણી જોઈ શું અને છે તે જોયા કરવા જાણે હતી કેફમાં હોય તેમજ ચીંગા મીંગા થઈ પડી રહ્યો. અને જેવો પેલો જહાંગીરને પાટા પર પાછો સુવાડીને ઉઠ્યો તેવાજ એક ઝટાકે મારી જહાંગીર ખડો થઈ ગયો. અને જાનીનાં હાથમાં જહાંગીરે પોતાનો ધડીયાળ છેડો જોયો, જહાંગીરે ઝનુનમાં આવી તે ઝુટાવાની કાશીષ કીધી; પણ આની તરફ જાની પુરેપુરો મવાલી હતો અને મારાંમારીનાં દાવ પેચ જાણતો હતો.

પેલી તરફ જહાંગીરને પોતાની વરસોની શીઝીકલચર ગ્રેકટીસે ચારી આપી ! તે લટખટયા જાની સાથે મીનીટો સુધી બાંહેબાંહ લડ્યો. સામેથી એક ત્રેન ધમધમ કરતી આવવાનો સાહસ સંભળાયો, તેઓ બંને સડકની ઉપરજ કુસ્તીખાણ ચલાવી રહ્યા હતા.

એકજ પળ ! ત્રેન લગોલગ ધસી આવી અને તેનું એનજીન ઘણું તો ૫-૧૦ કદમજ દુર દોડતું આવતું હતું, તેજ કટોકટ પળે જહાંગીરે જાનીને તે રેલવેના પાટાપર પટક્યો અને તરત જેવો એક બે ઈંચ ખસ્યો તેટલાંજ જાનીનાં આખાં શરીર ઉપરથી તે ત્રેન ચાલી ગઈ, અને જહાંગીરને બદલે જાનીનાં ટુકડે ટુકડા થઈ ગયા ! !

જહાંગીર તો આ નહીં ધારેલા બનાવથી ગોચા હરણુદાર થઈ ડાળા ધુરકતો થંભજ થઈ ગયો. આ શું બનાવ બની ગયો તે તેનાં મગજમાં ખરોખર ઉતરયુંજ નહીં, તે આ અગાઉ કેરી હાલતમાં હોવાથી તે અહીં કેમ આવવા પામ્યો અને શું થયું તે મગજમાં ઉતારતાં ગોચા મગજથી બે મગજ બની ગયો. અને આવા વીચારોના વમળમાં ગોચા દીવાના માણસ મીસાલ આગળ અને આગળ ત્યાંથી ચાલવાજ લાગ્યો.

આ રીતે તે ત્રણ ચારેક દીવસ ખીયાખાન એકાંત જગ્યાઓમાં લટકી લુખો તરસો એક ઠેકાણે બેઠો અને હવે ધીરજથી પોતાની હાલતનો વીચાર કરવા લાગ્યો.

જહાંગીરે જ્યારે પેલાં પેટા ભાકુતને મોહડેથી હકીકત સાંભળી ત્યારથીજ લગભગ તે પોતાનું મોહત ચેતી ગયો હતો. અને સાકરનો પ્યાર ફેટલો પોકળ-મીથ્યા-અને મતલબી હતો તે પામી ગયો; તે પછી દારૂમાં કેફ આપી ત્યાં સુધીનાં બનાવો તેને યાદ કરયા, અને જ્યારે તેને જાણ્યું

દે જેરીલી સાકરેજ આ બધો તેનાં મોહતનો સામાન ગોઠવ્યો હતો ત્યારે આખી દુન્યાં તેના મનથી કાતીલ ઝેર જેવી લાગી.

“ઓ ! મેં જેના ખાતર મારી ઐરી બચ્યાં, મારો દેશ, વેશ આખર ઇજત સધળું ખોહયું,—જેને મેં મારા જનથી વધુ ચાહી,—દુન્યામાં કોઈ મરદે કોઈ ઓરતને લાડ લડાવ્યા નહીં હોય એવી રીતે મેં જલાઇઓ કીધી તે અને તેજ ઓરત તરફથી મને આય બદલો ? મારોજ જીવ લેવાનો આય તાગડો ?”

“બસ દુન્યા, દુન્યા, મેં તારો નકશો નીગાર જોઇ લીધો. જગતનાં ઢંગ રંગ જોઇ લીધા ! ગરજની ચાહ, બનાવતી ખાર જોઈ લીધા, જેને ગળે લગાડી તેનેજ માઈં ગળુ કાપવાનો દાવ લીધો, હવે મારે જીવવું શું ખપવું ?” તે અત્રે ઓરઓર જેવડાં આસું પાડી એક બાળક મીસાલ ફેકફેક રડ્યો.

“અરે ક્યાંતી ક્યાં મેં જીલ કીધી કે પેલા મવાલી સાથે હોજતોજી કીધા, અફસોસ ! કાંહની કાંહ મારી કેફ છેક છેલ્લી ઘડીએ ઉડી ગઈ ! ખીજ થોડી મીનીટ મારી કેફ ચાલુ રહી હતે, તો અત્યારે પેલી જહાંન પહોંચી હું સુખી થઇ ગયો હોતે; હવે હું જગતને શું મોહણું દેખાઈ ? મારી ઐરી, બચ્યાં, મારી બેકને મળવા કયે કાલે મોહડે જવું ?”

“હા—બસ હવે છેલ્લો એજ રસ્તો છે કે આપઘાત કરીને મારો છેડો લાવું. પણ આપઘાતખી કેમ કરું ? ક્યાં જવું ને શુ કરું ? હાં, સાંખે દરયો દેખાયજી, ચાલ તાંહજ જવું ને એક દુબકીથી મારો દમ આખર કરું.”

તે કમ તાલેનો બદખખત જહાંગીર દુરથી દરયો દેખતાં એક ઘેલા માણસની માફક ત્યાં ઘસ્યો, બલકે દોડ્યોજ ગયો.

શું જહાંગીર આપઘાત કરશે ? અને નહીં તો ત્રેન તળે ચુરો થઇ ગયલા જાનીનાં ખુન માટે તે તકસીરવાર દરશે ? અરેરે, એક તરફ જહાંગીરની આ હાલત, તેના ઐરી બચ્યાં રખડી જવાની અણીપર અને ખીજ તરફ જેહરી નાગણુ પોતાના નાકના પુંકારાથી ઝેરી પુકો મારી કેટલાકોનાં એમ ખુન કરશે ? અને આવી બદમાસ બદખખતને ખુદરત મદદ કરશે ? તેણી નીરાંતે મજલ કરી શકશે ?

ઓ જીહી દુન્યા હાલ, તેરા કયા કયસી તેરી ચાલ;  
કોઈ રોતા, કોઈ હસ્તા, કોઈ ખોહતા કોઈ હયમાલ.  
કોઈ અફસર, કોઈ નોકર, કોઈ બેપર હય બાળ;  
ઇમાંની કો હયરાની ઓર જીંદગાની કો હાલ,

## પ્રકરણ—૩૮ મું.

[ હાથરે દુન્યા ! જીવતો છતાં મુવેલો ને મુવેલો છતાં જીવતો !  
તે કેમ બને ? દીકરા નજીક આપની લીખ ! જીવતાં જીવત  
મરણની કીચા અને સખાવત ! પોતાનું જ કુટુંબ પોતાનું જ  
મકાન-તે છતાં ચોરી છુપીથી ભરાઈને પોતાનાં અચ્ચાંઓને  
પણ જોવાનો કરાર નહીં ! અચ્ચાંઓને જોવાના લોભ માટે  
પોલીસને હાથ જીલાઈ ગયલો પીતા ! ]

જુરા નામ હરગીજ તારા ન હોતા

જુરા બક્તકા સીતારા ન હોતા !

હા ! ખાનખહાદુર જહાંગીરશાહ તું ક્યાં બદખખત યોગડયે કલકતેથી  
રખપર બાહરે જવા નીકળ્યો ? તારા ક્યાં ભોગ લાગા હતા કે એક અને  
કુટુંબને છોડી વધું સુખ અને રેસ્ટની આશ હૈયે ધરી ? ઉફ ! ક્યાં પથ્થરને  
પાયે પનોતી બેઠી હતી કે સાકર જેવી જેહરી નાગણુની પિછાણુ ત્રેનમાં પડી.

અરેરે, ક્યાં એક વખતનો જહાંગીરનો રોખ ? ક્યાં તે વખતનો  
એકનો મોલાદાર આગેવાન શેઠીયો ? ક્યાં તે વખતનો અચ્ચાંઓનાં સુખમાં  
નીરગમન થયલો પીતા અને ક્યાં તેની આજની હાલત ?

અફસોસ એક નીચ ખવાશની પણ પાતાલ પાણી ચલાવતી નારને  
ખાતર, તેના પાખંડી પ્યારનાં પુંજણુને લીધે, આજે એક વખતનો એ  
ખાં બાં જહાંગીરશાહ પાયમાલ બની ખાક ચુમતો બની ગયો ! સાકરની  
હડહડતી, હડખી, હવસી, બેવકાઈના કાતીલ ધાથી કાયલ થઈ ગયો. પોતાની  
હોરમત-છજત ધુળમાં મળેલી તેને જોઈ.

સાકર સલીમ અને વાધરાની કારસાજીથી તે ત્રેનની તળે કચકાઈ  
મરીજ જતે, પણ મરતો કાંઈ અજબ સંજોગે જીવવા પામ્યો. તે જીવ્યો,  
તેથી પોતે પોતાને શ્રાપ દેવા લાગ્યો, તેને બીજાઓનું કાવતું ધુળમાં મેળવી  
જીવ બચાવ્યો, પણ હવે પોતે પોતાને હાથેજ પોતાનો જીવ લેવા તૈયાર  
થયો અને આપણે ગયાં પ્રકરણમાં વાંચ્યું તેમ તે આપઘાત કરવાના ધરા-  
દાથી એક એકાંત દરીયે કીનારે ધસ્યો ગયો.

આ પળે જહાંગીરને પોતાનું કુટુંબ, કે ધર કશું યાદ નહતું, દુન્યા-  
દારી તેના મનથી ફના થઈ ગઈ હતી, કારણ કે સાકરે જે ભયંકર દગો  
કીધો તેની બેવકાઈનું કાતીલ ઝેર તેને આખે શરીરે ફરી વળ્યું હતું, તે



મહા તીરસ્કાર સહિત બબડવા લાગ્યો કે “અરે મને કેવું ઉંધું સુઝયું ? જે ઓરત પોતાના પરણેલાં માટીની નહીં થઈ, તે મારી શું થવાની હતી ?”

પણ હવે તે સંધળો પસ્તાવો ધણો મોડો હતો. જે થવાનું હતું તે થઈ ગયું હતું અને હવે જહાંગીર મરવાને તત્પર થયો. તેને થોડીક ઘટતી બાંધગી કરી લીધી. અને નાચારીએ આપઘાત જેવો હીચકારો રસ્તો તેના જેવા એક મહાનામી પુરુષને લેવો પડતો હતો તેની યાદથી તે ડચકા ખાતો કીનારેથી આગલ વળ્યો. મરવાનાજ એકસ ધરિદાથી તે ખાધા પીધા વગર, મોંઢ હાથ ધોયા વગર, શેવીંગ કરાવ્યા વગર, પેલા મવાલીના કપડાંમાં કેવળ બદલાઈ જાયો હતો.

ઓ તે જીવ સતોસત પળ ! જેવો તે દાંત પીસી મક્કમ ઠેરાવ કરી દરીયામાં ઝીપલાવવા જતો હતો કે તેના પગ પાસે કીનારે ધસડાઈ આવેલો એક ન્યુસપેપરનો કટકો પડેલો તેને જોયો તે મહિલાં એક મોટાં હેડીંગથી તે ચોક્યો ! તરત તેને તે ફાટો ટુટો છાપાનો ટુકડો ઉંચકી લીધો અને વાંચવા મંડી ગયો:—

કલકત્તાના જાણીતા બેંક ઓધેદાર ખા. બા. જહાંગીરશાહનું મુંબઈમાં મરણ. મોટી રકમના બેંકની ચોરી બચાવવા જતાં જન બોલ્યો. થાણાની રેલવે સડક નજીક ત્રેનની તળે છુંડાઈ ગયા.

“કલકત્તાના આગેવાન જરથોસ્તી, અને બેંક ઓધેદાર ખા. બા. જહાંગીરશાહ ફક્તમજી બાદશાહ, કે જેઓ કલકત્તાની અંબુમનમાં એક આગેવાન તરતી હતા, અને ત્યાંના જરથોસ્તીઓમાં બહુ જાણીતા હતા તેઓની લાશ ગઈ રાત્રે થાણા નજીક મૂલુંડ સ્ટેશનથી થોડેક દુર રેલવે તળે કમકમાત રીતે કચડાઈને ટુકડે ટુકડા છુટી પડેલી હાલતમાં મળી આવી હતી.

એવું જણાય છે કે કોઈ કરપીણ મવાલીઓએ મરહુમ જહાંગીર-શાહને લુટવાની ફાશીશ કરી હતી, તેઓ પાસે મોટી રકમની રોકડ અને બેંકના બેંકનો હોવા જોઈએ એવું અનુમાન કરવામાં આવે છે; કારણ કે ફેટલાંક બેંકનો તેમની લાસના થઈ ગયેલા ટુકડાઓમાંથી અને દગલાના ખીસામાંથી લોહીમાં ખરડાયેલી હાલતે મલી આવ્યા હતા. મરનારનું મોહકું તદ્દન છુંડાઈ ગયું હતું અને લાંબે લાંબે ખટકેથી લાશના ટુકડાઓ મલી આવ્યા હતા; જેથી લાસને ઓળખવી બીલકુલ અશક્ય થઈ પડી હતી. પણ બેંક બેંક તેમજ ફેટલાંક કાગળોના ઉપરથી મરનારની ઓળખ

અને નામકામ મળી અવ્યા હતાં. એવી અટકળ કરવામાં આવે છે કે, આ એકાંત જગાં જોઈ લુટારાઓ તેમના ઉપર દુટી પડ્યા હોય અને પોતાનો બચાવ કરવા મરનારે છેલ્લી ધડી સુધી લડત ચલાવી હોય, તેટલાં ત્રેન આવી લાગતાં મવાલીઓએ આચકો મારી તેમણે નાંખી દીધા હોય. મરહુમ ખા. બા. જહાંગીરશાહ એક ઇજતદાર ઈસ્લમ બુધ્ધીનાં ને બાહોશ આસામી હતા. અને પોતા પાસના અવેજનો જોખમ સંભાળવા ઇજતને ખાતરજ બાહીમતથી જીવ સતોસત લડીને પોતાનો કીમતી જીવ બોહયો. પોલીસ લુટારાઓની સોધબોલમાં છે.”

તે ન્યુસપેપરના ખરડાયલા દુકડામાં બોમજોગે જહાંગીરનો હેવાલ ફાટ્યા વગરનો આખોજ રહેવા પામ્યા હતા તેથી જહાંગીરે પોતાના મરણની ખબર પોતેજ ફાટ ફાટ થતાં જીરે વાંચી !

વાંચ્યા પછી તે લાંબો વખત સુધી ઉંડા વીચારમાં પડ્યો.

“હા ! દુન્યાં દુનો મને મુવેલો માની ચુકીછ. મારું કુટુંબ, મારી બેંક, મારાં પીછાણનાં સઘલાઓ, મને મુવેલો નક્કીજ સમજવાના. મારી મરણ-કીયા અને દહાડો વાર પણ થઈ ચુકું હશે. ત્યારે જે ઇજતની શરમીંદગીને ખાતર હું આપઘાત જેવું મહા પાપી કામ કરવા તૈયાર થયો તે હવે શા વાસ્તે કરું ? મારું નામ, કામ, કીર્તી બધું નાશુદ થયું. આપ મુવે શીર દુખ ગઈ દુન્યા, તો કાંય નહીં હવે હું નવેજ જનમે નવેજ અવતારે અને નવેજ નામે જીવું ?”

બસ ! પેલા છાપાના દુકડાથી જહાંગીરે આપઘાતનો ઠેરાવ બદલી નાંખ્યો. અને એક જીદાજ આસામી તરીકે ખુદ જીવાડે ત્યાંસુધી જીવવાનો તેને નિશ્ચય કર્યો.

આ જીવવાનો વીચાર થતાં તો થઈ ગયો. પણ હવે પૈસા ટકા વગર તેણે જીવવું કેમ ? કાંઈ મોટે ઠેકાણે જઈ નોકરી માંગતાં તો તેના જીગરના દુકડા થઈ જતા હતા. આવે મવાલી હાલે પેટ કેમ ભરવું ?

તેણે દીવસો, મહીનાઓ અને વરસો અથાગ હડિશામાં ગુજાર્યાં. પોતાથી નહીં બની શકે તેવી હલકામાં હલકી મજુરી-કીધી, ગંધાઈ વહીતરાં કીધાં, ગામે ગામ જ્યાં એકાંત લાગું ત્યાં બટક્યો, છેવટે બીખ બી માંગી, પણ તેના પેટ જોગું કે કપડાં લતા જોગું કમાવું તેણે માટે અશકય થઈ પડ્યું.

હા ! મુકલેસી કેવી આપ સમાન છે તેનો જીવો જામતો અનુભવ

હવેજ તેણે મળ્યો, તેનો શેઠીયા તરીકેનો મોહાડાનો કલ્લોજ ફેરવાઈ ગયો; તે કમરેથી વાંકા વાળી ગયો. ભયંકર હાડમારીથી તે હતો તેનો અરધોખી નહીં રહ્યો, તે જો કે જીવતો હતો પણ દુન્યાની નજરે તો મુવેલો અને જીવાઈખી ગયો, તેના કુટુંબીઓ કદાપી જીવ્યા ન હશે તો પણ તેની મરણ કીયા, ચારમ, માસીસો, હમાસી, વરસી સર્વ મુદતો વહી ગઈ.

એક દીને તેને રસ્તે પડેલો એક આરસીનો ટુકડો ઉંચકીને પોતાનું મોહ જોયું. “યા ખુદા હું કેટલો બદલાઈ ગયોય ? મને જોઈ ગમે તેવું અતલમનું ખી કાણુ કહી શકે કે એકવારનો જહોજલાલી ભોગવનાર ખાન-બહાદુર જહાંગીરશાહ હુંજ છેઉ ? જ્યારે એમજ છે ત્યારે લાંબો વખત થઈ ગયો હું મારા બચ્ચાઓને દુરથી ખી જોવું તો કેમ ? શું તેઓ મને ઓળખી શકે ? કદી નહીં.”

\* \* \* \* \*

આ તેના વીચાર પછી લાંબો વખત વહી ગયો નહીં, અનેક યોજનાઓ યોજી તે કલકતે જઈ પુગ્યો હા । તે કલાકતાની ધર્તીપર પગ મુકતાં તેના દીલમાંથી એક ધુનરી બલકે એક ભયંકર કંપારી પસાર થઈ ગઈ. પણ દુઃખે દુઃખે તેની છાતી ધાડી થઈ હતી અને તે બીખારી માફક ભટકતો આગળ વધ્યો.

### પ્રકરણ ૩૯ મું.

થોડાં વરસની મુદતમાં કલકત્તામાં બધું નવું અને ફેરફાર થઈ ગયલું જહાંગીરને લાગ્યું, તે રસ્તે ભટકતો ભટકતો તેનાં રહેવાને બંગલે પહોંચ્યો.

તે ઉધાડે પગે ચીથરે હાલ ફકીર જેવો લાગતો, જહાંગીરને પોતાને તો શું પણ એક બાર્ગી તે પારસી હોવાનો પણ કોઈને શક નહીં ઉપજે એવો તેનો અવતાર જો અવતાર થઈ ગયો હતો.

તે કલાકો સુધી પોતાના જુના બંગલાની સાંમે ભોંયપર ફસડો વાળીને બેઠો, એવી મતલબથી કે કોઈ તેનો દીકરો કે ઘેરનું માણસ બાહર નીકળતાં દેખાય.

પણ-નહીં, કલાકો પછી, આખરે તેણે આસપાસ બહુજ સફાઈથી બીખ માંગવાને મસે તપાસ કીધી તો તેને જણાયું કે ખાં ખાં જહાંગીરશાહનું કુટુંબ તેમના ગુજરવા પછી અહીંથી ખાલી કરી ગયું હતું.

જહાંગીર નીરાશ થયો. તે લાલચોળ ડોળે લુખો, તરસો, ભટકતો, એક મોટી નાટકશાળા આગળ ઉભો અને નાટક સીનેમાને લગતાં તરેહવાર વોલ પેપરો ને બોર્ડો તરફ ધીરે ધીરે નજર કરવા લાગ્યો, એકાએક તેની આંખો એક બોર્ડ ઉપર પાડેલી સખી ઉપર ખેંચાઈ, અને એક વીજળીનો આંચકો લાગ્યો હોય તેમ તે ચોંક્યો ।

તે તસ્વીર કોઇનીજ નહીં પણ તેના વડા બેટા સોહરાયની હતી. તેના હાથમાં એક મ્યુઝીક ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ હતું. અને આજે રાત્રે પ્રોફેસર સોહરાયનો ગાયનનો જન્મસો હતો.

ટીકીટોપર ત્યાં પડતા દરેકા ઉપરથી જહાંગીરને સમજવું સહેલ હતું કે અત્યાર અગાઉ તેના બેટાએ મ્યુઝીકમાં સારી નામના મેળવી હશે. આ ઉપરથી કાંઈપણ વધુ વીચાર કર્યા વગર એક પીટની ટીકીટ પોતે પણ લીધી; અને તે રાત્રે પોતાના બેટાને સ્ટેજ પર જોવાની ખુશાલીમાં તે હરખભેર ત્યાંથી ગયો.

રાત પડી. થીયેટર ધારવા મુજબ એકદમ ચીકાર હતું. જહાંગીરે ઉતાવળે જઈ પોતાના ક્લાસમાં પહેલીજ હારની બેઠક મેળવી હતી.

કટોકટ તાઇમે તાલીઓના ગડગડાટ વચ્ચે ડ્રોપ ઉંચકાયો અને બેટા સોહરાય હાથમાં વાયોલીન સાથે શરૂઆતનો ટયુન વગડતો ઉભેલો જણાયો.

અહા હા ! સોહરાયને ફ્રેંચ બીઅર અને જીણી જીણી મુછ સાથે ઉંચો મોટો માટીડો થયેલો જોઈ જહાંગીર દીલ સાથે ખુશ થઈ ગયો. અંકેક પછીના ગાયનોનાં સુંદર સરોદોથી અને વાયોલીન ઉપરનો તેનો અચુક કાણુ જોઈ લોકો ખુશ ખુશ થતાં; હવે એક જહાંગીરનું ફેવરીટ ગાયન શરૂ થયું કે જે ગાયન જે વેળાએ જહાંગીર પોતાનાં બચ્ચાંઓ સાથે ઘરે ગાતો હતો, તેજ ગાયન સોહરાયે એવું તો આખા દેશ રીતે આ ઘડીએ સ્ટેજ પર ગાયું, કે જહાંગીરની આંખોમાંથી તરતજ આંસુઓ ગળડી પડ્યાં, અને તેની બદનશીબી માટે ફેકે ફેક રડ્યો.

તે આગલો વખત તેને હૈયે ચઢી આવ્યો. અને તે દરદનાક ગાયનની અંકેક લીટી એક બાલા મીસાલ તેની છાતીમાં લોકાવા લાગી !

આખરે જલસો ફતેહમંદી સાથે ખલાશ થયો. થીયેટરમાંથી લોકો ધડોધા બાહર પડવા મંડ્યા. પણ જહાંગીર તો ત્યાંજ ગમગીન બેસીજ રહ્યો. બ્યારે હાઉસ લગભગ સંપૂર્ણ ખાલી થઈ ગયું ત્યારે કાંઈ વીચાર આવતાં તે ઝડપી પગલે બાહર આવ્યો.

તે ત્યાં એક ઉભેલી મોટરના ઓઠામાં ઉભો.

જેવા દીકરા સોહરાય બાહર આવ્યો અને તે મોટરમાં ગાઠવાયો તેવાજ તે એકી તગરે દયામણે મોંહડે જોતો તે મોટરનું પારણું પકડી ઉભો.

સોહરાયે જહાંગીરનાં મોંહ સામે જોયું અને તેને ફરી સમજાવે દયાળુ દીલે એક પાવલી તે દીકરાએ તે કમબખ્ત આપના હાથમાં મુકી, અને મોટર ઉપડી ગઇ.

મોટર જવા પછી ડોરડીપર આગળ જઇ કાલાવાલા કરીને તેને પુછ્યું કે “પ્રોફેસર સાહેબ કાંહ રહેછ ? મુજ ગરીબને મદદ કરવા મને ઘરે બોલાવ્યોછ, પણ ઠેકાણું પુછતાં હું બૂલી ગયો.”

તે ડોરડીપરે ઠેકાણું કહેવા પ્રમાણે જહાંગીર ખીજે દીને હીંડતો હીંડતો સોધખોળ કરવા ગયો.

અંતે પત્તા મળ્યો.

તે એક બગીચા સાથેના સુંદર બેઠો બંગલો હતો. તે સપ્ટેમ્બર મહીનો ચાલતો હતો. અને પતેતી પછી ફરવરદીયાન જવાનો વરસનો મુખ્ય દીવસ હતો, ખીજે દીને બેટા સોહરાયની સાલગ્રેહ પડતી હતી. અને તેનીજ સઘળી ધમાલ આજે તે બંગલામાં ચાલી રહી હતી.

જહાંગીર બગીચાનાં કંપાઉડમાં દાખલ થયો અને એક ઝાડના ઓઠાં હેથલની ખારી નજીક, એક લાકડાંના પેટારો હતો તે ખેંચી તેનાં ઉપર ઉભો રહી, ખારીના વીનીશનમાંથી પોતાના વહાલાંઓ વચ્ચે શું બનાવ અને છે તે જોવા લાગ્યો.

તે ખારીની અંદરથી અંદરનો સઘળો દેખાવ નજરે પડતો હતો.

છએ છ છોકરાંઓ અને ધણીયાણી દીનબાઇ ફરવરદીયાન જવા તૈયાર થતાં હતાં, તેઓની આપસ આપસની વાતચીત ઉપરથી જહાંગીરે જોઇ લીધું કે જહાંગીરને નામની તેઓએ સખાવત કરીને કુંગરવાડી ખાતે ક્રીયા કામ માટે ખાસ એલાહેદી ઓરડી બંધાવી હતી; અને ત્યાં જહાંગીરની યાદગીરી માટે સખી મુકાવી હતી, જે સખી ઉપર ટાંગવા માટે પુલોનો હાર વગેરે તેઓ લેતાં હતાં.

ધણીયાણી દીનબાઇની છોકરાંઓ સાથેની વાતચીતમાં જણાયું કે તે પવીત્ર ઓરડી બંધવાના ખરચ માટે અરધી સખાવત એક તરફથી થઇ હતી. જાણે જહાંગીરશાહ આજેજ ગુજરયા હોય તેવા આ વખતે તેઓ

ગંભીર દીસ્તા હતાં, તેઓ સઘળાં મોટરમાં ફરવરદીયાન જવા નીકળી પડ્યા અને જહાંગીર એકવાર ફરીથી તે કંપાઉડમાંથી લાગ જોઈ છુપાઈને બાહર આવ્યો.

બીજી સાંજે ઝઝકળું થવા પછી તે ઉપલી જગોએ પાછો બરાયો. ને પેલજ બગીચાનાં પેટારાપર ઉંચે ઉભો થઈ બારીની વીનીશણમાંથી પોતાના કુટુંબનો મહેમાર નીહાલવા લાગ્યો.

આજે સોહરાબની સાલગ્રેહની ખુશાલીમાં તેઓ સઘળાં ખુશ ખુશાલ હતાં, તેઓએ જહાંગીરની અસલ કેળવણી માફકજ પહેલે બદગી કીધી અને પછી સઘળાં જમવા બેઠાં.

જહાંગીરે જોયું કે છ છોકરાંમાંથી બે બેટી અને બે બેટા ઉમરનાં થઈ ચુકાં હતાં અને આજની સાલગ્રેહને લીધે, ગઈકાલ જેવાં ગમગીન નહીં હતાં, આવી રીતે હજી કેટલોક વખત સુધી જહાંગીરે સઘળાં ચેન-ચાગા જોયાજ કીધા હતાં, પણ તેટલાં રસ્તે જતાં એક સીપાઈની નજર કંપાઉડમાં પડી.

તે અંદર દાખલ થયો. જહાંગીરની તો પીઠજ હતી. સીપાઈ સમજ્યો કે પેટારાપર ચઢીને કાંઈ ચોર અંદર દાખલ થવાની કોશિષ કરે છે, તે હલવે પગલે તેની પાછળ ગયો, સીપાઈ મનમાં મલકાયો કે આજે ચોર સાચુત પકડાયો છે ને જરૂર મારું માન ને પદવી વધશે, તેથી તેને ઉલત પકડી જહાંગીરને મજબુત રીતે ગલચીમાંથી પકડ્યો ને નીચે તોડી પાડ્યો.

તેવાજ પેટારો ખસવાનો અને કાંઈ બગીચામાં પડવાનો મોટો અવાજ થયો, સીપાઈએ તરતજ સીપટી ફોડી બીજા સીપાઈની મદદ લીધી, ઘોંઘાટ વધી ગયો એટલે જમતાં જમતાં ઉડીને મા દીકરાં સઘળાંઓ ત્યાં દોડી આવ્યાં, કે એ કાણુ હતું ?



પ્રકરણ ૪૦ મું.

[ પીંજરામાં પુરાયલું બુલબુલ ! હવે જહન્નમનું કામ નહીં ! “કયું જી, શહેનશી અલબેલી બન ગઇથી હે ?” અવાચીન મોજેજો—હજરો સાટાખટ કે લખખો લગનની આલા બેડાણ ! રૂમ રૂમ બોલાવાની માસ્તર કી ! આંખનો નેનરો કે કાતીલ તીરનો ધુબરો ? રસપર ચહડેલો મામલો ! ]

“ ચોરને પાટલે ધુળ ” તે કહેતી ખોટી નથી, સાકરે સલીમની કુમકપર અને વાધરાની ઉસકેરણી પર જહાંગીર સાથે બલાઇના બદલામાં ખુરાઇ કરી છુટાછેડા તો કરી નાંખ્યા; પણ જહાંગીર તરફથી લુટફાટમાં જે કાંઈ મલ્યું તે માહેલી મોટે બાગની મલાહી તો વાધરો પોતેજ હાઉ કરી ગયો.

પોતાનો નેક ધંધો—હાથી દાંતનો વેપાર ! વળી રમના રણસંગ્રામનો બેહક બેહકાર !! બે ત્રણ મહીનામાં તો તે હાથી સમ રકમના ચણા દારવા પણ કરી નાંખ્યા ! અને આગલાં કરજોના દગલામાં બીજા કુંગરો ચલાવી નવ નવા રસીલા રંગીલા બુદા કે જવાન મીત્રો હુડવામાં તે ખડે પગે તૈયાર થઇ મેદાન પડ્યો.

અરે વાઅરે વાધરા ! ભરથાર હો તો એક બંબણને ત્યાંબી તારા જેવા ના હોજો ! અને ઓ નાપેકાર સાકર, તુંજ જેવી નીચ નાર એક આંધળા બીખારીને ત્યાંબી ના હોજો !

સલીમ વીધે શું ધાયું ?

તે તો સાકર જેવું ખુબસુરત બુલબુલ પોતાને હાથથી ઉડી ગયલું પાછું પીંજરામાં પુરાયલું જાણી કુલી ફાટી જતો હતો—પોતાના પહેરવેશમાં માયો સમાયો નહીં જતો !

જહાંગીર સાથની છેલ્લી ધમાધમીમાં તેણે પણ થોડું થણું મળ્યું હતું, અને તે તો તેને સાકરને પાછી પોતાની પક્ષમાં આંજી નાંખવાને ખાતર, સાડા બે દીનનો નવાબ બની જઇ ફડાફડ ઉડાવી કહાડયા ! બાકી, મીયાં કહાં તો કહે—બ્યાંનાં ત્યાં !!

અને સાકર ?—પારસી સાજામાં બુદદીન બળા !

ધણા વખતથી પોતાની અસલીયાત પર જવાને સલીમ માટે તલપી

રહેલી તે તેણીનો અરમાન પુરો કીધો. પણ એ માણસાધપણાને બદલે જના-  
વર જેવી હવસી જેઠરીલી જીંદગી ગુજારનારી નાસ્તીક નકટી કાંઈ એટલાં  
ઉપરજ સખર પકડીને ખેસનાર હતી ? જો તેમજ હોત તો પછી દોજખના  
દારનું કામજ શું હતું ? ઝહન્નમ જેવી ચીજની હસ્તીજ શેની હોય ? તો  
પછી દુન્યામાં સ્વરગ ને નરકનો તફાવતજ શેનો રહેત ? સધળે બહેસ્તનીજ  
શુલંદી નહીં રહેત ?

\*

\*

\*

\*

“કયુજી તૂમતો બહોત શહેનદી અલખેલી બન ગઇથી કયુ ? અબ  
કયસી થીકાને પે આ ગઇ ? જહાં પૈસા દેખા વહાં જખીજ ફીસલ જતી  
ઔર મુજે બૂલ જતી, મગર બંદા સલીમ કે સીવા તેરા કબી ચારા હય ?”

વાધરાની ગેરહાજરીમાં સલીમ સાકરને આવી રીતે અવાર નવાર તાણા  
ટપલાં મારતો અને સાકર તે તાણાં હસી હસીને સ્વીકારી લેતી !

ગમે તે પણ સલીમ મવાલીનો મવાલી, દુન્યાથી ઉખરેલો અને પહેલે  
નંબરનો બદમાશ, વલી બદમાશોમાં વસી તે પુરેપુરો પાખંડી બનેલો,  
અને મેલી વીદ્યાથી સાકરનો આખો જીવજન વસ કરી લીધેલો, તે કાંઈ  
સાકર જેવી ગમે એવી ચરીત્રવાળી ઓરતનાં ફંદામાં ફસાય તેવો ન હતો.

તે જાણતો હતો કે પોતે જે જે મીઠાસદાર મીઠાઇમાં શુરી ચીજો  
તેણીને ખવાડી દીધી હતી તેથી તેણી તેને જનમ સુધી છોડી શકનાર હતી  
નહીં, તે તેણીને હરદમ તવલાવતો, સતાવતો, પૈસા કહડાવતો, જુમ પડાવતો  
અને એક ઓરત કે જેણી બલા બલા મદોને હથેલીમાં નચાવતી તેજ બે  
અખત્યાર ઓરતને પોતે તાબે કરવાને પોતાના દીલથી તે મગરૂરી માનતો હતો.

જહાંગીર સાચના સહવાસ દરમ્યાન સાકરે ઠીક ચાંચડની ચરખી  
જમા કરી હતી, જે કળાથી-ખ્યારથી-દમસમથી-રફતે રફતે સલીમ ખેંચ્યો  
જતો હતો.

જહાંગીરનાં ગયા પછી વાધરો જેમ થોડાક અરસામાં કડકો દાન થઇ  
ગયો, તેમ સાકરખી કડકી દીન થવા આવી હતી !

વાધરો તેણીની પાસે બરથારનાં ઓચાં હેઠલ પૈસા કહડાવતો, અને  
સલીમ એક આશકના ધાકથી પૈસા ઓઠાવતો, એટલે બન્નેને પુગી વળવા  
માટે સાકરને વળી કોઇ સફર ખીલ્લુ શોધવાની મોટી અગત હતી !

સાકર જો મગિલું નહીં આપતી તો વાધરો ધુમ મલીદા જમાડતો !  
ને ચીઠરાં ઘાડી મોટું રમખાણ મચાવતો.



વળી સલીમને તેણી કહેતી કે મારી પાસે કંઈ નથી, તો તે ઘેર છોડી ચંચારને આઠ આઠ દહાડા ચાલી જતો, જેથી સાકરને સલીમની ગેરહાજરીમાં પોતાનું ધર જણે કડવા આવે એવું લાગતું ને સલીમ વગર તે એક તાજી લેવટી લોઢી પર સેકવા મુકી હોય યા દરીયાની મધી પાણીમાંથી ખહાર કાઢી હોય તેમ તરફડીયાં મારતી હતી !

આખરે કંઈ કંઈ બાહણે પટાવી સટાવીને તે આવતો કરતી અને તેના ઉપકારમાં સલીમ, રોકડા, ગરેનાં ગાંઠાં, ધડીયાલ, વીટી, બંગડી, બરેલી સાડી વગેરે મારવાડીને ત્યાં નીશાજી બેસાડી આવી જુગાર ને દારૂના લખથી ત્રુપત થતો ત્યારેજ ધરાતો.

જરાપણ પૈસાની આનાકાની સાકરે બતાવી કે તેણીને કેમ રૂમ-રૂમ બોલાવવી તેની “માસ્તર કી” સલીમના હાથમાં આવી ગઈ હતી અને એ રીતે જેમ ગાય કસાઈને ધારે-તેમ જેહરીલી સાકરને સલીમજી પુરો પડતો હતો.

જે જે જવાન કે બુદ્ધાઓને સાકર પોતાની મોહીણીથી કસાવતી હતી તે સંધ્યાઓનું વેર એકલો સલીમજી તેના પાસેથી વસુલ કરતો હતો !

જુવો, એખી બુદ્ધાનીજ ખુશત કેની ?

આવા મામલાથી સાકરને તેના ખીજા માનીતાઓ તો નહીં -પણ જહાંગીર વારંવાર હેયે ચડી આવતો-અને વાધરા ને સલીમની મુજે જહાંગીર જેવા માણસ સાથે પોતે ચલાવેલી ચાલ માટે અવાર નવાર પસ્તાવો કરતી હતી.

અલબત્ત તે પસ્તાવો એક પ્યારના કરતાં પૈસાની પાંટીનો વીષેશ હતો ! ખરેખરો પ્યાર તો તેણી સલીમને અર્પી ચુકી હતી. તેણી સલીમનાં હાથમાં ગોયા જનમ સુધી પુરેપુરી વેચાઈ ચૂકી હતી, કે જેવું જોડાણ હજારો સાટાખત અને લાખો લગનથી ન થાય તેવું કામ સલીમને ખવાડેલી એક ચમટીલાર ચીજે બળવ્યું હતું.

સલીમ જેવા અફલાતુન જાદુગરને છોડી તેણી મહીનાઓથી જહાંગીર સાથે કેમ રહી શકી તે એક અર્વાચીન મેળેમેળ સલીમ સમજતો હતો; ખાત્રે વખત સલીમ જહાંગીર ઉપર વહેમાયો પણ હતો કે તેની વસીકરણ વીધ્યા તે તોડતો હતો કે શું ?

એક દહાડો વાધરો રાત્રે ખુબ ટંપાળ ચહડાવી ખુબ લેહરમાં સાકર માટે ખુશ ખબર લાવ્યો.

“સાકર, સાકર, કાંઈ ગેઇ, સમજેછ કે આજે “આંક ફરક”ના છક્કા પંજામાં ધણુ હું હારી ગીયો તે મને એક નવા દોસ્તે સો રૂપીયાની મદદ કરી બચાવી લીધો. મારી પાસે જે હવું તે સાફ થઈ ગીયું ને એક અરધીબી પાસે રહી નહીં, છાંતો પાણીબી બીચારાએ તેનેજ પીવારયો તું શું ધારેછ તે કાણુ હુતો?”

“હોસે કોઇ વ્યાજખાઉ પઠાણુ બઠાણુ કે મુસલમાન ! તમારો દોસ્ત વરી બીજો કાણુ હોય, પણ પછી તેનું શું?”

‘અરે મુસલમાન ને પઠાણુ તો તેના આગલ પાણી બરે ! આય તો કેયાનન પહેલવાન છે-નરો પહેલવાન ! સાકર શું તારી આમળ તેની તારીફ કરે ? અહાહા ! ખારસો સાત કુટ તો ઉંચો ને મોહણું તો એવું ગુલે ગુલાબ કે હું કેહુંછ કે બેહસ્તી રસતમ પહેલવાનનીબી એવી પેશાની નહીં હોશે ! એક તંબુ થોકોને રૂપીઓ રૂપીઓ ટીકીટ કહારી હોય તો તેને જોવા હળરો બૈરાં દુટાદુટ પારે ! !”

એંહ ? હા-હા-હા-હા ! એ શું બકોછ, એટલો બધો સરસ છે ? તારે તો એક દહારો અહીં લાવોની ?”

“ઓ ઇચિસ, હું જરૂર લાવશ. હજી તો આજે પહેલ વહેલીજ પીછાણુ પરીછ, એક તેની “નરગીસ” નામની નાસ્તી બહેન છે, તેનો વર બે ત્રણ વરસથી જુદોજ રહેછ, તેઓને સાથે મેળવી આપવાનું કામ તેને મને સોંપ્યુંછ, જો તેમાં હું કંઈ ફાવ્યો તો એ પહેલવાન શેહરીયાર આપરોજ છે !

“અહં, તે તેની બહેન એમ વરથી જુદી કાંય પરી?”

“લે, એટલુંબી વરી નહીં સમજતી ? નરગીશ કહે તો જીણી છે પણ ખુબસુરતીમાં તો લઇ જોવીજ ગુલે ગોલાબ છે, બ્યારે નરગીશનો વર મારા જેવો સકર ગંદેરી સીધી જેવોજ છે, તેથી નરગીશે કેડે જરા જીવ બહેલાવ્યો હોશે, તેથી તેનો વર રીસાયોછ ને નરગીશને તેરતો નથી !”

“તેથી શું તમે તે બેઉ માટી બૈયરને એક કરી આપશો ?”

“શર્ટનલી ! દો શીર આપસમે લડાના, એ તો બડા સવાબકા કામ હય ! બેઉમાંથી સીધે સલુકે મત્યાં તો સહી, નહીં તો પછી આય બાબુબી બંદો છે. જોઇ લઇશું.



## પ્રકરણ—૪૧ મું.

વાધરો જેને જેર કરવા માંગતો તેને કરી શકતો, તેનો દેખાવ, રાખ, તોર દોર બધું એવું હતું કે, સાંભો માણસ સ્વપને પણ જાણી ન શકે કે તે આવો વીંટી પરનો નંગ હતો !

અને સાકર પોતાની આંખનો ઇસારો એક તીર સમાનજ ફેંકતી જે તીર ધારેલી જગાએ એવો તો આખાદ જમ પડતો કે તેને વીંધીજ નાંખતો !

ખોદા કરે ને આવાં બીલોરી જોડાં દુન્યામાં હોયજ નહીં ને, હોય તો બહુજ થોડાંજ જીવવા પામે ! નહીં તો દુન્યા હજાર વરસ ચાલતી હોય તો સો વરસમાંજ વગર શકે ખતમ થઇ જાય !

એક દીને રાત્રે વાધરો પેલા કાંધ કહેવાતા પહેલવાનને લઈ દોડધામ કરતો આવી લાગ્યો. અને સાકર ને સલીમનાં પોકારો મારી ઘેર ગળવી નાંખ્યું.

“ જી-જી આવીજ ! ”

“ તે તુંને કેટલી હાંક મારું કાંહ ગઈતી ?—આવ આપરે ત્યાં ક્યાનીયન રસતમ પહેલવાન નવે જનમે આવી લાગાજ તે જોતી નહીં કે ? હવે ચંદ્રોઝમાં ધરાનતી આગલી જાહેજલાલી પાછી ઉભરશે, અને જર-થોસ્તી ટોળાની બોલ બાલા થઈ જશે ! ”

“ હી હી હી હી ! ” સાકર પોતાના સપલજની ઝખાંદરાજીથી ખડખડ હસી પડી. “ આવોજ, તમને જોઇને હું ધણી ખુશી જોઉં ! ”

“ ડગલો બગલો કહારો, માથાં પરથી કલીંગર ઉતારો—ઘેર તમારુંજ છે, બેસો, ખાવો, પીવો ને મજાહ કરો—કંઈ શરમાતા ના. તમારી તારીફ મારા ધણીજ કેટલા દહારાથી કરતા તા; કે તમે ધરાંનીઓમાં એક અજબ પેશાનીના માણસ છેવ. ને હું તમને જોઇને હરખા જોઇએ કે ખરેખરજ તમે નકરા પહેલવાનજ લાગોજ. ”

“ થુમે મારા દારીપ ખારોચ તે થુમારા લાયખી છે, હું મુંબઈમાં ઘેણા વારખ કહારી, થુમારા જેવા જખરાક ને ખુબસુરત છોકરી ખોઇ નેહી જોયા. વાઈ ખુદા તમેને સલામત રાખે. ખોઇ છોકરા બચ્યાં છે કે ? ”

“ છોકરામાંખી હું ને છોકરીમાંખી હુંજ—હી હી હી ! મારા વર એવા આકરા ને લોકની સેવા ચાકરી કરનારા પરમાર્થી છે કે છોકરાં બચ્યાંની જાંબલ નહીં હોય તેજ સારી ! કેમ પછી તમારાં બેહન નરગીશનું શું થયું, તેનો વર કેકાણે આવેચ કે નહીં તો— ”

“અરે સાકર હું જરા અહીં જઈ આવું છું, તું એવણુ સાથે વાતચીત ચલાવ, શેહરીયારજી, હું જરા અહીં કામ છે તે જઈ આવું છું, તમે સુખેથી અહીં બેસજો, જરા અહીંની હવા તો ને ને, અલબત્ત તમારી બાઈ-ડરની વાડી જેવી હવા તો નહીંજ હોય કેની?” અને તે હસ્તો હસ્તો ત્યાંથી વીદાય થયા.

સાકર, છાંતા પાણીની બાટલી અને તે સાથની બીજી સામગ્રી એક ટીપાઇ પર મુકી શેહરીયારની લગોલગ બેઠી અને એકી તગરે ટીકીને તેની ઉંચાઈ, તેના ગુલાબી ચહેરા, રાથોડી હાથ પગ જોવા લાગી અને તે ઉપર મુજબની બીજી ત્રીજી વાતો ચલાવતી રહી.

સાકરનું ચાલાકીભર્યું વર્તનજ એવું નીરદોષ ઢપનું હતું કે હરકોઈ માણસ તેને જોતાંની સાથેજ તેણીને માટે ઉંચો વીચાર બાધે.

“જરા લેવનીજી શરમાવો શાના ? શેહરીયારનો એક રાથોડી હાથ ઉંચકી બાટલી આગળ કરતાં તેણી બોલી.” મરેરે તમારું દીલ ને મોહણું એવું લોહીયાર છે કે હું ચાર ધડી જાણે ખાઉં પીઉં નહીં ને તેજ જોયા કરું, હું તમારી આગળ બેઠીય તે કેવી લાગુંછ, જાણે એક હાથી આગળ મગતરું ! હી હી હી !”

“ચાલોજી હું જાયજી, હવેબી મને બાઈ-ડર જવાના છે ને ફેહી ગારી નેધ માલેજી.”

“અરે નહીં રે-ત્રેન તો ધડી ધડી જાયજી ને નહીં શાની મલે ?”

“હાજી શ્રેન્થો ઘેણા છે, પણ તે બાઈ-ડર ઉભો રહેથો નાથી.”

“અહં હં હં ! તે બાઈ-ડર ફાસ્ત જતી હોશે. પણ તમે જશો તો મારો વર ગુસ્સો કરશે. એવણુ આવેનેજ જજોની ? કેમ, મારી આગળ બેસવા નહીં ગમતું ?”

“અરે નેહીરેજી થામે તો ફારેસ્થા છે, હું મારી આંખથી બેસું, લેખીન મને ઘેની આવારું થાયજી.”

અંતે એલાર પેલારની વાત કરતાં વાધરો આવી લાગ્યો. અને થોડીક પોતાના ફેંડની આગતા સ્વાગતા કરી તેને આંદરોડ રોશને સાથે મુકવા ગયો.

શેહરીયારને જતી વખતે સાકરે બીજી વખત આવવાની અને સાથે નરગેશનેબી લાવવાની ધણી બોલકાશી બોલકાશી કીધી અને તેના જંગી હાથના પંખામાં પોતાનો નાજુક નરમ હાથ આપી સેંકહેંડ કરતાં ધણોવાર હાથ તેણીએ તેના હાથમાં મુકી રાખ્યો.

શેહરીયાર ધણેજ ખુશ થઈ ગયો. અને બીજીવાર આવી ફરેસ્તાસમ છોકરી આગળ આવી બે ધડી વાતો કરવાનું તેનું મન જરૂર લલચાયું.

શેહરીયારની ઉંમર ચાલીસેકની હતી. તેના દેખાવનું વર્ણન કરવાની જરૂર નથી. લાંબી મુંઝ, મોટો ગુલાબી ચહેરો અને પોહળાછ ઉંચાઈ અસાધારણ હોવાથી તે એક પહેલવાન જેવોજ લાગતો હતો. તેની બહેન નરગેશની ઉંમર ઓગણીસની હતી. તેણી બેજ વરસથી કોઈ મીઝી નામના પારસી સાથે પરણી હતી. પણ સંસાર સુખી નહીં નીવડ્યો અને હાલ ભાષને આશરે પડી હતી. તેના ભાઈ શેહરીયારની ભાષ-ડરમાં ફક્ત કુટની વાડી હતી. અને પાંચ પછસે સુખી હતો.

શેહરીયારે ભાષ-ડર પુગવા પછી નરગીશ આગળ વાધરા તથા સાકરની પુષકળ તારીફ કીધી અને એવા પ્રમાણે માણસોની દોસ્તી થઈ તેથી તેઓ સુકાના કરવા લાગ્યાં.

શેહરીયારે કહ્યું કે “તારા વર સાથ સલાહ કરી અપાવવાનું વાધરાએ માંથે લીધું છે. ને જો નહીં માને તો કાયદાથી તેને જેર કરવા તેને કહ્યું છે. અને તે જેર કરશેજ કારણ કે કાયદા કાનુનથી તે ધણે હુશીયાર ને બાણુકાર છે; વળી એક દહાડો તુંને સાકરે મારી સાથ બોલાવી છે, આપણે જઈ આવશું.”

નરગેશે હા પાડી, અને :તે બન્ને ભાઈ બેઠને એક દહાડો સવારથી વાધરાના પરોણા તરીકે તેને ઘેરે ઉતરી પડવાનો ઠેરાવ કીધો.

### પ્રકરણ ૪૨ મું.

[પાપ કે પાપનો બાપ ? સજનો સફે ! કસોટી-દીકરાના ઘરમાં ચોર ભરાયો-તે પણ ચોર કેણુ ? સગો બાપ ! સંબેગનો ભોગ ! બનાવતી મરણ તે વળી કેવું ? એક ફકીર તરફની મોઢામાં મોટી દોલત શું ? માત્ર એક શબ્દ ! નવા શીકારની તૈયારી ! ભૂત મરે ને પહીલ જાગે !! ચોરને ઘર મોર !! ]

આજનો સુધરેલો જમાનો પાપ કે ગુનાહની સજ મલે એવું માનતો નથી, તે ખુદરતને પિછાણતો નથી, અધમ કૃત્યથી ડરતો નથી, બસ-“આજકી બાત આજ, કાલ હય ઔર અલ્લાહ હય !” બ્યારે ઇનસાન હરકોઈ દોઝખી કામો કરે છે ત્યારે તે એમ કદીખી વિચાર કરતો

નથી કે તેને મોઢે વહેલે તેની સજ્જ થશેજ તે ચાહોમ પોતાની ખુશાલી અને મોઝની ધુળમાં વધ્યો જાય છે.

પણ પછી-? જુઓ, ખાનબહાદુર જહાંગીરશાહનો અવતાર ! !

જહાંગીરે મને એવી ચોખ્ખી જીંદગી ગુળરી, અનેક લલાઇ અને પુણ્યનાં કામો કર્યાં, તે છતાં સાકર જેવી બદ્દાત સ્ત્રીની જલમાં તે ફર્યો; પોતાનાં બેરી, બચ્ચાં, ઓખો, ખાનદાન, સર્વ ભૂલી જઈ બધું ધુળમાં નાંખ્યું, તે શું પાપ નહીં તો પાપનો બાપ હતો ?

એક માનવી મરી ગયા પછી તેને બેહસ્ત મલે છે કે દોઝખ તે કાઇ જોવા જતું નથી, પણ જીવતાં જીવત અહીં ને અહીંજ જે પાપની કાતીલ સજ્જ ભોગવે છે, તેજ આપણને જોઈને ધડો લેવાનો છે. એક ચોર ચોરી કરે તો તે એક સાધારણ માણસથી પણ છુપ્પુ રહેતું નથી. ત્યારે ચોરી કરતાં મોટા ગુનાહ કરે તો તે ખુદાથી કેમ છુપ્યું રહી શકે ?

ખા. બા. જહાંગીરશાહની હાલની કમનસીબી તેનાં પાપનેજ આભારી છે તે કાણુ ના પાડી શકે એમ છે ?

તે એક ધણી કે બાપ છતાં પોતાના બેરી બચ્ચાં આગળ જનહર થઈ શકતો ન હતો, પણ બગીચાના એક લાકડાંના પેટારા પર ચઢી બારીનાં વીનીશનમાંથી ચીમાઇને ચોરી છુપીથી જોઈ સંખ્યારો મેળવતો હતો, તેમાંથી તેનાં નશીબે દગો દીધો, અને તે કમજબતીના ઘેરાયલાની ઉપર એક રસ્તે ચાલતા સીપાઈની નજર પડી, અને તેને ચોર સમજી ગલચીમાંથી પકડી તેને બાકશ સુધાંજ જમીન પર “ધરા” દાખને પટકયો. અને તેનાં લયભીત અવાજથી જહાંગીરનાં કુટુંબી, બાહેર શું ઘોંઘાટ હતો તે જોવાને જમતાં જમતાં દોડી આવ્યાં.

વડા દીકરા સોહરાબે તે કાઇ ફકીર જેવા જુદા સખશને સીપાઈઓના ડંદુખા ખાતો બચાવી લીધો. તેને દુરથીજ “ખબરદાર” કરીને અવાજ કીધો અને ત્યાં દોડી આવ્યો.

સોહરાબને જોતાંજ સીપાઈઓ તેને મારતા અટકી ગયા; કારણ કે હમણાંજ થોડા દહાડા થયા સોહરાબ તરફથી પતેતીની બક્ષીસ તેઓને મળી હતી; અને તેથી તેને “ખબરદાર” કહી તે ફકીરને મારતાં થોબાવ્યા અટલે તેઓ દાંહે બાહિ થઇ જઈ અટકી ગયા.

“શું છે ? મારા કંપાઉંડમાં આવ ગરીબ ફકીરને તમે લોક હેરાન કાંચ કરોછ ?” સોહરાબે સીપાઈઓને પૂછ્યું.

“હા, નહીં, એ ચોરી કરવા માટે તમારી બારી ઉપર ચઢતો હતો તે મેં એને નજરે નજર જોયો. તેથી એને પકડ્યો અને નાહસી નહીં જાય તેથી અમારા સરેસ્તા પ્રમાણે જરા ડોહરો કીધો, બધી વાત મુકી, પહેલે તમારું કંઈ ચોરાયું હોય તો તપાસી જોવો.”

સોરાબે પાછળ ફરી પોતાની માતા અને બાઈ બહેનનાં મોંઠે બણી જોયું. અને પછી કહ્યું—“નહીં અમારું તો કંઈથી ચોરાયું નથી.”

“તે બનવા જોગ છે !”

તે સીપાઇએ કહ્યું. “કારણ કે જેવો ચોરી કરવા જવાની તૈયારી કરતો હતો તેવોજ મેં એને ઝીલી લીધો ! તમારાં સારા નસીબે મારી એની ઉપર નજર પડી ગઈ તે ઠીક થયું, નહિ તો એ પોતાના જોડ્યાઓને બોલાવી લાવી અરધી રાતે તમારા ઘેરમાં ખાતર પાડ્યા વગર રહેતે નહીં.” અને એટલું બોલી તે મારની કળથી જમીન પર પડેલા ફકીરને એક લાત મારી ઉઠાડવા લાગ્યો.

“છટ છટ, તમે લોક એક બુજરગ માણસને એમ ના કરો.” સોહરાબે કહ્યું.

“ઠીક છે અમે એને બડી હીક્કાજતથી ચોકી પર લઈ જઈશું પછી કાંઈ છે ?” એક બીજો સીપાઇ બોલ્યો.

“ચોકીપર શાને વરે ? એને કંઈ અમારી ચોરી કરી નથી ?”

“ચોરી કરી નથી, પણ ચોરી કરવાની કાશીશ તો કરી છે ? તે ચોરી કરવા બરોબર છે.”

“મરે રે !” વચમાં દીનબાઈ બોલી ઉઠ્યાં.

“આવો અથા તથા થઈ રહેલો બીચારો ફકીર, જેનાં ચીકરાંના ઠેકાણું નથી, તે ચોરી થું કરવાનો હતો ? સોહરાબ, બાવા એ લોકને સમજાવ ને બીચારા ગરીબને છોડવ.”

“હા, મમા મનેબી એને જોઈને બણીજ દયા ઉપજેછ. એનું મોહણુંજ એવું ગરીબ ગાય જેવું છે કે એવા ચહેરાનો માણસ ચોરી કરે એ માનવા જેવુંજ લાગતું નથી. બીચારાનું બેભું બરોબર નહીં હોશે તેથીજ અહીં બટક્યા કીધો હોશે.”

“જેવો સીપાઇઓ, કંઈ નહીં તો મારે ખાતર આપ માણસને છોડી દેવ. તે કંઈજ કસુરવાર નથી ને એને વીશે હું કંઈથી ફરીયાદ કરવા કે એને ચોકીમાં પુરવા દેવા ધમ્મતો નથી.”

“જે તમે શેઠ એમજ કહેતા હોવ તો અમે અહીંથી એને છોડી દેવા તૈયાર છઈએ, પણ જીવીસ્યમાં સંભાળજો. આવા એક સપડાયલા માણસને જતો મુકવો એ કોઈ વખત પસ્તાવા જેવું બને છે.” એક સીપાઈએ કહ્યું અને સઘળા જણે સોહરાબને સલામ કરી પેલા ફકીરી અવતારને ત્યાં પડતો મેલી ચાલતી પકડી.

સીપાઈઓ ગયા પછી સોહરાબે પેલા ફકીરને હાથ આપીને જમીન પર બેઠેલો ઉઠાડ્યો, અને તેને કાંઈ જમવાનું બેઠણું હોય તો તે આપવાની ખુશી બતાવી.

તે ફકીર (જહાંગીર) ઉભો થયો, એટલે સોહરાબે અને તેની માતાએ કંઈક દીલસોઝીથી તેને અનેક સવાલો પૂછ્યા, જેનો એક પણ જવાબ આપવાને બદલે તેની આંખમાંથી આંસુઓની ધારા વહેવા લાગી.

આ દેખાવ જોઈ દીલસોઝીથી દાઝીને દીનબાઈ અંદરથી એક ઠાલો ભરીને જમવાનું લાવી અને તેની નજદીક ધ્યું.

પણ તે ફકીર કે જેના જીગરની અંદર દુન્યાબરની ઉઠલ પાઠલ થઈ રહી હતી તેને ખાવાની ચીજ ઉપર દીલજ કેમ લાગે ?

તે તદ્દનજ નરવશ અને નીશોશ જેવો થઈ ગયો હતો. તેના હૈયામાં પાપનો કાપ ને જળરો પશ્ચાતાપ ગોચર કીલ્યાંન ઉઠાવી રહ્યો હતો.

સોહરાબે તેને બેભુક ખાઈ લેવા ગમે એટલી વીનંતી કીધી, પણ ફાકત, છેલ્લે તેને ફકત બે હાથ પોતાના કપાળ ઉપર ઢાંકી દીધાં અને નહીં ખાવા માટે માફી ચાહી, અને તેને ત્યાંથી વિદાય થવા ઇચ્છ્યું.

અફસોસ ! તેનાથી આ અજબ સંજોગી દુઃખ સહણુ થઈ શક્યું નહીં, તે છતાં બાપ છતાં પોતાનાં બચ્ચાંને બેટી શક્યો નહીં, અંતે સોહરાબે તે વીચીત્ર જેવા ફકીરના હાથમાં એક પાંચ રૂપીયાની નોટ મુકી અને કંઈબી ખાઈ પી લેવા કહ્યું.

તે નોટ તે બાપે સ્વીકારી અને પોતાના દીકરાની પીઠ ઉપર હાથ મુકી “જીવતો રહેજો દીકરા” એટલા આશીરવાદના શબ્દો બબડી, તે એકદમ ત્યાંથી એક ઘેલા માણસની માફક ચાલી ગયો.

બસ ! જહાંગીરનું દીલ હવે દુન્યાદારીથી એકદમજ ઉઠી ગયું.

તેને આખી જીંદગીમાં નહીં ખમી શકાય એવાં દુખો અને અપમાનો છેલ્લે સાકરથી છુટા પડ્યા પછી-ખમ્યા હતાં પણ આજે સીપાઈઓએ લાત મુકીથી પોતાનાં ઘેરમાજ તેને ચોર સમજીને ગુંદી નાંખ્યો તેવું ઈન્સાફ



અને વેદના કોઇ કાલે તેને સહણ કરી હતી નહીં, તેના ઘેરી બચ્ચાનું મોઢ જોવાનો ને તેઓને સુખી જોવાનો અરમાન હતો તેથી પુરો થયો. હવે તે ત્યાંથી નીકળ્યો તે જોયા મેતનેજ બેટવા ગયો. થોડેક દુર જવા પછી તે રસ્તામાંજ દુટી પડ્યો, અને બેસુદ્ધ હાલતમાં એક કુત્રાં મીસાલ એક ઠેકાણે પડી રહ્યો.

રસ્તે જતાં આવતાંઓથી આવા એક રસ્તે રખડતા ફકીરને માટે કોણ ધરવાહ કરે ? મોડી રાત સુધી તે ઉઠ્યો નહીં, એટલે એક સીપાઇએ પોતાની ફરજ સમજી તેને ગાડીમાં નાંખી હોસ્પિટાલમાં મોકલી આપ્યો.

\* \* \* \*

હોસ્પિટાલમાં દોઢ દીવસ સુધી તે બેભાન હાલતમાં રહ્યો.

તે પછી સેજસાજ સુધીમાં આવતાં તેને પેતાના બેટાને મળવાની તગર કીધી અને એક ગાંડા માણસ મીસાલ લવવા બકવા લાગ્યો.

તેને બેન શીવર થઈ અને પવન થયો. જે દરમ્યાન નરસો તથા ડોક્ટરોને તેને સંભાલવો પણુ ભારે થઈ પડ્યો.

અતે એક દીને તે મરતી વખતની સુધીમાં આવ્યો.

હોસ્પિટાલ માહેલા એક નોકરને બોલાવી પેલીજ સોરાબે આપેલી રૂપ્યા પાંચની નોટ તેને બક્ષીસ કીધી અને તેને ઠેકાણું આપીને કહ્યું કે ફલાણે ઠેકાણે જઈ ફલાણા માણસને બોલાવી લાવ, તેના આગલ મને અગતની વાત કરવી છે.

તે નોકરને પાંચ રૂપીયા મળેલા હોવાથી તે આપેલે ઠેકાણે તુરત ગયો અને ત્યાંથી મરવા સુતેલો ફકીર કાંઈ અગતનું કહેવા તરત બોલાવતો હતો એમ સોહરાબને કહ્યું.

“મને બોલાવેછ ? તું કોઇ ભૂલતો હોશે ! કોઇથી ફકીરને હું ઓરખતો નથી.” સોહરાબે કહ્યું.

“સાહેબ, હાલ પુછપરછ કરવા ને વાતચીત કરવાનો વખત નથી, તમે તરત મારતી મોટરે ચાલો, નહીં તો તે શું કહેવા માંગે છે તે તમે જાણી શકશો નહીં ને તેનો પ્રાણ ચાલી જશે.”

સોહરાબ તરતજ પોતાની માતાની રજા લઈ હોસ્પિટલમાં દોડી પોંહચ્યો. પેલા મરવા સુતેલા ફકીરને જોતાંજ સોહરાબે તે દીસવનાં ફકીર તરીકે તેને તરતજ પીછાણ્યો, અને તેના હાથમાં સેકફેડ માટે હાથ આપી તે શું કહેવા માંગતો હતો તે પુછ્યું.

પ્રથમ તો તે ફકીર ફરીથી ઘોઘમાર રડ્યો, ન્યારે છાતીને થોડીક ખલાશી આપી ત્યારે ધ્રુજતે અવાજે બોલ્યો.

“દીકરા, તારો બાપ જહાંગીર તમે લોક ધારોજ તેમ ખરેખર મરી ગયો નથી પણ હજી જીવેજ.”

“હેં ! એ તું શું બકેજ, તેવણુ તો મુંબઈમાં આજ કેટલો વખત થયો રેલવે તળે કચરાઈને યુજરી ગયાય ને—”

અને અત્રે તે બાપે તે દીકરા આગળ પોતે કલકત્તેથી ઉપડ્યો ત્યાંથી તે પાછો તેની સાલગ્રેહને દીને તેનાં ઘરે છેલ્લો આવ્યો હતો ત્યાં સુધીની સઘળા હકીકત ખરેખરી કહી દીધી, અને તે બીના તદ્દન ખાનગીજ રાખવાની તાકીદ કીધી.

જે સાંભળી તે નેક દીકરો રડી પડ્યો. અને ફકીરી અવતારના બાપને બેઘડક ભેટી પડ્યો.

“દીકરા—મારા આગલાં બનાવતી મરણુ પછી મારો જે કાંઈ વારસો હીસ્સો તમે લોકને ઘટતો હતો તે મળી ચુકાય. પણ એક મોટામાં મોટી દોલત જે આજે તુંને આપવા અહીં વેર મેં બોલાવ્યોય તે એજ કે પોતાની પરણેતર, પછી તે ગમે તેવીબી હોય, તેને છાડીને પરાઈ બેરીનો લડસો કરતો ના, અને ગમે એવી લાલચ બતાવે પણ તેના દાવમાં ફસ્તો ના.”

અને અહીં તે કમજખત પીતા મોહતની તાણુ તોડમાં પડ્યો. ગોયા તેનો જીવ માત્ર ઉપલું કહેવા માટેજ લટકી રહ્યો હોય તેમ છાતી ખલાશ કીધા પછી તે મરણુ પામ્યો.

ઓ જેરીલી નાગલુ—સાકર ! આ તારો કેતરમો ભોગ ?

### પ્રકરણ ૪૩ મું.

ઉપરા સાપરી બન્યા જતા બનાવોથી દીન ઉંગે સાકરની છાતી ધાડી થતી જતી હતી. અત્યાર સુધી તેણીએ જે જે પીછાણુ પાડી અને જેનાથીબી છુટી પડી તેઓ તેના મનથી ઉંદર કે કુત્રાં કરતાં વધુ કીંમતનાં નહીં હતા. જો એવીજ બદળતો મદોની કીંમત કરી શકતી હોતે તો પછી લગન જેવી ચીજની મોતેબરીજ શી રહેતે ?

પેલો શેહરીયાર પહેલવાન ગતમાં લોટતો હતો. તેને દેશ ખાધને

( ભાઈન્ડરમાં ) દરવાજા બાંધ્યા હતા ! તેના જેવા પાહવંદા માણસને સાકર જાલમાં લે છે કે કેમ તે આપણને જોવાનું છે.

તે પહેલીજ નજરે સાકરને પીછાણી ચુકા હતો કે કેવી રકમની તે ઓરત હતી, અને શેહીરયાર પોતેખી બારે ગાંઠ પુરે હોવાથી સાકરની જાલમાં ફસાવાને બદલે પોતેજ તેણીને માટે જાલ બીજાવા માંડી ! અને તેની સાકર સાથની પહેલી મુલાકાતને વધુ દીવસ નહીં પસાર થાય તેટલાંજ તેને દાવ અજમાવા માંડ્યો.

તેની સઘલી ગણત્રી “બકરી છોડી ને ગાય” ખેંચી જવા જેવી હતી.

વાધરો કઈ કીસમનો હતો તે પણ તે પામી ગયો હતો. અને તેથી તે બીજી વખત ન્યારે સાકરને મળવા આવ્યો ત્યારે પોતાની બહેન નરગીસને પણ સાથે લેતા જવાની ખાસ કાળજી રાખી હતી.

તેણે જોયું કે હું એકલો સાકરને ત્યાં જતો આવતો રહીશ તો તેથીખી મારી નેમ જળવાશે. પણ તે ચોકશ રકમોને ભોગે, તે કરતાં નરગીસનેજ તેઓને ત્યાં થોરા દહાડા રાખી પછી બહેનને મલવા જવાને મસે જતો આવતો રહીશ તો મુશ્કેલ આશાન થશે !

અને એ પ્રમાણે તેઓ ભાઈબેન એક દીને સવારે સાકરને ત્યાં ઉતરી પડ્યાં, વાધરો ધરમાં હતો. તેણે શેહીરયારને આવકાર આપ્યો અને નરગીસને સાકરે જાણે કેટલાક વખતની ઓળખ હોય તેમ કાટી કીસી-ઓથી વધાવી લીધી. નરગીશ દેખાવે હતી તો બેશક ઠીક, પણ સાકરની ખુદી અને પ્રાકમ ઓરજ હતાં.

તે ચારે જણે વાતોના ખુબ ગાડાં ગબડાવ્યાં, અને પછી શેહરીયારના કહેવાથી એવા શેવટ પર આવ્યાં, કે નરગેશનું તેણીના વર સામે લાગેલું ધરણ મટે ત્યાં સુધી હાલ તરત સાકરને ત્યાંજ રાખવી—અને શેહરીયાર બહેનની ખબર અંતર પુછવા આવ્યા કરશે.

વળી હાલ વાધરોખી ધરમાંજ હોવાથી એટલીજ વાતચીત પછી શેહરીયાર કામનું બહાણું કાઢી ચાલી ગીયો—તે પછી વાધરોખી ગયો, હવે ધરમાં સાકર, સલીમ ને નરગીશ ત્રણે હતાં.

એક પાપી ઓરત બીજી પોતાની મીત્રણને પણ પાપી બનાવવાને તત્પર રહે છે; તે પ્રમાણે સાકરે નરગીસને પણ પાપી પોપટી કેમ બનાવવી તેના ખ્યાલો કરવા માંડ્યાં.

પણ સાકરને ખખર નહીં હતી કે નરગીશખી કેટલા વીસે સો ચામ તેના પાઠ ભણી ચુકી હતી. છતાં તેણી સાકરને તથા સલીમને મનથી હાલને કાલ કવાબમાં હાડકા સમાન થઈ પડી.

પણ તેમ વળી પેલા લાલ લાલ ગુલાબી મુખડાના પહેલવાનનો શીકાર કરવાની તેને આશા હતી.

\* \* \* \* \*

શેહરીયાર અવારનવાર નરગીશની તેના વર સાથે પટાવત થઈ કે નહીં તેની પરપુછ કરવા અને બેહનની ખખર અંતર કહાડવા આવતો હતો.

બ્યારે ખરી રીતે બહેન તો એક ખુણે બેસી સીવ્યા કરતી હતી ને શેહરીયારભાઈ સાકર સાથે ફડાકા ને કડાકામાર વાતો ચલાવ્યા જતા હતા. સાકરને શેહરીયાર આગળથી ઉઠવા નહીં ગમતું ને શેહરીયારને તેણીની મીઠી વાતો સાંભળ્યાજ કરવા ગમતી.

શેહરીયારે વાઘરાને પહેલે તડકે એક સો રૂપિયા “આંક ફરક” ના વેપલા માટે ધીરયા તેજ, તે પછી તે એક દોઢયુ ખરચતો નહીં.

તે મોટી આશામાં સાકર ખરચ કરી તેને ખવાડી પીવાડી વધું ગુલાબી બનાવતી જતી !

એમ દીવસો વહી જતાં, એક દીને શેહરીયારે સાકરના કાનપર વાત નાંખી કે થોડા દહાડા મારે ત્વાં ભાઈન્ડર ચાલો. મારી વારી એવી છે કે તેના ફળ ફળાદીથી તમારું મગજ તર થઈ જશે ને તંદરોસ્તી સુધરશે.

સાકરને ક્યાં તેની મના હતી ? પણ તોખી તેણી કેટલીક ભાર ચપામણી સાથે કબુલ થઈ અને એક દીને વાઘરાની ખુશાણીભરી સંમંતીથી શેહરીયાર, સાકર અને નરગીશને લઈને ભાઈન્ડર ઉપડી ગયો.

તેઓ ત્રેનમાં બેઠા. સાકરની ખુશાણીનો પારજ નહતો, તે સમજતી હતી કે બોદાની તેના ઉપર અજબ મહેરબાની હતી, કારણ કે જુત મરે ને પલીત જાગે તેમ એક ધર બંધ તો બીજું ધર તેણીને માટે તૈયાર ખુલ્લુંજ હતું. અને ખરેખર સાંતકબી તેવુંજ થતું હતું.

પણ સાકર આ નવા શીકારમાં ફાવશે ? બચ્ચીજી ! બધાજ દરમાંથી કંઈ લેવટા નહીં નીકલે-કોઈ દરમાંથી સાંપખી નીકલી આવે હો ! સંભાલજે ! !



મકરણ ૪૪ મું.

[માથેના ! ફરેક દરમાંથી લેવતા નીકળે તો કોઈમાંથી સાંપ નીકળે ખરો ? ઇરાનનાં શીરાઝી વાઈનની અનુપમ ખુબી ! નાબુક પુટલીને ડંખેલો ગુલાબી નાગ ! ડંખના ઝેરની લાકડેર મોહકાણ ! એ કોણ-ઇન્શાન કે હુયવાન ? બીજને બલમાં લેતાં પોતેજ બલમાં ! છંદગીમાં નહીં મળેલો સખત અનુભવ “તેરીબી ચુપ ને મેરીબી ચુપ” !! ]

શેહરીયાર ઇરાનીની બાઈડરની વાડી, સાકરે જેવી ધારી હતી, તેવી બાગે પરસ્તાન જેવી કાંઈ હતી નહીં. એક ઝાવલી ને મટોડાથી બાંધેલું ઝુંપડાં જેવું તે ધર હતું અને આસપાસ ખેતરોમાં વાડ ભરી લાઇ થોડું થોડું ઝાડપાન કે વાવેતર કરેલું હતું.

તે એક રાય રચીલા વગરનું કંઠાળ ઝુંપડું હતું, અને એક રૂમમાંથી બીજા રૂમમાં જવા માટે ઝાવલીનાંજ બારણાં કર્યાં હતાં કે જે શેહરીયાર જેવા ઇરાનીની એક મુક્કીથીજ ગોસ મોરડું બની બધાં તેવાં જખરદસ્ત (!) હતાં.

છેક સાંજે સાકર ત્યાં પુગી હતી, એટલે તે ઝુંપડાંની રચના જોવાને તેણીએ ઝાણ ફરકાર કીધી નહીં. સાકર, નરગેશ અને શેહરીયાર ત્રણ જણા બ્યારે મુંબઈથી આવી પુગાં ત્યારે તે ધર ઉઘાડુંજ હતું અને તે સુરીયાણા આખાં ઘેર વચ્ચે એક અટોડ દુબરી નોકરડી તરીકે ત્યાં રહેલી હતી.

તે જાતની દુબરી, એટલે ચામડી તો હબસાનની પરીને હઠાવે તેવી-મેહતાજના ચોપડા લખવાની શાહી જેવા રંગની હતી !-અને ઠીંગણી બડી ઢીમરાં જેવી અને મોટાં પેટ સાથે તે એક કાફરી બેરાં જેવી દીસ્તી હતી.

નરગેશ અને શેહરીયારે સાકરને કપડાં ઉતારવા કહ્યાં અને પહેરેલા દર દાગીના ઉતારી સાકરે શેહરીયારને તે સંભાળી રાખવા સોંપ્યા.

તે રાત્રે તે ચાર જણુની ટોળીએ (અલબત્ત દુબરીબી સાથેજ જતો !) સપર લીધું. જે દરમ્યાન શેહરીયારે બોંહસા બોંહસી કરીને “ઇરાંનનો શીરાઝી વાઈન છે” કહીને સ્ત્રોંગ કેરી દારૂ પાછા સાકરને “ટે” કરી નાખી !

અત્રે વાંચનારની સરલતાને ખાતર શેહરીયારની વાતચીત આલુ ભાષામાંજ દરશાવવી ઠીક પડશે. તેણીએ પહેલે તો થોડોક તે પીતાંજ ચેતી મધ કે તે ઘણેજ જસ્લદ હતો.

પણ શેહરીયારે કહ્યું કે “તમે મને તમારે ઘેરે બોલસ કરી પીવાડેલો ત્યારે મેં તમારો શખુન રાખેલો, આજે મારો શખ્દ રાખવો જોઈએ.”

તેથી સાકરને તેણે રાજી રાખવાને ખાતર તે આપે તેટલો પીવો પડ્યો; અને જમી ઉઠ્યા પછી તેણી તદ્દન પોતે પોતાને ભુલી ગઈ.

થોડેકવારે બે અખતયાર આહુ અવળું હસવાનું કર્યા પછી બેઠેલી હતી ત્યાંજ બેભાન જેવી થઈ પડી.

શેહરીયારની પહેલાંથી તેજ ગણત્રી હતી, તે પ્રમાણે તેનું ધારેલું થવાથી તે મનમાં ખુશ થતો એક પુલની માફક તેણીને પોતાની બાથમાં ઉંચકી લઈ, પોતાના રૂમમાં લઈ જઈ સુવાડી.

શેહરીયારને મનથી સાકરનો બોળે હાથમાં એક રૂનો તકીયો ઉંચકે તેટલાં વજનનો પણ નહીં હતો, એવો તે ઘણોજ પીલતન જેવાં આંગનો મજબુત હતો.

તેની પાછળ નરગેશ અને પેલી ફરબે દુબરી પણ આવી. જેઓને શેહરીયારે સમજાવી બાહર કાઢડ્યાં. નરગેશે તો ત્યાંથી ભાઈનો હુકમ માન્ય રાખી ચાલી જવા માંડ્યું પણ પેલી દુબરી તો ત્યાં અડીનેજ ઉભી !

“હેં છું બોધલો ? હમે ઇશ્કથી જઈએ ને તું આ દહીંત્રાં જેવી કાસી કુમરી પોરી આગળ એકલોજ રહેવા માંગે કે છું ? તે નીંહ બનહે ઉંતો આકાશ તારી આગર રહેવાની ને ફર રહેવાની અઉવે !”

શેહરીયારે તેણીને ગમે એટલી સમજાવી, પણ તે એકની બે નહીં થઈ; તે તેણીનાથી દબાયલો હતો, કેઠાં તેના પાણીજ મરેલાં એટલે તે દુબરી નોકરડીનું માનીને તેના સાથે જ્યાં નરગેશ હતી તે રૂમમાં જવા વગર છુટકોજ નહીં રહ્યો.

એટલે તે દુબરી ત્યાંથી નીકળતાં તે સાકરવાળા રૂમનું ઝાવલીનું બારણું ઢાંકીનેજ પાછું ફરવાને ભુલી નહીં.

શેહરીયાર આ દુબરીથી કાંઈ ડરી જાય તેવો હતો નહીં, પણ પોતાની મતલબ અને સમો સંભાળી લેવાને ખાતર તે તેણી સાથે બીજા રૂમમાં આવ્યો હતો. તે બાણતો હતો કે તેજ રૂમમાં ગડબડ થતાં સાકર કદાચ બેસુદ્ધીમાંથી જાગૃત થાય અને તેની બધી બાજી બગડી જાય તે કરતાં ત્યાં ગુપ્તગુપ્ત રહેલું ભલું. બાકી તેનું ચાલતે તો ત્યાંની ત્યાંજ તે દુબરીનું મળું દાખી દેતે !

વાત એમ હતી કે શેહરીયારે આ વાડી લીધી તે અમાઉથીજ આ દુબરી પોતાની છોકરવાન ઉમરે તેને ત્યાં કામ કરવા રહી હતી. પણ પાછળથી તેણીને એક ઘર ઘણીયાણી માફક રાખી લીધી હતી. તેથી તેણી જાણે ઘેરની માલેકણ હોય તેવી પોતાને મનથી ઉકમાઈ ધરાવતી હતી.

પણ શેહરીયાર કાંઈ ઠેકાણે પોતાની જાળ ખીંચાવે ત્યારે જો તેણી વયમાં પડતી તો હમેશ તે મારફાડથી તેણીની સખત ખબર લેતો અને ઉલટું ખીજ સાથે દોસ્તી કરી આપવાને તેણીને ફરજ પાડતો, જે કામ જીવ પર જોરાવરીએથી તેણીને કરવુંજ પડતું.

પણ સાકરનો ઉધરભાવ નાનો હોવાથી દેખીતી રીતે તેણીની ઉમર નાની લાગતી, વળી કદે તદ્દન કુમળી બચ્ચાં જેવી રૂપસુંદરી દેખાતી હતી. તેથી જ્યારે સાકરને પોતાના રૂમમાં ઉંચકી જતો તે હવસી હવવાન શેહરીયારને તેણીએ જોયો ત્યારે ખુદરતી તેણીને અદેખાઈ લાગી.

“હવે મુંગી મુંગી ઘોંટાઈ મરજે ! જરાખી મારા કામમાં માથું મારયું છ તો યાદ રાખજે કે તેજ માથું આય ખેતરની કોડાળાથી છુંડી નાંખશ.” શેહરીયારે તે દુબરીને ચેતવણી આપી.

“મારા આપનું છું જય ? પણ છંભાળજે, તીમાંથી પછે ઓરનું ડાર નીંહ થઈ જાય. ઉં તો તારું હાથું વાંસુ, ખીજું છું !”

“બસ એકદમ ચુઉપ ! મારું કામ હું સમજું છ.” એટલું બોલી શેહરીયાર તે દુબરી અને નરગેશ હતી તે ઓરડામાંજ પકારી મારી સુઇ ગયો.

કલાકેક ગયા પછી તેની ખાત્રી થઇ કે તે નોકરડી અને નરગેશ બંને બર ઉંઘમાં હતાં. એટલે તે હલવે હલવે ઉઘાડે કદમે ત્યાંથી નીકળ્યો.

ખીજ સવારે જ્યારે સાકર ખીજાણેથી ઉઠવા ગઇ તો તેણીનાથી ઉઠી શકાયું નહીં.

તેણી ખીહધેલી ધુજેલી જેવી ઉજલી સપ મારી ગઇ હતી, અને તદ્દન સીકલી બની ગઈ હતી.

તે એકવારની હસ્તી રમતી પુટલી એક રાતમાં ગોચા ગંબીર રીતે બદલાઇ ગઈ હતી. તે તદ્દન નીશોશ થઇને હવે જાગતીજ પડેલી હતી.

એ શું હતું ?

શેહરીયાર તેણી આગળ ગયો તે વાંકો વળી કાંઈ સાકરને પુજવા

જોતા હતાં પણ સુતાં સુતાંજ તેણીએ તેનાં મોંહ ઉપર પોતાના હાથની એક અંગુઠા મારી તેને પોતા નજીક આવતો અટકાવ્યો.

“ખખરદાર ! એકદમ હડીળ અહીંથી, તારામાં જરાબી માણસપણું નથી, મને નહીં ખખર કે તું એક રાક્ષસ કરતાં નબેતર જંગલી જનાવર જેવો છે. હું અતર ધડી તાર કરીને મારા વરને તેમજ પોલીસને ખખર આપું કે મને ખેલાન કરી. ” અને તે વધુ બોલતી અટકી જઈ, ધસાંધસ રડી પડી.

“ઓ હો હો ! તું તો કહેતી તીની કે સો જણને ઉચ્છેદીને ફેંકી દેવું તેવી, ને એમ કેમ ? સાતસો યુવા બાકે ખીસ્લી હજુ ચલી હેં હેં હેં !!” શેહરીયારે ટકોર કીધી.

“વરી તારા વરની ને પોલીસની ધમકી આપશે તો બાકી હું કરી જવાનો કે ? તું ખુશીથી મારા પહેલવાની દેખાવ પર મોહી પરી ને અહીં આવી, તારા વરે રાજ રાજ થઈ જઈને તુંને મને સોંપી દીધી ! તેના બદલામાં મારી પાસેથી કાંદાની કાતરી જેવા ૧૦૦ રૂપીયા અગાઉથી તારા વરે લીધા; વળી તેં પોતે મને તારા દાગીનાબી સોંપ્યા, ને હવે આટલી બધી મચકાયછ શાની ?”

“તે શું મને હેરાન કરવાને ખાતર કે ?”

“ત્યારે શું આટલે દુરવેર ગાડી બાડાં ખરચીને તુંને હું લાવ્યો તે અહીં તુંને આરસીમાં જડી રાખવા કે ?”

“ઓહ જોદામ મને તેં કેવી ફસાવી ?”

“ઓ પરવરદેગાર ! તેં મને કેવો ફસાવ્યો ?”

સો દહાડા સાંસુના તો એક દહાડો વહુનો બી આવે કેની ?

“ઓ મારી દીલેશુખાર, હવે માની જા, હું તારા વરને સમજાવી લેવશ ને હવે તું હમેશ અહીં મારીજ થઈને રહે. તારા થોડાજ વખતની દોસ્તીમાં હું દેવાનો બની ગયોછ. તુંને મારા જાનની માફક રાખશ અને હવે પછી તારી દરેક સંજાળ, ધણી જતનથી રાખશ, જોદાને ખાતર હવે અહીંથી પાછી જવાનો વીચાર કરતી ના-” શેહરીયારે પવન જોઈને પીઠ ફેરવી.

“ઓ હું મરી જવશ, યુવા જા-મારી આગળથી કાફં કર, બરતે મીયા તું અહીંથી જાયય કે નહી, નહીં તો ચીચારી પારશ, તોફાન કરશ, તારી આખરના કાકિરા કરશ-એમ કહી સાકર તેને મારવા જતી હતી.



પણ અફસોસ, તેણીને ઉઠવા જેટલી શક્તીજ ક્યાં હતી ? તે નીશાચ થઈ બીછાણે પડી.

હવે શેહરીયારે ત્યાંથી તરત વેળા વિદાય થવામાંજ ઉઠાપણુ જોયું. તે ત્યાંથી ચાલી ગયો, અને નરગેશ તેમજ પેલી દુબરીને કાઠબી રીતે સાકરને સમજાવવા કહ્યું. અને તેણીને આ નાસ્તો વગેરે આપવા કહી સાકરને માટે કાંઈ દવા લેવા બાહેર નીકળ્યો.

સાકરને આ ઘેર તેના આપનાં છુંપડાં જેવું જુલમગાર અને જુદદીન અઘડાથી અકરાયણું જેવુંજ લાગતું હતું. તેણી રાત્રે સાથે જમવા બેઠી ત્યારેજ વાતચીત અને રીતભાત ઉપરથી તેણીને સમજી જતાં વાર નહીં લાગી કે પેલી જાડી દુબરી તો કઠી એજ જખરદસ્ત શેહરીયારની જોડાયણ હતી.

### પ્રકરણ ૪૫ મું.

શેહરીયાર ગયા પછી સાકર ઝારખેઝાર ખરેખરજ રડી.

તે ઉઠખેસ કરી કે ચાલી હાલી શક્તી હતે તો આ ફસાયેલી જાળ-માંથી કાઠબી તરકીબથી નાહસી જઈ શકતે; પણ તેમ બની શકતું હતું નહીં. વળી જો વધુવાર ત્યાં રહે તો મરવાનીજ પાળી હતી. ત્યારે કરવું કેમ ?

થોડાક વખત પછી નરગેશ અને પેલી ડખરડીંગ દુબરી આવી લાગ્યાં. અને દીલાસા સાથે ખખર અંતર પુછી. જ્યારે સાકરે પોતાની ખીમારીની હકીકત કહી ત્યારે તેઓખી હેખતાઈ ગયાં.

“પોરી ! હું તો તુંને જોતાંની છાટેજ ધુજી ગીએલી. તુંને અંજણે ઘેરે મોકળતાં તારા માટીને કંઈ અકલ હતી કે—”

“ચાલ મારી માય કરે, જરા મોંહ પર પાણીનો હાથ ફેરવીને ચાહે નાસ્તો કરી લે,” નરગીસ બોલી. જોકે તેણી સાકર આગળ શરમીદગી બની તેથી વધુ બોલી શકી નહીં.

“અંગાર લગારો તમારા ખાવના ને પીવાનાને ! પહેલે મને કાઈ કુલીઓ પાસે ઉંચકાવીને સ્ટેશન પર મોકલો ને મારે ઘેર પુગારી દેવ, નહીં તો જે વખત જયજી તેમાં હું મરી જવશ ને મુવો તમારા ધરનો પેલો રાક્ષસ ફાંસીએ જશે. કાઈ મુવો ખુની છરી મારીને એકદમ મારી નાંખે તે પરવરે પણ આય તો ઓ મારો જીવ જયજી” સાકર કાસતી કરાંજતી અને ચીચવાતી બોલી.

“જો દીકરી, તું છાજી છમી મુંભાઈથી આવેલી તે આવી મરણુતોર

હાલતે પાસી જણે તો લોક બહુ ચાવાચીવી કરહે, તીના કરતાં બે ચાર દહારા આશજ તોરી પાર, ને દવા કરી જાજી થાઇને તું તારે ઘેરે બેલાજક.....”

“ને તેટલાં તારે માટી મુલો મને કંઈ દગો કરે તો?”

“અરે એમ કંઈ થાતું સેકે? અમે બે જણાં મલીને તેને છાક છાક કહી દેણું કે તું કેટલું મંભાઈ ચાલી જ નીહ તો તારી આબરની ફજેતી કરી લાખા. તું દીકરી આંહી રહે તાં છુધી એને આય ઘેરમાં રહેવાજ નહીં દધયે, પસી કાંઈ સે? જો તારે વાજતે તો તે કેટલી કાળજી કરી હકીમની દવા લાવવા એ ગીચેલો.”

અંતે ન છુટકે તે સાકરને તે દુબરીની સચના મુજબજ ત્યાં રહી બેચાર દહાડા તોડી પાડવા વગર છુટકો હતો નહીં. કારણ કે આવી સીકલી હાલતમાં તે ઘરે પાછી ફરે તો સલીમ અને વાઘરાને મોહકું દેખાડવું બી ભારી પડે! તેમાં સલીમની તો તેણી મરજી ઉપરાંત આવેલી હતી.

પેલી તરફ શેહરીયારે, કોઈ ઓળખીતા ડોક્ટરની સલાહ લઈ દવા લાવવાનું યોગ્ય વીચારયું અને તે મુંબઈ ઉપડી ગયો.

નરગેશ અને તે દુબરીએ બંને જણે સાકરની માવજત કરવાને જીવતોડ મહેનત કીધી, તેઓએ શેક પોત કીધા, ઘરના છાલા પાલા ભર ચોપડ કીધાં અને તેણીને થોડી ઘણીબી આરામ મળે એવી કોશિશ કીધી.

સાંજે શેહરીયાર ભાઈન્ડર મધે પાછો ફર્યો. અને ચોકશ દવા તે લઈ આવ્યો.

આવતાંની સાથેજ ચોરની માફક ભરાતો છુપાતો આવ્યો અને નરગેશ તથા દુબરીને સાકરની ખબર અંતર પુછી, તે દવા કેવી રીતે આપવી તે તેઓને સમજાવ્યું. તે બંને જણીઓએ સાકરની હાલત માટે ચાર ચાસણી ચઢાવીનેજ કહ્યું. અને જો એવામાં તે મરી બરી ગઈ તો મોહું લકરું થવાનો ભય આપ્યો.

નરગેશ અને દુબરીએ ગંભીરપણે કહ્યું કે તમારી આદત ખરાબ છે, ધુમ દાર ધીઓજ ને પોતે શું કરોજ તેની સુદ્ધી નહીં રાખતા. સુજી સમજીને હમણાં તો મુંબઈ પાછા ચાલ્યા જાઓ અમે તમને પાછા બોલાવશું ત્યારે આવજો.”

“પણ એક શરતે હું અહીંથી થોડા દહાડા ચાલી જવા તૈયાર છેવું.” શેહરીયારે કહ્યું. “તે શરત એ કે એ સારી થાચ ને પછી એને

અહીંજ મારી સાથે રહેવા તમે લોક સમજવો અને મોટી મોટી આશાઓ આપી મારીજ થઇ રહેવા તમે એની પાસથી કચુલાત લેવો, તો મને કચુલ છે.”

“હા કચુલ-કચુલ છે”-તેઓ બંનેએ પડધા કર્યો, કારણ, જો શહેરીચાર નહીં માને તો તેઓને ઘણી દુખભરી ફરજ ઉઠાવવી પડે અને કદાચ જનમ સુધીનાં તેનાં દુશ્મન થવું પડે તે કરતાં એમ ટાઢાં પાણીએ તે જવા માંગતો હતો તે શરતે તેને મોકલવા તેઓ ખુશી થઇ ગયાં.

તે પછી શહેરીચાર તેને તેજ રાત્રે પાછો ત્યાંથી ઉપડી ગયો. હજી પણ સાકરને હંમેશની પોતાની બનાવવાની તેના દીલમાં આશા હતી અને તે આશા ફળીભુત નીવડે તેથીજ તેને પોતાની તાબેદાર બેનનું અને પેલી દુખરીનું માન્યું હતું.

\* \* \* \*

દવા બેશક ગુણકારક હતી, અને પાંચ છ દીવસમાંજ આરામ આપી સાકર સેજસાજ ઉઠતી બેસતી ને ચાલતી હાલતી થઇ.

હવે પહેલીજ તકે તેને પોતાને ઘરે જવાની તગર કીધી. દુખરી અને નરગેશ શહેરીચારની ગેરહાજરીમાં તેણીને મોકલી દેવામાં જોકે ભડું સમજતાં હતાં, પણ પેલા દાગીના જે તેણીએ શહેરીચારને સોંપેલા તે પેટારામાં કલ દઇને તેને ઉંચા કીધેલા, તે લીધા વગર કેમ જવાય ?

“તમે લોક મારા વર વાધરાને ઝોરખતાં નથી—જો તેને હું અહીં આટલી બધી સીક પડી, ને હેરાન થઇય એમ ખબર પડે, વરી દાગીના વગર અહીંથી ઉપડવા હું અટકીય એમ જાણે, તો તમું બોકોને ચીરીને ફાડી ખાય એવો છે, નરગેશને પુછો એ એનો વાધરી જેવો સ્વભાવ જાણે છે.”

“દીકરી તું બેલાછક જ, તારા દાગીના હું મારા હેરી પાંદે મોકલી આપાહ, નીંહતો એની બેહન થતી લાવહે, પણ જો, મારી મા કડં, એટલું હમજી જ ને અમે કાગર લખીને મંભધથી હરીયારને બોલાવ્યે ને તું હજી ખુશીથી એને મલી ભેટીને જ, એ જેમ તું ને લાવેલો તેમ તારે ઘેરે મુકી આવે તો છંધુ ઢંકાઇ જહે. નીંહ તો હું કાંહ મરા હં ? જો દીકરી, એ તારે વરે કેવી હોંછ કરીને છઢાવેલો, ને તું એકલી ચાલી જછે તો તે બહુ ગુછો કરછે, તું એનું માનછે તો એનો જીવ બહુ મોટો દેહું તું ને આ ગામની રાણી જેવી રાણી બનાવી મેલહે, જાણે કે તું ?”

નરગીશેખી તેણીને સમજાવી કે ‘જેવી રીતે આપણે ત્રણે જણા આજ્યા તેવીજ રીતે પાછા જઇશું તો બધો બરમ જળવાશે એટલું મારે

ખાતર કબુલ કરો. જે વરી એટલું મારા મોટા ભાઇનું માન રાખો, હું બધી તમારા પરથી ઓવરાઇ જવશ.”

“પણ તે આવે ને પાછો કંઈ દ્યો કરે તો, તેના તમે લોક જામીન થાવોછ ?”

“હા અમે તેના જેખમદાર !”

તેઓ ત્રણે એકમત થયાં અને નરગીશે એક કાગળ શહેરીયાર પર મુંબઈ લખી વાળ્યું, જે મલતાંજ શહેરીયાર હરખથી ગોયા ઘેલો થયો. ખોદાય પાંખ આપે તો ઉડીનેથી આવવા તૈયાર થાય તેવો તે ઉમંગી બની ગયો.

બીજે દીને સાંજે ધારેલે વખતે શહેરીયાર પોતાને ઘરે આવી પુજો. ત્રણે જણ બાહરજ બેઠાં હતાં. સાકરને સારી રીતે બેસી વાતચીત કરતી જોઈ શહેરીયાર હરખથી માયો સમાયો નહીં.

સાકર અને શહેરીયારની નજર એક થતાં સાકરે પોતાની જાંઘીમાં પહેલીજવાર શરમથી માથું નીચું કીધું. સાકર જેનું નામ કે જેણીએ સેંકડો જીરો હચમચાવી મેલી તેઓને પોતાનાં ગોલામ બનાવ્યા હતા, પણ આ એકજ ધરાની બચ્ચો મલ્યો કે જેનું મોંહ જોઈ તેણીને પોતાનું મોંહ કરમાવવું પડ્યું.

શહેરીયારે આવીને જાણે આગળ કંઈ બન્યુંજ નહીં હોય તેમ સાકરની ખુબ મદારત ને ખુશામત કરવા માંડી. તેણે પાછી ખાણી પીણીની તૈયારી કરવા માંડી. પણ સાકર તદ્દન રીઝવજ રહી હતી, તેણીએ ઠીક-ઠાઠા કરવાના અને લલભલાએને પીગલાવી નાંખવાના અખતરા અત્રે હવે અજમાવવાનું માંડીજ વાળ્યું.

“તમે આય ખાવા પીવાની ધામધુમ કરીને શું કરવા માંગોછ, શું આજની રાતેથી અહીં મને રાખવાની આશા રાખોછ કે ? તેમ ધારો તો મોટી ભુલ કરશો.

તમારાં બેહન અને આચાર્ય તમારાં ધણીઆણી (1) થતાંએ મને ધણા કાલાવાલા કીધા અને સમ સોગંદથી કબુલ થયાં ત્યારેજ તમોને અહીં બોલાવ્યા, નહીં તો હુંજ એકલી ચાલી જવાની હતી.”

“હવે સીધે સલુબે મુંબઈ મને મુકી જવું હોય તો તમારા બેન સાથે જેમ આવ્યા તેમ પાછા ચાલો—નહીં તો હું હવે એક પલવારથી અહીં ઉભા રહેવાની નથી. પછી જોજો કે શું એનું પરીણામ નીપજેછ !”

સાકરે તતડાવી નાખનારા અવાજે કહ્યું અને શહેરીયાર તે નાનું જેવું લેકચર સાંભળી ડંગ થઇ ગયો.

“વાર વાર મારી ગુલેઅનાર, તું અહીં નહીં રહેવા માંગતી તો હું જખરી કરતો નથી, આપરે રાતની ગાડીમાં અહીંથી ઉપડી જમશું પણ જરા મારી સાથે જમી ખાઇ તો લે, જરા રતી શીરાઝી દા—”

“ચુકપ રહેવ, તમારા ઝેરી દારૂને અંગાર લગારો, હું હવે તમારા ઘેરનું પાણીનું ટીપુંબી પીવું તો મને હરામ છે. તમારે ચાલવુંછ કે શું કહોછ ?”

“હું કસમથી શરોચસ્મથી તારી સાથે આવવા તૈયાર છઉં. એક મારે હાથનું દારૂનું ગલાશ પી, બે થુક જમી લે, ને મને એક મીટી કીસ—’ અને પછી તુંને કંઈબી વધારે કેહું તો તારું ખાસકું કહાડીને મને મારજો !”

“વારં ચાલો હું તમારો શુખન રાખીને બે થુક ખાવશ પણ દારૂ તો નહીંજ પીવશ. પણ જલદી ચાલશે એવું મને વચન આપો.”

“આય લે વચન !” વચન આપતાં તેને તેણીનો નાજુક હાથ ભચડ્યો. અને બલજખરીથી એક કીસ લીધી. સાકર ગુસ્સાથી લાલ લાલ બની ગઇ. પણ તેણી જાણતી હતી કે હાલ કબેવલે કામ લેવામાંજ ડહાપણ હતું.

“હવે મારી બે શરત તો પુરી થઈ, ત્રીજી શરત એક વાઘન ગલાસ પી અને હું મારો બધો જન તારી પર ખુરખાન કરીને તારી સાથે આવું.” કીસ લેવાથી સાકર છેડાઈ નહીં તેથી મનમાં ખુશ થતો શહેરીયાર બોલ્યો.

“જોવ ! તમે આએ વખતે હવે છેકજ હદ ના કરતાં, મારે ઘેર ચાલો, હું તદન સારી કાની થાઉં, પછી ત્યાં અવારનવાર આવ્યા કરજો, પછી હું તમારે વારતે વીચાર કરશ. પણ નરગેશ કાંઈ તૈયાર થઇછ, તેને જલદી તૈયાર કરોની ?” સાકરે તીંગલ કીધી.

સાકરને સારી રીતે વાત કરતી જોઇ શહેરીયારને તો પાંચ શેર લોહી આવી ગયું ! વળી તેણી ઘરે જવા પછી વીચાર કરવા કમુલ થતી હતી ત્યારે તો જરૂર પીગળશે એવી તેણે આશા આવી.

મારા જન, ત્રેન ઉપડવાને હજી સવા કલાક છે. તેટલાં આપણે ત્રણે જણુ તૈયાર થઇશું. હું મારા બાપના બોલથી આજે રાતે તારે ઘેર પહોં-ચાડી આવવા કમુલ થાવુંછ, પછી કંઈ છે ?”

## પ્રકરણ ૪૬ મું.

[“ તેજે સહકે દીલસે મય હો મુકા ”—કેયાન્યન કવીતા !  
 નવી સફાઈ, જાંઘીમાં પહેલી ભલાઈ ! સસેકા તીન પાઉં !  
 રપેશ્યલ સાકરીયા ચરીત્ર ! ફેન્સી રૂમાલે વાલેલી મોહકાણુ,  
 જાંઘઈ પ્રેમનાં નેણુ બાણુ ! આ તમે કેવા આખલાઈઝીંગ ? ”  
 સેકડહેંડ સ્ત્રીના ઉદ્ગાર ! બુટી કોન્ટેસમાં ફેસ્ટ પ્રાઈઝ કોણુને ?  
 દારૂ વગરનો શીશો, કે મોહબત વગરનો નીશો ? ઉછલતા  
 આંતરડાંને શાંતી ! રંગમાં ભંગ !]

શેહરીયાર ધરાનીએ સાકરને કાઢખી સરતે પોતાની ભાઈન્ડરની ઝુંપડીમાં  
 અટકાવી મનાવી રાખવાની પેરવીઓ કીધી, તેને પોતાની બહેન નરગીશ,  
 તેમ પેલી દુબરી મારફતે રૂપાંતો દાદર અને સોનાના દોરડાંરૂપી સમજાવતની  
 યુક્તીઓ અજમાવી, પણ બ્યર્થ. સાકર શેહરીયારથી એવી તો ભડકી ગઈ  
 હતી કે મુંબઈ ઉપડી જવા માટે ત્રેનને સવા કલાકનો ટાઈમ હતો તે  
 ટાઈમ ક્યારે વહી જાય તેની વાટ જોતી બેઠી. શેહરીયારના સધલા પલાનો  
 તે ચતરાબકાવલી પામી ગઈ અને હવે ગુસ્સાથી તેને માથું ફેરવ્યું.

“હવે એ બધું મને સમજાવીને તમે લોક કહેવા શું માંગો છો ? શેહરીયાર,  
 તેં મને વચન આપ્યું કે મશકેરી કીધી ? અત્તર ધડી ઇસ્ટેશન પર ચાલેય  
 કે હું મારો ગુસ્સો કેવો છે તે બતાવું ? ભવીશમાં આખરનાં કાંકરા કરી  
 મુઠે મોહણું જોવાય નહીં તેવું કરવું હોય ને દુસમનીજ કરવી હોય તો  
 પછી મારાં પ્રાક્રમ તું જાણતો નથી—હું મીઠી થાઉં ત્યાં સુધી સાકર,  
 પણ હેડાવશ તો જેહરી નાગણુજ જોઈ લેજે !

અત્રે શેહરીયારે જોયું કે બાજુ હાથથી બગડી જાય તેવો સધલો  
 મામલો હતો. એટલે હવે તો ભવીશ પર આશા બાંધી, પવન જોઈ પીઠ  
 ફેરવી અને તદ્દન નરમ બની જઈ, સાકરને મુંબઈ મુકી આવવાનો નકી  
 નિશ્ચય કર્યો અને ગોઠવણ મુજબ શેહરીયાર, નરગીશ અને સાકર ત્રણે  
 જણાં મુંબઈ પુગાં.

મોડી રાત થયલી હોવાથી વાઘરો ધરમાંજ હતો. તેને શેહરીયાર  
 અને નરગીશને આવકાર આપ્યો અને સાકરને ખાતર તે બંને જણે

આટલા દહાડા તકલીફ ઉઠાવી ખીજમત કીધી તે માટે ઉપકાર માની અને થોડા દહાડા અહીંજ તોડી પાડવાની બહોંશ કીધી.

સાકરે વાધરા આગળ શેહરીયારની નેકનામીની કશી ફરીયાદ કરી હતી નહી. વાધરાએ, તેણી કેમ દલગીર અને ચુપ લાગે છે તે વીષે એકાંતમાં પૂછતાં, તેણીએ ટુકમાં એટલુંજ કહ્યું કે “ભાઈન્ડરની હવા મને સદી નહીં ને તખીયત જરા નરમ લાગે છે.”

શેહરીયારને નરગીશ પણ સાકરનો ઈસ્સો જોઈને ગભરાયાં રખે કે વાધરા આગલ સધળો ભાંગરો ફોડી દે. તેથી સહવાર પડતાં તે અંન્ને ભાઈ બહેન પાછાં ભાઈન્ડર ઉપડી જવાની દોડાદોડીમાં પડ્યાં. શેહરીયારે કહ્યું કે મને ખેતીવાડીનું અંગત કામ છે નહીં તો “આંખને જોરે” રહેતો! અને નરગીશે બી કહ્યું કે “ખીજ કાંઈ વખત હું આવીને રહેવશ હમણાં તો ભાઈ સાથે જાઉં છું.”

સાકરે તેઓને રહેવાની બહોંશ નહીં કરી એટલે વાધરાએબી ઝાઝું દબાણ કરવાનું અખાડાજ કર્યું અને સાકરને એક સાદી માદી સેકહેડ કરી તે કરી તે ધરાંની ભાઈ બહેન વીદાય થયાં.

સાકરને થોડા દીવસ ખરેખર કાંઈ ગમ્યુંજ નહીં. તે થોડા દીવસ મુધી ફરજયાત સીકનેસ જેવી પડી રહી. અને સીકનાં બહાણાં હેથલ સલીમ સાથે પણ તેણી દુરજ રહી બહુજ થોડી વાત કરતી.

અઠવાડીયું વીતયા પછી એક દીને શેહરીયાર વાધરાની ગેરહાજરીમાં હોંશબેર સાકરને મલવા આવ્યો. કાંઈબી મલવા આવે ત્યારે સલીમ પોતાના રાખેતા મુજબ દુરજ રહેતો.

સાકર સમજતી હતી કે હાલમાં તેણી પોતાના ઘરમાં હતી એટલે શેહરીયારનું કશું દબાણ ચાલે તેમ હતું નહીં, તેથી તેણીએ તેને કંઈક હસીને આવકાર આપ્યો.

આ ઉપરથી શેહરીયાર ધીરજ પામ્યો. તેને ખાત્રીથી ધાર્યું કે સાકર તેને ચહાતી હતી અને તેથીજ પોતાને પડેલી આપવીતી પોતાના ભરથારથી તેણીએ છુપાવી અને તેને હસ્તો મુખડો દેખાડ્યો. પહેલે તો સાધારણ વાતો ચાલી, પછી મીઠાસથી શેહરીયારે એક કાગળની કાપલી સાકરના હાથમાં મુકી; તે કાગળમાં એક ગાયન હતું. જે કાંઈ કાચરાંને સાલની ગજલની ચોપડીમાંથી મરડી મોચડી ફેરવીને તે ઉતારી લાવ્યો હતો:-

તેરે સદકે દીલસે મય હો ચુકા, નહીં લાતી હય કયું નીગાહોમેં ?  
અબરૂખી અપની દુખોં ચુકા મય તુંહી રરકે ચુસકી આહોમેં,  
“સઝર” તુજકો કહેતોં હય સય હસીનામેં તું હય હસીં ગજબ  
“યાર શેહરી” તેરા હો ચુકા કય લાતી હય તુ નીગાહોમેં ?

આ વાંચીને તેની “થુ” દબને હસી પડી ! શેહરીયારે તેણીની નજ-  
દીક જઈ એક કીસ લીધી. પણ તેણી પાછી સાવચેત બની.

“જો શેહરીયાર હું તુંને ખરેખર કેહું ? મેં બલા બલાઓને મારા  
નંદો નખરાંથી પગની ખાક ચુમતા બનાવી દીધાછ. પણ તેં-એક-તેંજ  
મને નાચાર કીધીછ ને તેથી પોતાને ગામ ઘેરે બોલાવીને ! જો ચેરિક  
વખત બરોબર દોસ્તી કીધા પછી તું મને લઈ ગયો હોતે, તો હું કબી  
તારી સાથે મારો જીવ જતાંથી આવતેજ નહીં; પણ હુંક પીછાણમાં તું  
મને ધસડી ગીયો ને મને ઠાપ આપી. ખેર, બન્યું તે બન્યું, પણ હું  
હવે ખુલ્લે ખુલ્લું કેહુંછ કે મને માફ કર, ને મારો પીછો છોડી દેજે  
તારે ને મારે કદી કોઈ કાળે બનવાનુંજ નથી કહાં તું હાથી ને કહાં હું  
કીડી ? તું કાહરૂનનો ખજનો મારી આગળ લાવી મુકશે પણ હું ના-ની  
હા-થવાની નથી. ”

“વહાલી સાકર એમ ગરે લગારી ગરદન મારેછ ? મને આશા આપી  
નીરાશ કરેછ ?” તે પોલાદી તનનો પહેલવાન સાકરના ગુલુ નીચે માથું  
મુકીને કબલવા લાગ્યો.

“નહીં બાધ તું કંઈથી બોલશે તો નકામું છે. હું તુંને તારો  
ગુનાહ માફ કરીને જતો મુકુંછ તે એટલાંનેજ ખાતર કે મારો વર ધણોજ  
ખરાબ છે અને એ વાત જાણ્યો તો તુંને દયાવીને એવો હેરાન કરશે કે  
તું ખાખા વરખો થઈને બીખ માંગતો થશે. વાસ્તે તારા બલોને વાસ્તે  
કેહુંય કે તું ફરીથી અહીં આવતોજ ના ને મારો વીચાર મુકી દેજે !  
ચાલ રાખ કે તારી કુચાઇના બદલામાં હું ધણી બલાઈથી વરતીછ ને  
એટલામાંજ ગનીમત સમજી તારી આબરૂમાં ચાલ્યો જ, અને તેણીએ  
સલીમને હાંક મારી બોલાવ્યો કે જેથી તેની હાજરીમાં શેહરીયાર કશું  
વધુ પગલું ભરી શકે નહીં.

શેહરીયાર આ નહી ધારેલા પુટેલા ટોપના ગોળાએ ગોળા ગાંડોજ  
બની ગયો ! તેને તેની બહેન નરગેશ જે જે વાતો સાકરના મામલાને ;



લગતી કહી હતી તે ઉપરથી તે નવ્વાણું ટકા સાકરને શીશામાં ઉતારવાની પુર વક્રીમાં હતો. વળી તે નવ્વાણુંમાં જ્યારે તેને હસમુખ આવકાર મળ્યો ત્યારે તો સોએ સો ટકા તે પોતાની માન્યતામાં ચોકસ હતો. અને આ એકાએક કેમ પગલું ફરી ગયું તે તેની સમજમાં ઉતર્યું જ નહીં. નરગીસનાં કહેવા મુજબ કદાચ નવું બીલું તો કાઢ નહીં હાય લાગું હોય ? જે હોય તે, હાલને કાળ અહીંથી ખરતી માપવા વગર બીજો કાઢ રસ્તો હતો નહીં. તેણીએ શેહરીયારને તદ્દનજ રોકડે રોકડું પરખાવી દીધું એટલે શેહરીયારની આશા કેવલ કરરર બુસ થઇ ગઇ.

થાડાક દીવસ પછી એક રાત્રે વાધરો ધરે આવ્યો ત્યારે સાકર જાગતી હતી. અને આજે કાંઈ જુગારમાં છાંતા પાણી જેવું તે જીતેલો હોવાથી તેને વાત પરથી વાત નીકળતાં શેહરીયારની વાત છેડી.

“એ તુંને ભાઈન્ડરથી મુકવા આવ્યો તે પછી કંઈ દેખાયોજ નહીં હં ?”

“ઉહું ! કંઈ નહીં. જંમલી ધરાની તે ધરાની, પાસે પૈસા હોશે, પણ કંજુશ ધણો, હું આટલા આટલા દહારા તેને ઘેરે ગઇ તે એક બરી પ્રેઝન્ટની ચીજ નહીં કે એકાદ નોટનું ચીથરંબી નહીં ! મુંવું ખાવા પીવાનું મલે તેમાં શું ? તેમ તો કુતરાંબી પોતાનું પેટ ભરે !”

“હંઅ એમ છે ? ત્યારે તો હવે આવે તો કાંઈ વતારતી ના—અસ ઝાઝું કોહુંજ નહીં આપવું.”

“હારે ત્યારે બીજું શું ? તમુંને મલે બલે તો સસેકા ત્રીન પાઉં નહીં તો અખાડાના હીરજી બેહદીન કાઉસ કરી જજો !”

ટુંકમાં શેહરીયારની સોહબત ઉપર હંમેશનો ડ્રોપ પડ્યો. સાકર જેનું નામ તે વાધરા જેવા સત્તરસો ચંડાલોને હથેલીમાં ચાંદ બતાવનારી તે શેહરીયારથી ડરી ગઈ અને વાધરા મારફતે પણ શેહરીયાર પાછો પોતાને ઘેરે દાખલ થતો અટક તે સાચું તેણીએ વાધરાનેબી મીથું મરચું ભંભેરી દીધું. શાઆશ ? એ તે સ્પેશયલ સાકર ચરિત્ર !



## મકરણ ૪૭ મું.

લવજી અને ઉકર એ મિત્રો હતા. સ્કુલની શરૂઆતથી તે મોટા જવાન પુરૂષ થયા ત્યાંસુધી, બલકે નોકરી પણ એકજ ઇંગ્રેજ પેદીમાં અને એકજ ઠેકાણે કરતા. સાથેજ ખાતાપીતા, ફરવા હરવા જતા અને એક લાઈ કરતાં આલે અફકને જીગરજીન મીત્રાચારી હતી, કે જેવી જવલેજ કાઈ મીત્રોમાં હોય.

એક દીને સાકર બની ઠનીને કંથે ફરી આવી હતી. અને ત્યાંથી પાછા ફરતા એક ટેક્ષી બોલાવી તેમાં ચઢડતી હતી, તેટલામાં તેણીના હાથમાંના સેંટથી મધમધતો સુંદર રેશમી રૂમાલ પડી ગયો જે ઉપલા મીત્રો માંહેલા લવજીની નજરે પડ્યો.

એક લેડી તરીકે માન આપવાના પાક હેતુથી તે પડેલો પમરતો રૂમાલ તેને ઉચક્યો તેટલાં ટેક્ષી ધીમી ચાલવા લાગી. તરત તેણીએ ટેક્ષી ઉભી રખાવી. લવજીએ તરત દોડી જઈ તેણીના હાથમાં રૂમાલ આપ્યો.

સાકરે તે પુનમના ચાંદ જેવા મોહડાના દેખાવડા જવાન તરફ જોઈ મીઠું ઠેંકચું કીધું, અને હસીને પ્રેમના નેણબાણ ફેંક્યા ! લવજી તે મીઠી આંખમાંથી છુટેલા તીરથી ધાયલ થયો. અને નમીને ત્યાંથી રસ્તે ચાલુ મુક્યું.

ટેક્ષી પાછી ચાલુ થઈ અને સાકરે ઇસારાથી તેજ રૂમાલ ઉરાડી ફરીવાર તેનો પ્યારથી ઉપકાર માન્યો.

લવજીના લક્ષમાં તે “હુરે પરસ્તાન” રમી રહી અને ફરીવાર ક્યારે તેણી સાથે વાત કરવાનો મોકો મળે, એવું ઇચ્છતો ત્યાંથી વિદાય થયો.

એક પરીશને હમે મારા નનશ માર કર

કર દીયા દીઠ ઓર જીગરકો પારા પારા માર કર.

પણ ઘણી વાર માનવીની મંગિલી મુરાદ ખુદ જલદી પાર પાડી દીએ છે તેવુંજ બન્યું.

એક દીવસ એક ખુશનુમા મેળાવડામાં જ્યાં લવજી ભોગ જોગે પોતાના જીગરજીન ઉકર વગર એકલોજ આવ્યો હતો. અને સાકર તે મેળાવડામાં, નહીં ધારેલી નજરે પડી.

તેણે તેણીને તરતજ પીછાણી; જે કે તેણીએ આ અગાઉ, એકજ મીનીટમાં લવજી ઉપર આંખનો પલકારો એવો તો માર્યો હતો કે એક બદ્દુર્ઘ તીર માફક તે લવજીને યાદ રહી ગયો હતો.

સાકરની નજર તેના ઉપર પડી નહીં. તેથી તે બ્યાંખી જતી, જેના પશુ સાથે વાત કરતી, ત્યાં તેણીની પુઠે પુઠે જઈ જરા દુરથી એક દીવાનાની માફક તેણીને એકી તગરે જોતો !

જેમ જેમ તે સાકરના મનોભાવ ને હસવાનો હાવભાવ જોતો તેમ તેમ તે તેણીના તરફ અતી આકર્ષી રહ્યો.

ખાણું ખલાસ થયા પછી એક તક તેને શુવ પર જોરાવરીએ હાથ કીધી.

“કેમ છેવ બાનુ ઝોરખાયકે ?” આ સવાલ સાથે લવણએ સેકહેડમાં હાથ આપ્યો.

“તમે-હંઅ-તમે, હા-હા ! તે દહાડે તમે મોટર આગળ મલેલા ? ખરી રીતે તો મારો હીરા જેવો રૂમાલ બચાવી આપ્યો. ઓ તમે કેવા ઓખલાઈઝીંગ છેવ ? પશુ તે વાતને તો કેટલા દહારાખી થઈ ગીયા ને હજી તમે મારું કોહું ચાદખી રાખેલું દેખું ?”

“તમારો મોહણાનો સેપ અને તમારી આંખ જલદી ભૂલાય તેવી નથીની ?”

“ઓહ જોડ ! હી હી હી, તે વરી તમે નવુંજ કંઈ બોલ્યા, શું મારા મોહણાને આંખમાં તે બરયાં કંઈ હીરા મોતી જડેલાં તમુને દેખાયા કે શું ?”

“છટ ! હીરા મોતી કરતાં હજાર દરજ્જે શ્રેષ્ઠ મને તો કાંઈ જણાયું.”

“ઓ જી ભરં રે !”

તેણી ખડખડાત હસી પડી અને પોતાનો નરમ સુવાસો હાથ અછડતો લવણની આંધ પર મુકી દીધો !

“વેલ બાનુ, તમુને કંઈ હરકત નહી હોય તો બાગમાં ચાલશો ? તાંહ જરા નવરી જગ્યાએ ખેસી આપરે ટોલ ટપ્પા ચલાવ્યે ?”

લવણને પોતાના ઉકર જેવા એક દીક્ષળન દોસ્ત ઉપરાંત એક નાનુક મીઝની ધણી આરજુ હતી-જો કે ઉકરને ઘેરે તે મળવા જતો ત્યારે તેની માતા તથા તેની બહેન બચાં તેને મીઠો આવકાર આપતાં, જેમાં બચાં તો અંદરખાનેથી લવણ પર ઓવરાઈ પોવરાઈજ જતી હતી.

લવણ પશુ ખાટી મીઠી નજરથી ધારતો હતો કે જે દહાડે હશે તે દહાડે આ બચાંજ શેહાદીના ગાંઠથી તેને ગળે ઝોરવાવાની ! પશુ તે સંધ્યું

અરસપરસ ભરમમાંજ ચાલતું હતું. કાંઈ એ વીશે ખુલ્લમ ખુલ્લી વાત કરી થઈ હતી નહીં.

પણ તેટલામાં તો લવજીને નશીબે (૧) આ ધણુંજ દીલખુશ પંખેર હાથ લાગી ગયું ! અને બચુદીવંત સાકરનાં સહવાસમાં તે હરખથી માથો સમાથો જતો હતો નહીં.

તે પારટી માહિથી અલગ થયલાં તે બંને ઓરત મરદ તે પછી બાગમાં જઈને એક બેન્ય પર ગોઠવાયાં.

અત્રે સાકર પોતાની પુર બાહોશીથી અને ટેકથી વાત કરતી હતી જ્યારે લવજીને તો આ વખતે સાકર દુન્યામાં સૌથી વધુ ખુબસુરત દેખાવા લાગી.

આ વખતે જો “ બચુદી કોન્ટેસ ” ની એક હળ્લર ઉમેદવારોમાંથી એક જણીને પ્રાધિક્ત અપવાનું કામ લવજીને સોંપ્યું હોય, તો તે માટે સાકરનેજ સીલેક્ટ કરવા વગર તે રહે નહીં એવું અત્યારે તેણીને માટે તેનું મત હતું. અને તેથી તે તેણીના પર થોડો થોડો થઈ જતો હતો !

લવજીએજ ચાહી ચીતીને સાકરનું ટેકાણું માગ્યું અને મરદ દોસ્તોની સંગતમાં હવે ઝાઝી મળહ પડતી નથી એમ કહી, ફરસુદે તેણે ત્યાં જરા હરવા બોલવા ઉતરી પડવા ઇચ્છ્યું.

“ ઓ આવજોની ડાયલીંગ, મારી આંખ પર ! તમને જોઈને હું ધણી ખુશી—”

“ ને તમારા કરતાં વધારે હું ખુશી થવશ કારણ કે તમે મારે મનથી એક હશતું પુતલું ને રડતાને રમાડનાર રમકડુંજ હોવ. ”

“ એમ, તાહરે તો આય તમારાં રમકડાનો છાપ લેતા જવો—” સાકરે એક કીસ કરતાં કહ્યું.

“ ઓ બોદાય આજનો દહાડો મને કેવો ખુશનુમાં લાગેછ ?” અને તેઓ કેટલાંક વધું ધરાપરાં કરી છુટાં પડ્યાં.

સાકર જ્યારેખી કેઈ મેળાવડામાં જતી ત્યારે પોતાને મળેલા અનુભવની રૂએ તેણી એટલીતો અચ્છી રીતે પોતાનું શરોર સજ્જાગરતી હતી કે તેણી એક એકટ્રેસથી પણ આળા તેરટથી ડ્રેસ કરતી હતી; કે જેથી, તે હતી તેનાંથી પણ દસ વરસ યંગ દેખાતી !

અને તે મુજબ લવજીને, તેણી પરણેલી છે, યા સેકંડહેંડ સ્ત્રી છે એવો

સ્વપને પણ ખ્યાલ વટીક નહીં આવ્યો, બલકે સ્વપનામાં પણ તેને તે એક માયાની પુટલીજ નજરે આવી.

સભયતાને ખાતર ઉંપલા બનાવને લવજીએ આઠેક દહાડા તોડી પાડ્યા અને પછી એક દીને સાકરનું ઘર પુછતો તે ગયો.

નવા પરોણાની પરોણાગત કેવી કરવી તે વીષે સાકર એક્ષપર્ટ હતી ! અને ઘડીભરમાં પરોણાને આખી દુન્યા ભૂલાવી પોતાનોજ કેમ કરી મેલવો તે વીષે આગલાં પ્રકરણો મીસાલ વીસ્તારથી લખી તેવા પોકલ પ્યારનાં પીજણો પાછાં ને પાછાં લંબાવવાની જરૂર નથી.

ટુંકમાં સાકરને ઘરની પહેલીજ મુલાકાતમાં તેણીનો જન્મ સુધીનો દીલદાર થઇ રહેવાની નકી નીષ્ઠાથીજ છુટો પડ્યો, અને સાકરે બડી જેહમતથી તેને જવા દઈ, બીજી વખત જરૂર બા જરૂર સકારેથી ચાલી આવી પોતાને ગળે લાગી જવાનાં સોગંદ પર સોગંદ દીધા !

હવે લવજીને સાકરનો શીરો એજગેબી મળી ગયેલો હોવાથી ઉકરની અને તેની બહેન બચાંની ઝાઝી દોસ્તીમાં તેને ઉબક આવતી હતી.

તે ઉકરને ઘરે જોકે અગાઉની માફક જતો હતો ખરો, પણ અનમન્યુ અને ફરજનો મારેલો જતો હોય તેમ થોડીક વાતચીત પછીજ પાછો ફરતો.

એ પ્રમાણે દીવસો વહેતા ગયા, જે દરમ્યાન સંખ્યાબંધ મુલાકાત સાકરની લેતાં લવજી લવમાં પડ્યો !

હવે આ તાલ ખરી બેઠી, બુઝ્યા ખાના ખરાબીમાં;  
સાકરયા ભલ, મછી પેઠી, આયો મુબારક બાદીમાં.  
બચ્યા લવજી હુચ્યા લવજી અંતે વારી ઘરો હાર;  
સુખમાં સખડી દુઃખમાં ગબડી સેવટે દોઝખમાં ઠાર !

ઉકર કરતાં લવજીને દરમાયો સારો મલતો હતો અને છડા જીવે તેને પગારમાંથી પુષકળ બચાવી એકહું કર્યું હતું. તેથી તે સાકરને રાજ કરવા ભેટ સોગાદ છુટે હાથે આપવા સુકતો નહીં, સાકરને તો આ લવજીની દોસ્તીમાં જણે ખોદાયજી પાયા !

એક તો લવજી કાચો, કુમારો, જવાન, દેખાવડો, ને મનગમતું અપાવે. એટલે દીવસ દીવસે તેણી વધુ ખુબસુરતીમાં ખીલતી ચાલી ! અને પેલા શેહીરચાર, સલીમ ને વાઘરાના ધડકધુળરા અને સીતમો ભૂલીબી ગઈ !

એક દીને સાકર અને લવજી હદબહાર પ્યારમાં ગુલતાન બની ગયાં હતાં, લવજીના હોઠ અને મોહકુ ગોચા સાકરના મીઠાસથી ઉભરાઈ ઇલકાઈ

જતું હતું તેથી તે જસ ખારીયે થુકવા ગયો. તેટલાં તેજ દીને દરેરાજની રાખેતાથી કવખતે વાધરો ધરે આવતો હતો તેની નજર રસ્તેથી તે ખારી પર મઈ.

“ઝોહો એ ખારીયે કાણુ જવાન છે? વરી સાકરે મારી અલકશેજ કાઈ નવોજ ખીલ્લુ સોધી કહાડયોછ કે શું?”

વાધરો મન સાથ બબડયો અને હલવે કદમે જઈ તેઓ શું કરતાં હતાં તે ચીમાઇને જોવા ઉભો.

“હવ, તમારું નામ જોણે લવ પાડ્યું હોશે તે ખરેખર એક મહા-તમાજ હોશે જો?” તેણી લવજના ગળા સથે વીટલાટી લાડે લાડે બોલી?”

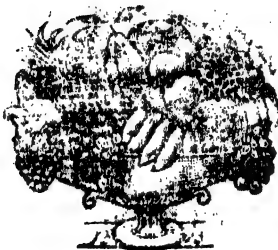
“તે જોવની બધી તમારી નેસે નેસમાં કેઠો લખલુટ ‘લવ’જ ભરી દીધીય, કલાકેના કલાક થયાં પણ જરાખી તમને છોરવા ગમતું નથી. ઝો બોધાય તમે તો મને છોડીને હમણાં ચાલી જશો ને હું જીવતી માછલી જમીન પર ફેંકી હોય તેમ તમારા વગર તરફરીને મરશ.”

“ને સાકર તારું નામખી કાઈ અધ્યુક જોશીએજ આપ્યું હશે હં, કારણુ કે તારા મીઠા પ્યારના મીઠાસથી મારું પેટ ભરાતુંજ નથી? જાણે ખાવું ખાવું ને પેટ તો ખાલી ને ખાલીજ. સદાની મારી થઈ જઈને મારાં ઉકળતા આંતરડાને શાંતી આપની?”

તેઓ વળી અકેકને બેટી પડ્યાં. પ્રેમના નીશામાં તેઓને આસપાસનું કશું ખબર હતું નહીં.

“ઝો મારા જન આપુ તુંને મારો પ્રાણ હું હંમેશની તારી તારી ને—”

“ને તારીજ-તારા બાપનીખી કહેની કેમ?” આ બોલતાં વાધરો ડોળા કકડાવતો તે બંને પ્યારાઓની વચ્ચે આવી ઉભો.



મકરણ ૪૮ મું.

[ મીનશ જાય તો સગા બાપનો નહીં, નવી ગીલ્લી જુની બીલ્લી ! “ ધરી પરે રે, મારા નામ પરથી ઓવારું—ન—કરો જાણે ઘઉંની રોટલી પર લેવટો ! કાંઈ ગારો ગાલાખ ને કાંઈ મુવો કાળો કાગરો ? ” નવી પીછાણ—માથરાં બેગમ સખજ—પરી કે બંગાળનું બુલબુલ ? ]

એક દાખડા માંહેલા ભૂત મીસાલ નહીં ધારેલો અચાનક વાધરાને આવેલો જોઈ, લવજ અને સાકર ચકીત થઈ ગયાં. તેઓ બંને પોતાના પાપી પ્યારના જુસ્સામાં આંધળાં બની ગયાં હતાં તેઓને આસપાસનું જાણુજ ક્યાંથી હોય ?

વાધરાને જોતાંજ તેઓ ડાહ્યે બાંહે બની ગયાં તો ખરાં, પણ તે માત્ર એકજ પળ ! સાકરે એક આંખનો ઇસારો વાધરાને કરી બીજા રૂમમાં જવા કહ્યું.

લવજ તો વાધરાના ડોળા અને લોનચેની જેવા તેના મોઢા પર થતા ફેરફારો જોઈ ગભરાઈજ ગયો.

“ એ કાલુ હોશે ? ” તે મન સાથ પૂછતો.

પણ તેટલાં તો વાધરો ત્યાંથી સટ્ટેલો હોવાથી કાંઈ વધતું ઓછું થવા પામે તે અગાઉ “ હમણાં હું આવું છું હું ડીયર ” નો લવજને સંખ્યારો આપવા સાથ ત્યાંથી તેણી પણ સદી ગઈ.

એટલે લવજને તે રૂમમાં એક કેદી મીસાલ એકલો ખેસી રહેવા સીવાય છુટકો રહ્યો નહીં.

“ કેમ સાકર, મારા હોકમ વગર તું જરાખી ડગલું ભરે નહીં ને આજે આય શું જોઈછ ? ” બીજા રૂમમાં તેણી દાખલ થતાંજ વાધરાએ ગડગડાત કર્યો.

સાકરે પ્રથમ તો પોતાનો નાજુક નરમ હાથ તે વાધરાના મોંહ પર ઢાંક્યો એટલે “ મોટેથી ના બોલો ! ” અને હલવે સાહદે તેણીએ સમજાવ્યું “ સીકર ફાંકરી હાથ લાગોછ—તમે કંઈખી ગડબડ ઘોંટાળો ના કરતા. ”

“ એટલે તે તું સા—એવી તેવી, મળહ કરે ને હું કરકો દાન ચાંદ ધરણીની માફક અહીં તાંહ ભટક્યા કરું કે ? આજે કેટલા કેટલા દહારા થયા બોગજોગે પાસો ઉલતોજ પરેચ, ને મારી પાસે આજે રમ પીવા

સવા રૂપરડીખી નહીં મળે, જો હું તુને સાફ કેહું-મારો મીનસ જશે તો તું નણેય કે હું સગાં આપનાંખી નહીં થયો તો તારો શું થવાનો ? મને હમણાજ તણુસો રૂપીયાની જરૂર છે. ગમે તેમ કરીનેખી કાંઈ પાસે-થીખી અપાવ.”

જવાબમાં તેણીએ વાધરાના મોંહ પર હાથ પસ્વારી ગળાં પર નરમ મીલીએા માળવા માંડી-“ડીયર, હજી તો પહેલ વહેલોજ આ નવા ખીલ્લુ પર મારો પાસો ફેંકેયોય, તેટલાં આજને આજ તણુસોની માંગણી કરશ તો ભરકી જશે ને બધી મારી ગણત્રી ઉંધી વળશે. એના પ્રતાપેજ હું તણુસોને બદલે તણુ હજાર તમુંને અપાવશ; પણ મારા કામમાં ધાંધલ કરીને ઉંધુ મારતા ના.-જોવ, હાલ તરત તો હું મારી પાસે થોડાક છે તેમાંથી બને તેટલા આપુંછ તે લઈને તમારું જે કામ હોય તે કરી લેવ, ને પછી એના પાસેથી કેમ કહરાવવા તે મારું કામ છે !”

“અં હં એમ છે ? ત્યારે એમ બોલની ? બસ-બસ બસ એટલા ઘોરા તો હું હાલ ચલાવી લેવશ. પણ જેમ બને તેમ જલદીથી તણુસોની કંઈ ગોકવણુ કરજે હં, ચાલ હું હમણા તો જાઉંછ.” અને તે ખુશી થતો ત્યાંથી વીદાય થયો.

સાકર પુરતજ લવજીને પટાવી લેવા દોડી. જેમ એક આંધજો માણસ કાંઈ સોધવાને વાસ્તે પોહળા ને લાંબા હાથ કરે, તેમ તેણી હાથ પસારી લવજી આગળ ગઇ અને તેને ગળે વલગી પડી.

“ઓ મારા લવ, મારા જન ! હી હી હી, તમે એ માટીડાએ ડોરા ધુરકયા તે ગભરાઈ ગયા કે ? એ તો મારા કાકાનો છોકરો, જરા મગજે ધસેલો મુવેલો છે, ને કાંઈ સાથ અમઠી વાતખી કરતી હોવું તો કુતરાંની માફક ડોળા ધુરકીને ભસેય. પણ આજે તો તમે મારા જીવ સાથ લવ કરતી મને પહેલ વહેલી જોઇ તેથી એ બેનું ગેપનો પીતો ઉછરી આવ્યો. તમે જોયું હોશે કે મેં એને અહીંથી ચાલી જવાજ કેહ્યું, અરે એ તો મુવો મારાં કાકીને મારી સાથ પરણાવા કહેતો તો. ધરી પરે રે ! મારા નામ પરથી ઓવારું, મુવો ધઉની રોટલી પર લેવટો ! મેં ધસીને નાજ કહેલું તેથી એ મારી પર ખીટલો છે.”

તાહરે એને બદલે હું તારી સાથ પરણું તો ચોખાની રોટલી પર “મરકો” ગણાઉં કે ?



“ઓ કાંઈ તમે ગોરા ગોલાખ ને કાંઈ એ મુવો કારો કાગરો ? તમે જેવા સાથે તો કાલે પણુતી હોવું તો આજે પરણું ?”

“એમ ? તાહરે તોલી દે વચન-આએ તાતે ધાહેજ !! તારા જેવી હસ્તી પુટલી કાણુના નશીબે હોય ?” લવજીએ સાકરનો હાથ ખેંચ્યો અને પોતાને હાથની એક હીરાની વીંટી કહાડીને તેના દુધ જેવા આંગળામાં ફેસ્વી દીધી !”

“હી હી હી ! ઓ મરેરે તમે તો જાણે “ચટ મગની ને પટ ખ્યાહ” તેમ હમણા ને હમણાંજ મારી સાથ પરણીજ જવા મંગીજ ? વાઈં ચાલો. હું વીટીને કમુલ કરુંજ, પણ પહેલે મારે સાર એક રમકડાં જેવું ખેડું કંપાઉંડ સાચનું કાટેજ જોઈ કાહરો, તાંઈ આવીને રેહવું ને સદાની તમારી થઈ જાઉં !”

“કમુલ-કમુલ છે. ચંદ્રોજમાં જોજે કે અલાઉદીને કાનસ ફેરવ્યું હોય તેમ હું તારે વાસ્તે શું કરુંજ ?”

### મકરણ ૪૯ મું.

લવજી અને ઉકરની દોસ્તી હજારે એક ન હોય તેવી સાચી હતી. તેઓ નાનપણથી સાથી હતા એટલુંજ નહીં પણ હાલની ઉંમરે વખત આવે તો એકેકને વાસ્તે પોતાનો જીવ વટીક સદેકે કરે એવા તેઓ હતા.

અગાઉ એક વખત તેઓ નાટાલની રજા પર મળહ મારવા લોંગ જરનીએ ઉતરી પડ્યા હતા ત્યાં એક દેશાવરમાં મોજલી જીંદગી ગુજરતાં તેઓ એક દીને એક “ખાર”માં ગયા હતા.

ત્યાંની ચહેલ મહેલમાં લીન હતા, તેવામાં એક છેલ જખીલી પંખ-ખણ સાથ એક પાડા જેવો જાડો ને સોંગ દેખાતો સખશ સામેની ટેબલ ઉપર છાટો પાણી પી ચીકાર થતો હતો.

પેલી નાર તેના દેખાવ ઉપરથી કાઠ લુચ્ચી ને રખડતી જણાઈ આવતી હતી.

લવજીની નજર તેના તરફ અચાનક પડતાં તેણી હસી અને ખીલોરી આંખે જોવા લાગી.

તેટલાં એક તાલ લગાવી પેલા પહેલવાનને તેણીએ કહ્યું કે “ખાહેર મને એકલી થોભવું પડશે તે કરતાં તમે પહેલથીજ જઈને ટેક્ષી બોલાવી લાવો, હું અહીં બેઠેલી છું...” તે ગયો.

અને પેલીની નજીકમાં ઉકર લવજીને કહીને જઇ બેઠો.

ઉકર લવજી કરતાં બે વરસ નાનો પણ જરા હજી ને વધું ઉઘડતો હતો. વળી લવજી કરતાં વીશેષ બોલકણો ને “જોલી”બી હતો, તેથી લવજીએ ખાસ કરીને ઉકરને મમ્મતને ખાતર મોકલ્યો કે આ મમ્મતપરી કોણ છે તે જરા જણાઇ આવે.

ઉકરને જોઇને પેલી તો મોહી પડી અને પેલો પાડો બાહરથી આવે તેટલાં તો જાણે તે બંનેને કેવીક ધાડી દોસ્તી હોય તેમ ઘેલાં ચેડાં કહાડવાં લાગ્યાં.

પેલા પાડાએ આ મામલો જોયો અને તેના બીંચ ફરી ગયાં.

ઉકરને એક મુક્કી ચઢાવી, ઉકરે વલતી લગાવી એમ કરતાં પળ-વારમાં તેઓ હાથે હાથ થઇ ગયા ને બીજાઓ વચમાં પડ્યા.

તરત એક જણ લીમજીની ટેબલ આગળ દોડી ગયો, તે તો કરારે દેશાવરત્રી તીખી તમતમતી ચટણી ને લજ્યાં ઉઘારતો હતો.

જેવું તેને સાંભળ્યું કે ઉકર મુશકેલીમાં હતો, તેવાજ તે વાધની માફક ઉઠ્યો અને પેલા પહેલવાન સાથે બાક ભીડી.

એક સેકંડબી લવજીને આવતાં ઢીલ થઈ હતે તો ઉકરનો તે કચડ-ખાણ કરી નાંખતે, પણ લવજીએ પોતાના રશીકને ખાતર એવી તો ટક્કર જીતી કે થોડીક મીનીટમાં પેલો પહેલવાન જેર થઈ ત્યાંથી ચાલી ગયો. અને પેલી મોગરાં બેગમ બંને દોસ્તો લવજી ને ઉકર સાથે ચાલવા લાગી.

“માર બાધો, પણ તેના ઇનામમાં આ બંગાલનું બુલબુલ તો હાથ લાગુ હેં ?” ઉકર હસ્તાં હસ્તાં બોલ્યો.

“પણ ખરા સખર ! આપરો વત રાખી પેલાને તરછોડી એ આવી તેના બદલામાં એને કંઇ પ્રેઝન્ટ આપું ?”

“શું પ્રેઝન્ટ આપશે ?” લવજીએ પુછ્યું.

“લે વરી જાણુતો નહી કે, મેં ખાસ ઇમ્પોર્ટ કરેલાં પેલાં ગ્યાટર ! એ નવીજ ફેશનના ગ્યાટરનો સેંપલ લોટ કે જેની જોડી દુન્યામાં કંઈ નહીં મળે, તે ખાસ કોઈ મારી ફ્રેંડનેજ બેટ આપવા મેં રીઝર્વ રાખ્યાં છે. તેમાંની એક જોડી આપ પોદીને આપું છું.” ઉકરે હસ્તાં હસ્તાં ગળ-વામાંથી તે કહાડીને તેણીને આપતાં કહ્યું.

“પણ તું શું એ ગ્યાટરો ગળવામાં લઇનેજ ફરેય કે ? કેવું કોમીક ?”

“વેલ-હું ગળવામાં અંકડી જોડી હમેશ રાખું છું. કોઈ લેડી ફ્રેંડ

મારી પર ઘણુંજ વહાલ બતાવે તેને ચપ કરતી તે આપવા કામ લાગી જાય ને નવી દોસ્તી વધે, કેમ લીમ કેવી યુક્તી ?”

લીમજી તેની આ ગમતથી હસી પડ્યો.

“ન્યારેથી કેમ બેરીનાં પગે આય ગ્યાટર જોય ત્યારે જાણવું કે તેણી સેવકની જીવ જન કેંડ હોવી જોઈએ—હા હા હા હા !”

તેઓ બંને જણા તે છોકરી સાથે સીનેમા જોવા ગયા. અને મોડેથી તેણીને પોતાને ઘરે પુગાડી તેઓ પોતાને મથકે પુગા.

ઉપલા બનાવ જોવા ઘણાક દાખલામાં ચવીત્રા ઉકરને લીમજીએ અને લીમજીને ઉકરે પ્રસંગ વખતે બચાવી લીધા હતા.

તેઓ જે ઈંગ્લિશ પેઢી ઉપર નોકરી હતા તે નોકરી નહીં પણ બંને શેઠ જોવાજ હતા.

લવજી કંઈક રીતે હેડ જોવા હતા. કારણ લેને ૬૦૦ નો પગાર હતો ન્યારે ઉકરને ૧૦૦ આજો હતા.

પેઢીના લાખો રૂપિયાનો વહીવટ, રોકડ રકમ, કીમતી દસ્તાવેજો અને ત્રીજોરીની ચાવી સઘળું બંનેના હાથમાંજ હતું અને તેનાં માલિકો આ બંને વફાદારો ઉપર વીસવાસથી વેલાતમાં બેઠાબેઠા સઘળો વહીવટ ચલાવતા હતા.

આ યુરોપીયન પેઢીની શાખાઓ મુંબઈ ઉપરાંત જુદાજુદા મોટાં શહેરોમાં હતી. અને તેથી અગત પડતાં કે ટેલીગ્રામ મળતાં તેઓ બેમાંથી એકને એકાએક વારંવાર જવું પડતું હતું.

લવજી અને ઉકર નાટાલ ખલાશ થવે મુંબઈ આવ્યા પછી ઉકરને બીજે શહેરની શાખામાં જવું પડ્યું હતું. અને ત્યાં તેને લાખો વખત રહેવું પડે એવી લવજીને વકી હતી.

બંને દોસ્તો છુટા પડતી વખતે એક સગા ભાઈ કરતાં આલે વહાલથી બેટયા. અગલગીરી કીધી. અને છુટા પડ્યા; કે જેવાં અથાગ હેતમી ઉકર પોતાની માત્ર તથા બહેન બચાને પણ મળ્યો નહીં હોય !

ઉકરભાઈના મીઠાચાથી બચાને જરા જીવ આવ્યો કે હવે લવજી એકલો પડશે તો મારી સાથે વધું એખલાશથી વરતશે. પણ માણસ ઇચ્છે શું ને ખોદ કરે શું ? ઉકરનાં જવા પછી તેની ગેરહાજરીમાં નહીં ધારેલી રીતે લવજીને સાકર સાથે પીછાણ પડી, એટલે બચાની લવજીને પોતાનો કરવાની ઉમેદ હાલ ને કાલ તો ૬૫ પડી.

## પ્રકરણ ૫૦ મું.

[ જોરનું સુખ તે જોહાનનું સુખ ! નવીજ દુન્યા ! ઈમીટ-  
શન મેરેજ, સુક્ષ્મદર્શક શીરો ! ચાર ચોખા કે બાર ચોખા ?  
એક જમીનનો માટી-ખીજ ઐયરની બેયર ! લાંબો રૂપે જવા  
વગરનું હનીમુન ! કાઢીને ઘેરનો કુક-“લવલી બોય !” પરજી-  
લાંની પીડા ! કીધાં આખી દાળનાં ઇંડાં ! “ઓ તમારા વગર  
મારાથી કેમ જીવાશે ?” ]

વિનાશ કાળે વિપરીત થુહી !

લવજ બત્રીસ વરસનો થયો ત્યાં સુધી એક સુધો જવાન રહ્યો  
તેનું બધું ધક ખ્યાન તેની પહેડીમાં, ચાતો બૈરી, બચ્યાં, મા બાપ સધળાને  
બહલે વહાલામાં વહાલું તે તેનો દોસ્ત ઉકરજ !

અત્યાર સુધી સ્ત્રી જાતી તરફ તેનું દીલ દોડતું નહીં હતું, કારણ  
તેનું લક્ષ ઉપર મુજબ વહેંચાઈ ગયું હતું. તેથીજ તે મુરોપચન પેઢીમાં  
એટલો લાગવગ ધરાવતો થઈ ગયો હતો કે જે વખત જાય તેમાં તે વેલા-  
તની પેઢીવાળાઓ તેને ઇન્ડીયા ખાતેનો એક ચીફ પાર્ટનરથી નેમે તો  
નવાઈ જેવું હતું નહીં.

પણ સાકરનો મીઠાસ લવજના શરીરે પસર્યો, તેનો મોંઢ તે વીસર્યો  
નહીં. તે એવાજ ખ્યાલમાં હતો કે આજ સુધી કામ્રએ તેને ચાહ્યો નહી ને  
ચાહ્યો બસ પહેલ વહેલી સાકરેજ; તે સાકર વડેજ તે પરણી પરવારી  
સંસાર દુન્યાનું સુખ મેળવી શકશે એમ માનતો હતો.

રાત્રે તેને સ્વપનાથી સાકરનાજ આવતા હતા. તેનાં મરોડદાર નાઝ  
નખરાં, તેણી દુધ જેવા મખમલી હાથે પસવારતી અને લાડ કરતી તે  
સધળું યાદ આવ્યું.

વળી તેણીને પરણવાનું વચન આપ્યું હતું અને તેથી જલદીથી લગન  
કરી નાંખવા માટે તેણીને એક નાનો જેવો બાગ-બગીચા સાથનો એકો  
કોટેજ તેણીને રહેવા માટે શોધી કહાડવા જણાવ્યું હતું તે વાત તે ભૂલ્યો  
નહીં હતો.

\* \* \* \* \*

પરીણામમાં લવજએ સાકરને આપાદ ઇચ્છેલા પલાન જેવોજ  
આગળ પાછળ બંને રૂમ ધરાવતો અને બે ચાર એન્ટ્રેન્સ ધરાવતો ફર્સ્ટ

કલાસ કોટેજ નજદીકનાં પરાંમાં હોશ ઉમંગથી સોધી કહાડયો, એવી ધાર-  
ણાથી કે પરણ્યા પછી હનીમુન ગુજરવા લાગે ટપે જવું નહીં પડે !

આ પછી તે એક દીને પાછો સાકરને મળવા ગયો અને કોટેજ  
સોધી કહાડવાની ખુશ ખખર કીધી.

સાકરની ખુશાલી ને ખુશામતનું તો પુછવું શું ?

એક ચુટકીમાં તેણીએ લવજીને લવમાં લીન કરી નાંખ્યો અને ટુંક  
મુદતમાં અપડુડેટ કોર્સ કકરવું ફરનીચર લવજીએ વસાવીયું. ને પછી સાકર  
લવજી સાથે ત્યાં આવીને વસી !

લવજી મન સાથ સમજતો, કે હાલની ફેશન પ્રમાણે પરણ્યા આમળ  
'લવ' કરવાનું સાધારણ છે, તેમ સાકરથી લવ કરતી હશે અને તેથી  
આવી રીતે જુદુંજ કોટેજ લઈ પરણ્યા આગળ પરણ્યા પછીનો સંલગ્નો  
સરંજામ આગમચથી તૈયાર કરવા માટે તે કંઈ ખોટું કરતો નથી; એજ  
માન્યતાના પ્રતાપે તે સાકરના શીશાંમાં ખાસ્સે મજેહથી ઉતરતો ગયો !

થોડાક દીવસમાં લવજીની ગોયા નવીજ દુન્યા બની ગઈ. તે પોતાને  
પોતાના જેવો સુખી જગતમાં કોઈજ નહીં હશે એવું સમજવા લાગે,  
અલબત્ત "જેરનું સુખ તે જેહાનનું સુખ ! " પણ તેને ક્યાં ખખર હતી  
કે આ તો ઇમીટેશન મેરેજ-નકલી લગન-સાકરીઆ શેહાદીનો સંલગ્નો  
મામલો હતો !

સાકર તેને તેની કોટેજ મધેની હાજરીનાં ફરમીયાનમાં એવી તો  
સુલભદર્શક શીરો પાતી કે તેની કેફમાં તે લગન જેવી બાબત માટે ઉતાવળ  
કરવા કહેવાનું લવજીને લાલુજ નહીં થતું.

જો કે હસ્તાં હસ્તાં એક દીવસ લવજીએ પુછ્યું કે આપણે ચાર  
ચોખ્ખા નાંખી લઈએ તો કેમ ?

"ઓ તે હમણાંથી તે કહાં હું તમારી નથી ? કે વરી ચાર ને છ  
ચોખ્ખા નાખ્યાની દોરાદોર કરોછ ? થઈ રહેશે. તમે જે દહારે કહેશે  
તે દહાડે હાથમા નારીયેર પકરી, ખુરશીપર ઢપ દેતી બેસી જઈને ચારના  
બાર ચોખ્ખા નખાવી દેવસ ! હી હી હી ! હાલને કાલથી તો કોણ એમ  
માનેછ કે આપરે માટી બૈયર નથી ? ને પરણેલાં નથી ? સૌ જાણેછ કે  
તમે જમીનની "માટી" અને હું સંધરની "અધર" છું. અને અને  
તેઓ બંને ખુશ થીજાજથી ખડખડ હસી પડ્યાં.

લવજ દીવસે ઝોરીસે સીધારે અને તેની ગરહાજરીમાં સલીમ અને વાધરાતી તે લવજ કોટેજમાં ટંકશાળ ઝોરીસ ખુલે !

તેઓ વારાફરતી બંને ચચાર કલાક ખાઇ પી પેસો ટકા લઇને છુ થાય કે સાંજે મોડેથી બીચારો લવજ ઠકિલો કોટેજમાં આવે અને સાકર તેને રાજરાજ કરી તેની થાક એક પલકારામાં ઉતારી કહાડે !

આમ અકાદ માસ વહી ગયો કે સાકરે પટામણેપણે કારસાજ શરૂ કરી...ને રસાઇને ઉચું મોંઢ કરી લવજ આવ્યો ત્યારે ખેઠેલી જણાઇ.

તેને કારણ પુછ્યું.

“અરયું હોટલનું તો તદન છગદા જેવું આવેછ ને મારી તબીયત બગરી જાયછ, તેથી કાલનું મેં બોણું મોકલવા ના લખ્યું તું, તેથી તમે આજે ગમે તે હોટલમાં ખાઈ લેવો ને હું લુખી રહેવશ.”

“ઝો તે કેમ અને, હું ખાઉ ને તું લુખી રહે ? ત્યારે તારે ઘેર તું કેમ ખાતી તી ?”

“ઝો તે તો મારાં કાકીને ઘેરનો કુક રાંધતો તો ! શું તેના હાથનું રાંધેલું; અહા એકસેલંટ ટેસ્ટ ! એ રાંધનારો લવલી બોય મારા કાકીને તાંહ બાર વરસથી છે, ને નાસ્લો ઉતો તેહારનો પોતાનાં બચ્ચાની માફક અમારે તાંહ પરોટાયલો ! જો લવ, તે બોયને અહીં બોલાવું ? એક રૂપીયો પગાર વધારે આપવા કહીશું તો તેની લાલચે દોરી આવશે ને એવું તો મળનું જાત જાતનું રાંધી ખવારશે કે જાણે જીવજ ખુશ થઇ જાય !”

પણ આજની વાત પહેલાં કરની, મનેબી રાંધતાં મળેનું આવરેય, તું જીગરને વારતે કંઈ કરી બધ આઉં ?”

અને જવાબની રાહ જોવા વગર કપડાં ફડોફડ કહાડીને રાંધણીમાં દોરયો અને ચમચો ભરીને ધી તાવી જરા મીઠું નાંખી ફટોફટ થોડાંક ઇંડા ભાંજીને તે ચમચી હાથમાં પકડીને કમરે હાથ દઈ ઉભો.

એટલામાં સાકર મચકાતી મચકાતી આવી “કેમજી તમુંને રાંધતા આવરેય કેહોય તે આયચ કે, ઉંહ શોભતાં આખી દારના ઇંડાજ કે ?”

“નહી-તું” કહે તો બીજી વાણી કરી નાંખું”-એમ કહી લવજએ ચમચી વડે તે ઇંડા કાળવી નાખી તેના ચારવેલાં બનાવી કહાડયાં !

“સાકર મટકો કરીને આગલા રૂમમાં ચાલી ગઇ, લવજ તેણીને સમજવા આવ્યો “જોની ડીયર આજે તો એજ ખાઇને આપરે ચલાવાએ, પછી વરી કાલથી કંઈ જોડવણુ કરી લઈશું.”

“નહી આ હું તો કંઈ એ છડાં શીડાં નહીં ખાઉં—તમે તમારે ખાધ લેવો હું કાકીને ત્યાં જઈ મજેહનું રાંધેલું હોશે તે ખાઈ આવશ. સોજું સોજું ખાધેલું તે હવે તો એવું ખાતાં શીક ચહરી આવેછ.”

આ વાત ચાલતી હતી તેટલાંમાં લવજની ઓશીસથી ટેલીફોન આવ્યો... કાંઈ અગત્યનાં કામ વખતે ટેલીફોન કરવાનો તેના એસીસ્ટન્ટને લવજએ હમેશાનો હુકમ આપી રાખ્યો હતો, તે પ્રમાણે તે એ બુક એકલોજ ખાઈ લઈ તરત તૈયાર થઈ જવા નીકળ્યો.

એક વાર ફરીથી સાકરને મળ્યો.

સાકરે ઠંડા મીઠા હાવભાવથી તેને સ્વાના કર્યો, અને ગયા પછી જામ ખીસકોટ ફ્રેટ બટરનાં ટીનો ઘડોઘડ ખોલી ખીજા છંડા બનાવી ફરીને સાકર કરારે ખાવા બેઠી !

## પ્રકરણ ૫૧ મું.

કેટલોક વખત પસાર થવા પછી લવજ પાછો ફર્યો અને નવી ખબર લેતો આવ્યો.

“વહાલી, મને ઘણાંજ અગતના કામસર મારી બહારગામની પહેરી-પર થોરા દહારા જવું પરેછ, હું તેજ વાતનો અંદોખસ્ત કરીને હમણાં ચાલ્યો આઉં છ, તુંને એકલું પરવું પડશે તેથી હું દલભીર છેઉં. પણ હીયર જેવું મારું કામ થશે કે વીજળીની ઝડપે પાછો આવશ.”

“હે, એ શું એકાએક ટાહુકા લાયા ? ઉં ઉં ઉં ઉં ! હું તમને છોરવાની નથી, કખીભી જવા દેવાની નથી. તમારા વગર હું મેઠ થઈ જવશ; ઓ, મારાથી કેમ રહેવાશ ? કેમ જવાશે ?”

હુંકમાં જેટલું બની શક્યું તેટલું ત્રાજક પાત્ર સાકરે લખ્યું. જાણે શેમ્યો જીવ્યતનો કેનજર સીન ! નકરી ‘પરીવર્તન’ ની શીલમજ સમજ લો !

જે દીને પાછો આવે તેની એક દીન અગાઉથી ખબર આપવા, ખાસ સમ સોગન ખાધને સાકર લવજને કહેવાને બૂલી હતી નહીં.

લવજ બહારગામ જવા ઉપડી ગયો અને સાકરની તો ગોયા દીવાળીજ થઈ ગઈ ! તેણી તે કેટેજની રાણી બની અમન ચમન કરવા

લાગી. પાટીમાં, લગનમાં. નાટકમાં, પોતાને ઘેરે, આમ તે મનભાવે ત્યાં ફરતી મગ્ન હોઈ જાય.

\*

\*

\*

\*

હવે લવજીનો જાની દોસ્ત ઉકર પેલી તરફ બહારગામની પેઢી પર જઈ સઘળા દેખરેખ વગેરે કરવા પછી, એરી તાવથી માંદો પડી ગયો, થોડા દિવસ ત્યાંની હોસ્પિટલમાં રહ્યો, જે કે ઉકરે પોતાની માતા તથા બહેન બચાવે કાગળ લખી તેની માંદગી વીણે લવજીને ખબર કરવા લખ્યું હતું પણ લીમજીનું સર્વ ચીત હાલને કાલ સાકરમાં પેઢીનું તે ઉકરનું કેમીલી કે બચાવે તેને જાની યાદ આવે ?

તે ન્યારથી કેટલેજમાં સાકર સાથે રહેવા ગયો ત્યારથી તેને ઉકરના કુટુંબને મલવાની રોજીંદી હાજરી પડતીજ મુઠ્ઠી, અને તેથી તે અત્યાર સુધી જાણી શક્યો નહીં, પણ ન્યારે ઉકરના આસ્પીટલમાં જવાને કેટલાક દહાડા વહી ગયા ને ઉકર વગર ચોક્કસ કામો માટે તે બહારગામની પેઢી-વાલાઓને જરૂર પડી ત્યારે તેઓએ મુંબઈની ઓફીસમાં તાર કરીને લવજીને મોકલવા કહ્યું. અને છેક ત્યારેજ લવજીએ જાણ્યું કે ઉકર સીક પડી ત્યાંની આસ્પીટલમાં પડ્યો હતો.

પણ આની તરફ લવજીનું ઉપડવું થયું કે પેલી તરફથી સાંજે તાંજે થઈને ઉકરનું મુંબઈ આવવું થયું, એટલે બંને દોસ્તો એક બીજાની હીલચાલથી અંજાણજ રહ્યા.

ઉકર મુંબઈમાં ઉતરીયો તેજ દીને તેને પોતાની માતા અને બેન બચાવે મોંઘથી સાંભળ્યું કે આજે તેને, ફ્રેંડને ત્યાં લગનમાં જવાનું તેને તેડું હતું.

તે જવાન લવજી કરતાં ઉંમરે ત્રણ વરસ નાનો હતો. કદે મધ્યમ, મોઢાનો શેપ સારો અને 'ફેર રકીન' હતો. ને તેથી તે ન્યાંબી જાય ત્યાં જલદી આવકાર પામતો મોજીલો અને ડોલ્યા સ્વભાવનો હતો. તેથી તેને થયું અને તે ગયો.

હવે એજ લગનની મેજબાનીમાં ભોગ ભોગે સાકરને પણ તેડું હતું અને તેથી પણ જરા શેમ્પીનથી ગરમ થઈ કોઈ વાતચીત કરનાર શોધતી ફરતી હતી.

એતેકાક લાંબે છેતેથી તેની નજર ઉકર ઉપર પડી, તે સોહામણો જવાન કોણ છે તે જોવાની જરાસાથી હોલમાં તેથીએ હાલચાલ કરવા માંડી.



સધળા મેળખાને જમવા ગયા હતા. અને હોલમાં એકાંત હતું.

અત્રે ઉકરની પછુ તેના પર નજર મળી. એટલે તે ઠાવકા જવાને તેણીને દુરથી આવતી જોતાં છટકું માર્યું.

તે એક વચમાં પડેલા સોફાની પાછલી બાજુ જાય જાયતો ન હોય તેમ ઉભો રહ્યો.

જેવી સાકર તે સોફા પર બેસવા જતી હતી એવું તેને જણ્યું તેવીજ પોતાની હેટ તે બેઠક ઉપર અલકસે ઝુકી દીધી. અને સાકર આબાદ તે ટોપી ઉપરજ બેસી ગઈ.

ઉકરની મતલબ આ ત્રીક કરીને તેણીની સાથે વાતમાં ઉતારવાની હતી—અને તે આબાદ ફળી !

“ઓ આખ એમ વેરી સ્પેરી”—સાકર તે ટોપી પર બેસી જવા પછી તરત ઉઠીને ટોપી ઉકરને ઉંચકી પાછી આપતા બોલી.

“ઓ ધીસ ઓલ રાઇટ ! એમાં કંઈ નહી, હું તો મારી ટોપીને એટલી બાયગશાળી સમજુ છું કે—”

“ઓહો ! તમે કંઈ બધુ જોલી લાગો છ ? કંઈ જેવાની એમ ટોપી દબા જાય તો નાંખના બીંમરા ફેરવી નાંખે !”

“હ—પછુ હું બીંમરાની મચ્છી ખાતો નથી એટલે મારા નાખને બીંમરાંજ નથી—હીહીહી !”

“હીહીહી” સોફાની એક બાજુ ખસી જગા કરી આપતાં સાકર વળગું હતી. અને ઉકર તેની બાજુમાં વાંકો ટીકો થઇને બેસી ગયો.

“હ, આય લગનવાળાં તમારાં કંઈ સગાં થાય કે ?”

“નહીં—કેંડ !”

“અંહં તેમાંજ તમે ઝાઝા બેરાયા વગર અહીં એકલા અટુલાં ફર્યા કરો છ !”

“ને—તેમાંજ તો એક મીઠી દોસ્તી વધી !”

“તે વેરી કોલુ ?”

“મારી બાજુમાં બેઠેલી ગોલાખી ગર્લની. વેરી કોલુ ?”

“હીહીહી તમે જખરા રમુજ ને હાજરજવાખી લાગો છ. વેલ તમારું નામ જણવાની મને રજા છે ?”

“વેલ ત્યારે મને પૂછવાની રજા છે કે મારી સાથે વાત કરનારાં “સ્વીટ ફેશ” વાલાં લેડી મીસ છે કે મીસીસ ?”

અને સાકરે પોતાના હાથમાં પકડેલાં મોઢરાના પુલનું બટન મુકવાને મહે પોતાનો હાથ નાક આગળ ધર્યો. એવી બારમાથી કે તેને વીડી વગરનો હાથ જોઈ પેલો ગૃહસ્થ સમજી શકે કે તે કુંવારી છે.

અને ઉકરે તરત તેજ પુલવાળો તેણીનો હાથ મકડી પોતાના નાક આગળ ધરતાં બોલ્યો. અહા શું ખુશબોદાર મોઢરું, શું નરમાસદાર આંગલાં, બનેલી સાથે મળીને એક તાજગી ભરેલી ખુશબો આવેછ !”

અને તે પુલવાળો હાથ આમ બોલતાં બોલતાંજ સુંબી આંખે દાખીને પોતાને હોઠે લગાડ્યો.

સાકરની હીમત વધી.

હોલમાં અવારનવાર કોઈ કોઈ આવતાં જતાં જોઈ તે બોલી.

“એ બાગમાં જગે જગ ટેબલ ખુરશી સાથે જીણી, જીણી ડીકાન્દરોમાં છરિ શીપ કરવાનું મુકયુંછ તે જોયું કે ? એ વરી આય લોકે નવીજ પહેલ કહારીછ હં, કેવું મજેહનું, ચાલો-આપરે બાગમાં જઈ એકાદ ટેબલ પર ગોઠવઈ જઈયે” સાકરે પોતાનો હાથ ઉકરના હાથ પર મુકતાં કહ્યું.

અને તેઓ બંને જાણે કેટલાંક વરસની ઓળખ હોય તેમ પાંખડા વળગીને તે ટેબલ પર ગોઠવ્યાં, અને ધીમે ધીમે શીપ કરી એકેકનાં મોઢમાંની ચીઝ ખીસકીટ કરડતાં જઈ મોઢે સુધી મેહબતી ગુફતેગુ ચલાવી.

### મકરણ પર મું.

[જેહરી નાગજીનો નવો ઝટકો ! શીરાજ સીફત, લવ-કારનાં પેડાં જોરમાં ! જીતેલું બુલબુલ-બાણે ગોલાખી પીચ ! “બ-બા, પારકા માટીડા આગળ વાત કરતાં મને તો શરમ લાગે !” એા બોળા ભરમારે આ લમરરાનું ચક્કર લાનથી વાંચો. એ શું કહેવાય, ધત્તીકંપ કે સત્તી કંપ ?-“એા તમારા પરથી બધી આવરઈ બઉંદે, એવો સમજદાર વર તો લાખમાંથી એકમી નહીં મલે જો !”]

ઉકર, લવજી કરતાં સેજ ઉંચો પણ ઉંમરે નાનો ને દેખાવો હોવાથી સાકરનું મન તેના તરફ વીશેષ ખેંચાયું. તેથી તે લગનનાં હોલ-માંથી તેણી ઉકરને બાગમાં ગોઠવેલી એકાંત ટેબલ ઉપર તેડી ગઈ.

ઉકર, સાકરને મીસ સમજતો હતો તેથી અંકે કરવા તેણીને પુછ્યું કે “તું પરણેલી છે કે ?” તેણીએ જવાબ આપવાને બદલે મીસ હોવાની સમજેલીમાં કુલ સુગતા વીટી વગરના પોતાનાં આંમલાં બતાવી કેવી સીફત કીધી હતી તે આપણે વાંચી આવ્યાં.

આટલી ટુંક મુદતના અરસામાં જવલેજ ફાઇ આવાં ધરાંપરાં પર આવી જતાં હશે. પણ સાકરની શીરાળ સીફત ઝારજ હતી, તેણી પોતાનો સીપ કીધેલો એમખીન તેનાં મોંહ આગળ ધરી સીપ કરાવતી, મોંહ સમારવાનાં વેકર વગેરે તેનાં મોંહમાં મોંહસા મોંહસીથી દાબતી અને એવી એવી ચુકિતઓથી તેણી ગમે એવા “સોઅરમેન” ને વટસાવતી. તેજ પ્રમાણે ઉકર જેવા રંગીલા જવાનને પોતાનો બનાવતા તેણીને શ્મ વાર ?

વાત આગળ વધી.

અને ઉકર ને સાકરનાં લવ-કારનાં પૈડાં જોરમાં ફરવા માંડ્યાં, તેઓ સીનેમા નાટક, ડેન્સ, પાર્ટી વગેરેમાં સાથે હાજરી આપવા માંડ્યાં.

વળી ઉકરે ધણીક ભેટ સોગાદો તેણીને આપી, જેમાં પેલાં પેટન્ટ આટરખી હતાં !!

એક દીને જુહના દીલખુશ દરીયાને કીનારે તેઓ નાહવા ઉતર્યાં, અને તેમની દોસ્તીમાં કાંઈ બાકી કચાશ રહી હોય તો તે સંપુર્ણ કરી. અજબ જેવું કે આવાં પાપીઓનો જુહના દરીયામાં ભોગ ન લેવાયો અને સહીમલામત કીનારે પાછાં ફર્યાં, જ્યારે ધણીવાર નીર્દોષ બેગુનાહો ત્યાં મોતનાં મોજાઓમાં સપડાઈ માર્યાં ગયાં હતાં.

કીનારે પાછાં ફર્યા પછીથી તેઓ કલાકો સુધી રેતીમાં નાસોગોસો રમ્યા કીધાં.

ઉકરે રેતી ઉપર તરેહવાર લવ લબઝો લખ્યા અને સાકરે તેનાં મનગમતાં જવાબો આપ્યા.

તે પછી એક ઝાડને છાંયડે છબી આટી મોકવી તેઓ કલાકો સુધી ખુશ ગોફતેગોમાં બેઠાં અને અંકેકને જીંદગી સુધી કાલોકરાર અપાઇ ગયા !

ટુંકમાં, આજકાલ સાકરના હૈયામાંથી-લવજ અને બીજાઓ પેનસીલે લખેલું એકાદ કાગળ સફાયત રબરે લુસરાઇ જાય તેમ-લુસરાઈ ગયા !! અને તેણીના આંખમાં બસ મનોહર મુખડાનો ઉકરજ તરી રહ્યો !

એક દીને ઉકરને ધરે લવણનું કાગળ આવ્યું કે લવણ જે દેશાવરની પહેડીએ ગયેલો હતો ત્યાંથી પાછો ફરે છે માટે ઉકરે સ્ટીમર પર લેવા આવવું. આ ખબર જાણી ઉકર તો હરખાઈ ગયો કે તેનો વહાલો રશીક આવી પુગતો હતો, તેથી તે તેને સ્ટીમર પર લેવા ગયો.

દુરથી લવણને આવતો જોઈ ઉકરે રમુજને ખાતર તેના તરફ પીઠ કીધી, જેઓ તે તેની નજીકથી ચાલી જતો હતો તેવી, એવી તો પગની ઝાંટી મારી કે લવણ ઉંધે મસ્તક પડ્યો.

“અરરર કાણુ ?—એકરકયુઝ મી !”

“કાણુ ઉકર ?” કેમ બચ્ચા, મને આવતાંની સાથેજ તારી રમુજને ખાતર જમીન મપાવી મને વધાવી લીધો કે ?”

“ઓહોહો, કાણુ લવણ કે ? અરરર, મને નહીં ખબર, ચાલ વાઈ તુંને સગનમાંજ રૂપો પાચો હોશે !”

લવણ અને ઉકર બંને મીત્રો એકેક પર જીવ આપતા હતા. તે તેથી મોજીલો ઉકર અવારનાર મશકરી ઠાંનો ઉઘોગ કરી ગમત કરતો. તેઓ એકેક ઉપર કેવા અચુક ફીદાગીરી ધરાવતા હતા અને એકેકની મુશ્કેલી વેળા કેવા એકમેકના મદદગાર થતા તે આપણે આગળ વાંચી આવ્યાં છીએ.

ઉકરે અત્રે તે દેશાવરની પેઢીપરથી મુંબઈમાં પાછો નહી ધારેલો કેમ જલદી આવવા પામ્યો તે વીરો લવણ આગળ ખુલાશો કર્યો.

“વાઈ તે તો ઠીક; પણ કેમ બચ્ચા, વરી કાંઈને તારાં પેટેંટ આટર બ્યાટર પહેરાવ્યાં કે ?” લવણએ તેવાજ મનકના “તોન”માં પૂછ્યું.

“ઓહ યસ, તેમાં વરી શું પુછવું પરે ? મારાં એ સ્પેશ્યલ મંગાવેલાં પેટેંટ આટર, જે બી લેડીના પગનાં નાજીક ટેટાં પર શોભેલાં જોય એટલે તું જાણી લેજે કે સેવકનીજ તે મનમોહક માહજુબ !”

“આહાહાહાહા !” અને તે બંને જણુ સાથેજ ખડખડ હસી પડ્યા.

“પણ હા. ખરા ઉકર તું જાણે છે કે હું તો પરણીને સીંગલ હતો તેનો ડબલ થયો !

“હેં એ શું બકેછ ?—ક્યારે ને કાંઈ ? હમણા બહારગામથી કાંઈને સાથેજ લેતો આયોગ કે શું ?”

“અરે નહીં રે, તું અહીંથી આપરી બહારગામની પહેરીએ ઉપરી ગયો. તે પછી એક પેઢીએ મારી પર દીલ લગાવી દીધું !”

“છટ, હું માનુંજ નહી. તારા જેવો એક મારગી માણસ, એમ શેરા દહારમાં ચટ ને પટ અલક્ષે પરણી જાય ને કાંઈને સગાં વહાલાનેથી ખબર નહીં પરવા દે એ મારા મગજમાં ઉતરતું નથી.

“ત્યારે શું હું મક્કરી કરું? ડીયર હમણાજ મારી સાથે ચાલ હું તારી ખાતરી કરી આપું કે કેવું બુલબુલ હું જીતી આયોજ?”

ઉકર જરા ગંભીર બન્યો. તે મનમાં વીચારવા લાગ્યો કે લવજીએ એ શું એકએક કરી નાખ્યું! તેની બહેન બચ્ચાની ઉમેદ તો મનમાંજ રહી જવાની.

“તું શું વીચાર કરેછ. મેં એક જુદો કોટેજ લીધોછ અને જેરબાર માંડીને પરવારીથી ગયોછ, ચાલ આવ મારી સાથે, મારું ઘર તો જો. તેનો લપકો ને મારી વાઇફનો મુખડો જોઈને તું અજબ થઈ જશે! તું એમજ કહેશે કે તેના માળ તો જાણે ગુલામી પીચ?”

“એક દહારો તેણી સાથે મારો મેળાપ થયો તે તેને હુંખી ગમી ગયો ને અમે એક થયાં. તે એવી મને ચાહેછ કે દુન્યામાં કોઈએ એવો મને ચાહ્યો નથી; ચાલ આવ મેં નાનું રમકડાં જેવું કોટેજ લીધુંછ તાંહ જઈએ. એ ઘેરી એવી તો હસમુખી છે કે તેની મગજમાં તારો આખો દહારો કહાં પસાર થઈ ગયો તે માલમથી નહીં પરશે.”

“તે સાથે દીલ બોળા દોસ્તે ઉકરને બહોંસ કરતાં કહ્યું. અને જાણે ઉકર લવજી સાથે ધસડાતો હોય તેમ, કે મને લવજીને ઘેરે જવા કમુલ થયો.

કે મન એટલાં માટે કે તેની બહેન બચ્ચાં લગનની વાત સાંભળી ધણી હુંખી થશે એવું તે નકી ધારતો હતો, વળી બીજું કારણ એ કે તેની નાનપણની અમામ દોસ્તીમાં લગનથી ખલલ થશે.

અત્રે લવજીએ પણ પોતાના દોસ્તને ઠાપ આપી હોય તો જનમમાં આ પેહેલીજ વાર હતી. તે નકીજ માનતો હતો કે સાકર સાથે હવે પરણ્યા બરોબરજ હવું અને તે એકજ પરણવાનોજ એટલે “લગન થયાં” એવું ઉકરને સમજવા દેવામાં કાંઈ ખોટું હવું નહીં અને તેથી એ લગન પાછળથી થવાનાં છે એવું ખુલ્લું કહેવાની તેને કશી અમત વીચારી નહીં.

## અકરણ ૫૩ મું.



“જો આય માઈ હોમ, કેમ મળેહનું છે કેની?” તે એક નાના બગીચા સાથનું નાનું કોટેજ ઉકરને દેખાડતાં લવજી બોલ્યો. “ચાલ હવે અંદર, ઓસકાયા શાનો કરેછ?”

ઉકર વરુડાપર ઉભો રહી અંદરનું સચ્ચચીલું જોવા લાગ્યો અને લવજી સાકરના રૂમમાં હરખભેર ગયો.

“ઓ મારા જનન! આણું તુંને મારા બધા પ્રાન” સાકરે લવજીને જોતાં સમેત લાંબા પોહલા હાથ કર્યા અને જ્યાં તેણી સોફા ઉપર બેઠી હતી ત્યાં લવજી દોડી જઈ તેણીને મલ્યો.

થેડીક શરૂઆતની ઘટતી વાતચીત પછી લવજી બોલ્યો—“જોની હીયર, તુંને એક ખુશ ખબર આપવાની છે. મારો એક જીવ જનન દોસ્ત. કે જે મારે મનથી એક ભાઈથી બી વધારે છે, તે મારી સાથે લાયોચ-મેં તેને કહ્યું કે અમે પરણી ચુંકાછ, આપરે પછ્યે તેટલા વરીતું ભાંગરો વઘતી મા-તે હીયર જરા હું તુંને ઈન્ડ્રોડયુસ કરાઉં, જોજોની એવો હસ-મુખો છે કે બોલ્યે વાત નહીં.”

“જા-બા આવા મેલા ઘેલા અવતારમાં કોઈ માડીડા આગલ દોરી જવા મને તો બા નહીં ગમે; વરી તમે કટલે વખતે આવા ને તમારી સાથ વાત કરવાની છોરીને બીજાને કાંહ મળવા આઉં?”

“અરે ઘેલી છે—જ્યાં લાંબે જવાનું છે—જે પાસેના ઓરડામાં તે ઉભેલોછ.” તેણીને સોફા પરથી ઉઠાડી ઉપાડી ઉભી કરતાં લવજીએ કહ્યું.

“શું જો તમેથી! બીજી વખત તેને મલશું. હાલ તો આપરે એકલાંજ આહી વાત કરીયે. મને તો આવધા શરમ શરમ લાગેછ—”

“ચાલ શરમ લાગેછ તો જોઉં તારી શરમ ઓય લાંગી જશે,”

અને લવજીએ તેણીને કમર અને પગમાંથી એક પલકારામાં બે હાથોએ ઉચકી, ઉકર ઉભો હતો ત્યાં નજીક લઇ જઈ તેણીને ઉતારી.

પહેલી નજર તેણીના ઉપર ઉકરની પડી.

અને “ઓ ખુદા!” નાથો-ધર્મી માડી હોમ એવું તેને જણાયું.

“ઓ એ તો મેં જેણી સાથે દીવસો સુધી ખાધપી ને યોજમજાદ કરીધી, જનમ સુધી મારીજ થઇ રહેવાના કસમ પર કસમ લીધેલા, તેજ આએ ઝોરત કે જેણીએ પોતે કેવલ કુંવારીજ કન્યા હોવાનું કહેલું !”

એટલું મન સાથ પટપટી ઉઠર તેણીને ડાળા ફાડી ને એકી તસે જોઇ રહ્યો.

માત્ર એકજ પળ !

અને સાકરની નજર પણ ઉઠર પર પડી. “ઓ એ તો મારે નવો પ્યાર !” તેની પણ મન સાથ બબડી, તેની સાંચું જોઈ શીકી પડી ગઇ.

મરીબ બીઆરો લવજી !

આ એક સેકંડના સીતમાં તે બંનેની છાતીમાં શું ઉમલયામલ થતી હતી તેનું તેને રજબારથી લાન નહીં હતું.

બંને જણ અરધી મીનીટમાં અરસપરસ આમલો પામી ગયાં. જે ઉપર લવજીનું ધ્યાન હતું એંચાયું નહીં.

“કમ ડારલીંગ, તું ફાજનેબલ સુધરેલી હોઇને કેમ હસ થઇને ઉભીછ. મારા જીવજન રશીકને સેકહેંડ તો કર, એમ એકદમ દમગ આની જોઇ, એ કંઈ છુત છુત છે કે ?”

“ઉઠર ડીયર, આએ મારી વાઇફ !”

“સાકરજનન, આય મારો જીગરજનન દોસ્ત !”

“અને મુસકેલીએ ઉપર દમ એંચી તે બંને જણને અલગ આંગલે સેકહેંડ કરવી પડી.

તેણીને સ્વપ્ને પણ નહીં કે લવજીનો દોસ્ત તે ઉઠરજ હતો અને ઉઠરને ખબર નહીં કે તે લવજીની પરજીતર તેજ તેની પ્રીયા હતી.

એમ સાકર ગુંગસ જેવી ઠંડી કેમ પડી ગઇ તે વીશેના ચુમવાડાનો સવાલ કંઈ હતો તો લવજી પુછે તેટલામાં લવજીને આપ્રીમમાંથી ટેલીફોન આવ્યો કે—

“લરત આવી જવ, અગતનું કામ છે.”

જે પછી તેના મનમાંથી એ વીશેનો વીચારજ બુલાઈ ગયો.

તેનું મન હવે સીધું આપ્રીસ તરફ દોરવાયું.

તે તરત ફેસ કરી તૈયાર થયો. ઉઠર પણ તેની સાથે આવવા લાગ્યો જેણે અટકાવી લવજી બોલ્યો—

“એ તું જ્ઞાનો સાથે આવેય, કાંઈ અગતજ્ઞેયું કામ હોશે તે કરી લઈ હું પાછો ફરશ, તેટલાં બેટર કે મારી વાછક સાથે વાતચીત કરતો તું બેસ.”

ઉકર તેમ ના કહેવા સાથે આવવા હજી કાંઈ બોલે તેટલાં તો આશરો દાકરો લવજી તે કોટેજ છોડી ગયો.

હવે ઉકર અને સાકરનો શીન ઝોક જોવા જોમ બની ગયો.

ઉકર મીનીટો સુધી ગુસ્સાથી ડોળા કકરાવતો સાકરના મોંહ સામું દીકી રહ્યો.

અને સાકર કાંઈ જાણે જાણતીજ ન હોય તેમ ગુંથવાનો સુધયો જીતમાં કરડીને મળકની નજરે ઉકરના મોંહ તરફ જોઈ હસ્યા કરતી હતી.

“હવે મારા દોસ્તને હું તું મોહજીવું બતાવશ?” દાંત કચકચાવી મુઠ્ઠી મુખાવતાં ઉકરે ઉશ્કેરાઈ બોલવા માંડ્યું.

“તું તો કહેતીતીની, કે હું નરી નરી કાચી કુમારીજ છેઉં અને કાંઈને વરી નથી ! કેવો દજો ? મને કેવી ઠાપ ?”

સાકરે જ્ઞાનો કરો જવાબ દીધો નહીં.

તેણી મુઠ્ઠી ઝોક દોરી દાંત કરડતાં વધુ નાજો નખરાં અને પ્યારથી ઉકર તરફ બાડો ડોરો કરી જોવા લાગી.

વધુ ખેંચાણ કરવા તેણીએ હસતો ચહેરો રાખી મોહબતને દાકરો કીધો.

પણ તેથી ઉકરને કશી અસર થઈ નહીં, તે મજબૂત રહ્યો, બલકે વધુ ગુસ્સે થયો.

હવે સાકર વધુ થોભી નહીં.

તેણીએ તરત ઉઠીને ઉકરના ગળા આસપાસ હાથ વીંટાળી દીધા અને પોતાનું માથું ઉકરની છાતીપર નાખી દીધું.

“બસ હું તુનેજ ચાહુંય, ગમે તો મને મારી નાંખ, પણ તારા શીવાય મારું કાંઈ નથી.”

“તું ધુતારી છે-કમારી છે, હું મારા દોસ્તને કદી નીમકહરામ થાઉં નહીં.”

“ઉકરે તેણીને પોતાના પાસામાંથી ખસાડી એક તમાચો લગાવ્યો અને ગુસ્સાના આવેશમાં એક હડસેલો માર્યો.

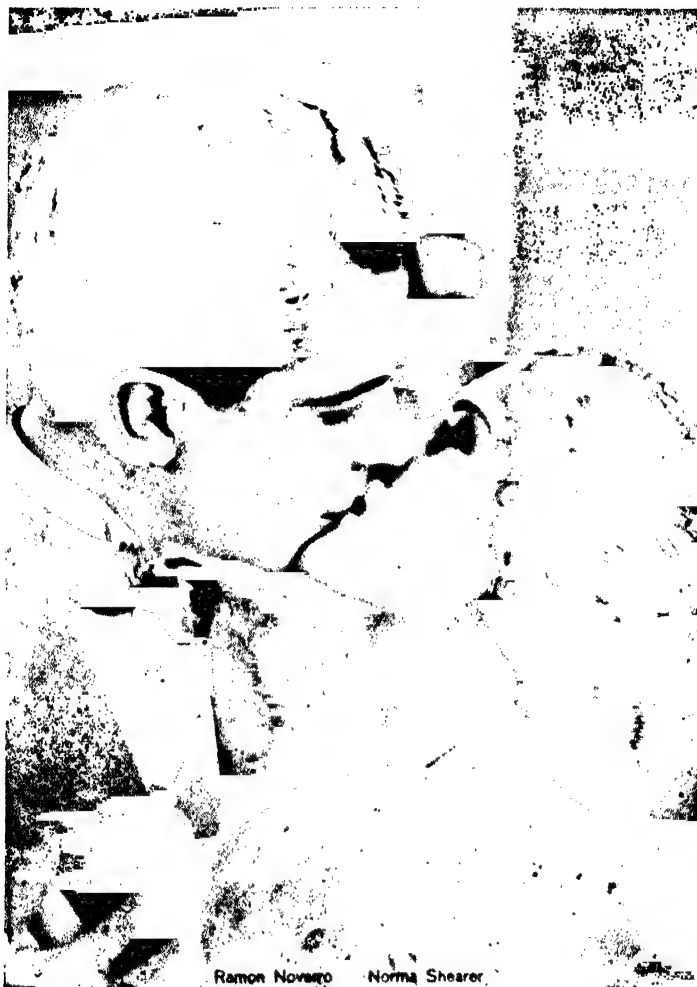
એટલે સાકર નીચે પડી ગઈ.





અને દોસ્તીમાં કાંઈ કચાશ રહી હોય તો તે  
સંપૂર્ણ કરી !

(પાટું ૨૧૯-સાઈન ૧૭ મી.)



Ramon Novarro

Norma Shearer

ઉકરનો ગુસ્સો હવામાં ઉડી ગયો, અને અતે.....

(પાનું ૨૨૫-લાઈન ૧૨મી)

નીચે પડતાંજ સાકરને જાણે કેવુંક વાગું હોય તેમ થંભ થઇને પડી રહી અને ધસાધસ રડવા મંડી.

ઉકર ગભરાયો.

તે શુંચવાઈ ગયો કે હવે શું કરવું ? રખે વાત વધી પડે એમ ધારી અને તે દીલ આકંઠક ચહેરા તરફ વાંકા વળ્યો.

જરા વધું વાંકા વળી તેણીનું માંથું ઉંચકી જેવી ઉઠાડવાની તેને કાશેપ કીધી કે એક ત્રાપ મારી સાકરે તેની બોચીપર હાથ ચીટકાવી મુક્યા; જે એવી રીતે કે કતિા તે નીચે પડે અથવા તો જોર વાપડી ઉંચકી લેવાનીજ તેને ફરજ પડે !

અને તેવીજ હાલતમાં તેણીને ઉંચકીને સોફાપર તેને મુકવી પડી.

પણ અહીં સાકર તેને છોડે જ્ઞાની ?

ઉકરનો ગુસ્સો શાંત કરવા તેણીએ વધુ જોરથી તેનાં ગળામાં હાથના આંતા માર્યા અને તેણીએ તેને ખુશ કરવાની મુક્તિઓ લગાવી.

ઉકરનો ગુસ્સો હવામાં ઉડી ગયો અને અંતે અકાળ હેતથી ઉકરને વલગી પડવું પડ્યું.

પાંચ-દસ મીનીટ સુધી આ નાટક ચાલ્યો.

જેમાં દર મીનીટે તેમની જુની પ્રીતીનું જોશ ઉછલતુંજ ચાલ્યું.

તેઓને લવજ કે દુન્યાદારીનું કશું ભાણુજ રહ્યું નહીં.

પણ તેટલાં તો નહીં ધારેલો જલદીથીજ લવજ અલગું બારણું ઉઘાડી પાછો આવીને ઉભો !

એકાદ મીનીટ સુધી તો બંનેની નજર લવજ પર પડીજ નહીં.

પણ જ્યારે નજર પડી ત્યારે પહેલી સાકરનીજ પડી, જેથી તેણીએ રડી પડી જાણે ઉકરને પોતાં આગળથી ખીસાડતી હોય તેવા મક્કર કરવા માંડ્યા.

જે પછી ઉકરની નજર લવજ પર ગઇ, તેવો તે તરતજ અતિ સ્પર્શીદો બની ખડો થઇ ગયો.

અને સાકર ઉંધે મસ્તક પડી ફેડિફેડ રડવા મંડી ગઇ !

લવજ કમરે હાથ દઇ ઉશ્કેરાયા વગર શાંત ઉભો હતો.

જો કે આ જોઈ તેનું જીગર વીંધાઇ ગયું હતું. અને મોંહ ફીક ફય મારી ગયું હતું.

ઉકરે લવજી આગળ જઇ ગલગલતે સાહે કહ્યું—“હું ધણેજ શર-  
મીદો છેઉં ને માંશી માંગુછ.”

લવજીએ ગુસ્સાથી તેને એક લપડાક લગાવી અને ઉકરે જમીન માંપી !  
હા ! આખા જનમમાં લવજી પોતાનાં દોસ્ત ઉપર ખરો ગુસ્સો થયો  
હોય તો તે આજે હતો.

ઉકર, કપડાં સરખા કરતાં ઉઠ્યો અને ફરી લવજીની નજીક કગરવા લાગ્યો.

“ હું ફરીથી માંશી માંગુછ. આય બનાવથી હું ખેલદ દલગીર છેઉં ”

હવે લવજીએ કાંઈખી મોંઢમાંથી કડવાં વેણુ ઉચારવા વગર એક  
આંગળી પોતાનાં હોઠ પર મુકી બીજો હાથ તેને દરવાજા લાક્ષી બતાવ્યો  
એટલે તેને એકદમ ત્યાંથી ચાલી જવા કહ્યું.

ઉકર ગયો તે છતાં હજી લવજી ક્ષિયારવંત ત્યાંજ ઉભો હતો; તે  
તકનો લાલ લઇ સાકર તરત રડતાં આંસુઓ સાથે ઉઠી.—

ઓ મારાં “જીઘઘઘઘવ” તેણી લવજીને વળગી પડી.

“ ઉં ઉં ઉં ઉં જા-આ ! ફરીથી મને એમ એકલી મુકાને કે  
જતા ના. ”

“ એટલે તું એમ કહેય કે એમાં તારો કંઈ વાંક નથી ? ”  
લવજીએ પુછ્યું.

“ હું કાંઈ દહારો તમારી આગળ જોડું બોલીછ ” સાકરે સવાલનો  
જવાબને બદલે પાછો સવાલ કર્યો.

“ હા હું જાણુંય કે ઉકર બૈરાઓની બાબતમાં જરા ચવીત્રો તો છે  
ને એને જેની તેની સાથે આસનાઈ કરવાની ટેવથી છે. ”

“ ઓ તમારી પરથી બધી ઓવરાંઈ જાવુરે, તમારા જેવા સમજદાર  
વર તો લાખમાંથી એકબી નહીં મલે જો !

અને સાકરે દસે દસ આંગળાંના કડાકા ફેડેલો અવાજ આવે તેમ  
ઓવારણા લીધા.



## પ્રકરણ ૫૪ મું.

[“બરથારે તમારાં લેજના ઢંગધરા!” અને મોહક માહ-  
બુધ ! “ડીધર ! તે તેને કંઈ ઉતેજન તો નથી આપ્યું?” એક  
સંકેત-વીનાશ કાલે વિપ્રીત બુદ્ધી ! જનમનો નેહાલ થવા માટે  
હલ્લા પર ત્રાપ ! જુગાર અને દારૂડયાનો રાજ ! લેને ગઈ પુત-  
ખોહ આઈ ખસમ ! ફાંસીને લાકડે બે ગુનાહ ! નાગ અને  
નાગણનો સેવટનો ડંખ !]

નખરાંબાજ સાકરના ચરિત્રથી ભોલો લવજ પુરોજ ભોળવાયો; અને  
તે સાકર ઉપરનો ધડીલરનો ગુસ્સો ભૂલી ગયો.

તેને તો ફક્ત પોતાના જીવજનન મીઠા ઉકર ઉપરજ ક્રોધ વસ્યો. તેને  
ઉકરની આગલી વર્તણૂંક યાદ કીધી, એક ઠેકાણે ઉકરે એક સ્ત્રીની બાબદમાં  
કેવી રીતભાત વાપરી હતી તે વાત પોતાના હૈયામાં તાજ કીધી અને તેને  
ચોકસ માન્યું કે તેની ગરહાજરીમાં ઉકરે પોતાની પતીવ્રત (!) સાકર  
ઉપર બળજબરીથી હુમલો કર્યો હતો !

જ્યારે ખરું સાકરનું પ્રાક્રમ-શું હતું તે આપણે ગયા પ્રકરણમાં  
વાંચી આવ્યાં છીએ.

એક સાંજે લવજ પોતાના કોટેજની બાહર ખુશ હવા ઘેરતો ઇંજીયર  
પર બેઠો હતો તેટલા ઇર્વાનીંગ ન્યુસ વેચતો છોકરો પેપર આપી ગયો. જે  
માહિલાં એક હેડીંગથી તે ચોકચો—

યુરોપની પ્રખ્યાત જ્વેનસન રોબર્ટની પેઢીમાં થયલી મોટી

ચોરી...ગુમ થયલા કહેવાતા બે ચોરીમાંથી એકનો મળેલો

પત્તો...હેડ એકાઉન્ટન્ટનું થયલું ખુન...ઉકર નામના

.પારસી જવાનનું ખુનના આરોપ માટે પકડાવું.

“યુરોપની પ્રખ્યાત જ્વેનસન રોબર્ટની કુંપની જેની કલકત્તા ખાતેની  
પેઢીનું કામક્ષજ મેશર્સ લવજ અને ઉકરની કું. વાળા બે પારસી જવાનો  
હસ્તક ચાલતું આવ્યું છે, તે મોટી પેઢીમાં ગયાં બુધવારે એક મોટી  
ત્રીજેરીમાંથી ત્રીજેરી ફાડ્યા વગર, ડુપલીકેટ ચાવી લગાડી કીમતી દસ્તાવેજો  
અને શેકડ નાણાંની ચોરી થઈ હતી. મજકુર ચોરી જે રાત્રે થઈ હતી,

તેને બીજેજ દીને એ પેઢીમાંથી ચીક એકાઉટ અને રામોશી બંને ગુમ થયાં હતાં; તેથી તેઓની ધરપકડ કરવાની શોધ ચાલી હતી, પણ આજે તાર મારફતે એક ધણીજ ચોંકાવનારી ખબર મલી છે; કહે છે કે જે રામોશી ચોરી કરી ગુમ થયેલો ધારવામાં આવતો હતો તે રામોશી પોતેજ તે પેઢી પર ગઈ કાલે પાછો ફર્યો છે. અને તે કહે છે કે ચીક એકાઉટનું ખુન કરતાં પેઢીના ચીક મીં ઉકરને તેને નજરો નજર જોયો હતો. અને મરણુ પામેલા એકાઉટનું સખ કેઠે દરયામાં નાંખેલું નહીં તો જમીનમાં દાટેલું હોવું જોઈએ; આ બનાવથી ગભરાઈને મુખાંધથી રામોશી નાહસી ગયો હતો પણ પાછળથી બીજાઓની સલાહથી તે પેઢી પર પાછો ફર્યો હતો. પોલીસ તરફથી તપાસ ચલાવતા પ્રથમદર્શક ખુનનો આરોપ પુરવાર થયેલો ધારી પેઢીના એક ભાગ્યા મીં ઉકરને વારંતથી પકડવામાં આવ્યો છે.”

તે પેપર માંહેલી મજકુર ખબર મોટી ઉસ્કેરાયલી લાગણી સાથે લવજી વાંચતો હતો તે વેળાએ તેની સાકર ઈઝીચેરનાં હાથા પર આવી બેસી જઈ તેણી પણ વાંચવા લાગી.

“મરેરે બીચારા પર એ શું આફત ! એા ખોદાય રખે ફાંસીની સજા બળ થાય !”

સાકરના આ વેણુ સાંભળી લવજીએ તેણીના મોંહ તરફ ટીકી ટીકીને જોયું, તેને શક ગયો કે સાકર ઉકરને ચાહતી હતી કે શું ? કારણ કે સાકરે અતી ધણું દયામણું મોંહ કરી રડવા જેવી બનીને ઉપલું કહ્યું હતું.

“ડીયરી, તું ખરેખર કહેછ કે એ ઉકરને તેં કંઈબી બિતેજન નથી આપયું ?”

“શું-જે, વહાલા તમે મારી ચલણમાં અત્યાર સુધી કંઈબી ખોટું જોયું ?”

“બસ ત્યારે એ મરે તો મરવા દેઉં, બલે પછી એ ગુનાહબી હોય ને ફાંસીને લાકડે ચઢેરે !” લવજી અરધું મનસે અરધું મોટે બડબડમે.

લવજી જે વેળાએ છેલ્લો બહારગામની-કલકત્તાની પેઢીએથી પાછો ફર્યો ત્યારે પેઢીના સઘળા કીંમતી દસ્તાવેજ અને મોટી રકમના અવેજો, મોટી ત્રીજેરીમાંથી કહાડીને એક નાની ખાનગી ત્રીજેરીમાં મુકી આવ્યો હતો.

વાત એમ હતી, કે મોટી ત્રીજેરીની ચાવી ત્રણ હતી, જેમાંની અંકડી ચાવી લવજી, ઉકર અને મરનાર એકાઉટ પાસે રહેતી હતી. એ સીવાય

ખીજ વધુ મજબુત પણ નાની એક જુદી ત્રીજેરી હતી કે જેની ચાવી ફક્ત લવજ એકલા પાસેજ હતી.

લવજએ ધારયું કે તે પોતે અને ઉકર કોઇ કોઇવાર કલકતાની પેઢીથી ગેરહાજર રહેતા હતા. દાખલા તરીકે છેલ્લીજ વાર ઉકર માંદો પડી હોસ્પિટાલમાં ગયો હતો. તેવે પ્રસંગે પેઢીનો સંબંધ જીવનગારો ખીજનું માથુસને બક્ષે હતો. આ કારણને લીધેજ લવજ એ સંબંધનું નગદ નાથું નાની ત્રીજેરીમાં મુકી આવ્યો હતો.

હવે આ ચોરીની જે ખબર મલી તે તો મોટી ત્રીજેરીને લગતી હતી અને તેનીજ ચાવી ત્રણ ત્રણ જણા પાસે હતી, કે જે મોટી ત્રીજેરીમાં માત્ર ઉપલગ કામ જોશુંજ થોકુંક નાથું તે રાખી આવ્યો હતો, કે જે વાત તે એકલોજ જાણતો હતો, અને તેથીજ તે પોતાના મન સાથે ખાત્રીભેર નક્કી સમજ્યો કે ખુની ઉકર સીવાય કોઇ ખીજેજ હોવો જોઇએ.

પણ અત્રે સંસારી કુસંપને લીધે ઉકરનો ખયાવ કરવાનું તેને મોકુફજ રાખ્યું, તેથી તે હાલ તરત કલકતાની પેઢીએ ઉપડી ગયો નહીં અને શું બને છે તે ત્યાંથી મલતા સમાચાર વાંચી હાલ તરત તો અહીંજ થોભવાનું તેને દરસ્ત વીચાર્યું.

કલકતાથી રોજાંદા સમાચાર મલતા ગયા.

ખુનનો ભોગ થયલા એકાઉટન્ટની લાસ ત્યાંથીજ એક ભોંયરામાંથી મલી આવી. ઉકરની સાથે રામોશીને પણ પકડવામાં આવ્યો હતો.

રામોશીએ ઉકરની વીરુદ્ધમાં અન્નયજ જેવી હુશીયારીથી એવી તો સીલસીલાબંધ જુગ્યાની આપી કે જે ઉપરથી જુરીએ બહુ મતે ઉકરનેજ તકસીરવાર ઠેરાવ્યો.

અને ઉકરને ખુન કરવા માટે ફાંસીની સજા થઇ હતી.

આ ખબર જાણી લવજનું દીલ અતી ઉસકેરાઇ ગયું. કારણ કે તે ખુનનો દીવસ તેજ હતો કે જે દીને ઉકર લવજને સ્ટીમર પર લેવા આવ્યો હતો.

લવજ કલકતેથી ખીજે ઠેકાણે ફરી સ્ટીમર મારફતે અત્રે આવ્યો હતો. અને કોર્ટમાં પડેલી જુગ્યાની પ્રમાણેના ખુનના દીવસે તો ઉકર લવજની સાથે હતો, ત્યારે ખુન ઉકરને હાથે કેવી રીતે થઈ શકે અને તેથી આવું ઘાટકી કામ તે એકલે હાથે કેમ કરી શકે ?

લવજીનો અવતાર સુડી બચ્ચે સુપારી થઇ ગયો હતો. તેને રાતે ઉઘ કે દીવસે જીખ લાગતી હતી નહીં; તે ચાહે તો હજીખી પોતાનાં જીગરજન દોસ્તોને જનમથી ખચાવી શકે તેમ હતું.

પણ અહીં સાકરપર કરેલાં હુમલાનું વેર તેને ડામાડોળ બનાવતું હતું.

ઉકરને ફાંસી દેવાનો દીવસ નજીક આવતો હતો તેમ તેમ લવજીને અંકડ વકડ થતી હતી. તે આખી રાત વીચાર વીચારે પોતાના ઓરડામાં ચાલ્યા કરતો હતો.

એક દિન રાત્રે સાકર સીનેમામાં એકલી જવા માટે તૈયાર થવા લાગી અને બબડતી બબડતી કપડા પહેરવા લાગી.

“તે એકલી નહીં જાય તો શું કરે? બરથા તમારા બેજનના કંઈ ઢંગ ધરા છે? કેટલી કેટલી રાત થઈ જરા શાંત થઈને સુતા નથી. આખી રાત ધપક ધપક ચાલ્યા કરો છ તે મને જરાખી ઉંઘ આવતી નથી—”

“આજે તો બલા રહેતી જરા સીનેમામાં જઈ તે પછી મારી કાઢીને તાંહિ જવશ ને તાંહિ નચીતિ ઉંધાવશ ને કાલે આવશ.”

આટલું બોલી તેણી ફકડી ચટકી જરા ઉતાવળે તૈયાર થવા, બુટ પોતાની નજીક લીધાં અને વહેલી મોજાં પહેરવા મંડી ગઇ કે જે વખતે સાકરનો હજીકો જોઇને અરથો રમુજમાં અરથો ગુસ્સામાં લવજી તેણીને એકીટસે જોતો કમરે હાથ દઈ સંમિજ ઉભો હતો.

તેણીએ ચામડી કલરનાં મોજાં સફાઇદાર રીતે પેહરી તેના ઉપર ચઢાવવાં એક આટરની જોડી કહાડી અને તે પણ એક પછી એક ચઢાવી દીધાં.

પણ ઓહ ! એ શું ?

તે આટર જોતાંની સાથે લવજીને ગોચા એક વીજળીનો આંચકો લાગ્યો !

તે આટરમાં એવું તે શું હતું, કે લવજી તેના તરફ ડોળા ફાડી ફાડીને જોઇ વલ્લો અને એક ચોકસ સીન તેના ખ્યાલમાં રમી રહ્યો.

હા—તે તેજ ! તે કમબખ્ત આટર પેલાં—પેલાંજ હતાં કે જે ઉકરે ખાસ મંગાવી તેની અંકડી જોડી પોતાનાં ખીસામાં રાખતો હતો અને લવજીને કહ્યું હતું કે—

“જે સ્ત્રીનાં પગના નાણુક ટેકાંપર એ શોભતાં જોય, એવલે પું બાણી લેજે કે સેવકનીજ તે મનમોહક માહબુબ !



એકજ પળ !

અને લવજીની છાતીમાં ગુસ્સાના અંગારથી આગનો એક મોટો બલુકો ઉભરી નીકળ્યો.

“ખોલ નાપાક ચંડાળ, કે આપ આટલે તુંને કાણે ભેટ આપ્યા ? મારા દેસ્ત ઉકરે આપ્યા કે નહીં ?”

“ઝોહ ! તે તમારા દેસ્તે ભેટ આપ્યાં તેમાં શું મોટું શબ્દ ગીયું ?”

“શું મોટું ચર્મ મયું કહેય ? ત્યારે તો દેખીશું છે કે તે દારૂ ખટપટ થઈ તે અગમઉની તું તેને મલેલી, ને હુંએ તેને ચાહીને દીલ આપેલું.”

“અસ કોષ્ટની ભેટ કચ્છલી એટલે તેને ચાહેલું કહેવાય કે ?” મને સારી જ્યુદીને લીધે એવી તો ધણીખી ભેટ મળે, તેથી શું શબ્દ ગીયું ?

“અરે મને નહીં ખબર કે તું આવી નફત ને બેશરમ એસ્ત છે. નામે સાકર પણ કામે શેહતાન—

આટલું ખોલી લવજીએ બેચાર થડે શક શપડાક લગાવી.

તે નજીક આવી તો તેણીને એક લાત લગાવી જમીન પર ફેંકી દીધી.

તે બેહદ ગુસ્સાબેર ત્યાંથી ચાલી ગયો.

લવજીની આંખે ફરી વળેલો પાપી પરદો તદ્દન ખુલી ગયો.

હવે તે એક કમાનમાંથી છુટેલા તીર માફક સ્ટેશન પર ધસ્યો ગયો.

“કલકત્તા મેલ” ઉપડવાને ફક્ત થોડીજ મીનીટ બાકી હતી. તેને એક ટેક્ષીની મદદ લીધી અને અનતી ઝડપે સ્ટેશન પર પુગાડે તો ટેક્ષીવાળાને ઈનામ આપવા કહ્યું.

તે પોતાના માથામાં પોતાને હાથેજ એક સુક્કી ગુમાવી મન સાથે પટપટયો “ખરેજ એક નાચીજ ઓરતને ખાતર મારા ખરેખરા સાચા દેસ્તને મેં બદલામ ફીધો, ને આયંદેહ તે ફાંસીએ લટકી કદાચ જીવથીખી જશે.”

\*

\*

\*

\*

પેલી તરફ આપણે આગલાં પ્રકરણે વાંચી આવ્યાં તેમ, સાકરને લવજી જેવો મોટો પેઢીનો શીકાર મલેલો હોવાથી વાધરો અને સલીમ કોષ મોટો દલ્લો મેળવવાની તજવીજમાંજ હતા.

તેથી જેવો લવજી કલકત્તાથી મુંબઈ આવ્યો હતો ત્યારે સલીમ અને વાધરો લવજીની પેઢીની “ખબર લેવા” ઉપડી ગયા હતા.

ત્યાં જમ તે પેઠીનાં રામોસી મારફતે તેઓએ જાણ્યું કે ત્રીજેરીની ચાવી એકાઉંટ પાસે હતી ને તે ટેબલના ખેંચવાના ડ્રોમાંજ કાઢી કાઢવાર ખુલ્લી પડી રહેતી હતી.

આ ખબર મળી કે વાઘરાને કલકતે રહેવા દષ સલીમ મુંબઈ લવજની હીલચાલ ઉપર દેખરેખ રાખવા પાછો ફર્યો, એવી ગણતરીથી કે જો તે નહીં ધારેલો કલકતે ઉપડી આવે તો વાઘરાને ચેતેલો રહેવાને અગાઉથી તાર મારફતે જણાવી શકે.

તે પછી રામોશીને હથીયાર બનાવી પોતે કાયદાથી બચી શકે તેવી રીતે વાઘરાએ પોતાનું કામ કાઢી લેવા પારકે હાથે મરઘી કપાવી !

પણ બધા દરમાંથી કાંઈ લેવટા નીકળતા નથી, કાંઈ દરમાંથી સાંપ પણ નીકળે છે તે કહેતીને અનુસરીને વાઘરાની હાલત બકર કાઢડતા ઉંટ પેસી જવા જેવી થઈ તે કેવી રીતે, તે આપણે આગળ જોઈએ.

### પ્રકરણ ૫૫ મું.

આજે ઉકરને ફાંસીને લાકડે ચઢાવવાનો દીવસ હતો. અને ઉકર કે જે વગર લેવે દેવે સજા પામી ચુકેલો તે મોહતની નજીક આવતી પજોથી હેબતાઈને લગલગ અરઘો અધમુવો બની ગયો હતો.

ફાંસીના માચડા આગળ લોકોનાં ટોળે ટોળા જમા થયાં હતાં. અને નેમેલે વખતે ઉકરને પોહરેગીરો લાવીને ફાંસીનું દોરડું ખેંચવાની અણી ઉપર હતા.

તેજ કટોકટ વખતે મેજસ્ટ્રેટના હુકમ સાથે લવજ એક દાબડામાંનાં બૂત મીસાલ ત્યાં પુટી નીકળ્યો.

અને ઉકર નામોશીથી કુત્રાને મોહતે મરતો તરત વેળા અટક્યો.

તુરત ફરીથી તે ખુનની તપાસ ડીટેક્ટીવોની ચાંપતી જુસ્તેજુ સાથે ચાલી રહી. અને લવજએ સાક્ષી પુરાવાથી પુરવાર કરી આખું કે જે વખતે એકાઉંટનું ખુન થયું હતું તેજ કટોકટ વખતે ઉકર કલકત્તામાં નહીં પણ મુંબઈમાં હતો.

વળી જે નાની ખાનગી ત્રીજેરીમાં જે કીંમતી અવેજી મુકી ગયો હતો તે સઘલા અનામત મળી આવેલા ફોર્ટ સમક્ષ રજુ કરીધા.

અને કાંઈપણ ડાઘ વગર માનસહીત ઉકર છુટી ગયો.

“ જોસ નાપાક ચંડાળ, એ જ્યારે કોણું ભેટ આપ્યાં ? ”

(પાતું ૨૩૧ - ૭)

(૨ લાઈન ૪ થી)



“ જોસ ને  
દોસ્તે ભેટ  
આપ્યાં તેમાં  
યે ભેટ  
શરૂ થયું ”

(પાતું ૨૩૧ -  
લાઈન ૬ થી)



“ જસ કોઈની ભેટ કબુત્રી જેટલે તેને ચાલેલું કહેવાય કે ? ”

(પાતું ૨૩૨ - લાઈન ૧ થી)

હોદ્દની સૌથી પુરાણી ને પ્રખ્યાત

# વીક્ટોરીયા બેકરી.

અરદેશર રૂ. કનફેક્શનર

દો.—પારસી બજાર સ્ટ્રીટ, કોટ,—મુંબઈ.

નોવેલ્ટી પુર્ણગની ઈસો, વીક્ટરી કેક, ચીકનપાઈ,  
પેટાસ, તથા તરેહવાર અફલાતુન પેસ્ટી,  
એ હમારી સ્પેશીએલ્ટી છે.

સુરતી તથા ગામઠી મીઠાઈઓ,—સુરતી પનીર, ગાળા,  
ચાઢી અથવા ટોપલીમાં હમારે ત્યાંથી મલશે.

દરેક માલ તાજે સંભાળથી પેક કરી અહારગામ મોકલીશું.  
હમારી “વીક્ટોરીયા બ્રાંડ” ચાહેના હખાઓ પણ મલશે.

લગન, નવજોત, કે વરસગાંઠ જેવા  
પ્રસંગોની વરદીઓ માંગો એટલા  
જથ્થામાં પુરી પાડીશું.

નવા ગ્રાહકોએ એક વખત અમારી દુકાનની  
મુલાકાત લઈ ખાત્રી કરવી.

પણ ત્યારે પેલું ખુન ઉકરે નહીં તો ખીજા કોણે કયું હતું ?

શું તે એક કરતાં વધુ માણસનું કામ હતું ?

હા, હતું તો તેમજ.

વાધરાએ આ સ્કીમમાં જનમનો નીહાલ થઇ જવાની વકી રાખી હતી.

તે લોકો આગળ વારંવાર બડાઇથી બોલતો કે “સધલી કાટના કાયદા મારા ગજવામાં રાખીને ફરંછ” તે મુજબ તેને આ કામ અતિ સફાઇથી કયું હતું.

પણ કમબખ્ત નસીબ ચાર આંગલ દુરનું દુરજ ! તેથી તેને આ નાંખેલા પાસાં કાંઈ પોખાર થયા નહીં !

એક તો ત્રીજેરી માંહેલો દલ્લો લવજીએ કંઇક ખુદરતી ખટકાથી અગાઉથીજ ખીસાડી લીધેલો.

ખીજું તો સલીમ મુંબઈ જઇ, સાકરની શીખવણીથી ગણત્રીમાંજ હતો કે દલ્લો હાથ નહીં લાગે તો વાધરાને આ વખતે લટકાવી દેવો.

એટલે વાધરાને સપડાવવાની બાતમી આપવામાં સાકર ને સલીમનો મુખ્ય હાથ હતો.

અને ત્રીજું ડીટેક્ટીવોની ચોંપવંત તપાસમાં તેનું બોપાળું ફુટી ગયું; કારણ કે રામોશીએ ન્યારે જોયું કે ઉકર તો ખુશાલ છુટી ગયો ને સધળું વાદળ તેના પર આવવાનું તેથી તેને વાધરાનું નામ પોતાને મદદ કરતા તરીકે ખુલ્લું પાડી દીધું.

પણ વાધરાએ એવું તો હીકમતથી કામ લીધું કે તેને ખુન કરવામાં મદદ કીધી હતી એમ પુરવાર થયું નહીં.

પોલીસની ચાલાકીથી તે ખીના વધુવાર અંધકારમાં રહી નહીં. એ સધલાં કારસ્તાનનો ગુનેહગાર રામોશી હતો અને રામોશીને ઉભો કરનારો અને ઉકરના નામ પર દોલવવાનો સધજો પલાન બનાવનાર સાકરનો ધણી વાધરો પોતે હતો એમ ખાત્રી થઇ.

તેને એકાઉન્ટ પાસેની મોટી ત્રીજેરીની ચાવી કાઢ સંજોગ વચ્ચે તકડાવી અને પાછળથી ત્રીજેરીનો માલ બરોબર હજમ થઇ શકે એવી ગણત્રીથી પહેલે એકાઉન્ટનું ખુન કરી તેને ત્રીજેરી ઉઘાડી હતી.

જે વખતે લવજી મુંબઈ આવ્યો, તે વખતે સલીમ અને વાધરો બંને જણા આ લુટ ચલાવવા કલકતે ઉપડી ગયા હતા અને તે પછી કેવી રીતે પલાન રચાયો હતો તે આપણે વાંચી આવ્યાં છીએ.

પણ ચાલાક પોલીસના ડરથી અને ઉકર ઉપર રામોશીને આગલી તકરારનું વેર હોવાથી અને ઉકરની બહેન બચા સાથે લવજી પરણતો અટકે

તેથી ઉકરનું કાટણું કહાડવા માટે ઉકર ઉપર ખુનના આરોપ ટોલાવવાને પેઠીપર રામોશીને પાછો જવાની વાધરાએજ તેને સલાહ આપી હતી.

પણ કાટથી તે સધળું આયંદેહ ખુલ્લું પડ્યું.

રામોશીને ફાંસીની સજા અને વાધરાને બે વરસની સખત કેદખાનાની સજા થઈ.

આ બનાવને થોડાક માસ વીટા પછી ઉકરની બહેન બચાં સાથે લવજીનું ગોઠવણ ગયું ને સાથેસાથે ઉકરે પણ એક સારે ઠેકાણેનું કારજ ગોઠવી દીધું.

બંને દોસ્તોની એકજ દહાડે આલબલેશ બાગમાં સાજવારી થઈ.

જેવા તેઓ પહેલે દોસ્ત હતા તેથી આલા મીત્રાચારીએ તેઓ જીંદગી ગુજારવા લાગ્યા.

\* \* \* \*

લવજી સાકરને, છોડી ગયા પછી તેણીનો અવતાર “મેલ કરવત મોચીનો મોચી” જેવો થયો,

એક તો પૈસા નીચવવા લવજી જેવો સફર શીકાર છટકી ગયો, બીજું તો ઉકર જેવો રશીક બોલ્યો અને ત્રીજું તો ગમે એટલી બાહોશી અને બારીકીથી ચાલવા છતાં વાધરો બે વરસની જેલ જત્રાએ સધાવ્યો.

વાધરાને જ્યાં છે ત્યાં ખાં ખાં જહાંગીરશાહની હાથ લાગી.

તે મરનારને માટે મહોતનું છટકું ગોઠવવા છતાં ખુદરતી કરામતે જહાંગીરશાહ બચી ગયા હતા, પણ તે વખતની કરણીનો બદલો કલકતાના આ બનાવે વાધરાને આપ્યો.

એ બે વરસના દરમ્યાનમાં સલીમ ઉપરથી વાધરાનો આકાશ દુર થવાથી સલીમ ચાર માયાનો માનવી બની ગયો.

તેને હવે સાકર ઉપર સખત જપતો રાખવા માંડ્યો.

સાકરને મારફાડ કરવા લાગ્યો. કહેવા લાગ્યો કે “હવે જરાબી આડી તેડી ચાલી તો છરીથી ચીરીને કટકા કરી નાંખશ. હવે આગલાં મક્કર ભુલી જજે.”

હવે જેબી કાંધ છટકાં માડી સાકર દલ્લો મેળવતી તેની પાછએ પાઈ તેના પાસથી ખુંચવી લઇ તે હજમ કરતો.

હવે તો સલીમ જુગાર અને દારૂડીયાનો ગોયા રાખેજ બની ગયો.

સલીમ સાથની પાપી દોસ્તીનું ફળ સાકરને હવેજ મળવા લાગ્યું.

સલીમ હવે સાફ સાફ તેણીને કહેતો હતો કે કાંઈ સફર ને બુદો

ખોખો મોટી ઉંમરનો બીલ્લુ મલે તોજ મારી રળથી તેની સાથે રહેજે, પણ ખબરદાર હવેથી કોઈ જવાન માણસને દીલ આપ્યું છો તો !

આ પ્રમાણે તેણીના છુટાપણાં પર ત્રાપ પડવાથી અને આવા આવા રોજના ધડક ધુળરા ચાલું થવાથી, સાકરના ભીંગ ફરી જવા લાગ્યાં.

અને તેણીએ સલીમનું જ કાટલું પહેલે કહાડી નાંખવાનું મન સાથ બીકું ઝડક્યું.

એક દીને તક મલતાં સલીમનાં ખાણાંમાં તેને ઝેર ખવાડી દીધું. પણ સલીમ જેવા અધમ રાક્ષસને તે ઝેર પુરેપુરું લાગું નહીં.

તેને તરત હાસ્પીટલનો આશરો લીધો અને થોડાક વખતમાં જેવો હતો તેવો સાબો થઈ આવ્યો.

હવે સાકરના જીવનો કાળ બની સલીમ પોતાને ઝેર આપવા માટે કીનો લેવા તૈયાર થયો. જેટલો તે તેણીનો દોસ્ત હતો તેટલો દુઃખમન બન્યો.

તે હાસ્પીટલમાં ગયો હતો તે અરસામાં સાકરે દરદાગીના ને પૈસો ટકો ખુબ મેલવ્યો હતો.

\* \* \* \* \*

આવી રીતે લગભગ બે વરસ પસાર થઈ ગયાં.

એક દીને તે એકલી બેઠી હતી.

ત્યાં સલીમ આવી લાગ્યો અને પોતાને ઝેર આપી મારી નાંખવાના બચાવમાં શું કહેવું છે તે ખુની જેવા ડોળા ચલકાવી પૂછવા લાગ્યો.

સાકર તેને નહીં ધારેલો જીવતો પાછો ફરેલો જાણી ગભરાઈ ગઈ.

“મારી પર બધી રીતનો તું જીલમ કરવા લાગ્યો તેથી માફ માથું ફરી ગયું ને ધડીબરના ગુસ્સામાં મારાથી એવું કામ થઈ ગયું. હવે મને માફ કર, એના બદલામાં જે કાંઈ દાગીનો પૈસા મારી પાસે છે તે બધું તુંને આપી દેવું.”

“ચુકપ-બદમાશ, જેહરી નાગણ ! મને હવે તારી પાસેથી કંઈ જોઈતું નથી.”

“અત્યાર સુધી તુંએ કરેલાં ગુનાહોનો એકરાર મને લખી આપ નહીં તો મરવા તૈયાર થા !” સલીમે ચાલુ રાખ્યું.

“તેં મારો જીવ નીચપણાંથી, મારી પીઠ પાછળ છુપી રીતે લેવાનો પ્રયત્ન રચ્યો. પણ હું મદાનગીથી તુંને જગાડી હુશીયાર કરીને તારો જીવ લેવા માંગું છું-બોલ બેમાંથી તુંને શું પસંદ છે ?” તે અત્યંત બખાળ્યો.

“તારા પાપનો એકરાર લખી આપ યા તો બન આપ !”

અને સાકરે રડી કગળીને હજારો બેણ કાટક કર્યાં પણ સલીમ ગોયા આદુ ખાઈનેજ ખુન પર ચઢી આબેલો હતો !

તે એકનો બે થયો નહીં.

અંતે સાકરે સલીમ સાથે સલીને કરેલાં નીચ કામો, કાણુ કાણુના જન લીધેલા, કાણુ કાણુને હુટેલા, વાધરાને બબેવાર અને સલીમને એકવાર એર આપ્યાં. હાલ કલકત્તાની જેલમાં વાધરો ગયો તેમાંથી સાકરનો હાથ હતો વગેરે બનાવોનો એકરાર તેને સલીમનાં લખાવા મુજબ નીરપાચ બનીને લખી આપ્યો. અને તે ઉપર શહી કરી તારીખ લખી.

તે પછી સાકર ઉઠીને “ બ્લેડીંગ સોધી લાઉછ ” કહીને બીજા ટેબલના ખાના આગળ ગઈ.

અને તેમાંથી એક ધારદાર અણ્ણીદાર છરી કહાડીને પોતાના જમણા હાથમાં છુપાવી.

જેવો સલીમ પેલો કાગળ લેવા ગયો કે તે કાગળ તેના હાથમાંથી ઝુટાવી સાકરે સલીમને લયોલય જખમો કીધા.

જેવો તેણીની ધારણાં સલીમ પામી ગયો કે તરતજ એક વીકાળ ખુનીની માફક તેણીને વલગી પડી સાકરનેજ હાથની પકડેલી છરી મુઠીએ ફેરવી તેણીની છાતીમાં બોકી દીધી.

એકજ ચીસ !

અને તેજ કટોકટ પળે વાધરો કે જે તરતનોજ જેલમાંથી છુટી આવ્યો હતો તે આ અજબબીના આચકા સાથ આવી ઉભો.

અહીં વાધરાએ તોફાન કરવા માંડ્યું; પણ તેમ કરતો અટકાવી સલીમે તરત તેની મરનાર પરણેતરનું પેલું પાપી એકરારનામું તેની સમક્ષ ધર્યું.

જે વાંચી વાધરો જોકે ડંગ થઈ ગયો, તો પણ ગુસ્સાથી સલીમને મારવા લાગ્યો.

અહીં સલીમ અને વાધરા વચ્ચે પેટ ભરતી બેક્ષીંગ થઈ.

પરીણામમાં સલીમ જીત્યો અને વાધરાની છાતીમાં પણ આયંદેહ તેજ સાકરવાલી છરી ચલાવી દીધી.

તે બન્ને પાપી ઓરત મરદોનાં ખુન કરી, પેલું સાકરનું લખેલું એકરારનામું લઈ સલીમ પોલીશને શરણુ થયો.

સઘળા સંજોગો ખ્યાનમાં લઈ કોર્ટે તેને જનમ દેશનીકાલની સજા કીધી.

અંતે જેહરી નાગણુ સાકર, તે જેહરી સાંપ સલીમને હાથેજ મુઠી અને અત્રે આ લાંબો ચાલેલો કાસો ખતમ થયો.

સમાપ્ત.



૧૦૦ ટકા નો લાભ

—:હિંડોચા ફાર્મસી:—

ની અતીશય પ્રખ્યાતી પામેલી  
રેતરથંબક માત્રાની રૂ. ૫) વાળી  
એક ડબ્બી મંગાવવા માટે  
નીચેની કુપન રૂપિયા પાંચ  
સાથે મોકલનારને—

નીચેની કુપન  
ભરી મોકલો



**લેટ**

હિન્ડોચાની નાઇટ પીલ્સ:  
શોખીનોના કામની ચીજ છે, કિંમત રૂ. ૩૦.  
ચંદ્રકળા ચાકુતી.  
સ્વપ્નદોષની સર્વોત્તમ દવા.  
નમુનાની બાટલી કિંમત રૂ. ૧).  
સુગંધી દંતમંજન.  
દાંતને મજબૂત કરે છે, કિંમત રૂ. ૦.૩૦ છે આના.  
ત્રણ લેટ-કિંમત ચાર રૂપિયા ચોદ આના.

સામેની કુપન  
ભરી મોકલો

મેનેજર

હિંડોચા ફાર્મસી

બાંગવાડી સામે, પહેલે માળે કાલ-  
દેવી, સુબધ નં. ૨.

સાહેબ,

રેતરથંબક માત્રાની રૂ. ૫ વાળી બા-  
ટલી સાથે નાઇટ પીલ્સ, ચંદ્રકળા  
ચાકુતી અને દંતમંજન મોકલશોજ.  
રૂ. ૫) આ સાથે મોકલુ છું.

નામ

શીરનામું

સુચના—કુપન વગર આ લાભ મળી શકશે નહિ. પ્રથમ મનીઓર્ડર મોક-  
લનાર બહારગામના ગ્રાહકોને પોસ્ટેજ માફ થશે. આફ્રિકાના ગ્રાહકોએ ૬ સિલિ-  
મનો મ. ઓ. કરવો. હિંડોચા ફાર્મસી, કાલવાદેવી રોડ, સુબધ નં. ૨.

# An Important Announcement.

એક અગત્યનું જાહેરનામું.

તમે દેશી ચટણીનો શોખ ધરાવો છો ?  
તો નીચલો આન્ડ ધ્યાનમાં રાખવાની મહેરબાની કરશો.

આ આન્ડનો  
ખનાવનારો

**એચ. સોરાબજી**

નંબર ૪ બાલારામ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

સર્વે જાતની ચટણીઓ, પીકલસ, સોસ, જેલી વીગેરે  
ખરીદતી વેળા ખરાબર તપાસી જોજો કે તે ઉપર “EMPIRE”  
Brand (એમપાયર આન્ડ) કરી લખેલું છે. કારણ કે આ આન્ડનો  
માલ સ્વચ્છ, લહેજતદાર, અને ઉમદા છે.

**“EMPIRE” BRAND**

લહેજતદાર સ્વાદ વગરનું ખાણું નકામુંજ હોય છે.

અમારા ધરાકતુ ખાસ ધ્યાન ખેંચ- વામાં આવે છે કે અમારા માલની બ- નાવટ દરમ્યાન કોઈ બી જાતનો હાથ લાગેલો હોતો નથી.	અમારા આન્ડનો માલ આર. એફ. અચારીયા પેરી કંપની, ગ્રાન્ટરોડ. દારાં કંપની, બજારગેટ, કોટ અને બીજા જાણીતા પ્રવીણન મરચન્ટસ વેચે છે.	અમારા ભાવો મધ્યમ અને બજારનાં ભાવો સાથ હરીફાઈમાં ઉ- ત્તરે એવા હોય છે. વળી તે એવા છે કે સંપ્રદાનાં ગૃહવાને પોસાય છે.
--	--	--

**કમાલ સગવડતા-તકલીફની જરૂર શી છે ?**

દુકાણે દુકાણુ રખડો ભાવતાલની રોકલક કરવાનો હવે છેડો આવ્યો છે. ઘી, ખાડ, ખોરાકી જે જોઈયે તે ચીજો

તમારાં  
ઘરનાં  
પાંચમે  
માળનાં  
આંગણા  
મુઢી અમે  
પુગાડવાને  
તઈયાર  
છીયે.  
તેથી માલ  
મનપસંદ  
ને ભાવ  
વાજબી  
લાગે તો  
રાખજો  
નહીં તો  
પાછો  
મોકલજો.  
એથી વધુ  
સગવડ  
તમને શું  
જોઈયે ?

**“ફેવરીટ” શું કહે છે ?-વાંચો.**

ચીરા ખજારના લત ઉપર માણેકીઆ પ્રધર્મ જેડી દુકાણની નકલ કરનારી દુકાણની ગોયા અલગાર લાગી રહી છે. માણેકીયાના ચોખ્ખા વહીરત, પ્રમાણીકપણું, સખ્યતાના પ્રતાપે જે ઢગલાખંધ ધરાકી જમી છે તેના પર ત્રાપ મારવાની તેમના હરફે ગોયા તલપી રહ્યા છે ! પણ વેપાર-ઐટકેજ એ પાર ! માણેકીઆની “સાચ”ને કાંઈ “આંચ” આવે તેમ દીરતુ નથી. કારણ કે દીન ઉગે તેમને ત્યાં ઘેર બેઠા માલ પુગાડવા ઝોરઠરો ઢગલાખંધ વધવાજ જાય છે, અને બેઠા ધરાકીને પુગી વગવું પણ આજે વખતે મૂકેલ પડે છે; અણીથી પણી વેરનો માલ ધર બેઠા પુગાડવાનાં કામમાં માણેકીઆએ ખચ્ચોત મોટો તંતોષ કોડોને આપ્યો છે, હવે વખત આવી લાગ્યો છે કે માણેકીઆનોજ માલ પસંદ કરનારે બોર્ડ વાંચી સંભાળથી પગ મુકવાની જરૂર છે. અથવા માણસો પાસેથી માલ ગંગાવતાં કેશ મેમો ખાસ કરીને મંગાવવો ઘટે છે.

અચકાતા  
ના !  
તમે  
ધર  
વધરાસની  
કોઈથી  
ચીજો  
ર પછસાથી  
રૂ. ૧૦૦  
મુઢીની  
લખજો  
અને  
હરકોઈ  
ચીજમા  
પુરેપુરો  
સંતોષ  
તમને  
આપવાને  
અમે  
તઈયાર  
છીયે.

ઘરબેઠાં માલ પુરો પાડવાનું મુંબઈનું સઉથી પહેલું પ્રખ્યાત ખાતું.

**માણેકીયા પ્રધર્મ**

ચીરાખજાર મુંબઈ-ટેલીફોન નં. ૨૨૮૬૫

# હવે કોણ ના કહી શકશે ??

દેશી દવાઓનો ઉપયોગ એજ દેશની ઉન્નતિનું મુળ છે.  
શુદ્ધ તાજ વનસ્પતિમાંથી તેમજ સાંચા કામની મદદ લીધા સીવાય  
દેશી કારીગરોના હાથથી બનાવવામાં આવતી મુશ્કે મશ્કૂર દવાઓ.

## મદન મંજરી ગોળીઓ

આ દિવ્ય ગોળીઓના સેવનથી અજીર્ણ, વિચાર, માથાનો દુખાવો, શરદી, ધાતુક્ષીણતા, સ્વપ્નદોષ, કમળેરી, સુસ્તી વિગેરે શરીરની પાચ-માલી કરનારાં દરેક દરેકો તરતજ નાબૂદ થઇ શરીરમાં નવું જીવન અને ખરો જીરસો પેદા થાય છે.

(કિ. ગોળી ૪૦ ની ડબી ૧ નો રૂ. ૧) એક.

### નપુંસકત્વારી ઘૂત

પુરુષના શુભ ભાગની દરેક ખામીઓ  
આ લેપ લમાડવાથી નાબૂદ થઇ  
ખરી મરદાઇ પ્રાપ્ત થાય છે.

કીં. ડબી ૧ નો રૂ. ૨) એક

### રમણવિલાસીની વટીકા.

વિચર સ્થંબન કરનાર અકસીર દવા  
કીં. ડબી ૧ નો રૂ. ૨) એક

### મેહમદીન ચૂર્ણ.

પેશાબમાં બળતરા થવી, પેશાબ  
બટકી બટકીને આવવો, રક્તિતું પડવું,  
વીગેરે પરમા સંબંધી દરેક રોગો  
આ ચૂર્ણનાં સેવનથી તરત દુર થઇ  
પેશાબ સાદુ આવે છે. ડબીનો રૂ. ૨)

દમ, શ્વાસ તથા ઉધરસ માટે-

### શ્વાસકાસારિ અવલેહ.

કંઠપશ્ય કામ કરતાં થાકોડો લાગવો,  
હાફ ચડવી, કફ, છાતીનો દુઃખાવો;  
પાંસડામાં સોજો, શરદી વીગેરે ત-  
મામ દરદો આ દવાના સેવનથી દુર  
થઇ આરામ થાય છે.

(કિં. ડબી ૧ નો રૂ. ૧૧ દોઢ

### અંડવૃદ્ધિહર ચુર્ણ.

કોષપશ્ય કારણથી અંડકોશ જડ થઇ  
ગયેલ હોય, સુજ ગયેલ હોય અથવા  
તેમાં પાણી ભરાયેલ હોય અને તેથી  
અસહ્ય વેદના થતી હોય તે સર્વે  
આ દવાનાં સેવનથી નાબૂદ થઇ  
અંડકોશ મુળ સ્થિતિ ઉપર આવી  
જાય છે. કીં. ડબી ૬ નો રૂ. ૩)

મુખ્ય બ્રાંચ-૩૯૬ કાલ. | રાજવેદ્ય નારાયણજી કેશવજી.  
બાદેવીરોડ, મુખ્ય ર. | હેડ ઓફીસ-જમનગર, (કાઠીયાવાડ)  
લોકલ એજન્ટ:- મેસર્સ પિરી એન્ડ કુંઠ પન્નાલાલ ટેરેસ-બાંદરોડ

મફત

દરેકને

મફત

જાણ સુધુ છે નવીન વારતાનું પુસ્તક “બહાદુર રાજકુમાર”  
 દરેકને મફત પોસ્ટ ખર્ચ બદલ અર્ધા માનાની સ્ટાંપ અથવા રીપ્લાય કાર્ડ  
 મોકલો (સાથેના કાર્ડ ફેરો રાખવો.)

લખો:—જે. ડી. બુકસેલર (૧૫) મું બરુચ (ઇન્ડિયા)

## ગોળવાળા મેટ્રીક કલાસો આટલા બધા લોકપ્રીય કાંય છે ?

કારણ કે ત્યાં વીદ્યાર્થીની દરેક સગવડ સચવાય છે.

અને માત્ર જરૂર જોગાંજ શીક્ષણથી અભ્યાસનો બોજો  
 ઘણો ઓછો થાય છે. કોટ-બુંગાખાના સામે મુંબઈ.

૫૫ વરસોના અનુભવી.

પેન્ટર  
 ગુણનાથ

જે. કે. સી.

આરટીસ્ટીક, નામના પાટીઆ  
 લખનાર, એનએવરનું કામ  
 કરનાર અને રબર સ્ટેમ્પ બનાવનાર.



ફ્રી, કંટલોગ માટે લખો,—

કે. કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ, ૨.

બઝારે બઝાર, ગામે ગામ, શહેરે શહેર, જ્યાં જુવો ત્યાં

**“DURCO” “દરકો” “DURCO”**

ના શોભીતા પીળાં દાબડા નજરે પડે છે.

જીવડાં અને જંતુઓને દેશપાર કરનાર-સુખાકારી મેળવી આપનાર તમારો ખરો મદદગાર “દરકો” ઉમદામાં ઉમદા અમેરીકન પ્રવાહ છે.

મચ્છર, માકંડ, ચાંચડ, કીડી, ઉધાઈ, બમરા, તીડ, કસારી, માકડં માખી અને એવાં એવાં સેંકડો ઝેરી જીવ-જંતુઓના ત્રાસથી કંટાળી ગયેલા સ્ત્રી પુરુષો બાળકો, અને માનીતા જનવરોની સેવા બળવવા માટે

**“દરકો” ઘણીજ અસરકારક દવા છે.**

બંધ બારણે એ પ્રવાહી, પમ્પમાં ભરી છાંટવાથી બધાંએ જીવડા તમારા ઘરની સરહદ છોડી દૂર દૂર કુચ કરી જાય છે. અને તમારા મનને અને શરીરને નિરાંત વળી નિંદ્રાવશ થવા સાથે તંદુરસ્તી વધે છે.

“દરકો” થી તમે બીહશો નહીં, કેમ કે તે કપડાને બગાડતો નથી. રંગને ઉડાવતો નથી. તેની સામે જંતુઓ ફાવતા નથી જીવડાં સતાવતા નથી વળી નિંદ્રા ગુમાવે નહીં, તંદુરસ્તીને આળ આવે નહીં. અમેરીકન માલ છે.

“દરકો” રેશમી કપડાં અને જરી કામને બગાડતો નથી

એટલુંજ નહીં પણ ચીકાશવાલા ડાઘ ઉપર લગાડવાથી ડાઘ મટી જાય છે. શરીરમાં ઠંડીના સખખ થતી કળતર ઉપર લગાડવાથી આરામ થાય છે.

**એવી ઉમદા વસ્તુ ક્યાં મળે ?**

તમારા નજદીકના સ્ટોરમાં, દવાવાળાની દુકાનમાં અને દરેક વેપારીને ત્યાંથી ખરીદો.

**Sole Distributors for India and the East :**

**M. BAKER & CO.,**

**C. P. TANK ROAD,  
BOMBAY-4.**

# Royal

(Made in Czechoslovakia)

(દરરોજ ૧૦૦૦૦૦ જેડીઓ  
બનાવનારું કુન્યાતું સૌથી  
મોટું કારખાતું.)

“બાટા” શુઝના શોખી-  
નોન ખુશ ખબર.



લેડીઓ માટે તરેહવાર લેંટેસ્ટ

ખાસ જેવા લાયક છે.

સ્લાઇલોના શુઝો

બાટા

કુટવેર

બાતુઓ, ગ્રહ-  
સ્થો અને બ-  
ચ્ચાંઓ માટે  
છેલ્લામાં છેલ્લી  
ફેશનોના  
શુઝનો તદ્દન  
નવો ગંભીર  
સ્ટોક  
હાથમાં આવી  
લાગ્યો છે. ઉચ્ચ  
ક્વાલિટી અને  
ઝોજાબાવો  
માટે જમમ-  
શબ્દર ‘બાટા’ શુ-  
ઝોની હાલની તદ્દન  
નવી સ્ટાઇલો જેવા  
જરૂર પધારો.  
બહારગામના  
ઓર્ડરો વી. પી.  
થી મોકલી આ-  
પવામાં આવશે.

પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે આજેન લખો:—

સંદર્ભીસદા:—

હેડ ઓફીસ:—

કરનાથ રોડ, મુંબઈ ૨ દાઉદ એન્ડ કંપની. બાન્ય-લોહાર સીટ મુંબઈ (૨)

સન્માન, ધમાનદારી, ખુદાઈ હુકમ એજ હમારી ફરજ છે.

૨૯૨૮૨

નંબર ૨૫૬.

નવસારી વાલાનો

## ❀ શરાબે-તહુર ❀

આ નામ અરબી છે જેના અરથ પવિત્ર છે. આ પીણું અરક શુદ્ધ દેશી દવાઓથી તૈયાર થાય છે. કોઇપણ નાતવાલા વગર અંકાએ વાપરી શકે છે કેફી નુકસાનકારક ઝેરી દવાઓ પારા, અને ભસ્મોથી હમારી બધી દવાઓ પાક છે તેમજ બાળકો, સ્ત્રી, પુરૂષો રોગ હોય કે ન હોય દરેક હાલત અને મોસમમાં ગરમ તથા ઠંડા મીઠાજવાલાઓ વાપરી લાભ લઇ શકે છે. આ દવા મનુષ્યશક્તિ, કમળેરી, સુસ્તી, શુષ્ક, કાળજા, દીલ, ભેજ, મરદાષ સાધના અગર ખીજા દુખાવા, બાદી, કફ, નજલા-ઝરદી, વગેરે હમેશાંનું દુર કરે છે. ઉપરની બધી બાબદો માટે વપરાય છે તેમજ હોલે દીલ-જીના તાવ, હીસ્ટીરીયા લોહીનો કમી અને મરદાષ માટે નેમત છે. વાપરવાની ખાસ બલામણુ છે. પીતાંની સાથે દિલને ખુશી અને મગજને શાંતિ તેમજ તાકાત બખશે છે. ગુમાવેલી શક્તિ માટે નેયામત છે ૨૪ આઉસ ખાટલીના રૂ. ૨૦. ૧૨ આઉસનો રૂ. ૧૦.

છરયાન-પાવડર-પાતલા વીર્ય, ઉધમાં અગર પીશાબમાં ચીકણું પદાર્થ જવું, રૂકાવટ ન રહેવી કમરનું દુખવું પ્રમેહ વીગેરે માટે અકસીર. ૧૨ દીરસ ના ૨૦.

પુષ્ટીની ગોળીઓ—દવાઓ તદ્દનમદલી છે નેમત છે ૨૫ ગોળીના રૂ. ૨૦.

ધમસાકની ગોળીઓ—રૂકાવટ અને લહેજત માટે અકસીર ૧ દબનના રૂ. ૨૦.

અઝીઝી બોક્સ-સંપુર્ણ શાયદાનું ઇલાજ હાથરસ સુસ્તી વીગેરે માટે અકસીર પાંચ દવાઓ શરાબે તહુર-૭૦ પાવડર પુ. ગોળી કબજની ગોળી અને ઈર્દ્રલેપ રૂ. ૧૦

(નોટ) શરાબે-તહુર દરેક દવા સાથે વાપરવાથી કમાલ કરે છે સ્પે-શ્યલના રૂ. ૫.

ધ. ગોળી સ્પે. ના રૂ. ૫. જી. પાવડર સ્પેશ. ના રૂ. ૫ તેમજ મરદાષતા સ્પેશ્યલ ત્રીટમેન્ટો. વધુ માટે મળો કે લખો:—

નવસારી-દવાખાના, જે. જે. હોસ્પીટાલના નાકાપર મુઅઈ ૯.



## હમારા કંદરદાન ગ્રાહકોને ખાસ ચેતવણી.

લુહારયાલ બાબા ખીલ્ડીંગમાં અસલ ઇન્ચાર્જીઆના નામથી દવાખાનામાં હમો કેટલોક વખત ભાગીદારીથી દવાખાનું ચલાવતા હતા તેમાંથી તાં ૧૮-૧૧-૨૯ થી હમે ભાગીદારી છુટી કરી એજ જગ્યાએ હમો હમારા નીચે જણાવેલા નામથી દવાખાનું ચલાવીએ છીએ, જ્યાં હમારા દરેક માનવંતા ગ્રાહકોને પધારવા વીનંતી કરવામાં આવે છે.

એ તમારે તમારા બાળકોને તંદુરસ્ત જોવાં હોય તો—

હમારા બનાવેલા

ત્રણ બાળમિત્રો તમારા ઘરમાં રાખો.

**બાળમૃત** કિંમત શીશી ૧ ના ૦-૧૦-૦  
**બાળગોળી** કિંમત ગોળી ૧૦૦નો ૧-૦-૦  
**બાળ સોગડી** કિંમત સોગડી ૧ ના ૦-૪-૦

આ સિવાય—

દ્રાક્ષાસવ કિંમત બાટલી ૧ રતલના ૨-૦-૦  
 લોહાસવ કિંમત બાટલી ૧ રતલના ૨-૦-૦  
 કુમ્ભરી આસવ કિંમત બાટલી ૧ રતલના ૨-૦-૦  
 દરાજનો મલમ કિંમત શીશી ૧ ના ૦-૪-૦  
 હેડએક બામ                   "                   "                   "   ૦-૬-૦

—જુના અને બણીતા લુહારયાલીવાલા—

## બાળવૈદ્ય ભાઈદાસ ઝીણાભાઈ

રાંદેરવાલાનું દવાખાનું

ટે. લુહારયાલ, બાબા ખીલ્ડીંગ નંબર ૧૫૫, સુબક, ર.

# KISS PROOF

## COLD CREAM VANISHING CREAM

### મહાન અમેરીકન શોધ



તે

# કીસ પ્રુફ!

## વેનીશીંગ ક્રીમ.

તુરત ઉઠી જાય છે, ચામડી ઉપર દેખાતી નથી,  
ચામડી ગો અને સુવાળી કરે છે, હંમેશાને માટે  
રેશમી બનાવે છે, સુર્યના તાપમાં ને દરેક  
રૂતુઓમાં ચામડીનું રક્ષણ કરે છે.

### સર્વે સ્ટોર્સ અને દવાવાળાઓને ત્યાં મળશે.

Manufactured by

Sole Distributors in India

Galica Laboratories

M. Baker & co.

Paris- Chicago-New York

BOMBAY.

# રેત સ્તંભક માત્રા.

૫૦૧ વર્ષ પુર્વેના જૈન ગ્રંથપરથી ઘણા અર્થેને પરીશ્રમે તૈયાર કરેલી વીર્ય

સ્તંભકની રામબાણુ દવા.

- (૧) વીર્ય ૬ મીનીટ પછી સ્થીર ન રહેતું હોય.
- (૨) કામેચ્છા વખતેજ પાતળું વીર્ય પાણીની માફક ઝરી પડતું હોય.
- (૩) સ્ત્રી સમાગમમાં સ્ત્રીચીસતાથી નીરાશ અને નારીપાસ થતા હો.
- (૪) જુવાનીમાં પણ વીર્ય મુખનો આનંદ વાદ્યો ગયો હોય.

ત્યાં રેત સ્તંભકની માત્રાની ફક્ત એકજ ગોળી દુધ સાથે લેવાથી એક કલાકમાંજ કામેતેજકનો અપાર જુસ્સો પ્રાપ્ત થઈ અરોઅર વીર્યનું સ્તંભક કરે છે તથા પાતળું પડેલું વીર્ય પથ-રની માફક મજબુત થઈ અને છે અને સ્ત્રી સમાગમમાં અપુર્વ આનંદ આપી પુઠ્ઠાપામાં પણ જુવાનીનો અરો જુસ્સો લાવી ખતાવે છે પેહલેજ દીવસે એનો ગુણ આવે છે. રસાયણનો ભય નથી. પરંતુ મુદ્દલ નથી.

કો. ગોળી ૨૪ ની બારડીના ૩.૧૦ ગોળી ૧૦ની બારડીના ૩.૫. આ દવામાં કમીશન કોઈને પણ આપી શકાય તેમ નથી.

મળવાનું ઠેકાણું.

## હિન્ડોયા ફાર્માસી

કાલબાદેવી રોડ, ભાંગવાડી સામે, પહેલે માળે, મુંબઈ નં. ૨.

# જીવન બીજ અને મૃત્યુ બીજ.

તમારા શરીરમાં બન્ને બીજો હયાતી ભોગવે છે. જ્યારે જીવન બીજને બળ મળે છે ત્યારે મૃત્યુબીજ નબળાં પડી દબાઈ જાય છે અને જ્યારે મૃત્યુબીજને બળ મળે છે ત્યારે જીવનબીજ નબળાં પડી દબાઈ જાય છે.

બેદરકારી, અશાન અને અવળા ઇલાજોથી ઉછરતાં નાના નાના રોગો પણ મૃત્યુબીજને બળવાન કરી શરીરનો કબજો તેને અપાવી દે છે જ્યારે કાળજી, સાવચેતી અને યોગ્ય ઇલાજોથી પગભર થઈ શક્તિ તંદુરસ્તી અને તાકાત જીવનબીજને બળવાન કરી શરીરનો કબજો સોંપે છે. તંદુરસ્તી અને તાકાતને લાવનારા ઉપાયોમાં,

## આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

સર્વથી શ્રેષ્ઠ ઉપાય છે.

કીંમત—ગોળા ૩૨ ની ડબી ૧ નો રૂ. ૧ એક વધારે વીમત બણવા સાડે કામશાસ્ત્ર મફત મંગાવો.

મુંબઈ, આનંદ  
કાલબાહેવી  
રોડ.

} વૈદ્યશાસ્ત્રી મણીશંકર ગોવિંદજી  
આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

ભામનગર (કાઠીયાવાડ)



